

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SERMAYE ŞİRKETLERİNDE KÂR PAYI
DAĞITIMININ VERGİLENDİRİLMESİ VE
MUHASEBELEŞTİRİLMESİ**

Tolga KAYA

Danışman
Prof. Dr. Kamil TÜĞEN

2009

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Sermaye Şirketlerinde Kar Payı Dağıtımının Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Tolga KAYA

İmza

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Tolga KAYA
Anabilim Dalı : Maliye
Programı : Mali Hukuk
Tez Konusu : Sermaye Şirketlerinde Kar Payı Dağıtımının Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarih ve ..... sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliği'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini ..... dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA O OY BİRLİĞİ O
DÜZELTİLMESİNE O* OY ÇOKLUĞU O
REDDİNE O**

ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

- * Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir. Evet
Tez mevcut hali ile basılabilir. O
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir. O
Tezin basımı gerekliliği yoktur. O

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

..... Başarılı Düzeltme Red .....

..... Başarılı Düzeltme Red .....

..... Başarılı Düzeltme Red .....

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Sermaye Şirketlerinde Kar Dağıtımının Vergilendirilmesi ve
Muhasebeleştirilmesi

Tolga KAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maliye Anabilim Dalı
Mali Hukuk Programı

İşletmelerin temel amacı belli bir dönemde gerçekleştirdikleri faaliyetleri sonucu kâr elde etmektir. Kâr en basit ifadeyle giderler ile gelirler arasındaki olumlu farktır. İşletmelerin bir yıllık faaliyet sonuçlarını ortaya koyan en önemli gösterge işletme kârıdır. Bir yıllık faaliyet sonucu elde edilen kârın önemli bir kısmı devlete vergi olarak aktarılırken kalan kısmın şirket bünyesinde yedek akçe olarak pay sahipleri ve bunlar dışında kalanlara dağıtım söz konusudur.

Genel olarak kâr dağıtım prensipleri, Türk Ticaret Kanunu'nda belirlenmiştir. Kâr dağıtımını Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve vergi mevzuatı açısından ele alınmıştır. Kar dağıtımını ayrıca muhasebe ilkeleri açısından da ele alınmıştır.

Faaliyet sonucu elde edilen kârın başlangıcından nihai dağıtım aşamasının son halkasına kadar geçen sürelerde yasalarda yer alan düzenlemelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Konu bir bütün olarak değerlendirildiğinde kârın dağıtımını ve vergisel yükümlülüklerin hesabı konusu yasal mevzuat açısından tekrar değerlendirilmeli, daha açık ve anlaşılır düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kar Dağıtımını, Vergilendirme, Muhasebeleştirme

ABSTRACT

Master Thesis

Taxation and Accounting of Distribution of Profit on Stock Corporation

Tolga KAYA

**Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Finance
Financial Law Program**

The main purpose of the business enterprises is to make profit and distribute it to the shareholders. Profit is the positive difference among incomes and expenses simply. The main criterion for the performance of business enterprises is the amount of profit they made. A considerable amount of the profit obtained in a fiscal period has to be paid to the state as income tax and the remainder is retained as reserves which may be distributed to the shareholders and others as dividend.

In principle, the rules concerning profit distribution are determined by the Turkish Commercial Law. Profit distribution had been studied from the view of Turkish Commercial Law, Capital Market Law and tax legislation. The accounting principles of profit distribution had been examine also.

A final point of notice maybe is that there are many rules determined by different legislations with regard to the profit distribution. We hope, the whole legislation should be reviewed and the rules of profit distribution should be simplified.

Key Words: Distribution of Profit, Taxation, Accounting

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	II
TUTANAK	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET KAVRAMI VE SERMAYE ŞİRKETLERİ

1.1.ŞİRKET.....	3
1.2.ŞİRKETLERİN TASNİFİ.....	4
1.3.SERMAYE ŞİRKETLERİ	6
1.3.1.Anonim Şirketler	6
1.3.1.1.Anonim Şirketin Unsurları	7
1.3.1.1.1.Unvan	7
1.3.1.1.2.Amaç ve Konu.....	7
1.3.1.1.3.Sermaye ve Paylar.....	8
1.3.1.1.4. Şirketin Bütün Malvarlığı ile Sorumlu Olması.....	9
1.3.1.1.5.Ortakların Sınırlı Sorumlu Olması.....	10
1.3.1.1.6.Tüzel Kişilik.....	10
1.3.1.1.7. Ortak Olarak Yabancı Uyruklu Özel ve Tüzel Kişilerin Durumu ..	10
1.3.1.1.8. Süre	10
1.3.1.2.Anonim Şirket Türleri.....	11
1.3.1.2.1.Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler.....	11
1.3.1.2.2.Halka Açık Anonim Şirketler.....	12
1.3.1.3.Anonim Şirketlerin Kuruluşu.....	13
1.3.1.3.1.Ani Kuruluş.....	13

1.3.1.3.2.Tedrici Kuruluş	14
1.3.1.4. Anonim Şirket Organları	14
1.3.2. Limited Şirketler.....	15
1.3.2.1.Limited Şirketin Unsurları	16
1.3.2.1.1.Unvan	16
1.3.2.1.2.Amaç ve Konu.....	17
1.3.2.1.3 Sermaye.....	17
1.3.2.1.4. Ortaklar	18
1.3.2.3. Limited Şirket Organları	19
1.3.3. Eshamlı Komandit Şirket	19
1.3.3.1. Unsurları	20
1.3.3.1.1. Ticaret Unvanı.....	20
1.3.3.1.2. İktisadi Konu	20
1.3.1.1.3. Sermayenin Paylara Bölünmüş Olması.....	20
1.3.1.1.4.Komandite ve Komanditer Ortaklar.....	21
1.3.1.1.5. Tüzel Kişilik.....	21
1.3.3.2.Eshamlı Komandit Şirketin Kuruluşu.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

KÂR, KÂR PAYI KAVRAMI VE KÂR DAĞITIMINA KONU OLAN KAZANCIN BELİRLENMESİ

2.1. KÂR KAVRAMI	23
2.1.2.Başlıca Kâr Kavramları	25
2.1.2.1.Ticari Kâr	25
2.1.2.2.Mali Kâr	25
2.1.2.3.Safi Kâr	26
2.1.2.4.Dağıtılabılır Kâr	27
2.1.3.Kârın Tespit Şekilleri	28
2.1.3.1. Özsermayenin Karşılaştırılması Yoluyla Kârın Hesaplanması	29
2.1.3.1.1.Analitik Yöntemle Özsermayenin Hesaplanması	30
2.1.3.1.2.Sentez Yöntemine Göre Özsermayenin Hesaplanması.....	31

2.1.3.2.Özsermaye Kıyaslaması Yoluyla Mali Kâr veya Zararın Tespiti.....	32
2.1.3.3.Hâsılat ve Giderlerin Kıyaslanması Yoluyla Kârın Tespiti	34
2.2.KÂR PAYI VE İLGİLİ KAVRAMLAR	34
2.2.1 Kâr Payı	34
2.2.2.Kâr Payı ile İlgili Kavramaların Karşılaştırılması.....	35
2.2.2.1. Kâr Payı – Faiz	35
2.2.2.2. Kâr Payı – Hazırlık Devresi Faizi.....	36
2.2.2.3. Kâr Payı – Tasfiye Payı	37
2.3.KÂR PAYI DAĞITIM POLİTİKASI.....	37
2.3.1. Kâr Dağıtım Politikasını Etkileyen Faktörler.....	37
2.3.1.1. Kanun ve Şirket Ana Sözleşmesinde Yer Alan Hükümler	38
2.3.1.2. İşletmenin Likidite Durumu	38
2.3.1.3. Yönetimin Önceliği	39
2.3.1.4. İstikrarlı Kâr Dağıtımını	39
2.3.1.5. Yeni Yatırım Planları.....	40
2.3.1.6. Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Hükümler	40
2.3.1.7. Sermaye Piyasası Kaynaklarından Yararlanma.....	40
2.3.1.8. Şirketin Ortaklık Yapısı	40
2.3.1.9. Şirketin Borç Yapısı.....	41
2.3.1.10. Kontrolü Elde Bulundurma İsteğinin Kâr Dağıtımına Etkisi	41
2.3.1.11. İşletmenin Büyüme Hızı	41
2.3.1.12. Benzer İşletmelerin Kâr Payı Dağıtım Politikaları	42
2.3.1.13. Belirsizlik.....	42
2.3.1.14 Vergi Yükünün Farklılıklarının Kâr Dağıtımına Etkisi.....	42
2.3.2. Kâr Payı Dağıtım Politikaları	43
2.3.2.1. Sabit Oranlı Kâr Payı Dağıtım Politikası.....	43
2.3.2.2. Sabit Miktarda Kâr Payı Dağıtım Politikası	43
2.3.2.3. Sabit Oranlı Kâr Payı ve Ek Kâr Payı Dağıtım Politikası	44
2.3.3. Kâr Payı Ödeme Şekilleri	44
2.3.3.1. Nakit Kâr Payı Dağıtımını	44
2.3.3.2. Hisse Senedi Şeklinde Yapılan Temettü Ödemeleri.....	44

2.3.3.3. Mevcut Sermayede Bir Değişiklik Yapmadan Ortaklara Yeni Pay Senedi Vererek Kâr Payı Dağıtımı	45
2.3.3.4. Pay Senetleri Geri Alınarak Kâr Payı Dağıtımı.....	46
2.4.KÂR DAĞITIMINA KONU OLAN KAZANCIN BELİRLENMESİ	46
2.4.1 Safi Kurum Kazancının Belirlenmesi.....	46
2.4.1.1. Kurum Kazancının Tespitinde İndirilebilecek Giderler	47
2.4.1.1.1. Gelir Vergisi Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler.....	47
2.4.1.1.2. Kurumlar Vergisi Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler	50
2.4.1.1.3. Vergi Usul Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler	51
2.4.1.1.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler	52
2.4.1.2. Kurum Kazancının Tespitinde Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler	52
2.4.1.2.1. Gelir Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler	53
2.4.1.2.2. Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler	54
2.4.1.2.3. Katma Değer Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler	58
2.4.1.2.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler	58
2.4.1.3. Kurum Kazancının Tespitinde Muafiyet ve İstisnalar.....	59
2.4.1.3.1. Muafiyetler.....	59
2.4.1.3.2. İstisnalar	61
2.4.1.4. Zarar Mahsubu.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂR DAĞITIMI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE KÂR DAĞITIMI

3.1. TÜRK TİCARET KANUNUNDA KAR DAĞITIMI KONUSUNDA YER ALAN DÜZENLEMELER.....	65
3.1.1. Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Uyarınca Kâr Dağıtımının Aşamaları.....	70
3.1.2. Eshamlı Komandit Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı Süreci.....	72

3.1.3. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler Ve Limited Şirketlerde Karpayı Dağıtım Süreci.....	73
3.1.3.1. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler Ve Limited Şirketlerde Karın Tespitine İlişkin Hukuksal Prosedür.....	74
3.1.3.1.1. Kâr Dağıtımına Karar Verilmesi.....	75
3.1.3.1.2. Ticari Kârdan Yasal Yedek Akçe Ayrılması	76
3.1.3.1.3. İhtiyari Yedek Akçe Ayırımı	77
3.1.3.1.4. Fon Ayırımı.....	78
3.1.3.1.5. İşçi ve Memurlara Yardım Akçesi Ayırımı	79
3.1.3.1.6. İşçi ve Memurlara Kıdem Tazminatı ve İhbar Tazminatı Ayırımı	80
3.1.3.1.7. Pay Sahiplerine Dağıtılacak Kâr Payı	81
3.1.3.1.7.1 I. Temettü	82
3.1.3.1.8. Kurucu İntifa Senetlerine Kâr Payı Verilmesi	83
3.1.3.1.9. Yönetim Kurulu Üyelerine Ayrılan Kâr Payı	84
3.1.3.1.10. İmtiyazlı Pay Sahiplerine Ayrılan Kâr Payı.....	84
3.1.3.1.11. Ana Sözleşme Hükümleri Uyarınca İşçi, Memur ve Müstahdemlere İkramiye, Prim, Ek Ücret vb. Nitelik Taşıyan Kâr Payları ...	85
3.1.3.1.12. Ana Sözleşme Hükümleri Uyarınca İkinci Temettü	85
3.1.3.1.13. İkinci Tertip Yedek Akçe (Ek Yedek Akçe).....	86
3.1.3.1.14. Yasal ve İhtiyari Yedek Akçe Dışındaki Yedek Akçeler.....	87
3.1.3.1.15. Genel Kurul Kararları Uyarınca İşçi, Memur ve Müstahdemlere Ayrılan İkramiye, Prim vb.leri	87
3.1.3.1.16. Üçüncü Temettü	88
3.1.3.1.17. Olağanüstü Yedek Akçe.....	88
3.1.3.2. T.T.K. Hükümlerine Göre Kâr Dağıtım Zamanı	88
3.1.4. Halka Açık Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtım Süreci.....	88
3.1.4.1. Halka Açık Olan Anonim Şirketlerde Karın Tespitine İlişkin Hukuksal Prosedür	90
3.1.4.1.1. Sermaye Piyasası Kanunu 15. Madde ile Getirilen Düzenlemeler (4487 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun sayılı kanunla değişik).....	92

3.1.4.1.2. Hisse Senetleri Borsada İşlem Görmeyen Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı	95
3.1.4.1.3. Hisse Senetleri Borsada İşlem Gören Şirketlerde Kâr Dağıtımı....	96
3.1.4.1.4. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre Yönetim Kurulu Üyeleri ve Bu Gibi Kişi ve/veya Kurumlara Kâr Payı Dağıtımı	99
3.1.4.1.5. İkinci Tertip Yedek Akçenin Hesaplanması	99
3.1.4.1.6. Birinci Kâr Payı Tutarının Eksik Dağıtılmasında Sorumluluk	100
3.1.4.2. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre Kâr Dağıtımı Zamanı .	100
3.1.4.3. Kâr Payı Avansı	101
3.2. YEDEK AKÇELER.....	108
3.2.1. Yedek Akçelerin Sınıflandırılması.....	108
3.2.1.1. Muhasebe Uygulamaları Açısından Yedek Akçeler.....	108
3.2.1.1.1 Kâr Yedekleri	109
3.2.1.1.2. Sermaye Yedekleri	109
3.2.1.2. Türk Vergi Sisteminde Yedek Akçeler.....	109
3.2.1.3. İşletme Yönetimi Açısından Yedek Akçeler	110
3.2.1.4. T.T.K. Hükümleri Uyarınca Yedek Akçelerin Sınıflandırılması.....	110
3.2.1.4.1. Kanuni Yedekler	110
3.2.1.4.2. İhtiyari Yedek Akçeler	113
3.2.1.4.3. Olağanüstü Yedekler	113

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂR DAĞITIMINDA VERGİLENDİRME, MUHASEBE İŞLEMLERİ VE SORUNLAR

4.1 KURUMLARDA KÂR DAĞITIMI VE STOPAJ UYGULAMASI	114
4.1.1.Kurumlarda Kâr Payı Stopajının Tarihsel Seyri.....	114
4.1.1.1.01.01.1999 öncesi, 4369 Sayılı Kanun'la Değişmeden Önceki Durum	115
4.1.1.2.4369 sayılı Kanunla Yapılan Değişik Sonrası Durum.....	115
4.1.1.3.4842 Sayılı Yasa İle Yapılan Düzenleme	118
4.1.2. Kâr Payı Dağıtımında Stopajın Mevcut Durumu	119

4.1.2.1. Tam Mükellef Kurumlar Tarafından Tam Mükellef Gerçek Kişi Ve Kurumlara (Vergi Mükellefi Olmayan Veya Vergiden Muaf Olanlar Dahil) Dağıtılan Kâr Paylarında Stopaj	119
4.1.2.2. Tam Mükellef Kurumlar Tarafından Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlara (Vergiden Muaf Olanlar Dahil) Dağıtılan Kâr Paylarında Stopaj..	120
4.1.2.3. Dar Mükellef Kurumlar Tarafından Dar Mükellef Kurumların Yurt Dışındaki Merkezlerine Aktarılan Kazançlarda Stopaj	120
4.1.2.4. 4842 Sayılı Yasa Sonrası İstisna Kazançlar Üzerinden Yapılan Kesinti	121
4.1.2.5. G.V.K.'nın 94/6-B Maddesine Göre Stopaja Tabi Menkul Sermaye İratları.....	121
4.1.2.6. Kurumların G.V.K.'nın 94/6-B Maddesi Hükmü Gereği G.V. Stopajı Yapılması İçin Kârın Dağıtılmış Olması	122
4.1.2.7. 24.04.2003 Tarihinden Sonra Elde Edilen Kâr Paylarının % 50'sinin G.V.'den İstisna Tutulması ve Stopajın Mahsup Edilmesi.....	122
4.1.2.8. Kurumlara Dağıtılan Kâr Paylarından Stopaj Yapılmaz	123
4.1.2.9. G.V.K.'nın Geçici 62/1'inci Maddesi Uyarınca Gelir Vergisi Stopajına Tabi Tutulmayacak Kâr Payı Dağıtımları.....	124
4.1.2.10. 1999-2002 Yıllarına Ait Kazançların Dağıtılması Sonucu Kâr Payı Elde Eden Gerçek Kişilerin Bu Gelirlerinin Beyanı.....	125
4.1.2.11. G.V.K.'nın Geçici 62/1, 2 Ve 3 Fıkralarında Belirtilen Kâr Paylarının Kurumlar Vergisi Mükellefleri Tarafından Elde Edildikten Sonra Bunların Hissedarlara Dağıtılması Halinde Bu Gelirlerinin Beyanı	126
4.1.2.12. Kârın Sermayeye İlavesi Durumu.....	127
4.1.2.13. 2010 Yılında Beyan Edilecek Kâr Paylarının Durumu	127
4.1.2.14. Eshamli Komandit Şirket Ortağının Vergilendirilmesi	129
4.1.2.15. Özellik Arz Eden Durumlar	130
4.1.2.15.1. Tam Mükellef Kurumlardan Adi Ortaklık, Kolektif Şirket ve Adi Komandit Şirketlerin Elde Ettiği Kâr Payı.....	130
4.1.2.15.2. Anonim ve Limited Şirket Dışındaki Kurumlar Tarafından Dağıtılan Kâr Payları.....	131
4.1.2.15.3. Kurumlar Vergisi Mükellefi Olan Kooperatiflerin Kâr Dağıtımı	132

4.1.2.15.4. Kurumlar Vergisi Mükellefi Olan Dernek ve Vakıflara Ait İktisadi İşletmelerin Kâr Dağıtımını	132
4.2. KÂR DAĞITIM TABLOSU	133
4.2.1. Kâr Dağıtım Tablosu	133
4.2.1.1. Kâr Dağıtım Tablosu Düzenleme Esasları.....	134
4.2.1.2. Kâr Dağıtım Tablosunu Oluşturan Kalemler.....	135
4.2.1.2.1. Dönem Kârının Dağıtımı	135
4.2.1.2.2. Yedeklerden Dağıtım	138
4.2.1.2.3. Hisse Başına Kâr	138
4.2.1.2.4. Hisse Başına Temettü.....	139
4.2.1.3. Kâr Dağıtım Tablosunun Şekilsel Yapısı	139
4.3. KÂR DAĞITIMININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	140
4.3.1. Muhasebe Kayıtları	141
4.3.2. Kâr Payı Dağıtım Örnekleri.....	147
4.4. KÂR DAĞITIMINDA YAŞANAN SORUNLAR.....	157
4.4.1. Kâr Dağıtımında Safi Kazanç Kavramı.....	157
4.4.2. Yedek Akçe Kavramı	158
4.4.3. II. Tertip Yasal Yedek Akçe Ayrımında Matrah ve Oran	158
4.4.4. Avans Kar Payı Dağıtımını.....	160
4.5. KÂR PAYI DAĞITIMDA YAŞANAN SORUNLARA İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	161
4.5.1. Kâr Dağıtımında Safi Kazanç Kavramının Belirlenmesi	161
4.5.2. Yedek Akçe Kavramının Belirlenmesi.....	163
4.5.3 II. Tertip Yasal Yedek Akçelerde Tereddüdün Giderilmesi	165
4.5.4. Avans Kâr Payı Dağıtımını.....	166
SONUÇ	170
KAYNAKLAR	174

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Mali Kâr veya Zararın Tespiti	33
Tablo 2: S.P.K.'ya Tabi Halka Açık Şirketlerde Dağıtılacak Kâr Payı Hesap Tablosu	98
Tablo 3: Temettü Avansı Dağıtım Tablosu.....	104
Tablo 4: (X) A.Ş.'nin Kâr Dağıtım Tablosu	147

GİRİŞ

Sermaye şirketleri küçük tasarrufları bir organizasyon içinde bir araya getirerek büyük mali imkânların doğmasını sağlamaları nedeniyle ekonomide önemli fonksiyonlara sahiptir. Genel olarak işletmelerin kurulmasındaki temel amaç kâr elde etmektir. Kâr genel anlamda konulan bir sermaye karşılığı bu sermayeden elde edilmesi öngörülen artışı ifade eder. İşletmeleri oluşturan ortaklar açısından da oluşan bu kârın neden olduğu sermayedeki artış kâr dağıtım kavramını ortaya çıkarmaktadır. Kârın elde edilmesi sonrası ne şekilde dağıtılacağı, devletin ve ortakların mevcut kârdan ne kadar pay alacakları ve ne kadarlık kısmının işletmenin bünyesinde bırakılacağı konuları önem arz etmektedir. Bu konuda en önemli hususlardan biri de dağıtılabilir kârın tespiti yanında kâr paylarının gerek kâr dağıtan kurum gerekse kâr payını alan ortak bünyesinde nasıl vergilendirileceğidir. Sermaye şirketlerinin yapısı ve nitelikleri gereği bu şirketlerde de kâr dağıtım ve vergilendirilmesi konusu özellikle vergilendirme alanında çok sık yapılan değişikliklerle güncelliğini her zaman korumaktadır.

Genel olarak temel kâr dağıtım prensipleri, Türk Ticaret Kanunu (T.T.K.)’da belirlenmiş olup özel haller dışında sistem bu kanunun getirdiği esaslara göre şekillenmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu (S.P.K.) ve diğer hukuki düzenlemeler T.T.K.’da belirtilen esaslara uygun olarak genişletici ya da daraltıcı hükümlerle çerçevelenmiştir.

Tez konusu olarak “Sermaye Şirketlerinde Kar Dağıtımının Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi” konusunun alınmasının başlıca nedeni genel olarak T.T.K.’da düzenlenmiş olan kar dağıtım konusunun çok çeşitli kanun ve tebliğlerle düzenlenmesi ve vergilendirilme konusunun sıklıkla değişikliğe tabii tutulmasının oluşturduğu sorunları ve bu sorunların giderilmesi için neler yapılabileceğinin ortaya konulmak istenmesidir.

Bu çalışmada kâr dağıtımının T.T.K., S.P.K., Kurumlar Vergisi Kanunu (K.V.K.), Gelir Vergisi Kanunu (G.V.K.), Tek Düzen Hesap Planı, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) açısından incelenmesi, sermaye şirketlerinde kâr dağıtımının mevzuat ve uygulamadaki farklılıklarının ortaya çıkarılması

amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada, kâr dağıtımının bir bütün olarak kavranması, faaliyet sonucu oluşan kârın oluşum aşamasından nihai dağıtım aşamasına kadar geçen süreçlerin vergisel düzenlemeler dâhil yasalarda yer alan hükümler çerçevesinde ayrıntılı olarak değerlendirilmesi ve yapılan değerlendirmelerde varsa konuyla ilgili önerilerin neler olduğunun ortaya konması amaçlanmıştır. Dağıtılabilir kârın tespiti, kâr paylarının gerek kâr dağıtan kurum gerekse ortak ve çalışanlarca dağıtımına nasıl konu edileceği ve kâr dağıtım aşamasında vergilemenin nasıl yapılacağı konuları yasalarda yapılan son değişikliklerde dikkate alınarak, açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır..

Tezimizin birinci bölümünde sermaye şirketleri ele alınarak, tanımları kuruluşu ve unsurları T.T.K. kapsamında anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü ise kâr dağıtımının temel unsuru olan kâr kavramına ayrılmıştır. Bu bölümde kârın tanımı çeşitleri ve hesaplanma yöntemleri irdelenmiş konu daha sonra kâr payı kavramı, benzer kavramlarla karşılaştırılması, kâr dağıtımını etkileyen unsurlar, kâr dağıtım politika ve yöntemleri, kâr dağıtımına konu olan kazancın bulunması da anlatılarak sonlandırılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümü T.T.K. ve S.P.K.'da yer alan düzenlemeler çerçevesinde kâr dağıtımının hangi sırayla ve nasıl yapılacağı hukuki prosedür kapsamında ele alınmıştır. Yedek akçelerin sahip olduğu önemde dikkate alınarak bu bölümde yedek akçelere ayrı bir başlık altında yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise artık dağıtılmış olan kârın vergi kanunları karşısındaki durumu incelendikten sonra kâr dağıtım tablosu ve muhasebe standartları çerçevesinde kayıtlara nasıl alınacağı açıklanmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili iki örneğe de yer verilen son bölümde kâr payı dağıtım konusuyula ilgili olarak yaşanan aksaklıklar açıklanarak tez sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET KAVRAMI VE SERMAYE ŞİRKETLERİ

Sermaye şirketlerinde kâr payı dağıtımı, vergilendirmesi ve muhasebeleştirilmesi konulu tezimizde ilk olarak şirket kavramı üzerinde duracağız. Daha sonra ise ayrıntılara girerek sermaye şirketlerini derinlemesine inceleme konusu yapacağız.

1.1. ŞİRKET

Şirket Arapça kökenli bir kelime olmakla birlikte Türkçe karşılığı ortaklıktır. İnsanların doğası gereği bir takım ihtiyaçları mevcuttur. Bu ihtiyaçların kimi doğada serbestçe mevcut olan serbest mallardan kimi ise kıt olan iktisadi mallardan sağlanır. İnsanların iktisadi mallara olan ihtiyacını karşılamak bunu yaparken de kâr sağlamak için çeşitli büyüklüklerde ortaklıklar kurmuşlardır. Ortaklıkların farklı ölçeklerde kurulması bunlar için farklı düzenlemelere gidilmesine ihtiyaç doğurmuştur. Bu düzenlemeler kendilerine farklı mevzuatlarda yer bulmuştur. Bular T.T.K., Borçlar Kanunu (B.K.) ve S. P. K.'dır.

Şirket kavramı çeşitli şekillerle tanımlanabilmekte olup Türk hukuku açısından da en geniş tanımlama B.K.'nın 520. maddesinde yapılmıştır, “Şirket bir akiddir ki, onunla iki veya daha ziyade kimseler saylerini ve mallarını müşterek bir gayeye erişmek için birleştirmeyi iltizam ederler.”

Şirket iki veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin ortak bir amaca ulaşmak gayesi ile emek ve sermayelerini birleştirme iradelerini karşılıklı olarak açıklayarak oluşturdukları bir iktisadi birlikteliktir. Dar bir tanımlamayla şirket; kâr paylaşımı amacıyla bir araya gelen gerçek veya tüzel kişi birlikleridir.

Kâr elde etmek amacıyla kurulmamış olan sosyal ve kültürel gaye etrafında teşekkül eden birliktelikler şirket değil ancak dernek veya vakıf gibi kuruluşları oluşturur.

Şirketlerin belli başlı temel özellikleri olmakla birlikte birçok şirket türü bulunmaktadır. Bu şirket türleri kuruluş amaçları ve düzenlendikleri mevzuata göre

çeşitli farklılıklar sergilemekle birlikte temelde beş ortak unsur etrafında toplanabilirler.

Bunlar¹;

- Şahıs Unsuru: Gerçek veya tüzel kişi olabilir
- Sermaye Unsuru: Nakdi sermaye her türlü şirkete konabilirken aynı sermaye ve emek unsuru da şirket türüne göre sermaye olarak konulması muteberdir.
- Sözleşme Unsuru: Şirketin kendisi bizzat bir sözleşmedir. Ancak istisnası B.K.nda düzenlenmiş olan Adi Şirkettir. Adi Şirketin kurulmasında da şekil serbestisi asıldır.
- Amaç Unsuru: Şirketlerin kurulmasındaki en büyük etken bir amacın varlığıdır. Bu amaç iktisadi olmalı ve kâr elde etmeye güdülenmeli ve elbette bu amaç ortakların ortak amacı olmalıdır.
- Aktif Katılım Unsuru: Şirket ortakları amaçlarını gerçekleştirmek noktasında karşılıklı irade beyanında bulunmuş olmakla birlikte bu amacın gerçekleşmesi için faal olarak çalışma yükümlülüğü altına girilmiştir. Bu yükümlülük rekabet yasağının temeldir. Görüldüğü üzere bu unsur hem bir hak hemde sorumluluktur.

1.2. ŞİRKETLERİN TASNİFİ

Şirketler türlerine göre çeşitli tasniflere tabi tutulabilirler.

- Tüzel kişiliği olup olmamasına göre: Ticaret Kanununa göre kurulmuş olan ticaret şirketlerinin tüzel kişiliği vardır.
- Şahıs Şirketi Sermaye Şirketi Ayrımına Göre: Bu ayırım yasal temeli olan bir ayırım olmamasına rağmen yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu ayırımın temelinde ise ortakların mı yoksa ortaklar tarafından ortaklığa getirilen sermayenin mi ön planda olacağı konusu yatmaktadır. Anonim, Limited ve Paylı Komandit şirketler sermaye şirketi niteliğindedir, Kollektif Şirket, Komandit şirket ve B.K.'ya göre kurulan Adi şirket ise şahıs şirketini oluşturmaktadır.

---

¹ Ali Abdullah DOĞAN, **Sermaye Şirketleri Rehberi**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.25.

- Sermaye Yapılarına Göre Şirketler:
  - Esas (Sabit) Sermayeli Şirketler: T.T.K.'da düzenleniş olan Anonim, Limited ve Paylı Komandit şirketler
  - Değişir Sermayeli Şirketler: T.T.K.'da düzenlenmiş olan Kollektif Şirket ve Komandit şirketler
  - Kayıtlı Sermayeli Şirketler*: Sermaye Piyasası kanununda tanımını bulan bazı halka açık anonim şirketler
- Yasal Dayanaklarına Göre Şirketler: Yasal dayanaklarına göre şirketleri şöyle ayırabiliriz².
  1. Borçlar Kanununa Göre Kurulan Şirketler:
    - Adi şirketler B.K.'nın 520- 541. maddeleri arasında düzenlen hükümlere tabidir.
  2. Türk Ticaret Kanununa Göre Kurulan Şirketler
    - Kolektif Şirketler
    - Adi Komandit şirket
    - Anonim Şirketler
    - Sermayesi paylara Bölünmüş Komandit şirket
    - Limited Şirketler
    - Donatma İştirakleri
    - Umumi Mağazalar
  3. Özel Statülü Kurumlar
    - Bankalar (5411 sayılı Bankacılık kanunu)
    - Sermaye Piyasası Kurumları (2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu)
    - İkrizat, finans ve faktöring Kurumları (90 sayılı K.H.K.)
    - Sigorta Şirketleri (7379 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ve T.T.K.)
    - Kooperatif Şirketler (1163 sayılı K.K.)
    - Finansal Kiralama Şirketleri(3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu)
    - Yabancı Sermayeli Şirketler (30 Kasım 1930 tarihli Ecnebi Anonim Sermayesi Eshama Münkasem şirketler Kanunu)

---

* Anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla, yönetim kurulu kararıyla T.T.K.'nın sermayenin artırılmasına dair hükümlerine tabi olmaksızın hisse senedi çıkarabilecekleri azami miktarı gösteren, Ticaret Siciline tescil edilmiş sermayeleridir. (S.P.K. md. 3)

² DOĞAN, a.g.e.s.27.

1.3. SERMAYE ŞİRKETLERİ

Büyük sermaye gerektiren bir ticari ve sınai girişim söz konusu olduğunda, bu girişime ortak olan kişilerin sorumluluklarının parasal olarak sınırlandırılarak ve sermaye sahibi diğer kişilerin de bu girişime katkı yapmalarını sağlayarak sermaye birikimi gerçekleştirmek istenildiğinde sermaye şirketleri kurulması yoluna gidilmektedir³.

T.T.K. uyarınca sermaye şirketleri; anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve limited şirketler olarak sayılmıştır.

K.V. K.'nun 1. maddesinde sermaye şirketleri kurumlar vergisi mükellefleri arasında sayılmış, 2. maddesinde de sermaye şirketlerinin kapsamı düzenlenmiştir.

K.V. K.'nun 2. maddesinde; anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile aynı mahiyetteki yabancı kurumların sermaye şirketi olduğu belirtildikten sonra, S. P.K.'na göre kurulan yatırım fonlarının K.V.K. ve G.V.K. uygulanmasında sermaye şirketi addolunacağı hüküm altına alınmıştır⁴.

Ancak biz tezimizde sadece T.T.K. uyarınca anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve limited şirketleri bu bağlamda inceleme konusu yapacağız.

1.3.1. Anonim Şirketler

“Anonim” sözcüğünün aslı, “*anonyme*” olup, dilimize Fransızca’dan girmiştir.

“Anonim” sözcüğü, “*adı sanı bilinmeyen*”, “*yaratıcısının adı bilinmeyen*” anlamlarına gelmektedir⁵.

Anonim şirket T.T.K. 269 md.’de ;

“ Anonim şirket, bir unvana sahip, esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle mesul bulunan şirkettir.

³ Sabri BEKTÖRE, Yılmaz BENLİGİRAY ve Davut AYDIN, **Şirket Muhasebesi**, 1.b., Eskişehir: Birlik Ofset, 2002, s. 113.

⁴ http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005086837.htm, 07.04.2009

⁵ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, **Türkçe Sözlük**, 1, A-J, Türk Dil Kurumu Yayınları: 549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 73.

Ortakların mesuliyeti, taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile mahduttur.” diyerek anonim şirketin tanımını yapmıştır.

Bu tanımdan, anonim şirketin bir unvan altında konmuş sermayesinin paylara ayrıldığı ve şirket sorumluluğunun malvarlığı ile sınırlı olduğu şirket türü olduğunu görüyoruz⁶.

1.3.1.1. Anonim Şirketin Unsurları

Anonim şirkete ilişkin olarak T.T.K.’da yapılan tanımdan, anonim şirketin belirleyici unsurlarını çıkarmak mümkündür. Bunlar, unvan, amaç ve konu, sermaye ve paylar, şirketin bütün malvarlığı ile sorumlu olması ve tüzel kişilik unsurlarıdır.

1.3.1.1.1. Unvan

TTK’nın 269’uncu maddesinin ilk fıkrasında yer alan anonim şirket tanımında, “...bir unvana sahip...” ifadesi yer aldığından, unvan, anonim şirketin bir unsuru konumundadır. Anonim şirketin unvanı, adıdır. Anonim şirketin unvanı, adı olması vesilesiyle A.Ş.’nin sonuçta bir ada sahip olacağı ve bu adla anılacağı muhakkaktır.

1.3.1.1.2. Amaç ve Konu

T.T.K. 271 md.’de;

“ Şirket mukavelesinde, şirket mevzuunun sınırları açıkça gösterilmesi şartıyla kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi amaç ve konular için anonim şirket kurulabilir.”

Bu hükme dayanarak söyleyebiliriz ki, T.T.K.’na göre bir anonim şirket, kural olarak her türlü amaç ve konuyu seçmekte serbesttir. İstisnası ise kanunlar tarafından yasaklanmış olan konu ve amaçlar oluşturmaktadır. Belirtmek gerekir ki, vergi hukuku açısından amaç ve konu unsurları bakımından vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz.

---

⁶ Yeni T.T.K. tasarisında ise dilin sadeleşmesinin yanı sıra anonim şirketin bir unvan altında kurulacağı kaldırılmış ancak şirketin sorumluluğunun malvarlığı ile sınırlı olacağı hükmü korunmuştur.

(VUK md. 9/2).

Ayrıca, şirketin konusunun ana sözleşmede açıkça belirtilmesi zorunludur.

1.3.1.1.3. Sermaye ve Paylar

T.T.K.'nın 269. maddesinin ilk fıkrasında yer alan anonim şirket tanımında, "...esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan..." ifadesi yer aldığından, şirket sermayesinin belirli ve paylara bölünmüş olması gerekmektedir. Ve bu payların ortaklarca taahhüt edilmiş olması gerekir. Tam da bu noktada payın tanımını yapmak ta fayda olacaktır. Genel anlamda anonim şirkette pay, esas sermayenin, belirli sayıda birim değere bölünmüş olan parçasını ifade eder. Mesela: 5 milyar TL (Türk Lirası) olan esas sermaye 500 bin adet, 10.000 TL'lik birim değere bölünmüş ise, her 10.000 TL'lik birim değer bir paydır. Bu birim değere, itibari değer ya da nominal değer denir⁷.

Ortaklar (paysahipleri); esas mukaveleyi tanzim ve imza eden ve sermaye olarak esas mukavelede muayyen parayı veyahut paradan başka bir şeyi koymayı taahhüt eden pay sahipleri kurucu sayılırlar. (T.T.K. md. 278/1)

Tedrici kuruluşta, esas mukaveleyi tanzim ve imza etmeksizin paradan başka bir şeyi sermaye olarak koyan pay sahipleri de kurucu sayılırlar. (T.T.K. md. 278/2)

T.T.K.'nın 385. maddesinin 2. fıkrasına göre pay sahiplerinin hakları aşağıdaki gibidir;

- Yönetim kuruluna üyelik hakkı,
- Oy kullanma hakkı,
- İptal davası açma hakkı,
- Tasfiye sonuçlarına katılma hakkı,
- Kâr payı alma hakkı.

Ayrıca T.T.K. md 272'de "Özel kanunlarda aksine hüküm olmadıkça esas sermaye miktarı ellimilyar Türk lirasından aşağı olamaz. Bu miktar, Bakanlar

---

⁷ Reha POROY, Ünal TEKİNALP ve Ersin ÇAMAĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, İstanbul 1995, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., s.387

Kurulunca on katına kadar artırılabilir.” denerek sermayenin asgari sınırı belirlenmiştir.

Anonim şirketlerde sermaye artırımına gidilmesi mümkündür; ancak bunun için ana sözleşmenin ilgili maddesinde değişiklik yapılması gereklidir. 1982 yılından itibaren S.P.K., “Kayıtlı Sermaye Sistemi” ile ana sözleşmede değişiklik yapmanın zorluklarını ortadan kaldırmak için sözleşme değişikliği yapmaksızın esas sermayenin artırılmasına imkân tanımıştır. Pay senetlerini halka sunmak üzere kurulan ve hisse senetlerini sermaye artırmak yoluyla halka arz edecek olan, ortak sayısı 100’den fazla olan anonim şirketler, Sermaye Piyasası Kurulu’ndan izin almak kaydıyla kayıtlı sermaye sistemine geçebilirler. (S.P.K. md. 12)

Anonim şirketin kurulabilmesi için şirkette pay sahibi en az beş kurucunun bulunması gerekmektedir⁸. (TTK Md 277)

1.3.1.1.4. Şirketin Bütün Malvarlığı ile Sorumlu Olması

T.T.K.’nın 269. maddesinin ilk fıkrasında yer alan anonim şirket tanımında, “...borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle mesul bulunan...” ifadesi yer aldığından, anonim şirketin borçlarından dolayı sorumluluğunun sınırını mameleki (malvarlığı) oluşturmaktadır.

Şirket malvarlığı değer itibariyle sermayeyi aşıyorsa, alacaklılar sermayeyi aşan kısımlara da başvurabilir; az ise açıkta kalan kısım için ortaklara başvurulmaz. Sorumluluğun sermaye ile değil, malvarlığıyla sınırlı olması bu noktada önem teşkil eder⁹.

---

⁸ T.T.K. tasarının önemli yeniliği de tek pay sahipli Anonim Şirket ve tek ortaklı Limited Şirkettir. Bu tek kişilik şirket, Tasarıda, Avrupa Topluluğu’nun (“AT”) şirketlere ilişkin 12. yönergesinin Türk hukukuna aktarılması yoluyla düzenlenmiştir.

⁹ Eda ÖZDİLER “Sermaye Şirketlerinde Kanuni Temsilcinin Vergisel Sorumluluğu”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, s. 74.

1.3.1.1.5. Ortakların Sınırlı Sorumlu Olması

T.T.K. md. 388 uyarınca, anonim şirkette ortakların sorumluluğu taahhüt edilen sermaye payının şirkete ödenmesi veya konmasıyla kesin olarak son bulur. Başka bir deyişle, anonim şirket ortağı sınırlı bir sorumluluğa sahiptir ve bu sınır da taahhüt ettiği sermaye payıdır. Oybirliği ile karar alınmadıkça bu sorumluluk artırılmaz.

Şirketin tabiiyetini değiştirmek veya pay sahiplerinin taahhütlerini artırmak hususundaki kararlar için, bütün pay sahiplerinin ittifakı şarttır.

Ancak bazı hallerde, sözleşmede hüküm bulunması kaydıyla ortaklara dönemsel nitelikte, tali yükümlülükler yüklenebilir. Belirtmek gerekir ki, ödenmeyen sermaye taahhüdünden dolayı ortak, şirket alacaklılarına değil, şirkete karşı sorumludur.

1.3.1.1.6. Tüzel Kişilik

Anonim şirket, bir ticaret ortaklığı olması nedeniyle tüzel kişiliğe sahiptir.

Medeni haklardan yararlanma (hak) ehliyetinin sınırı, dolayısıyla tüzel kişi olarak hukuksal varlığının sınırı ana sözleşmesinde yazılı işletme konusudur.

Şirket ticaret siciline tescil ile hükmi şahsiyet kazanır.

1.3.1.1.7. Ortak Olarak Yabancı Uyraklı Özel ve Tüzel Kişilerin Durumu

Türkiye’de kurulacak olan şirketlere yabancı kişiler çeşitli durumlarına göre ortak olabilirler.

1.3.1.1.8. Süre

Anonim şirket bir müddet ile tahdit edilmiş ise bu süre yazılmalıdır. Şirketler süresiz olarak ta kurulabilir. Şirketin süresi kısa tutulursa şirket bu süre sonunda infisah etmiş olur. Süre uzatımı istendiği takdirde anasözleşme değişikliğine gitmek

gerekmektedir¹⁰.

1.3.1.2. Anonim Şirket Türleri

Anonim şirketlerde kâr payı dağıtımında anonim şirketlerin türüne göre farklı kanunların hükümleri dikkate alınmaktadır. Bu yüzdende anonim şirketlerin hangi türlerde kurulabileceğine değinmekte fayda vardır.

Toplumun sosyal ve iktisadi yaşamında önemli işlevleri olan anonim şirketler;

- Halka açık olmayan anonim şirketler (H.A.O.A.Ş.)

- Halka açık anonim şirketler (H.A.A.Ş.)

şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır.

1.3.1.2.1. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler

Anonim şirketler ilerleyen sayfalarda daha detaylı değinileceği gibi ani ve tedrici şekilde kurulmaktadır. Ani şekilde kurulan anonim şirketler halka açık olmayan anonim şirketlerdir ve bunlar kâr dağıtımında T.T.K. hükümlerine tabidir.

Halka açık olmayan anonim şirketlerde şirket paylarının tamamı kurucular tarafından taahhüt edilir. Halka açık olmayan anonim şirketler bu şekilde kurulurlar.

Halka açık olmayan bu şirketler Sermaye Piyasası Kanunlarına tabi değildirler. Bu şirketler kâr dağıtımında T.T.K. ve diğer vergi kanunlarına tabidirler.

T.T.K. 303. maddesinin 1 nolu fıkrasında, “Muayyen şahıslar bütün payları aralarında taksim etmek suretiyle bir anonim şirket kurabilirler.” denilerek, Halka açık olmayan anonim şirketinin ani şekilde kuruluşu açıklanmıştır¹¹.

---

¹⁰ Ruknettin KUMKALE, **Şirketlerin Kuruluş ve İşleyiş Rehberi**, Ankara,2008,Seçkin Yayınları, s.61.

¹¹ Yeşim ENGİN, “**Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 18.

1.3.1.2.2.Halka Açık Anonim Şirketler

Halka açık anonim şirketler hisse senetleri halka arz edildiğinden dolayı Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabidir. Buna göre halka açık anonim şirketler kâr dağıtımında T.T.K. ve vergi kanunlarının yanında Sermaye Piyasası Kanununa da tabidirler.

K.V.K.'nın 2. maddesine göre, Sermaye Piyasası Kanununca halka açık olduğu kabul edilen anonim şirketler, K.V.K. ve G.V.K. uygulaması bakımından da halka açık anonim şirket sayılır. Buna göre Sermaye Piyasası Kurulunun halka açık olarak kabul ettiği anonim şirketler halka açık anonim şirkettir¹².

S.P.K.'nın değişik 3/g maddesinde halka açık anonim şirketin tanımı şu şekilde yapılmıştır; “Bu kanun uygulanmasında halka açık anonim ortaklık, hisse senetleri halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıklardır.”.Sermaye Piyasası Kurulu’da bu konuda gerekli düzenlemeleri yaparak yürürlüğe koymuş bulunmaktadır¹³.

S.P.K.’nda halka açık anonim şirket ikiye ayrılmıştır.

Bunlardan biri hisse senetleri halka arz edilen anonim şirketler diğeri ise hisse senetleri halka arz edilmiş sayılan anonim şirketlerdir. Hisse senetleri halka arz edilmiş sayılan anonim şirketler S.P.K.’nın 11. maddesine göre pay sahibi sayısı 250’yi aşan anonim şirketlerdir. Bu durumda pay sahibi sayısı 250’den fazla olan anonim şirketler hisse senetlerinin halka arz etmemiş olsalar bile, halka açık anonim şirket hükümlerine tabi olacaklardır.

S.P.K. hükümlerine göre halka açık anonim şirketler şu şekilde sıralanabilir¹⁴;

- Hisse senetleri halka arz edilerek tedrici şekilde kurulan anonim şirketler,
- Hisse senetleri halka arz edilmeden kurulan ve ortak sayısı 250’den fazla olan anonim şirketler,
- Hisse senetlerini halka arz etmeden kurulan ancak, sermaye arttırmak amacıyla hisse senetlerinin halka arz eden anonim şirketler,
- Kurulduktan sonra hisse senetlerini halka arz eden anonim şirketler.

¹² İbrahim TÜRKİŞ, “Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtımı ve Vergilendirilmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) İstanbul, 2002, s. 11.

¹³ DOĞAN, a.g.e.,s.164.

¹⁴ TÜRKİŞ, a.g.e. s. 68-69

Bundan başka halka açık anonim şirketlerin kuruluşuyla ilgili olarak hem tedrici hemde ani kuruluş sistemine göre kurulabilir. Ani kuruluş sonrasında tescil ve ilandan sonra halka açılabilinmektedir¹⁵.

1.3.1.3. Anonim Şirketlerin Kuruluşu

Anonim Şirketlerin kurulması sırasında ön hazırlık çalışması büyük önem arz eder. En az beş kurucu ortak bir araya gelerek anonim şirket kurma konusunda iradelerini ortaya koyacaklardır. Şirketin unvanını, amaç ve konusunu, merkezini, süresini, sermayesini, temsil durumunu kararlaştıracaklardır. Bu çalışma sırasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na belirlenen ana sözleşme örneklerinden faydalanarak ana sözleşmeye yazılması zorunlu maddeler ile diğer maddeleri oluşturacaklardır¹⁶.

TTK hükümlerine göre anonim şirketlerin aşağıda belirtilen iki yöntemden biri ile kurulması mümkündür.

Bunlar:

- a- Ani Kuruluş
- b- Tedrici Kuruluş

1.3.1.3.1. Ani Kuruluş

Ani kuruluş, şirket paylarının kurucular tarafından tamamen taahhüt edilmesiyle olur. (T.T.K. md. 276/2)

Kurucu ortaklar tarafından hazırlanan ve imzalanan şirket sözleşmesi notere onaylatılarak sermaye temin olunur. Sermayenin en az 1/4'ünün bankaya bloke ettirilmesi gerekirken 27.06.1995 tarih ve 559 sayılı K.H.K. ile yapılan değişiklikle T.T.K. md. 285/1'de yer alan taahhüt edilmiş sermayenin 1/4'ünün ödenmiş olma şartıyla birlikte bu hüküm kaldırılmıştır. Ancak Bakanlık 1995/1 sayılı tebliğ ile sermayenin 1/4'ünün 3 ay ve tamamının da 3 yıl içerisinde ödenmesi zorunluluğunu getirmiştir. Bu hususun ana sözleşmede yer alması bakanlığın izin vermesi açısından

---

¹⁵ DOĞAN, , a.g.e.,s.165

¹⁶ DOĞAN, a.g.e.,s.165.

zorunlu duruma gelmiştir¹⁷. Şirket kuruluşunda gerekli olan belgelerle birlikte Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurulmak suretiyle izin alınır. Mahkemeden şirket kuruluşunun tasdiki istendikten sonra, ticaret siciline tescil ve ilan yükümlülükleri yerine getirilir.

1.3.1.3.2. Tedrici Kuruluş

Tedrici kuruluş, bir kısım payların kurucular tarafından taahhüt olunması ve geri kalan kısmı için de halka müracaat edilmesi suretiyle olur. (T.T.K. md. 276/3)

Tedrici Kuruluş ana sözleşme ile tespit olunan sermayenin %10'unun kurucular tarafından ödenmesi gerekmektedir.(T.T.K. md. 280/1) Bu miktarında blokajı veya banka teminat mektubuyla temini gereklidir. Daha sonra T.T. K.'nda belirtilen sair şartların yerine getirilerek halka başvurulması suretiyle olur.

S.P.K.'nun 3/c maddesi hükmü uyarınca halkı bir anonim şirkete katılmaya veya kurucu olmaya davet etmek, menkul kıymetlerin halka arzı sayılacağından, tedrici kuruluşta S.P.K. hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

1.3.1.4. Anonim Şirket Organları

Medeni Kanun'un 49'uncu maddesine göre, "tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar." Anonim şirket tüzel kişiliği de organları yoluyla eylemler ve işlemler gerçekleştirir, fiil ehliyetini kullanır. Ancak, kanunlar, organ kavramının tanımını yapmamışlardır. Bununla birlikte, doktrin ve mahkeme kararlarında tüzel kişinin iradesinin oluşması ve ifade edilmesinde kesin rol oynayan herkes organ olarak nitelenmektedir¹⁸.

Anonim şirketler, genellikle birbirini tanımayan çok sayıda pay sahibinden oluşmaktadır. Bu şirketlerde, ortakların şahsından ve birbirine güveninden daha çok paylar önemlidir. Bu nedenle, anonim şirketin temsili, yönetim ve denetimi, tüm ortaklar tarafından değil, şirketin organları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir¹⁹.

¹⁷ Yunus KİSHALI, **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul 2008, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., s.92.

¹⁸ Şükrü YILDIZ, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu**, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yayın No: 718, İstanbul 1999, s. 771.

¹⁹ Hanifi AYBOĞA, "Anonim Şirket Organlarının Muhasebeye Yönelik Görevleri ve Sorumlulukları"

T.T.K.'nın 312. maddesi, T.T.K.'nın 360. maddesi ve T.T.K.'nın 347.maddesine göre anonim şirketlerde bulunması gereken yasal ve zorunlu yönetim organları şunlardır;

İdare Meclisi (Yönetim Kurulu),
Umumi Heyet (Genel Kurul),
Murakıplar (Denetçiler),
Müdürler

T.T.K.'nın madde 435/1 nolu fıkrasına göre; “Şirketin tescilinden sonra hakiki pay sahibi sayısı beşten aşağıya düşer veya şirketin kanunen zorunlu organlarından biri mevcut olmaz. Yahut umumi heyet toplanamazsa, pay sahiplerinden veya şirket alacaklılarından birinin yahut Ticaret Vekâletinin talebi üzerine, mahkeme şirketin durumunu kanuna uygun hale ifrağ için münasip bir müddet tayin eder ve buna rağmen durum düzeltilmezse şirketin feshine karar verir.” Bu madde hükmünce anonim şirketlerde bulunması zorunlu olan organlardan birinin olmaması, şirketin fesih sebebini teşkil eder.

Anonim şirkette genel kurul, yönetim kurulu ve denetçiler, başlı başına birer varlık olarak bulunurlar ve kanunen görev alanlarına giren işlerde yetkilerini kullanırlar. Anonim şirketin organları, esas olarak genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu iken bunun dışında, şirket sözleşmesindeki bir hükme dayanarak oluşturulan murahhas üyelik veya genel müdürlük de bir organ olarak düşünülebilir²⁰. Ancak müdürler, T.T.K.'da bir organ olarak tanımlanmamıştır. Faaliyetlerinin çok çeşitli ve yoğun olması nedeniyle yönetim kurulunun şirket idaresinde yetersiz kalması durumunda yönetim kuruluna ait bir takım görev ve yetkiler müdürlere devredilebilir.

1.3.2. Limited Şirketler

Limited şirketi tanımlarken öncelikle terminolojik olarak “*limited*” sözcüğünün ne anlama geldiğini belirtmek gerekir. “*Limited*” sözcüğü, İngilizce “*sınırlı*” anlamına gelmektedir.

Mali Çözüm Dergisi, Ocak Şubat Mart 2002, S: 58, s. 53.

²⁰ ÖZDİLER ,a.g.e.,s. 74.

Limited şirkette “*limited*” sözcüğü ile ifade edilen sınırlılık, hukukumuzda sorumluluğa ilişkin olarak kullanılmaktadır²¹.

T.T.K. madde 503 limited şirketleri,

“İki veya daha fazla hakiki veya hükmi şahıs tarafından bir ticaret unvanı altında kurulup, ortaklarının mesuliyeti koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile mahdut ve esas sermayesi muayyen olan şirkete Limited şirket denir” biçiminde tanımlamaktadır.

Bu hükümde açıkça ifade edildiği üzere, limited şirkete adını veren özellik, ortakların sorumluluğunun koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı olmasıdır. Başka bir deyişle, sınırlı sorumluluk esasdır.

Limited şirketler özü itibariyle bir sermaye şirkettir. İki ile elli arasında kurulabilirler. Ortaklarının koyacakları sermayenin üst sınırı belirlenmemiş olan bir ortaklık tipi olarak karşımıza çıkan limited ortaklıklar ilk defa 1892 yılında Alman hukukuna göre oluşturulmuştur ancak 1926 yılında yürürlüğe giren T.T.K.’da yer alan limited şirketler, Fransız Limited Şirketler Kanunu’ndan alınmıştır²².

1.3.2.1. Limited Şirketin Unsurları

T.T.K. md. 503 yer alan limited şirket tanımından limited şirket unsurlarına ulaşmak mümkündür.

1.3.2.1.1. Unvan

T.T.K. madde 503 limited şirketlerini tanımlarken; “.....bir ticaret unvanı altında kurulup....” demek suretiyle ilgili şirkette anonim şirketlerde olduğu gibi unvana sahip olması gerektiği vurgusunu yapmıştır. Limited şirketin unvanı da işletme adı olacaktır.

---

²¹ ÖZDİLER,a.g.e.,s. 74.

²² Faruk GÜÇLÜ, H. Ali YILDIRIM ve Çiğdem YILDIRIM ÖZKAYA, “Şirketler Muhasebesi”, Detay Yayıncılık, Ankara,2008,s.135.

1.3.2.1.2. Amaç ve Konu

T.T.K. md. 503/3 nolu bendinde T.T.K. md. 271'e atıfla bulunarak limited şirketlerin kanunla yasaklanmamış her türlü faaliyette bulunabileceği ifade edildikten sonra Sigortacılık faaliyetleri istisnasını 503/3'te getirmiştir.

1.3.2.1.3 Sermaye

T.T.K. md. 507'ye göre;

“Limited şirketin esas sermayesinin en az beş milyar Türk lirası olması şarttır.

Ortakların koyacakları sermaye birbirinden farklı olabilir. Ancak, ortakların koyacakları sermayenin en az yirmibeşmilyon Türk lirası veya bunun katları olması lazımdır.

Devir için bölme ve mirasın taksimi hali hariç olmak üzere ortağın sermayesi bölünmez bir bütündür.

Bu maddede yazılı miktarlar, Bakanlar Kurulunca on katına kadar artırılabilir”

Bu madde uyarınca sermayenin alt limitinin belli olduğu ancak üst sınırdaki her hangi bir düzenlemenin ayrıca yapılmadığı görülmektedir. Ve yine bu maddeden sermaye bölünmezliğinin esas alındığı anlaşılmaktadır ancak bunun da devir ve miras paylaşımı olmak üzere iki istisnasına aynı madde de yer verilmiştir.

Sermayenin ayın olarak taahhüt edilmesi de mümkündür. Bu durumda T.T.K. md. 508'de hüküm bulmuştur;

“Ortaklardan biri, sermayeyi ayın olarak koymayı taahhüt etmişse mukavelede; ayının neden ibaret olacağı, değerinin nasıl biçileceği ve taahhüt ettiği sermayeye ne miktarda mahsup edileceği ve bunun karşılığı olarak esas sermayeden kendine ne miktarda bir iştirak payı düşeceği hususlarının açıkça yazılı olması şarttır.”

1.3.2.1.4. Ortaklar

T.T.K. md. 504' e göre;

“Ortakların sayısı ikiden az ve elliden çok olamaz.

Ortakların sayısı sonradan bire iner veya şirketin zaruri organlarından biri mevcut olmazsa münasip bir müddet içinde bu eksiklikler tamamlanmadığı takdirde ortaklardan birinin veya şirket alacaklısının talebi üzerine mahkeme şirketin feshine karar verir. Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine gerekli ihtiyati tedbirleri alabilir.”

İlgili madde gereğince ortak sayısının birden fazla olması mecburdur. Ve eğer bu zaruret sekteye uğrarsa belli bir süre içinde de tekrar birden azla ortak sayısına ulaşamaz veya zorunlu organlardan biri kurulamaz ise fesih sebebini oluşturur.

T.T.K md. 503'te “....gerçek veya hükmi şahıs... ortaklarının mesuliyeti koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile mahdut...” demek suretiyle limited ortaklığa tüzel kişilerinde ortak olabileceği hüküm altına alınmış ve maddenin ilerleyen kısımlarında ortakların sorumluluğunun koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile mahdut yani sınırlı olacağı belirtilmiştir.

Limited şirketin kuruluşu T.T.K. madde 509 ve müteakip maddelerinde düzenlenmiştir. Limited şirket kuruluşu ve anonim şirket kuruluşu bir birleri ile çok benzediği için tekrara düşmemek için ayrıntıya girmeden anlatılacaktır.

İki ile elli arasında oluşacak kurucu ortaklar heyetince şirket esas sözleşmesi hazırlanır. Bu sözleşmede aşağıda yer alan hususların bulunması şarttır(T.T.K. md. 506);

- Şirketin ticaret unvanıyla merkezi;
- İşletmenin konusu;
- Esas sermaye ile her ortağın koymayı taahhüt ettiği sermaye miktarları;
- Şirketin yapacağı ilanların şekli;
- Şirketin müddeti.

Kurucu ortaklarca hazırlanan bu mukavele noterce onaylandıktan sonra esas sermayenin Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen bir oranının ödenmiş olduğuna dair bir belgenin Bakanlıktan alınmasının ardından, ticaret siciline tescil ve ilan için

T.T.K. md. 510 gereğince; Müdürler, 31 inci madde hükümlerine uygun olarak şirket merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline kaydedilmesini talep ederler²³.

Bu hususlar göz önünde bulundurularak yapılacak tescil başvurusu sonucunda yapılacak inceleme sonrası kanunen bir engel bulunmayan başvurular tescil ve ilan edilir.

Tescil ve ilan ile limited şirket tüzel kişiliği kazanmış olur. Limited şirket içinde medeni haklardan yararlanma ehliyeti şirket konusu ile sınırlıdır.

Tescilde önce şirket adına yapıldığı açıkça belirtilmiş taahhütler tescilden itibaren üç ay içerisinde şirketçe kabul edilemez veya şirket adına yapıldığı açıkça belirtilmiş olmaz ise ya da şirket kurulmazsa, bu işlemleri yapanlar şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar²⁴.

1.3.2.3. Limited Şirket Organları

Limited şirket organları, T.T.K.'nda Şirketin Teşkilat'ı başlıklı üçüncü kısımda yer bulmuştur. T.T.K. md. 536 ve izleyen maddelerde limited şirket organları;

- Umumi Heyet (Genel Kurul),
- Müdürler
- Murakıplar (Denetçiler, ortak sayısı 20 den fazla olan limited şirketlerde bulunur).

1.3.3. Eshamlı Komandit Şirket

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, T.T.K.'nun 475'inci maddesinde tanımlanmıştır;

“Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, sermayesi paylara bölünen ve ortaklarından bir veya bir kaç şirket alacaklılarına karşı bir kolektif şirket, diğerleri bir anonim şirket ortağı gibi mesul olan şirkettir”.

---

²³ DOĞAN, a.g.e.,s.184.

²⁴ DOĞAN, a.g.e.,s.185.

Sermayesi paylara bölünen ve ortaklarından bir veya birkaçı şirket alacaklarına karşı bir kolektif şirket, diğerleri bir anonim şirket ortağı gibi sorumlu olan şirkettir.

- Sınırsız sorumlu olan ortağa komandite,
- Sınırlı sorumlu olan ortağa komanditer ortak, denir.

1.3.3.1. Unsurları

Eshamlı komandit şirkette diğer sermaye şirketlerinde olduğu gibi T.T.K.'da düzenlenmiştir.

1.3.3.1.1. Ticaret Unvanı

T.T.K. md. 136'da sayılan ticaret şirketleri arasında yer alan sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin de, diğerleri gibi bir ticaret unvanına sahip olması gerekir.

1.3.3.1.2. İktisadi Konu

T.T.K. md. 476/2' "... aksine hüküm olmadıkça, anonim şirket hükümleri tatbik olunur."den anlaşıldığı üzere, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler de anonim şirketler gibi kanunen yasak edilmemiş her türlü iktisadi maksat ve mevzular için kurulabilir.

1.3.1.1.3. Sermayenin Paylara Bölünmüş Olması

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketten bahsedebilmek için, adından da anlaşılacağı üzere sermayesinin paylara bölünmüş olması gerekmektedir.

Sermayesi açıkça paylara bölünmemiş şirket, unvanında "hisseli" olduğu belirtilmiş olsa bile, adi komandit şirket sayılır (T.T.K. md. 475).

1.3.1.1.4. Komandite ve Komanditer Ortaklar

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, şirket borçlarından dolayı sorumluluk bakımından iki tür ortak bulunur. Adi komandit şirketlerde olduğu gibi burada da komandite ortaklar şirket borçlarından sınırsız bir şekilde, komanditer ortaklar ise sermaye iştirakleri oranında sorumludurlar.

1.3.1.1.5. Tüzel Kişilik

TTK m. 136 uyarınca sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler de tüzel kişiliğe sahiptir.

1.3.3.2. Eshamlı Komandit Şirketin Kuruluşu

Sermayesi paylara bölünmüş şirketin kuruluşu için en az beş kurucu ortak gereklidir. Kuruculardan birisinin komandite ortak olması şarttır. Ana sözleşmenin düzenlenmesine katılanlar ile şirkete paradan başka sermaye koyanların hepsi kurucu ortak sayılır.

Kurucu ortaklar ana sözleşmeyi yazılı olarak hazırlarlar ve komandite ortaklarla birlikte imzalanır. Ana sözleşmede;

Esas mukaveleye aşağıdaki hususlar yazılır:

- Şirketin ticaret unvanıyla merkezinin bulunacağı yer;
- Şirketin maksadıyla mevzuunu teşkil eden muamelelerin nev'i ve mahiyeti;
- Şirketin esas sermayesinin miktarı ile her payın itibari kıymeti, ödeme suret ve şartları;
- Paradan başka sermaye olarak konan haklar ve mallarla bunlara mukabil verilecek hisse senetlerinin miktarı ve mevcut bir işletmenin veya bazı ayınların devir alınması bahis mevzuu olduğu takdirde onun bedeli ve kurucular tarafından şirketin kurulması için şirket hesabına satın alınan diğer şeylerin bedelleriyle şirketin kurulması hususunda hizmetleri görülenlere verilmesi gereken ücret veya tahsisat yahut mükâfatın miktarı;

- Kurucularla idare meclisi azalarına ve diğerk kimselere Şirket kazancından sağlanacak hususi menfaatler;

- Őirket iŐlerini idare ve murakabe ile mükellef olanların ne suretle seąilecekleri ve bunların hak ve vazifeleri ve imza koymaya salahiyetli olanlar;

- Umumi heyetlerin ne suretle davet edileceği; toplantıların vakti ve rey verme ile müzakere icrası ve karar verilmesi hususlarının tabi olduğu kayıt ve Şartlar;

- Şirket bir müddet ile tahdit edilmiŐse bu müddet;

- Şirkete ait ilanların ne suretle yapılacağı;

- Ani Kuruluş halinde, her ortağın taahhüt ettiği sermayenin nev'i ve pay miktarı

- Komanditer ortak olanlardan kurucu ortak olanların sahip oldukları pay tutarı

11'inci madde dıŐındakiler aynı zamanda Anonim Şirket ana sözleşmesinde yer alması zorunlu olan unsurlardır.

Ticaret siciline tescil ve ilan ile Şirketin kuruluşu tamamlanır.

Birinci bölüm sermaye Şirketlerinin tanım ve özelliklerinin açıklanmasına ayrılmıştır. Bir sonraki bölümde ise kâr payı kavramı ve kâr dağıtımına konu olan kazancın belirlenmesi ile ilgili konular üzerinde durulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KÂR, KÂR PAYI KAVRAMI VE KÂR DAĞITIMINA KONU OLAN KAZANCIN BELİRLENMESİ

Bu bölümde kâr, kâr payı kavramı ve kâr dağıtımına konu olan kazancın belirlenmesi konuları incelenecektir.

2.1. KÂR KAVRAMI

Kâr, Farsça kökenli bir kelimedir. Kârın sözlük anlamı; alışveriş işlerinin sağladığı para kazancıdır. Kazanç kelimesinin sözlük anlamı ise; satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen para, temettüdür²⁵.

Mevzuatta sadece kâr kelimesi kullanılmamaktadır, bu nedenle de kavram birliği oluşmamıştır. T.T.K. md. 455 - 457’de “kazanç”, T.T.K. md. 466, md. 467, md. 470’de “kâr”, S.P.K. md.15’de ise “temettü” kelimesi kullanılmaktadır. Ancak bu farklı kullanımlara rağmen kâr, kazanç ve temettü kelimeleri eş anlamlı olarak kullanılmıştır²⁶.

Kârı belli bir hesap dönemi sonunda elde edilen satış hâsılatı ile bu hâsılataya ilişkin maliyet ve giderler arasındaki olumlu fark olarak tanımlamak mümkün olduğu gibi, işletmenin ilgili hesap dönemi sonundaki öz sermayesinin aynı hesap dönemi başındaki öz sermayesi ile karşılaştırılması sonucu tespit edilen olumlu fark olarak da tanımlamak mümkündür. G.V.K.’nın 38. maddesinde belirtilen tanımdan gidildiğinde kâr, dağıtılan kârlar veya işletme sahibi veya sahipleri tarafından işletmeden çekilen kıymetlerin ilavesi ve işletme sermayesine ilave edilen kıymetlerin düşülmesi halinde dönem başı öz sermayesinde meydana gelen artışlara eşittir²⁷.

Ticari işletmelerin esas amacı kâr elde etmektir. Kâr genel anlamda konulan bir sermaye karşılığı bu sermayede elde edilmesi öngörülen artışı ifade eder.

Kâr; dar anlamı ile bir hesap dönemi içerisinde satılan malların satış tutarıyla bu malların maliyet bedeli arasındaki olumlu farktır. Geniş anlamda ise, kâr

²⁵ <http://www.tdk.gov.tr> / TDKSOZLUK,02.12.2008

²⁶ ACAR, a.g.t.,s.17.

²⁷ Hesap Uzmanları Derneği, “Denetim İlke ve Esasları”,İstanbul,2004,s.819.

işletmenin özkaynaklarında meydana gelen artıştır. Bir dönem içinde yapılan faaliyetler sonucunda işletmenin aktif ve pasif kalemlerindeki değişikliklerin işletmenin özkaynakları üzerinde bir artış oluşturması durumunda kâr elde edilmiş olur²⁸.

Kârın vergi hukuku yönünden tanımı ise, sermaye kazançlarının vergisel yönden tespitine ilişkin teorilere göre yapılmaktadır. Bu teorilerden biri "kaynak teorisi" diğeri ise "net artış teorisi"dir.

Kaynak teorisine göre gelir; kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerini (emek, sermaye v.b.) üretim sürecine sokmaları karşılığında elde ettikleri değerler akımı olarak tanımlanmaktadır. Kaynak kuramınca elde edilen değerler gelir sayılabilmesi için bunun belli bir kaynaktan üretim faaliyeti sonucu ve sürekli olması gerekmektedir²⁹.

Net artış teorisine göre gelir ise, bir kişinin geliri belirli bir dönemde yaptığı tüketim ile aynı dönemde net varlığında gerçekleşen değişimin (artış) toplamından ibarettir. Üretim faktörlerinin kullanımı sonucu ortaya çıkmayan transferler, piyango ikramiyesi, miras vb. arızı gelirler ve çeşitli nedenlerle kişilerin servet unsurlarında ortaya çıkan değer artışları da safi artış kuramına göre gelir olarak kabul edilmektedir³⁰.

Karın elde edilen gelirin bir unsuru olduğu göz önüne alındığı takdirde kara ulaşmada gelirin tanımının da önemi ortaya çıkmaktadır. Ülke vergi kanunlarında kullanılan gelir tanımı ilgili işletmenin kâr miktarını, buna bağlı olarak alınacak kararları da etkileyeceği açıktır. Ülkemiz vergi kanunlarında da belirtilen tanıma göre kâr; belli bir hesap dönemi sonunda elde edilen satış hâsılatı ile bu hâsılataya ilişkin maliyet ve giderler arasındaki farktır³¹.

Karın genel hatlarıyla tanımlamasından sonra karın çeşitlerini inceleme konusu yapalım.

---

²⁸ Ahmet ATİK ve Nazmi KARYAĞDI, "Limited Şirketlerde ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı", **Vergi Dünyası**, Nisan 1997, S:188,s. 25.

²⁹ Mualla ÖNCEL, Ahmet KUMRULU ve Nami ÇAĞAN, **Vergi Hukuku**, 9.b., Ankara: Turhan Kitapevi, 2001, s. 239

³⁰ ÖNCEL ve diğerleri, a.g.e., s. 239.

³¹ Nazmi KARYAĞDI, "**Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı**", Oluş Yayıncılık, 2008, Ankara, s.17.

2.1.2 Başlıca Kâr Kavramları

Kâr kavramı genel bir kavram olması nedeniyle, bu kavramı alt dallara ayırarak incelemek, kâr kavramı hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmemizi sağlayacaktır. Bu bakımdan “ticari kâr”, “mali kâr”, “safî kâr” ve “dağıtılabılır kâr” kavramlarına değinilecektir.

2.1.2.1. Ticari Kâr

Ticari kâr, tek düzen hesap planı uygulamaları ve sermaye piyasası mevzuatı ile genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartları uyarınca tutulan bir muhasebe sisteminde dönem sonunda ortaya çıkan kârdır, dönem kârıdır. Ticari kâr kavramı şirket gelir tablolarında yer alan dönem kârı ile eş anlamlıdır. Bu kâra aynı zamanda vergi öncesi kâr da denmektedir.

Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri uyarınca da bir hesap döneminin karını "(Net Satışlar + Diğer Gelirler) - (Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri + Diğer Giderler) = KÂR " şeklinde ifade etmek mümkündür.

2.1.2.2. Mali Kâr

Kâr üzerinden pay alan tüzel kişilerden biri de devlettir. Devletin kârdan pay alması vergilendirme şeklindedir. Sermaye şirketleri de sermaye şirketi olduğundan kurumlar vergisi mükellefidir. Kurumlar vergisi mükellefi sermaye şirketleri, kurumlar vergisi matrahlarını hesaplarken vergi kanunlarını dikkate almak zorundadır. Buna göre vergi kanunları dikkate alınarak hesaplanan kâra mali kâr denir³².

Mali kâr vergi mevzuatı uyarınca o dönemde ödenmesi gereken vergiye matrah teşkil eden tutardır.

---

³² Ümit ATAMAN, **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul,2000,Türkmen Kitabevi,s. 90.

Mali kâr, vergi hukuku ilke ve kurallarına göre düzenlenen mali bilânço sonucu ortaya çıkan kârdır. Ticari kâra bazı ilaveler ve ticari kârdan bazı indirimler yapılarak, kısacası ticari kârdan faydalanılarak mali kâra ulaşılır³³.

Mali bilânçoya göre belirlenen mali kâr ne kâr dağıtımını ne de yedek akçe ayrılmasına esas teşkil eder. Bu miktar sadece vergiye konu olan miktarı belirlemeye, başka bir deyişle vergi matrahının bulunmasına yarar³⁴.

Ticari bilanço ile mali bilanço arasındaki farkları şu şekilde özetlemek mümkündür³⁵.

1.Ticari bilançoda iktisadi kıymetler, T.T.K.'da düzenlenen değerlendirme ölçülerine göre (ya da şirketin türüne göre S.P.K.'da düzenlenen değerlendirme ölçülerine göre), mali bilançoda ise iktisadi kıymetler V.U.K.'ta yer alan değerlendirme ölçülerine göre değerlendirilir.

2.İşletmeden çekilen kıymetler ticari bilançoda dikkate alınmazken mali bilançoda bunlar ayrıca dikkate alınır.

3.Faaliyet giderleri kavramı ticari bilanço düzenlenirken oldukça geniş kapsamlı olarak dikkate alınırken (şahsi vergi ve cezaları, yapılan yasadışı harcamalar, vb. giderler), mali bilanço düzenlenirken kanunen kabul edilen ve edilmeyen giderler olarak sınırlandırılmışlardır.

Dolayısıyla kanunen kabul edilmeyen gider niteliğini haiz harcamalar mali bilançonun düzenlenmesinde işletmeden çekilen değer olarak dikkate alınır.

4.Son olarak yedek akçeler, ticari bilanço açısından kazancı azaltan bir unsur olarak dikkate alınırken mali bilanço açısından bu mümkün değildir.

2.1.2.3. Safi Kâr

T.T.K. md. 466'da belirtilen safi kâr kavramının tanımı T.T.K.'da yer almamıştır. Burada kastedilen safi kâr kavramı bilançoda yer alan ticari kâr mıdır yoksa bu ticari kârdan ödenmesi gereken vergiler düşüldükten sonra kalan kâr mıdır sorusuna yanıt kanunda verilmemiştir. Buna karşın bugün uygulamada safi kârın

³³ H.Ege GÖKTUNA, “Anonim Ortaklıklarda Kanunî Yedek Akçeler”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Marmara Üniversitesi S.B.F. ,İstanbul 2000,s.38.

³⁴ Ahmet Cemil ÜNAL, “Anonim Şirketlerde Kâr Payı, Kâr Dağıtım ve Yedek Akçe Ayrılması” (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Başkent Üniversitesi, s.38.

³⁵ KARYAĞDI, a.g.e., s.60

mali yükümlülükler indirildikten sonra kalan kâr olduğu şeklinde bir görüş hâkimiyet kazanmış durumdadır.

Safi kârın tespitinde vergi ve diğer yasal yükümlülüklerin tespitinde V.U. K.'nun değerlemeye ilişkin hükümleri, kurum kazancının tespitinde indirimi kanunen kabul edilen veya edilmeyen giderlerin, indirim ve istisna kazanç unsurlarının göz önünde bulundurulması gereklidir.

Safi kâr olarak dikkate alınacak değerın hesaplanmasında farklı görüşler söz konusudur. Birinci görüş safi kârın, ticari kâr yani dönem kârı ile aynı anlamda olduğu yönündedir. Bu görüş dikkate alındığında kâr dağıtımını safi kâr yani aynı zamanda ticari kâr üzerinden yapılır. İkinci görüşe göre safi kâr, ticari kârdan vergi ve diğer vergi yükümlülükleri çıkartıldıktan sonra kalan vergi sonrası kâr yani dönem net kârı ile eş anlamlıdır. Üçüncü görüşe göre safi kâr, ticari kârdan vergi ve vergi yükümlülükleri ile birlikte varsa geçmiş yıl zararları da düşülerek bulunur. Halka açık anonim şirketlerde Sermaye Piyasası Kurulu'nun 11.01.1999 tarih ve 4/34 sayılı toplantısında alınan karara istinaden kâr dağıtımında safi kâr olarak esas alınacak değer, vergi sonrası kârdan varsa geçmiş yıl zararlarının düşülerek bulunur. Safi kâr olarak da bu değer dikkate alınarak dağıtılacak kâr payı hesaplanır. Dördüncü görüşe göre ise safi kâr, ticari kârdan varsa geçmiş yıl zararları düşülerek bulunur³⁶.

Safi kârın, yıllık kârdan vergi ve benzerleri düşüldükten sonra ortaya çıkan kâr olduğu görüşü kabul görmüş ve uygulamada böyle gelişmiştir.

Safi karın tanımını kâr dağıtımını yapılabilecek karın belirlenmesinde çok önemlidir. Dağıtılabilir kârı tespit edebilmek için safi kârdan geçmiş yıl zararları ile ayrılması zorunlu olan yedek akçelerin de indirilmesi gerekir.

2.1.2.4. Dağıtılabilir Kâr

Dönem kârının hesaplanmasıyla, gerçek kârın saptanması ve dağıtılması amaçlanmaktadır. Dağıtım yönünden kârı, işletmenin potansiyeline dokunmadan bir başka ifadeyle işletmenin gelişmesini ve büyümesini sağlayacak fonları saklı tutmak koşuluyla pay sahiplerine dağıtılabilir aktif artışı şeklinde tanımlamak

---

³⁶ Yüksel Koç YALKIN, **Şirketler Muhasebesi**, 2.b., Ankara: Turhan Kitabevi, 2002, s. 246.

olanaklıdır³⁷.

Dağıtılabılır kâra, ilgili hesap döneminde elde edilmiş ama dağıtılmamış kârlar, düzenli kâr dağıtımını amacıyla ayrılan yedek akçeler, belli bir amaca tahsis edilmeyen olağanüstü yedek akçeler, ihtiyari yedek akçelerden dağıtılması mümkün olanlar ve hatta kanunî yedek akçelerden esas sermayenin yarısını geçen kısmı konu olabilir³⁸.

Dağıtılabılır kâr ancak aktif toplamı; borçlar, ödenmiş sermaye, kanunî yedek akçe tutarı hatta ihtiyari yedek akçelerle, kanun ve esas sözleşme gereğince ayrılması gerekli tutardan fazla olduğu takdirde söz konusu olur³⁹. Daha açık bir ifadeyle dağıtılabılacak karın varlığı karın varlığına bağlıdır.

Kâr dağıtımında dikkate alınması gereken önemli noktalardan biri kârın, “ticari kâr”dan hareketle hesaplanan safi kâr olduğudur; yoksa vergi mevzuatına göre matrahı oluşturan “mali kâr” kavramı, kâr dağıtımını ilgilendirmemektedir⁴⁰.

2.1.3. Kârın Tespit Şekilleri

İşletmelerde kârın tespiti iki yöntemle yapılmaktadır. Birincisi bilanço yöntemi diye de adlandırılan özsermaye kıyaslaması yoluyla yapılacak kâr tespiti, ikinci yöntem ise gelir ve giderin eşleştirilmesiyle yapılan ve rapor tipi gelir tablosuyla işlerlik kazanan eşleştirme yaklaşımıdır.

Özsermayenin karşılaştırılması yoluyla kârın belirlenmesinde kâr, dönem sonu özsermayesi ile dönem başı özsermayesi arasındaki olumlu farktır.

Kârın gelir ve giderin karşılaştırılması yoluyla hesaplanmasında ise kâr, dönem sonunda elde edilen gelirden bu geliri elde etmek için yapılan giderler düşülerek bulunabilir. Bu yöntem gelir tablolarıyla işlerlik kazanan eşleştirme yöntemidir.

³⁷ Nalân AKDOĞAN, **Muhasebe Teorileri**, 1.B, Ankara, Gazi Üniversitesi Yayınları, 1988, s. 416

³⁸ Nevzat AKBİLEK, “**T.T.K. ve S.P.K. Açısından Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Hakkı**”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul 2001, s.14

³⁹ ÜNAL, a.g.t., s.12.

⁴⁰ Tolga Nevzat KALKAN, “Kurum Kazançlarının Dağıtılmasında Kâr Payı Stopajı ve Borsaya Açık Şirketlerin Yükümlülükleri”, **Vergi Dünyası**, Nisan 2008, S: 320, s.57.

2.1.3.1. Özsermayenin Karşılaştırılması Yoluyla Kârın Hesaplanması

Özsermaye teriminin değişik kaynaklarda özkaynak, öz varlık, ya da net aktif olarak da ifade edildiği görülmektedir.

213 sayılı V.U.K.'un 192 maddesine göre özsermaye, bilançonun aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark olup, bu fark müteşebbisin işletmeye koymuş olduğu varlığı ifade etmektedir.

1 nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde (MSUGT) bilanço ilkeleri ve bilanço kalemleri açıklanırken özkaynak deyimi tercih edilmiştir.

Kâr, işletmedeki dönemsonu özsermayesi ile dönembaşı özsermayesi arasındaki olumlu farktır. Buradaki özsermaye kavramı sermayeden farklı bir anlam ifade etmektedir. Sermayenin muhasebedeki anlamı, işe başladığı zaman müteşebbisin işletmeye koyduğu iktisadi değerler toplamıdır. Muhasebe tekniğinde sermaye işletme sahip veya sahiplerinin işe başlama tarihinde işletmeye koydukları iktisadi kıymetleri gösteren bir hesabın adıdır. Buna karşılık öz sermaye ise söz konusu kişilerin koydukları iktisadi kıymetlerin belli bir tarihteki miktarını göstermekte olup bu miktar işletmenin faaliyetine bağlı olarak değişmektedir.

Özsermayenin belirlenmesinde en önemli mali tablo bilançodur. Çünkü dönemsonu özsermaye ve dönembaşı özsermaye bilançonun aktif ve pasif kalemleri dikkate alınarak bilanço üzerinden hesaplanır⁴¹.

Özsermayenin belirlenebilmesi için işletmenin aktif ve pasifine dâhil tüm değer ve borçların parasal tutarının tam olarak bilinmesi gerekir. Bu durum iktisadi kıymetlerin değerlemesini gündeme getirir.

V.U.K.'un 258. maddesine göre “Değerleme; vergi matrahlarının hesaplanması ile ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir.” Başka bir tanıma göre değerlendirme; bir işletmenin varlığını meydana getiren aktif ve pasif kalemlerin belirli bir tarihteki değerlerinin para birimi ile ifade edilmesidir.²¹

V.U.K. md. 261'e göre değerlendirme kıymetlerin mahiyetlerine göre aşağıda yer alan değerlendirme ölçülerine göre yapılır;

- Maliyet bedeli,
- Borsa rayici,

⁴¹ Özlem SAKLAVACI, “Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtım”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul, 2001, s. 28.

- Tasarruf değeri,
- Mukayyet değer,
- İtibari değer,
- Vergi değeri,
- Rayiç bedel,
- Emsal bedeli ve ücret

Kârın dönem sonu özsermaye ile dönem başı özsermayenin karşılaştırılması yoluyla hesaplanmasında iki ayrı yöntem vardır.

Bunlar;

- Analitik yöntemle özsermayenin hesaplanması,
- Sentez yöntemine göre özsermayenin hesaplanması.

2.1.3.1.1. Analitik Yöntemle Özsermayenin Hesaplanması

Bu yöntemde öz sermaye, gerçek aktiflerden borçların indirilmesi suretiyle bulunur. Özsermayenin gerçek aktiften borçların indirilmesi suretiyle hesaplanmasına ilişkin formül şöyledir:

Öz sermaye: Gerçek Aktif - Borçlar

Net aktif: Gerçek aktif - Aktifi düzenleyici hesaplar

Gerçek aktif: Aktif toplamı - Gerçek olmayan aktifler

Bu yöntemde ilk aşamada, bilançonun aktifinde yer alan ancak gerçek olmayan aktif kalemlerin aktif toplamından çıkarılması gerekir. Bilançonun aktifinde yer alan bazı kalemler gerçekte fiilen mevcut değildir. Bunlar gerçek aktifte meydana gelen azalmayı göstermektedir ve pasif tablosuyla dengeyi sağlamak amacıyla aktifte yer almaktadır. Bilançonun aktifinde yer alan gerçekte aktif olmayan kalemler şunlardır⁴²:

- Ödenmemiş sermaye,
- Geçmiş yıllar ve cari yıllar zararları,
- Kuruluş ve örgütlenme giderleri,
- Kanunen kabul edilmeyen giderler,

---

⁴² ATAMAN,a.g.e.,s.174.

- Ortaklardan alacaklar.

İkinci aşamada bilançonun pasifinde yer alan aktif düzenleyici kalemlerin aktif toplamından düşülmesi gerekmektedir. Bilançonun pasifinde yer alan aktifi düzenleyen kalemler şunlardır⁴³:

- Amortismanlar,
- Alacak senetleri reeskontu,
- Şüpheli alacak karşılıkları,
- Stok değer düşüklüğü karşılıkları,
- Menkul kıymetler değer düşüklüğü karşılığı,

Üçüncü aşamada aktif toplamından aktif olmayan kalemler ve aktifi düzenleyen kalemler düşüldükten sonra borçlarda düşüldüğünde işletmenin bilanço tarihindeki özsermayesi saptanmış olur.

2.1.3.1.2. Sentez Yöntemine Göre Özsermayenin Hesaplanması

Sentez yöntemine göre özsermayenin hesaplamasında bilançonun pasifinde yer alan özsermayeyi oluşturan kalemlerin toplamından özsermayeyi olumsuz etkileyen fiktif ve pasifi düzenleyici kalemler düşülür.

Sentez yöntemine göre özsermayenin bulunması aşamaları aşağıdaki şekilde özetlenebilir⁴⁴:

I. Özsermayeyi oluşturan kalemler(+)

- Nominal sermaye
- Yedek akçeler
- Vergisiz fonlar
- Yeniden değerlendirme fonu
- Dağıtılmamış kârlar
- Dönem kârı
- Geçmiş yıllar kârları

---

⁴³ ATAMAN,a.g.e.,s.174.

⁴⁴ Tugay YÜCEL, “Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Özsermayenin Tespiti ve Özsermaye Karşılaştırılması (II)”, **Mükellefin Dergisi**, Mart 2001,s. 51.

- İştirakleri yeniden değerlendirme artışları
- Hisse senedi ihraç primi
- Hisse senedi iptal kârları

II. Fiktif ve pasif düzenleyici hesaplar (-)

Ödenmemiş sermaye

Kanunen kabul edilmeyen giderler

Cari ve geçmiş yıl zararları

III. Özsermaye

2.1.3.2. Özsermaye Kıyaslaması Yoluyla Mali Kâr veya Zararın Tespiti

Özsermaye kıyaslaması yoluyla dönem sonucunun hesaplanması, bilanço esasında kazancını tespit eden işletmelerde söz konusudur. Bu yöntemde dönem başı ve dönem sonu özsermayeler hesaplanarak aradaki fark alınarak kâr veya zarar hesaplanır. Daha sonra bu farktan dönemde işletmeye dışarıdan eklenen ve özsermayeyi arttırmış olan değerler indirilir, işletmeden çekilmiş ve özsermayeyi azaltmış olan değerlerin ise bu farka ilavesi gerekmektedir.

Dışarıdan bir değer eklenerek sermayenin artırılması işletme faaliyetlerinden kaynaklanan bir artış olmadığı gibi, işletmeden çekilen değerlerin sermayeyi azaltması da normal bir gider veya zarar unsuru olarak değerlendirilemez. Bu yüzden yapay olarak özsermayeyi olumlu veya olumsuz yönde etkileyen unsurlar dikkate alınmalıdır. Bu durum G.V. K. md. 38’inde bir gereğidir. Ticari kazancın bu şekilde tespit edilmesi sırasında V.U.K.’ ta yer alan değerlendirme yöntemleri de dikkate alınır⁴⁵.

İşletmeye ilave olunan değerler⁴⁶;

1. Sermaye artırımları
2. Ödenmemiş sermayenin ödenmesi
3. Yedek akçelerdeki artış
4. Birikmiş kardaki artış
5. Zararların azalması

---

⁴⁵ KARYAĞDI, a.g.e., s. 72.

⁴⁶ Tugay YÜCEL, "Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Özsermayenin Tespiti ve Özsermaye Karşılaştırması(I)", **Mükellefin Dergisi**, Ocak 2001,s.86.

6. Yedek akçe niteliğindeki karşılıklarda artış
  7. Vergisiz fonlar oluşturulması
  8. İşletmelerin yeniden değerlemeye gitmeleri halinde ortaya çıkan fonlar
  9. Kanunen kabul edilmeyen giderlerin azaltılarak veya kapatılarak çeşitli yollardan işletme sahiplerince üstlenilmesi
  10. Emisyon primleri
  11. Ferdi işletmelerde ve adi ortaklıklarda, sahip veya ortakların işletmeye koyduğu kıymetler.
İşletmeden çekilen değerle ise⁴⁷;
1. Sermaye azatımı
  2. Yedek akçelerdeki azalış
  3. Dağıtılan karlar
  4. Yedek akçe niteliğindeki karşılıklarda azalma
  5. Vergisiz fonların ekilmesi
  6. Kişisel vergi borçlarının ödenmesi

Bu konuyu aşağıda yer verilen tabloda ki gibi formüle etmek yerinde olacaktır.

Tablo 1: Mali Kâr veya Zararın Tespiti

1- Dönem Sonu Özsermayesi		XX
2- Dönem Başı Özsermayesi		XX
3- Özsermaye farkı	(1-2)	XX
4- İşletmeye eklenen değerler	-	XX
5- İşletmeden çekilen değerler	+	XX
6- Dönem sonucu	Kar veya Zarar	XX
7- Kanunen kabul edilmeyen giderler	+	XX
8- Vergiye tabi olmayan gelirler	-	XX
9- Mali kar veya zarar		XX

⁴⁷ YÜCEL, "Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Özsermayenin Tespiti ve Özsermaye Karşılaştırması(I)", a.g.m, s.87.

2.1.3.3.Hâsılat ve Giderlerin Kıyaslanması Yoluyla Kârın Tespiti

Dönem kârının belirlenmesinde bir diğer yöntem ise gelir ile giderin karşılaştırılmasıdır. Hâsılat, hesap dönemi içinde işletmenin ana faaliyetleri veya yan faaliyetleri sonucunda yaptığı tahsilât ile lehine doğan alacaklar toplamıdır.

Gider ise; hesap dönemi içinde yapılan harcamalar ile borçlanmalardır.

Bu yöntemle göre hesap dönemi içinde elde edilen hâsılat ile yapılan giderler arasındaki fark dönem kârını veya zararını verecektir.

2.2. KÂR PAYI VE İLGİLİ KAVRAMLAR

Bu başlık altında öncelikle kâr payı kavramının tanımı yapılacak ve daha sonra kâr payı ile ilgili olabilecek ve kâr payı karışabilecek kavramlara kısaca değinilecektir.

2.2.1 Kâr Payı

Kâr payı ve temettü kavramları, Türk Hukukunda ilk kez S.P.K.'nun Seri: IV, No:27 sayılı tebliği ile tanımlanmıştır. Buna göre, kâr payı şirket ortaklarına ve kâra katılan yönetim kurulu üyelerine, işçilere, intifa senedi sahiplerine vb. diğer kimselere dağıtılacak kârdan, bunların her birine düşen payı; temettü ise sadece kârdan şirket ortaklarına dağıtılan payı ifade etmektedir⁴⁸.

Kâr payı değişik şekillerde ifade edilmiştir. Öğretide yapılan bir tanıma göre kâr payı; anonim şirketlerde dağıtılmasına genel kurul tarafından karar verilen kârın, münferit pay sahibine şirket tarafından ödenmesi gerekli ve miktarı belli edilmiş kısmıdır⁴⁹. Diğer bir tanıma göre kâr payı; pay sahipleri tarafından, şirkete getirilmiş sermayenin verimidir.

Kâr payı genel anlamda, şirketlerin bir yıllık faaliyet dönemi içinde elde ettikleri kârdan mevcut ortakların pay alma hakkıdır. Söz konusu hak, hisse senedine

⁴⁸Yavuz AKBULAK, "Halka Açık Anonim Şirketlerde Kâr Payı ve Temettü Avansı Dağıtım Esasları", **Vergi Dünyası**, Mayıs 2002, S:249, s. 120.

⁴⁹ O.K ÜNAL, "Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısı'nda Bu Konuda Öngörülen Değişiklikler", **Yaklaşım**, Ankara 1998, S.64, s.43.

bağlı ‘Kâr Payı Kuponları’ karşılığında ve ayrıca hisse senedi ibrazına gerek kalmaksızın kullanılır. Halka açık anonim şirketler kâr payı dağıtımları halinde temettüyü nakit veya hisse senedi şeklinde dağıtılabilir.

Sermaye şirketlerinde her pay sahibinin, kanun ve esas sözleşme hükümlerine ve genel kurul kararlarına göre dağıtılmak için ayrılan safi kâra, payı oranında katılma hakkı vardır. Bu hak, Türk hukuk literatüründe ‘nispi müktesep hak’ kavramı ile nitelendirilmektedir. Çünkü safi kârın tamamı pay sahiplerine dağıtılmamakta, bir bölümü yedek akçelere ilave edilmektedir. Kârın tamamını veya bir bölümünü dağıtma gibi bir zorunluluk olmadığı gibi, safi kârdan ayrılması gerekli bazı yedek akçeler ve ödenmesi gerekli paralar, aksi yönde bir zorunluluk oluştururlar. Pay sahibinin iradesine rağmen kârdan indirilen ve ayrılan tutarlar, bu anlamda kâr payını nispi müktesep hak haline getirmektedir⁵⁰.

Nispî müktesep haklar sadece özü korunan, buna karşılık şirketlerin menfaatleri gereği kapsamı sınırlandırılabilen haklardır. Kâr payı hakkı, bu anlamda kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre dağıtılmaya tahsis edilen yıllık kâra veya dağıtılmaya tahsis olunan yedek akçelere, pay sahibinin katılma hakkıdır. Bu anlamda kâr payı hakkı nispi müktesep haktır⁵¹.

2.2.2.Kâr Payı ile İlgili Kavramaların Karşılaştırılması

Bu başlık altında kâr payı ile karıştırılabilecek kavramlara kısaca değinilecektir. Bu kavramlar T.T.K. hükümleri çerçevesinde ve bu sırayla incelenecektir.

2.2.2.1. Kâr Payı – Faiz

Faiz, her durumda elde edilebilecek düzenli bir gelirdir. Faiz belli bir tutardır ve risk söz konusu değildir. Faizin elde edilmesi ancak şirketin iflâsı hâlinde mümkün olmayacaktır.

Kâr payı dağıtımının safi kâr ve bu iş için ayrılmış yedek akçelerin varlığı koşuluna bağlanmış ve dağıtımına tahsis edilmiş miktara göre değişken olması

⁵⁰ AKBULAK, a.g.m., s. 120

⁵¹ ÜNAL.a.g.t.,s.18.

sebebiyle faizden ayrılır⁵².

2.2.2.2. Kâr Payı – Hazırlık Devresi Faizi

T.T.K. md.470/1'e göre; "esas sermaye için faiz ödenemez."

Pay sahiplerine faiz ödenmesini öngören esas sözleşme hükmü ve genel kurul kararı geçersizdir. Bu durumun en önemli nedeni esas sermayenin korunması ilkesidir. Pay sahiplerine katılma payları için faiz ödenmesi, esas sermayenin bir anlamda geri verilmesidir.

Ancak T.T.K. md. 471/1'de bu duruma bir istisna getirilmiş ve bazı koşullarda hazırlık devresi faizi ödenebileceği belirtilmiştir; Şirketin, işletmelerinin tam olarak faaliyete başlaması için uzun bir süre gerekebilir. Pay sahipleri bu uzun dönem içerisinde kârdan mahrum kalmaktadırlar ve bu durumda anonim şirket ortak bulmakta zorluk çekebilir. Bu durumun sakıncalarını önlemek için şirket, hazırlık devresi için tesisat hesabına geçirilmek üzere, pay sahiplerine hazırlık dönemi faizi ödenmesini esas sözleşmede öngörebilir. Ayrıca esas sözleşmede hazırlık dönemi faizinin en geç ne zamana kadar ödeneceği de belirtilmelidir.

T.T.K. md. 471/2'ye göre; İşletme yeni hisse senetlerinin çıkartılması yoluyla genişletilecek olursa esas sermayenin artırılmasına ilişkin kararda yeni pay sahiplerine, tesisat hesabına geçirilmek üzere belirli bir süre için ve en geç yeni tesisatın işletmeye başlandığı güne kadar faiz ödenmesi kabul edilebilir.

Hazırlık dönemi faizinin, faiz niteliğinde olduğu genel olarak reddedilmektedir. Bunun nedeni, ödünç gibi geriye ödenecek bir paranın değil, sermaye yatırımı olarak, sona erinceye kadar anonim şirkete tahsis edilmiş katılma payının karşılığı olmasıdır. Bu konudaki hakim görüş, hazırlık dönemi faizi istemini aynen kâr dağıtım kararından sonra oluşan kâr alacağı gibi, alacak hakkı olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle, hazırlık dönemi faizi başkasına devir ve rehnedilebilir. Ayrıca pay sahibinin izni alınmadan, hazırlık devresi faizi anonim şirket tarafından sınırlandırılmaz ve kaldırılamaz⁵³.

---

⁵² ÜNAL.a.g.t.,s.15.

⁵³ ÜNAL.a.g.t.,s.16.

2.2.2.3. Kâr Payı – Tasfiye Payı

Kâr payı hakkı ve tasfiye payı hakkı, malvarlıksal haklar arasında yer alır ve pay sahipleri için parasal bir değer ifade eder⁵⁴.

Pay sahipleri, ticari bilânçoda kâr gözükmemesi ve şirket genel kurulunun kâr dağıtımını yönünde karar alması durumunda düzenli olarak kârdan pay alabileceklerdir. Tasfiye payı ise bir defada ve şirketin infisahı hâlinde pay sahiplerine ödenecektir.

2.3. KÂR PAYI DAĞITIM POLİTİKASI

Kâr dağıtım politikası; işletmenin dönem içinde elde ettiği net karın ortaklar ve dağıtılmamış karlar arasındaki dağılımının belirlenmesidir. Nakit kâr payı ödemeleri firma bünyesinde alıkonacak kâr tutarını azalttığından firma için bir finansman sorunu olarak ortaya çıkar. Bu finansman sorunu sermaye artışı yoluyla aşılabilir. Ortak açısından ise kâr dağıtımını ortağın nakdi gelirinde ani bir artışa yol açarken karların firmada bırakılması ise hisse senetlerinde değer artışına yol açar⁵⁵.

Kâr dağıtım kararı firmanın büyüme hızını, firmanın piyasa değerini ve ortakların servetini belirleyen en önemli kaynaklardan biridir. İşletmelerin kâr dağıtım politikaları, hem kendi işletmeleri, hem de ülke ekonomisinin gelişimi üzerinde etkili bir araçtır. Kâr dağıtım politikası her işletmede farklı biçimde uygulanabilmektedir. Kâr dağıtım politikasının firmaların finansman politikasının bir unsurudur. Kâr dağıtım kararı bu nedenle oldukça önemlidir.

2.3.1. Kâr Dağıtım Politikasını Etkileyen Faktörler

Kâr dağıtım kararını etkileyen birçok etken vardır. Bu etkenler bazen işletme yöneticilerinin ya da ortaklarının kararlarına bazen de tamamen dışsal etkilere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Karların dağıtılmayarak firma bünyesinde kalan kısmı büyüme finansmanının en önemli kaynağını oluşturur. Bu nedenle kâr dağıtım politikasını etkileyen unsurların belirlenmesi oldukça önemlidir.

⁵⁴ İ. ARSLAN, *Şirketler Hukuku Bilgisi*, B.10, Konya 2005, s.293.

⁵⁵ KARYAĞDI, a.g.e.,s.91.

2.3.1.1. Kanun ve Şirket Ana Sözleşmesinde Yer Alan Hükümler

T.T.K., S.P.K. ve Türk vergi mevzuatına göre kâr payı ancak safi kârdan ve bu amaçla ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabılır. Buna göre, işletmeler ancak cari yılda veya geçmiş yıllarda elde etmiş olduğu kârlardan dağıtım yapabilir. T.T.K., S.P.K ve Türk vergi mevzuatının getirdiği düzenlemeler kâr dağıtım politikasını doğrudan etkileyen unsurlardır.

Şirket ana sözleşmelerinde yer alan hükümlerde kâr dağıtım politikasını doğrudan etkiler. Ancak şirket ana sözleşmesinin yasalardan kaynaklanan uyulması zorunlu olan hususlar dışında işletme ortaklarınca değiştirilmesi ve bu yolla kâr dağıtım politikasının etkilenebilmesi mümkündür⁵⁶.

T.T.K., S.P.K ve Türk vergi mevzuatının kâr dağıtımını konusunda benimsediği temel ilkeler vardır. Bunlar; net kâr ilkesi, esas sermayenin kâr dağıtımından olumsuz şekilde etkilenmemesi ilkesi, kâr dağıtacak firmanın borçlarını ödeme gücüne sahip olması ilkesidir. Net kâr ilkesine göre kanun hükümleri, kâr payının ancak safi kârdan ve bu amaçla ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabileceği esasını benimsemiştir. Esas sermayenin korunması ilkesine göre kâr elde etmedikçe veya geçmiş yıllardan ayrılan yedek akçeler olmadıkça kâr payı dağıtılmayacaktır. Şirketin borçlarını ödeme gücüne sahip olması ilkesine göre ise, borç tutarı net aktifinden daha yüksek olan işletmenin kâr payı dağıtımını yapamayacağıdır⁵⁷.

2.3.1.2. İşletmenin Likidite Durumu

İşletmelerin elde etmiş olduğu kâr, bir kaynak olarak, firmanın faaliyetlerini yürütebilmesi için gerekli aktif değerlerin elde edilmesinde kullanılmış olabilir. Bu nedenle bilançoda görünen dönem kârı olduğu halde şirketin nakit durumu kâr dağıtımına elverişli olmayabilir.

---

⁵⁶ KARYAĞDI, a.g.e.,s.92.

⁵⁷ Öztin AKGÜÇ; **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü, İstanbul, 1994, s. 754.

Karlı olmak her zaman kâr dağıtabilecek bir güce sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Bilançoda görünen dönem kârı olduğu halde şirketin nakit durumu kâr dağıtımına elverişli olmayabilir⁵⁸.

Piyasaların istikrarsız olduğu dönemlerde işletmeler kâr payı dağıtım politikalarını belirlemede likiditelerini daha fazla dikkate almak zorunda kalmaktadırlar. Bir işletmenin likiditesi ne kadar kuvvetli ise kâr payı dağıtım oranı da o oranda artacaktır.

2.3.1.3. Yönetimin Önceliği

İşletmelerde yönetici davranışları ve yöneticilerin öncelikleri kâr dağıtım politikasını etkileyen önemli bir unsurdur. Çok kâr dağıtan bir işletmenin daha itibarlı olacağını düşünen işletme yönetimi yüksek kâr dağıtımına öncelik vererek hisse senetlerinin değerini arttırabilir. Bazen de tam tersi bir yönetim anlayışıyla işletmelerin güçlü finansman yapısını hedefleyerek kârı işletme bünyesinde tutarak daha az kâr dağıtımına gittikleri ve bu şekilde hisse senetlerinin değerinin artışını sağladıkları görülmektedir⁵⁹.

2.3.1.4. İstikrarlı Kâr Dağıtım

Geçmiş dönemlerde satış ve kârları yüksek ve istikrarlı olan firmalar, gelecek dönemlerde de elde edecekleri kârı daha sağlıklı şekilde tahmin edebilirler. Bu nedenle istikrarlı olarak kâr eden firmalar istikrarlı olarak daha yüksek oranlarda kâr dağıtırlar⁶⁰.

Kârı istikrarsız olan firmalar, gelecek dönemlerde de kârlarının istikrarsız olacağını düşünerek yüksek kâr sağladıkları yıllarda kârın büyük bir bölümünü yedek akçe olarak muhafaza ederler ve kârın az olduğu dönemlerde de, bu amaçla ayrılmış olan yedek akçelerden kâr dağıtımında bulunarak istikrarlı bir kâr dağıtım politikası uygulamayı amaçlayabilirler.

---

⁵⁸ Ali Sait YÜKSEL, **Para Bulma ve Yatırım, İşletmelerde Sermaye Yönetimi**, 1.B., İstanbul, Ar Basım, 1982, s. 290.

⁵⁹ KARYAĞDI,a.g.e.,s.93.

⁶⁰ ENGİN,a.g.t.,s.56.

2.3.1.5. Yeni Yatırım Planları

Yeni yatırımlar yapmayı planlayan işletmeler, kârlarının önemli bir bölümünü firma bünyesinde tutarak yatırımların finansmanında kullanmayı tercih edebilirler. Bu nedenle işletmelerin yeni yatırım planlarının olması kâr dağıtım politikalarını etkilemektedir.

2.3.1.6. Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Hükümler

İşletmeler finansman kurumlarıyla yaptıkları anlaşmalar gereği kredi sözleşmelerinde yazılı olan hükümleri dikkate alırlar. Finansman kurumları kredilerin geri ödenebilme olanaklarını artırmak isterler. Bu amaçla da finansman kurumları tarafından kredinin tamamının geri ödemesi bitene kadar firmanın daha sağlıklı bir finansal yapıya sahip olması amacıyla kredi sözleşmelerine kâr dağıtımının düşük tutulmasıyla ilgili bazı sınırlayıcı hükümler konulmaktadır⁶¹.

2.3.1.7. Sermaye Piyasası Kaynaklarından Yararlanma

Güçlü ve büyük ölçekli işletmeler Sermaye Piyasası Kuruluna başvurarak fon ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Bu nedenle büyük ölçekli işletmeler kâr dağıtım oranlarını saptarken bunun şirketin sermaye piyasasından kaynak sağlama kapasitesine olabilecek etkisine büyük önem verirler. Küçük işletmelerin ise sermaye piyasasından fon sağlama olanağı düşük olduğu için bu işletmeler fonlarını kendi bünyesinde tutmayı yani kâr dağıtımını düşük düzeyde tutmayı tercih ederler⁶².

2.3.1.8. Şirketin Ortaklık Yapısı

Anonim şirketlerde şirketin ortaklık yapısı kâr dağıtım politikasını etkileyen bir etmendir. Buna göre halka açık olmayan anonim şirketler ve aile anonim şirketleri genelde kârı dağıtmayarak işletme bünyesinde tutmaktadırlar.

---

⁶¹ AKGÜÇ, a.g.e., s. 762.

⁶² Niyazi BERK, **Finansal Yönetim**, 5.b., İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s. 316.

Halka açık anonim şirketlerde ise kâr dağıtım oranı genellikle yüksek olmaktadır. Halka açık anonim şirketlerde ise ortaklık yapısı genellikle küçük pay sahiplerinden oluşmaktadır. Küçük pay sahipleri kâr paylarını genellikle ek bir geçim kaynağı olarak düşündükleri için kâr dağıtım oranının yüksek olması konusunda kararlıdırlar. Sermaye Piyasası Kurulu şirket ortaklarının hak ve çıkarlarını kısmen korumayı hedeflediğinden dolayı kâr dağıtım oranıyla ilgili hükümler koymaktadır⁶³.

S.P.K.'nun 15. maddesine göre halka açık olan anonim şirketlerde birinci temettü oranının esas sözleşmede gösterilmesi zorunludur. Birinci temettü oranı kurul tarafından belirlenen miktardan az olamaz.

2.3.1.9. Şirketin Borç Yapısı

Kredi kurumlarına, satıcılara veya diğer kurumlara fazla borcu olan firmalar borçlarını geri ödemek için iki yolu kullanabilirler. İşletmeler kendi faaliyetleri sonucu oluşturduğu fonları işletmede tutarak kâr dağıtmayarak borçlarını ödemede kullanabilirler ya da yeni borç olarak eski borçlarını ödeme yolunu seçebilirler.

Buna göre ağır borç yükü altında bulunan işletmeler genellikle kâr payı dağıtımında bulunmayarak öncelikle borçlarını ödemeyi tercih ederler⁶⁴.

2.3.1.10. Kontrolü Elde Bulundurma İsteğinin Kâr Dağıtımına Etkisi

Özellikle aile anonim şirketleri, halka açık olmayan şirketler bir politika gereği oto finansman yoluyla büyümeyi tercih ederler. Şirketlerde kontrolü elinde bulundurma isteği hem mülkiyet hem de gelecekteki kârlar açısından önemlidir.

İşletmeler kontrolü elinde bulundurma isteğinden dolayı kâr dağıtımına gitmeyerek kârları işletme bünyesinde tutup finansman riskini düşürmeyi hedeflerler.

2.3.1.11. İşletmenin Büyüme Hızı

Hızlı büyüme isteğinde olan işletmeler, kâr dağıtımını sınırlayarak, yatırımların gerektirdiği finans kaynağını işletme içinden sağlamaya çalışırlar.

⁶³ ENGİN, a.g.t., s.56.

⁶⁴ AKGÜÇ, a.g.e., s. 762

Böylece kârların büyük bir bölümünü dağıtmak yerine, özsermayesini güçlendirmeyi tercih ederler.

2.3.1.12. Benzer İşletmelerin Kâr Payı Dağıtım Politikaları

Büyük ve halka açık işletmelerin faaliyetleri, faaliyet sonuçları, finansal tabloları sürekli olarak yatırımcılar ve analizciler tarafından incelenmektedir.

Finansçılar işletmelerin gerçek değerini belirleyebilmek için standartlar koymak amacı ile aynı endüstride işlem gören diğer işletmeler ile karşılaştırmalar yaparlar. Bu nedenle işletmeler aynı endüstride faaliyet gösteren işletmelerin kâr dağıtım politikalarını takip ederler⁶⁵. Ancak bu işletmelerin benzer işletmeler ile aynı oranda kâr payı dağıtması gerektiği anlamına gelmez farklı oranlarda kâr dağıtımını gerçekleştirebilir.

2.3.1.13. Belirsizlik

Pay senedi sahiplerinin firmanın finansal sağlamlığı konusundaki görüşlerindeki belirsizlikler, dağıtılan kâr payları ile ortadan kalkabilmektedir. Bu nedenle, sermaye piyasasında yeterince güven duyulmayan işletmeler bu imajı ortadan kaldırmak için daha büyük oranda kâr payı dağıtırlar⁶⁶.

2.3.1.14 Vergi Yükünün Farklılıklarının Kâr Dağıtımına Etkisi

Ortak yönünden doğabilecek vergi yükü iki noktada ortaya çıkmaktadır. Birincisi şirketin nakden kâr payı dağıtması durumunda ortak açısından ortaya çıkacak menkul sermaye iradının vergi yükü. İkincisi ise karın dağıtılmayarak hisse senetlerinin güçlendirilerek satılmasıyla elde edilecek gelirler üzerindeki vergi yüküdür. Bu iki vergi yükünün birbirinden farklılık göstermesi halinde şirket

---

⁶⁵ Semih BÜKER ve Rıza AŞIKOĞLU, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Eskişehir, 1992, ss. 325-326

⁶⁶ BERK,a.g.e.,s.322.

yönetiminde yetkili olan ortağın şirketin kâr dağıtım politikasını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendireceği açıktır⁶⁷.

2.3.2. Kâr Payı Dağıtım Politikaları

Şirketlerde kâr dağıtım politikası farklılık göstermektedir. Bazı şirketler, ek fon gereksinimlerini firma içi kaynaklardan sağlayıp, diğer bir ifadeyle kârları alıkoymayı tercih ederler. İşletmelerin kâr dağıtım politikaları ile yatırım politikaları, birbirini tamamlayan ve etkileyen unsurlardır.

İşletmeler kâr dağıtım politikasını etkileyen unsurları dikkate alarak farklı kâr dağıtım politikaları izlerler. Bunlar; sabit oranlı kâr payı dağıtım politikası, sabit miktarda kâr payı dağıtım politikası, istikrarlı kâr payı dağıtım politikası ve sabit oranlı kâr payı ve ek kâr payı dağıtım politikası şeklindedir.

2.3.2.1. Sabit Oranlı Kâr Payı Dağıtım Politikası

Sabit oranlı kâr payı dağıtım politikasına göre işletmeler dönem kârının belirli oranında kâr payı dağıtmaktadır. Kâr dağıtım oranı şirketin ana sözleşmesinde de belirtilmiş olabilir. Bu politika, şirketin kârındaki dalgalanmaya bağlı olarak kâr payında da dalgalanmaya yol açmaktadır.

Bu yöntemi daha çok kapalı aile şirketlerinin tercih ettiği görülmektedir. Böyle bir kâr dağıtım politikasında, temel sorun kârların azalması ya da faaliyetlerinin zararlı sonuçlandığı durumlardır⁶⁸.

2.3.2.2. Sabit Miktarda Kâr Payı Dağıtım Politikası

Sabit miktarda kâr payı dağıtım politikası kâr payının yıllar itibari ile aynı miktarda korunmasını amaçlayan bir politikadır. Elde edilen kârın bir önceki yıla göre yüksek ya da düşük olmasına rağmen ortaklara her yıl aynı tutarda kâr payı dağıtılmaktadır.

Her yıl sabit bir miktarda kâr payı dağıtılması geleceğin belirsizliğinin azaltılması yönünden tasarruf sahipleri açısından çekici görünse de bu tür bir kâr

---

⁶⁷ KARYAĞDI, a.g.e., s.95.

⁶⁸ BERK, a.g.e., s.322.

payı dağıtımı pay senetlerini sabit gelir getiren bir menkul kıymete dönüştürmektedir⁶⁹.

2.3.2.3. Sabit Oranlı Kâr Payı ve Ek Kâr Payı Dağıtım Politikası

Bazı işletmeler, sabit oranlı bir kâr payı dağıtımının yanı sıra, şirketin başarı durumuna göre ayrıca ek bir kâr payı dağıtımına da gitmektedirler. Bu tür kâr payı dağıtım politikasında şirket, asgari bir kâr payı oranı saptamakta ve her yıl net kâr durumuna göre bu asgari orana göre şirketin kârlılığındaki artışa bağlı olarak eklemeler yapmaktadır⁷⁰.

2.3.3. Kâr Payı Ödeme Şekilleri

Kâr payı dağıtımında işletmeler farklı şekillerde kâr payı dağıtımı yapabilirler. Bunlar; nakit olarak kâr payı dağıtımı, pay senedi şeklinde kâr payı dağıtımı, mevcut sermayede değişiklik yapmadan yeni pay senedi vererek kâr payı dağıtımı, pay senetleri geri alınarak kâr payı dağıtımıdır.

2.3.3.1. Nakit Kâr Payı Dağıtım

Kâr payı ödemelerinin nakit olarak yapılmasıdır. İşletmelerin kâr dağıtımına karar verdikleri ve yeterli likiditeye sahip olmaları durumunda başvurdukları bir yöntemdir. Genelde kâr payı dağıtımı denildiğinde nakit kâr dağıtımı anlaşılır⁷¹.

2.3.3.2. Hisse Senedi Şeklinde Yapılan Temettü Ödemeleri

İşletmeler likitide durumlarının nakit kâr dağıtımı için yetersiz olması durumunda pay senedi şeklinde kâr payı dağıtımına başvururlar. Bedelsiz olarak pay senedi verilerek kâr payı dağıtımı yapılır. Bu şekilde kâr payı dağıtımında sermaye artışı da gerçekleşmektedir.

---

⁶⁹ AKGÜÇ, a.g.e.,s. 769.

⁷⁰ AKGÜÇ, a.g.e., s. 769.

⁷¹ KARYAĞDI,a.g.e.,s.97.

İşletmelerin pay senedi şeklinde kâr payı dağıtımlarının işletme ve ortaklar açısından üstün yönlerini şöyle sıralayabiliriz⁷²;

- Pay senedi şeklinde kâr payı dağıtımında işletmeden nakit çıkışı olmadan kâr dağıtımı yapılmaktadır. Kârı işletme bünyesinde bırakmak ile dağıtmak arasındaki çelişki ortadan kalkar. Kâr işletme bünyesinde kalarak dağıtılmış olur. Firma böylece hem kâr dağıtmış hem de kârlı yatırımlarını finanse etmiş olur.

- Ortaklar kâr paylarını pay senedi olarak aldıklarında gerek duydukları takdirde pay senetlerini paraya dönüştürerek kâr paylarını nakde çevirme imkanına sahiptir.

- Pay senedi olarak kâr payı dağıtan şirketlerin ortak sayıları genellikle fazla olduğu bu sayede şirket mülkiyetini daha geniş kitlelere yayıldığı görülmektedir. Halka açılmak isteyen şirketler için pay senedi olarak kâr payı dağıtımı iyi bir olanaktır.

- Pay senedi şeklinde kâr payı dağıtımı ile pay senedi değerleri bölünmüş olmaktadır. Bu sayede sermaye piyasasında hisselerin dolaşımı kolaylaşmakta ve sermaye piyasasında bir canlanma yaratmaktadır.

2.3.3.3. Mevcut Sermayede Bir Değişiklik Yapmadan Ortaklara Yeni Pay Senedi Vererek Kâr Payı Dağıtımı

Mevcut sermayede bir değişiklik yapmadan ortaklara yeni pay senedi vererek kâr payı dağıtımıyla, pay senetlerinin değerini daha küçük parçalara bölmek suretiyle yatırımcıların ilgisini çekerek, senetlerinin el değiştirmesinin hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Bu yöntemde şirket hisse senetlerinin nominal değerleri belirli bir oranda azaltılarak hisse senedinin sayısı arttırılmaktadır. Şirket ortaklarının ellerindeki hisse senetlerinin sayısı artmasına karşın bu senetlerin nominal değeri de aynı oranda azaltıldığından şirket ortaklarının şirketteki toplam payı değişmemektedir. Bu işlemde de, fiyatı yüksek bulunan hisse senedinin fiyatının düşmesi sağlanarak likit hale getirilmesi amaçlanmaktadır⁷³.

---

⁷² AKGÜÇ, a.g.e., s. 771.

⁷³ KARYAĞDI,a.g.e., s.98.

2.3.3.4. Pay Senetleri Geri Alınarak Kâr Payı Dağıtımı

Pay senetlerinin bir bölümü satın alındıktan sonra pay senedi sayısı azaldığından, net gelirin artması da pay senedinin pazar değerini olumlu etkileyebilir. Pay başına gelirin yükselmesi, pay senetlerinin piyasa fiyatını arttırmakta, ortaklar nakit kâr payı yerine, sermaye kazancı elde etmektedirler⁷⁴.

2.4. KÂR DAĞITIMINA KONU OLAN KAZANCIN BELİRLENMESİ

Tezimizin önceki bölümlerinde kâr dağıtımının safi kurum kazancından yapılabileceğinden bahisle bu konunun ilerleyen bölümlerde ayrıntılandırılacağı belirtilmişti. Tezimizin bu bölümünü safi kurum kazancının tespitinde nelerin indirim konusu yapılırken nelerin safi kazancın bulunmasında eklenmesi gerektiği tüm vergi kanunlarımız ayı ayrı ele alınarak belirtilecektir.

2.4.1 Safi Kurum Kazancının Belirlenmesi

K.V.K'ya göre kurumlar bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden vergilendirilecektir. Kazancın safi miktarı ise, bir hesap döneminde elde edilen gelirden kazancın elde edilmesi için yapılan giderler düşüldükten sonra kalan tutarı ifade eder⁷⁵.

K.V.K.'nın 13. maddesinin 1. fıkrasına göre kurumlar vergisi, bir hesap dönemi içinde elde edilen safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır. K.V.K'nın 13. maddesinin 2. fıkrasına göre de safi kurum kazancı, G.V.K.'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerine göre belirlenir. Sermaye şirketleri kurum kazancının tespitinde bilanço esasını kullanmak durumundadırlar.

G.V.K'nun 38. maddesine göre; “Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki özsermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

---

⁷⁴ AKGÜÇ, a.g.e., s. 775.

⁷⁵ Altar Ömer ARPACI, “Kurum Kazancının Tespitinde Temel Esaslar ve Beyannameye Diğer İndirimler Satırı Kullanımı”, **Mükellefin Dergisi**, Temmuz 2006, s. 18.

- 1.İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;
- 2.İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında,V.U.K.’un değerlemeye ait hükümleri ile bu Kanunu’nun 40. ve 41’inci maddeleri hükümlerine uyulur.”

G.V.K.’nın gerek 40. maddesi gerekse 41. maddesinde yer alan giderler ticari kârın tespitinde öncelikle gider olarak dikkate alınır. Bazı giderlerin işletme hesapları arasında görünmesi bazen S.P.K. bazen de T.T.K. açısından zorunlu olabilmektedir. Bu bakımdan işletmeler bu tür giderlere hesaplarında yer vererek ticari kârın hesabında dikkate alırlar ve mali kârın hesabında ticari kâra ilave ederler⁷⁶.

Safi kurum kazancına ulaşabilmek için ticari bilanço kârı üzerinde vergi kanunlarının öngördüğü aşağıdaki çalışmaları yapmak gerekmektedir.

- Şirket varlıkları Vergi Usul Kanunu’nun değerlendirme ölçülerine göre değerlendirilir.
- Vergi yasalarına göre kanunen kabul edilmeyen giderler saptanarak dönem kârına ilave edilir. Vergiden bağışık tutulan unsurlar (indirim ve istisnalar) dönem kârından indirilir.

Yapılan bu çalışmaların sonucunda ticari bilanço kârı vergi yasalarına uygun hale getirilerek mali kâra diğer bir ifade ile kurumlar vergisi matrahına ulaşılmaktadır.

2.4.1.1. Kurum Kazancının Tespitinde İndirilebilecek Giderler

Vergi mevzuatımızda Kurum kazancının tespitine yönelik olarak kanunen kabul edilen, indirilmesi mümkün olan giderler tespit edilmiştir. Safi kurum kazancına ulaşabilmek için kanunen kabul edilen giderler dönem kârından indirilir.

2.4.1.1.1. Gelir Vergisi Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler

G.V.K.’nın “İndirilecek Giderler” başlıklı 40. maddesinde yazılı olan giderler, kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilirler.

---

⁷⁶ Seyit Ahmet BAŞ, “Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı”, **Mükellefin Dergisi**, Ağustos 1998, s. 27.

GVK'nın 40. maddesine göre safi kazancın tespitinde gider olarak indirilecek giderler aşağıdaki gibidir;

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 1 nolu bentine göre; ticari kazancın elde edilmesi ve devamı için yapılan genel giderler kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilebilir.

Yapılan iş ve işletme ile ilgili olmak şartıyla aydınlatma, ısıtma, su, elektrik, telefon giderleri, işyeri kirası, araç ve makine kiralari, kırtasiye, temsil, ağırlama giderleri, reklam giderleri, doğrudan üretimde çalışmayan personel ücretleri, sigorta giderleri, maliyete eklenmesi zorunlu olmayan türden finansman giderleri, değeri 2009 yılı için 670TL'yi aşmayan demirbaş alımları, işle ilgili seyahat ve konaklama giderleri, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri, yurt dışındaki kişilere ödenen komisyonlar, reklam giderleri ve komisyon giderleri örnek olarak verilebilir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 1 nolu bentine göre; İhracat, yurtdışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunanlar ayrıca bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri gelirlerin binde beşini aşmamak koşulu ile yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olarak götürü olarak hesapladıkları tutarlar kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilebilir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 2 nolu bentine göre; hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin eklentilerinde yiyecek ve barınma giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı gider olarak indirilebilir. Primlerin ve aidatın gider yazılabilmesi için geri alınmamak üzere Türkiye'de Kurulu sigorta ve resüans şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliğe sahip olması gerekmektedir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 3 nolu bentine göre; işle ilgili olmak şartıyla sözleşmeye veya ilama veya kanun emrine dayanılarak ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilebilir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 4 nolu bentine göre; işle ilgili ve yapılan işin önemi ve genişliği ile ilgili seyahat ve konaklama giderleri gider olarak indirilebilir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 5 nolu bentine göre; kiralama yoluyla edinilmiş olsun veya işletmeye dâhil olmuş olsun ve işte kullanılan taşıtların giderleri kanunen kabul edilen giderlerdir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 6 nolu bentine göre; işletme ile ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar gibi aynı vergi, resim ve harçlar. Ancak 197 sayılı M.T.V.K.'nun 14. Md.sine göre taksi olarak çalıştırılmayan otomobil, kaptıkaçtı, panel ve bunun gibi arazi taşıtlarından; özel gayelerle kullanılan yat, kotra, ve her türlü motorlu tekneler, Türk Hava Kurumuna ait olanlar hariç olmak üzere özel amaçla kullanılan uçak ve helikopterlerden alınan motorlu taşıtlar vergileri indirim konusuna girmez. Ancak ilgili taşıtların ticari amaçla kullanılıyor olması durumunda bu taşıtların motorlu taşıtlar vergisi sınırlaması yoktur⁷⁷.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 7 nolu bentine göre; Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar gider olarak indirilebilir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 8 nolu bentine göre; işverenler tarafından, Sendikalar Kanununa göre sendikalara ödenen aidatlar kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilebilir. Ancak; belirtilen aidatın bir aylık tutarı, işyerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını geçmemelidir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 9 nolu bentine göre; işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları gider olarak indirilebilir. Ancak gerek işverenler gerekse ücretliler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve vergi matrahının tespitinde dikkate alınan katkı paylarının toplamı G.V.K.'nun 63. maddesinin 1. fıkrasının 3 nolu bendinde belirlenen oran ve haddi aşamaz. Bu maddeye göre; indirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 10'unu, bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerde, ödendiği ayda elde edilen ücretin %5'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Bakanlar Kurulu bu oranı % 20 oranına kadar ve bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için % 10 oranına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını aşmamak üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.

- G. V. K.'nun 40. maddesinin 10 nolu bentine göre; ; fakirlere yardım amaçlı gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıflara, esasları Maliye

---

⁷⁷ Mehmet TOSUNER ve Zeynep ARIKAN;“**Türk Vergi Sistemi**”, İlkem Ofset, 12.b.İzmir,2007,s.48.

Bakanlığınca belirlenen, gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddeleri bağışlarında bunların maliyet bedelleri gider olarak indirilebilir.

- G.V. K. 128 nolu genel tebliğ ile özel kişiler veya şirketlerin hesabına tahsilde bulunan öğrenciye yeme, içme, yatma ve tahsil gideri olarak ödenen paralar; K.V.K. md. 13\{f'ye göre kurumlar vergisi mükellefleri adına da indirilebilir giderdir.

2.4.1.1.2. Kurumlar Vergisi Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler

- K. V. K.'nun 8. maddesinin 1 nolu fıkrasının a bentine göre; menkul kıymet ihraç giderleri indirim konusu yapılabilmektedir. Buna göre K.V.K. ile madde kapsamına giren giderler tek tek sayılmayarak, menkul kıymet ihracında ortaya çıkabilecek farklı giderlerin kanunen kabul edilmeyen gider sayılmasının önüne geçilmiştir. Kurumlar menkul kıymet çıkarırken kâğıt ve basım, mahkeme, noter, tasdik ve tescil giderleri, bankalara verilen komisyonlar v.b. giderleri yaparlar.

- K. V. K.'nun 8. maddesinin 1 nolu fıkrasının b bentine göre; Kuruluş ve örgütlenme giderleri indirimi ön görülen giderlerdir.

İlk tesis ve taazzuv giderleri, V.U.K.'un 282. maddesine göre kurumun tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması veyahut da işlerin devamlı surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderlerdir. Kuruluş ve örgütlenme giderlerinin aynı maddeye göre aktifleştirilmesi veya doğrudan gider yazılması mümkündür. Aktifleştirilmesi halinde, Vergi Usul Kanunu uyarınca, aktifleştirilen değer üzerinden ayrılacak amortismanlar gider kaydedilir.

- K. V. K.'nun 8. maddesinin 1 nolu fıkrasının c bentine göre; Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderlerinin indirilmesine izin verilmiştir.

Kurumların adi veya olağanüstü genel kurulları için yapılan; toplantı salonu kirası, ilan giderleri, posta giderleri, tescil ve benzer giderlerinin indirim imkânı bulunmaktadır.

- K. V. K.'nun 8. maddesinin 1 nolu fıkrasının ç bentine göre; Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı.

Eshamlı komandit şirketlerde kurumlar vergisine tabi kurum kazancı, komanditer ortakların kâr payından ibarettir. Bu durumda komandite ortağın kâr payının indirilmesi gerekmektedir.

– K. V. K.’nun 8. maddesinin 1 nolu fıkrasının d bentine göre; Katılım bankalarının katılma hesabı karşılığında ödenen kâr paylarının indirilmesi mümkündür.

Bazı finans kuruluşları, topladıkları mevduat karşılığında faiz yerine kâr katılım payı adı altında ödeme yapmaktadırlar. Hukuki statü olarak, kâr payı adı altında yapılan bu ödemelerin yapıldığı kişiler ortak niteliğinde değildir. Dolayısıyla bu ödemelerin faiz ödemesi mahiyetinde olduğu açıktır. Ancak, kâr payı adı altında yapılan bu ödemelerin kâr dağıtım kavramı içinde değerlendirilmesi de mümkündür. Dağıtılan karın kurum matrahından indirilmesi kabul edilemez. Bu nedenle K.V.K.’nın 8/d. maddesi ile kavrama açıklık getirilmiş ve bu nitelikte ki kâr payı ödemelerinin, kurum matrahından indirileceği belirtilmiştir⁷⁸.

- K. V. K.’nun 8. maddesinin 1 nolu fıkrasının e bentine göre; Sigorta ve reasürans şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait olan, teknik karşılıklar.

- K.V.K.’nun diğer indirimler başlıklı 10.maddesinde yer alan; Ar-Ge indirimi, ilgili kanunlarca yapılan sponsorluk harcamaları, kanda sayılmış olan kum veya kuruluşlara yapılan makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların toplamının o yıla ait kurum kazancının % 5'ine kadar olan kısmı ve diğer indirim kalemlerinin indirilmesi mümkündür.

2.4.1.1.3. Vergi Usul Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler

Vergi Usul Kanunu’nun 270. maddesine göre gayrimenkullerin elde edilmesi sırasında ödenen aşağıdaki giderler kanunen kabul edilen giderlerdir;

- Gümrük vergileri,
- Nakliye ve montaj giderleri,
- Noter giderleri,
- Mahkeme giderleri,

---

⁷⁸ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.79.

- Komisyon giderleri,
- Emlak alım vergisi,
- Özel tüketim vergisi,

Bu gider kalemleri sabit kıymetin maliyeti yerine doğrudan gider olarak da yazılabilir.

2.4.1.1.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununa Göre İndirilebilecek Giderler

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 14. maddesinde belirtilen gider olarak indirilemeyecek giderler dışında kalan motorlu taşıtlar vergisinin 5. ve 6. maddesinde belirtilen araçlar için ödenen motorlu taşıtlar vergisi kanunen kabul edilen gider niteliğindedir.

Buna göre aşağıda belirtilen araçlar için ödenen motorlu taşıtlar vergisi gider olarak indirilebilir;

- Kiralama faaliyeti ile uğraşan işletmelerin bu amaçla kiraya verdikleri otomobil, kaptıkaçtı, panel ve arazi taşıtları ve benzerleri, yat, kotra ve her türlü motorlu tekneler, uçak ve helikopterler için ödenen motorlu taşıtlar vergisi,
- Minibüs, panelvan ve motorlu karavanlar, otobüs ve benzerleri, kamyonet, kamyon, çekici ve benzerleri için ödenen motorlu taşıtlar vergisi.

2.4.1.2. Kurum Kazancının Tespitinde Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

Safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanununa göre bazı giderler kanunen kabul edilmez. Ancak işletmeler kabul edilmeyen giderleri maliyet veya gider hesaplarına eklemiş, dolayısıyla ticari kârı düşük hesaplamışsa, kanunen kabul edilmeyen tutar mali kârın hesabında ticari kazançta eklenir.

2.4.1.2.1. Gelir Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

G.V.K.'nun "Gider Kabul Edilmeyen Ödemeler" başlıklı 41. maddesinde yazılı olan giderler, kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmezler ve matraha eklenirler.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 1 nolu bentine göre; teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerlerin gider olarak indirilmesi mümkün değildir. Aynen alınan değerler emsal bedeli ile değerlendirilerek teşebbüs sahibinin çektiklerine ilave olunur.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 2 nolu bentine göre; teşebbüs sahibinin kendisine, eşine ve küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylık, ücret, ikramiye, komisyon ve tazminatlar gider olarak indirilemez.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 3 nolu bentine göre; teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermayeye yürütülecek faizleri gider olarak indirilemez.

Bu düzenleme ile özsermaye için faiz hesaplanmasının önüne geçilmektedir. T.T.K.'nın 470. maddesinde de esas sermaye için faiz ödenemeyeceği hükmü yer almaktadır⁷⁹.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 4 nolu bentine göre; teşebbüs sahibi, eşi ve küçük çocuklarının işletmedeki cari hesap veya diğer şekillerdeki mevcut alacakları için yürütülen faizlerin gider olarak indirilmesine izin verilmez.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 5 nolu bentine göre; her nevi para ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez. Kamu yararını sağlamak amaçlı para cezalarından kasıt mükellefin kendisinin veya personelinin işlemiş olduğu suçlardan ötürü ödemek zorunda olduğu cezalardır. Örneğin trafik cezaları hiç bir şekilde gider yazılamaz. Vergi Usul Kanunu'nda yazılı vergi cezalarına muhatap olanlar da bu cezaları hiç bir şekilde gider yazamazlar⁸⁰.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 6 nolu bentine göre; her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait reklam ve ilan giderlerinin % 50'sini gider

⁷⁹ ENGİN,a.g.t.,s.36.

⁸⁰ Celal ÇELİK, "Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisi'nde Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler", **Vergi Dünyası**, Aralık 2000, S:232,s. 35.

olarak indirilemez. Bakanlar Kurulu, bu oranı %100'e kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 7 nolu bentine göre; kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile amortismanları gider olarak indirilemez.

– G. V. K.'nun 41. maddesinin 9 nolu bentine göre; basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddi ve manevi zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri gider olarak indirilemez.

2.4.1.2.2. Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

Sadece kurumlar vergisi mükellefleri için geçerli olan kanunen kabul edilmeyen giderler K.V.K.'nun. 11. maddesinde yer almaktadır.

Buna göre;

– K. V. K.'nun 11.maddesinin 1 nolu fıkrasının a bentine göre; Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizlerin indiriminin kabul edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizlerin gider olarak kabul edilmemesi, kurum ortaklarının koydukları sermayenin getirilerini kâr payı dışında adlandırılarak, kurum bünyesinde vergilendirilmeden ortaklara dağıtılmasına engel olmak içindir. Bir başka anlatımla kurum ortaklarının koydukları sermaye için yürütülen faizler, ortaklara yapılan kâr dağıtımını olarak kabul edilmektedir.

– K. V. K.'nun 11. maddesinin 1 nolu fıkrasının b bentine göre; Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler. Kanun koyucu bu bent hükmü ile aynı maddenin 1/a bendi hükmü uyarınca kazancının tespitinde kabul edilmeyen giderin, peçeleme suretiyle indirilmesinin önüne geçmek istemiştir.

Ortaklardan veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden sağlanan borçların 12. maddede yapılan tanımlamaya göre “Örtülü Sermaye” niteliğinde olan kısmından ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderler 11.Maddenin 1 numaralı

fıkrasının (b) bendine göre kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca hesaplanan tutarlar gerek borç alan gerekse borç veren açısından örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibariyle dağıtılmış kâr payı, dar mükellefler için ise ana merkeze aktarılan tutar sayılacaktır.

Bu noktada ortaya çıkan hususlar şu şekilde belirtilebilir.

- Örtülü sermaye sayılan borçlanmayı bir kurum yapmalıdır,

- Bu borçlanma, kurumun ortakları veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden alınmalıdır,

- Doğrudan borçlanmalar olduğu gibi dolaylı borçlanmalar da bu kapsamda değerlendirilecektir,

- Bu borçların işletmede kullanılması gerekmektedir,

- Bu borçların kurum öz sermayesinin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edilecektir,

- Borçlanmanın kurum Öz sermayesinin üç katını aştığı tarihte örtülü sermaye söz konusu olacaktır.

Gerekli vergilendirme ve düzeltmeler buna göre yapılacaktır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilecektir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır. Örtülü sermaye şartlarının oluşması durumunda kanunda düzenlenen kâr dağıtımını ile ilgili vergileme esasları şu şekilde olacaktır.

- Dönem içinde gider yazılan tutarlar geçici vergi dönemleri itibariyle KKEG olarak dikkate alınacaktır.

- Tam mükellef kurumlara yapılan kâr payı ödemeleri bu kurumlarca iştirak kazançları istisnası olarak dikkate alınacaktır.

- Tam mükellef gerçek kişilere yapılan ödemeler, hesap dönemi sonunda yapılan kâr dağıtımını olarak kabul edilip stopaja tabi tutulacaktır.

- Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, bu vergilerin ödenmiş olması şartıyla taraflarca düzeltilecektir.

Burada sözü edilen kâr dağıtımını T.T.K. bakımından kâr dağıtımını hükmünde bir işlem olmayıp, sadece vergilendirme ile ilgili yükümlülükler bakımından kâr dağıtımını olarak dikkate alınacaktır. Bu nedenle kurum zararda olsa dahi vergisel

yükümlülükler açısından kurumun kâr dağıtımını yapmış olması gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır.

– K. V. K.’nun 11. maddesinin 1 nolu fıkrasının c bentine göre; Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar.

Burada yer alan hüküm ile amaçlanan vergiye tabi kazancın örtülü yollarla dağıtılıp kurum bünyesinde yapılacak vergilendirmenin kapsamı dışına çıkarılmasının önlenmesidir.

Limited, Anonim, Eshamlı Komandit Şirketler, Kooperatifler, İktisadi Kamu Kuruluşları, Dernek veya Vakıflar ile bunlara ait iktisadi işletmelerin ve İş Ortaklıklarının ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden;

- Mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa,
- İmalat veya inşaat işlemlerinde bulunursa,
- Kiralama ve kiraya verme işlemlerinde bulunursa,
- Ödünç para alır veya verirse,
- İktisadi, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemleri yaparsa

Kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır⁸¹. Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulamasında, 13.Maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibariyle dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır.

Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Ancak, bu düzeltmenin yapılması için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır.

– K. V. K.’nun 11. md. 1 nolu fıkrasının ç bentine göre; Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler.

Yedek akçeler, T.T.K.’na, kurumların kuruluş kanunlarına tüzüklerine, ana statülerine veya sözleşmelerine göre, muhtelif adlarla zorunlu ya da ihtiyari olarak kardan ayrılan meblağlardır.

---

⁸¹ İbrahim GÜLER,
http://www.muhasabenet.net/makale_ibrahim_guler_transfer%20fiyatlandirmasi%20yoluyla%20ortulu%20kazanc%20dagitimi.html, 22.03.2009

– K. V. K.’nun 11. md. 1 nolu fıkrasının d bentine göre; hesaplanan kurumlar vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları, 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.

– K.V.K.’nun 11. md. 1 nolu fıkrasının e bentine göre; menkul kıymetlerin itibarî değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetlere ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler.

– K.V.K.’nun 11. md. 1 nolu fıkrasının f bentine göre; Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan; yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

– K.V.K.’nun 11. md. 1 nolu fıkrasının g bentine göre; Sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar hariç olmak üzere kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddî ve manevî zarar tazminat giderleri.

Buna göre, sözleşmelerde cezai şart olarak konulan tazminatlar ticari faaliyet nedeniyle ödenen tazminat niteliğinde olduğundan kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabilecektir. Bunun dışında kalan ve kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddi ve manevi tazminatlar cezai mahiyet taşıdıklarından kurum kazancının tespitinde dikkate alınamaz.

– K.V.K.’nun 11. md.1 nolu fıkrasının h bentine göre; Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

– K.V.K.’nun 11. md.1 nolu fıkrasının ı bentine göre; Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderlerinin % 50'si. Bakanlar Kurulu bu oranı % 100'e kadar artırmaya veya sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.

2.4.1.2.3. Katma Değer Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

Katma Değer Vergisi Kanununa göre ticari kazancın tespitinde indirimi mümkün olmayan giderler aşağıdaki gibidir;

– K.D.V.K.’nun 58. maddesine göre; mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisi ile mükellefçe indirilebilecek katma değer vergisi, gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmez.

– K.D.V.K.’nun 30. md. a bendine göre; Vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisi, matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmemektedir.

– K.D.V.K.’nun 30. md. b bendine göre; Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere işletmelere ait binek otomobillerinin alış vesikalarında gösterilen katma değer vergisi;

– K.D.V.K.’nun 30. md. c bendine göre; Deprem, sel felaketi ve Maliye Bakanlığının yangın sebebiyle mücbir sebep ilân ettiği yerlerdeki yangın sonucu zayi olanlar hariç olmak üzere, zayi olan mallara ait katma değer vergisi indirimi söz konusu değildir.

– K.D.V.K.’nun 30. md. d bendine göre; Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre kazancın tespitinde indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi.

2.4.1.2.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununa Göre Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu’nun 14. maddesine göre gider olarak indirilemeyecek motorlu taşıtlar vergisi aşağıdaki gibidir;

- Otomobil, kaptıkaçtı, panel ve arazi taşıtları ve benzerleri için

ödenen motorlu taşıtlar vergisi (kiralama faaliyeti ile uğraşanların bu amaçla kiraya verdikleri taşıtlar hariç),

- Yat, kotra ve her türlü motorlu özel tekneler için ödenen motorlu taşıtlar vergisi (kiralama faaliyeti ile uğraşanların bu amaçla kiraya verdikleri taşıtlar hariç),

- Uçak ve helikopterler için ödenen motorlu taşıtlar vergisi (ticari amaçla kullanılan uçak ve helikopterler hariç).

2.4.1.3. Kurum Kazancının Tespitinde Muafiyet ve İstisnalar

Safi kurum kazancının tespitinde muafiyet ve istisnaların dikkate alınması da önemli bir konudur. Sermaye şirketleri kurumlar vergisi mükellefi olduğu için bu kanunda yer alan muafiyet ve istisnalar incelenecektir.

2.4.1.3.1. Muafiyetler

Kurumlar vergisinde yer alan muafiyetleri sıralamadan önce muafiyetin tanımını yapmakta fayda olacaktır. Muafiyet; vergi kanunlarında esas itibariyle kendileri için vergi borcu doğması öngörülmüş oldu halde, belirli kişi veya grupların vergi yükü dışında tutulmasıdır⁸².

- K. V. K.'nun 4. md. 1 nolu fıkrasının a bentine göre; Kamu idare ve kuruluşları tarafından bilim ve güzel sanatları öğretmek amacıyla işletilen kuruluşlar

- K. V. K.'nun 4. md. 1 nolu fıkrasının b bentine göre; Kamu idare ve kuruluşları tarafından insan ve hayvan sağlığının korunması amacıyla işletilen kuruluşlar

- K. V. K.'nun 4. md. 1 nolu fıkrasının c bentine göre; Kamu idare ve kuruluşları tarafından sosyal amaçlarla işletilen kuruluşlar,

- K. V. K.'nun 4. md. 1 nolu fıkrasının ç bentine göre; Kamu idare ve kuruluşları tarafından yetkili idari makamların izni ile açılan yerel, ulusal veya uluslararası nitelikteki sergiler, fuarlar ve panayırılar,

---

⁸² Fevzi DEVRİM, “Kamu Maliyesine Giriş”, İlkem Ofset,4.b.,İzmir,2002,s.247.

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının d bentine göre; Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait kreş ve konukevleri ile askeri kışlalardaki kantinler

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının e bentine göre; Kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile sosyal güvenlik kurumları,

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının f bentine göre; Yaptıkları iş veya hizmet karşılığında resim ve harç alan kamu kuruluşları

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının g bentine göre; Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Özelleştirme Fonu, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü,

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının h bentine göre; Darphane ve damga matbaası genel müdürlüğü ile askeri fabrika ve atölyeler,

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının ı bentine göre; İl özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafında işletilen iktisadi işletmeler,

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının i bentine göre; Köyler veya köy birlikleri tarafından işletilen iktisadi işletmeler,

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının j bentine göre; Spor kulüplerinin idman ve spor faaliyetlerinde bulunan iktisadi işletmeleri ile sadece idman ve spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler,

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının k bentine göre; Kooperatifler,(tüketim ve taşımacılık kooperatifleri hariç)

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının l bentine göre; Kredi teminatı veren kuruluşlar

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının m bentine göre; Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar

– K. V. K.’nun 4. md. 1 nolu fıkrasının n bentine göre; Organize sanayi bölgeleri İle küçük sanayi sitelerine ait iktisadi işletmeler.

2.4.1.3.2. İstisnalar

Vergi istisnası, vergi kanunlarında esas itibarla vergilendirmesi öngörülen bir konunun veya nesnenin kısmen veya tamamen, sürekli veya geçici olarak vergi dışı bırakılmasıdır⁸³.

Gerek ekonomik gerekse sosyal amaçlar doğrultusunda kurumların elde ettiği bazı kazançlar kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. İstisna kapsamındaki bu kazançlar kurum bünyesinde tutulduğu sürece herhangi bir vergileme rejimine tabi tutulmazken bu kazançların ortaklara dağıtılması durumunda ortakların kişisel gelir vergisine mahsuben kâr dağıtımına bağlı stopaja tabii tutulacaktır.

Kurumlar vergisinde yer alan istisnalar aşağıdaki gibidir;

- Tam Mükellef Kurumlardan Alınan Kâr Payları İstisnası; kurumların, tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar kurumlar vergisinden istisnadır. İştirak kazançlarının uygulanmasında, kâr payını alan kurumun tam veya dar mükellef olmasının önemi bulunmamakla birlikte, iştirak edilen kurumun tam mükellef olması şarttır⁸⁴. Tam mükellefiyete tâbi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları da istisna hükmüne alınmıştır.

Yatırım fonlarının katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları bu istisna kapsamına değildir.

- Emisyon Primeri; Anonim Şirketler kurulurken veya sermaye artırımına giderken çıkarılan hisse senetlerini nominal bedelin üstünde satabilirler. İşte bu arada oluşan fark emisyon primi olarak adlandırılır ve kurumlar vergisinden istisna tutulur.

- Yatırım Fonları ve Ortaklıkları ile Konut ve Varlık Finansman Fonu Kazançları İstisnası; menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden elde edilen kazançları, girişim sermayesi yatırım fonları, gayrimenkul yatırım fonları veya bu fonların ortaklarının kazançları, emeklilik yatırım fonları kazançları, konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

---

⁸³ DEVRİM, a.g.e.,s.247.

⁸⁴Bülent ŞİŞMAN, “Kurumlar Vergisi Beyannamesi Üzerinden Yapılacak İstisna ve İndirimler”, **Vergi Dünyası**, , Nisan 2006, S:296, s. 79

- Rüşhan Hakkı Kupon Satışı Kazançları; 5520 sayılı K.V.K.'nun 5. maddesinin 1.fikrasının e bentine göre; kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüşhan haklarının satışından doğan kazançlarında % 75'lik kısmı istisna edilmiştir.

- Bankalara veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na Borçlu Kurumlar ile Bunların Kefillerinin Sahip Oldukları Taşınmazlar ve İştirak Hisselerinin Satışından Doğan Kazançlar; bankalara borçlarından dolayı kanuni takibe alınmış veya T.M.S.F.'ye borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerinin ve ipotek verenlerin sahip oldukları taşınmazlar, iştirak hisleri, kurucu ve intifa senetleri ile rüşhan haklarının, bu borçlara karşılık bankalara veya fona devrinden sağlanan hâsılâtın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı ile bankaların bu şekilde elde ettikleri kazancın %75'i istisna edilmiştir⁸⁵.

- Yurt Dışı İştirak Hisseleri Satış Kazancı İstisnaları, K.V.K.'nun 5. maddesinin 1 nolu fıkrasının b bentine göre; kanunî ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan anonim ve limited şirket niteliğindeki şirketlerin sermayesine iştirak eden kurumların, bu iştiraklerinden elde ettikleri iştirak kazançlarını istisna kapsamına almıştır. Bunun için iştirak payını elinde tutan şirketin, yurtdışı iştirak kazancından istisna edilebilmesi için yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az % 10'una sahip olması ve bu %10 nakit varlıklar dışındaki aktif toplamının %75'ini oluşturmalıdır. Ve satışa sunulacak iştirak hissesi iki yıl boyunca elde tutulmuş olmalıdır.

- Yurtdışı İnşaat Onarım İşlerinden Sağlanan Kazançlar; yurt dışında yapılan inşaat, onarma, montaj işleri ve teknik hizmetlerden sağlanan ve Türkiye'de genel netice hesaplarına intikal ettirilen kazançlar kurumlar vergisinden istisnadır.

- Yurtdışındaki İşyerinden Elde Edilen Kazançlar; kazançların elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması ve bu ülkede gelir ve kurumlar vergisi açısından toplam %15 oranında vergi yükü taşıması durumunda bu kazançlar kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

- Eğitim ve Öğretim Kurumları Kazançları İstisnası; okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları, kamu yararına çalışan

---

⁸⁵ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.37.

derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın g6rüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme d6nemi boyunca kurumlar vergisinden m6stesnadır. İstisna, okulların faaliyete geçtiği vergilendirme d6neminden itibaren başlar.

2.4.1.4. Zarar Mahsubu

İşletmelerin yatırım kararlarındaki hatalar, bazen işletmelerin içinde buldukları sekt6rdeki olumsuzluklar, bazen de 6lke ekonomilerindeki durgunluklar işletmelerin ticari faaliyetleri sonucunda zarar etmelerine sebep olmaktadır⁸⁶.

Vergi sistemimizde kurumların faaliyetleri sonucunda oluşan zararların belirli koşullar çerçevesinde ileriki yıllarda kurum kazançlarından indirme imkânı bulunmaktadır. Kurumlar vergisi matrahının tespitinde yapılacak zarar mahsubunun esasları, 5520 sayılı K.V.K.'nun 9. maddesinde yer almaktadır⁸⁷.

Zarar mahsubu ile ilgili esaslara, “Zarar Mahsubu” başlığını taşıyan 9 uncu maddede ayrı bir şekilde yer verilmiş bulunmaktadır. Beş yıldan fazla nakledilememek 6zere ve kurumlar vergisi beyannamelerinde her yıla ilişkin tutarların kurumlar vergisi beyannamesinde ayrı ayrı g6sterilmiş olması şartı ile indirim konusu yapılması m6mk6n bulunmaktadır. Uygulama sırasında, zararın ticari bilançoaya g6re iç kaynaklara veya ortaklarca kapatılması halinde de beş yıllık zarar mahsup hakkı kaybedilmeyip devam edecektir.

Tezimizin ikinci b6l6m6nde kâr, kârın tespit şekilleri, kâr payı ve ilişkili kavramlar ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bir sonraki b6l6mde ise dağıtılabilir duruma gelmiş olan kârın hangi aşamalardan geçerek dağıtılabileceği hukuksal prosed6r çerçevesinde açıklanacaktır.

---

⁸⁶ Ali T6rker PİRTİNİ, “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu’na G6re Zarar Mahsubu Nasıl Yapılacak?”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Aralık 2006, S:36, s. 115.

⁸⁷ Mehmet Tahir UFUK, “5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa G6re Zarar Mahsubu”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, şubat 2008, s. 22.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂR DAĞITIMI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE KÂR DAĞITIMI

Şirketin sahip olduğu yetkili organı, genel kurul veya ortaklar kurulu, belli bir faaliyet dönemi sonunda elde ettiği kâr, T.T.K.'daki ve S.P.K.'daki kâr dağıtım ilkeleri, şirket ana sözleşmesinde kâr dağıtımını kapsayan hükümler ve yine kanun ve ana sözleşmenin bizzat şirket yetkili organına bıraktığı sınırlar çerçevesinde bölüştürür. Bu bölüştürme işlemindeki esnekliğin esas nedeni şirketin mali bünyesini tehlikeye sokmamak, yetkili organın yönetim becerisini sergilemesine olanak sunmak, ortakların kâr payı hakkının ödenmesi ve elbette şirketin ekonomik konjonktüre göre pozisyon alabilmesini sağlamaktır⁸⁸.

Kâr payı dağıtımı açısından, bu dağıtımı gerçekleştirecek olan şirketin durumu kritik sayılır. Önce kurumun kâr payı dağıtılabilmesi için daha önceki yıllardan devreden zararı olmaması, sonrada da dönem için bilançonun kârlı olarak bağlanması, kâr payını dağıtması için emre amade nakdi bir fon bulunması ve son olarak da Yönetim Kurulu'nun önerisi üzerine Genel Kurul'un bunu karara bağlaması gerekir. Kolayca tahmin edileceği gibi, bütün bu ortam ve koşulların bir arada gerçekleşmesi kolay değildir. Öte yandan ortak kâr payı beklerken, şirket yönetimi de kâr payı dağıtmayarak bu meblağın bünyede kalmasını ve mali bünyeyi güçlendirmesini ister. Bu, birbiri ile çelişen istekleri uyumlaştırmak uygulamada pek kolay olmamaktadır.

Kâr dağıtımında bu dağıtımdan vergi alacak olan vergi idaresi de önemli bir taraf olarak karşımıza çıkar. Vergi idaresi, kâr dağıtımında ortağın ileride ödenecek vergisine mahsuben kaynakta kesilecek stopajın oranı, hesaplanması ve tahsili ile yakından ilgilenir⁸⁹.

Safi kârın dağıtımında yetkili organa bırakılan hareket serbestisi objektif iyi niyet kurallarına bağlılık ilkesiyle sınırlandırılmaktadır.

---

⁸⁸ ÖZTÜRK, a.g.e., s.158.

⁸⁹ Selahattin TUNCER, "Kurumlarda Kâr Dağıtımı İle İlgili Yeni Uygulama", **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 2006, S: 167, s.132.

3.1. TÜRK TİCARET KANUNUNDA KAR DAĞITIMI KONUSUNDA YER ALAN DÜZENLEMELER

Kâr payı dağıtımına ilişkin yasal kurallar, her ülkenin kendi ilgili kanunlarında düzenlenmiş olup, genelde azınlık paylarının kâr üzerindeki haklarının korunması ve firmaya fon temin eden üçüncü kişilerin yanlış yönlendirilmelerinin önlenmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Ülkemizde bu konuyla ilgili düzenlemeler, T.T.K. ve S.P.K. ve Sermaye Piyasası Kurulunun ilgili tebliğlerinde yer almaktadır. Yasalarla belirlenen ve şirket sözleşmelerinde yer alan hükümler çerçevesinde kâr payı dağıtım kararları oluşturulmaktadır. Yasal düzenlemeler göz önüne alındığında kâr payı dağıtım yönünden şirketler, halka açık anonim şirketler ve bunların dışında kalan şirketler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Kâr dağıtımında, S.P.K. hükümlerine tabi olan ve bu hükümlere göre gerekli düzenlemeleri yapan şirketler Halka Açık Anonim Şirketler olarak nitelendirilirken, vergi mevzuatı hükümleri yanında, sadece T.T.K. hükümlerini göz önünde bulunduran şirketler ise Halka açık Anonim Şirketler dışında kalan tüm şirketlerdir.

Kâr payı dağıtımını ile ilgili mevzuat genel olarak, üç temel ilke üzerinde durmaktadır:

Bunlar;

- Net Kâr İlkesi,
- Esas Sermayenin Zayıflatılmaması İlkesi ve
- Firmanın Borçlarını Ödeme Güçsüzlüğü İçerisinde Olmaması İlkesidir.

Net Kâr İlkesi, kâr paylarının yalnızca cari ve geçmişteki kazançlardan ödenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Esas Sermayenin Zayıflatılmaması İlkesi, sermayenin kâr payı olarak dağıtılmasını önlemekte ve bu şekilde şirket ortaklarını ve şirketten alacaklı olanları korumak amacıyla gütmemektedir.

Firmaların Borçlarını Ödeme Güçsüzlüğü İçerisinde Olmaması İlkesi ise, borç tutarı net varlığından daha yüksek olan şirketin kâr dağıtımını yasaklamaktadır⁹⁰.

---

⁹⁰ AKGÜÇ, a.g.e s.783

Bu ilkeler dışında, mevzuatın kâr payı dağıtımını üzerinde, şekil ve usul bakımından da birçok düzenlemeleri vardır. Bu düzenlemelerin de kâr payı dağıtım politikasının belirlenmesinde dikkate alınması gerekmektedir.

Gerek T.T.K.'ya göre, gerekse S.P.K.'ya göre kâr dağıtımının yapılabilmesi için bilânçoda kâr bulunması gerekir. Aslında sermaye şirketlerinin pay sahiplerine dağıtacağı kâr, ticaret hukuku ilkelerine göre tespit edilen kârdır. Kâr dağıtım kararının verilebilmesinin ilk koşulu, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda düzenlenmiş bir bilânçoya göre kâr elde edilmiş olması ya da önceki yıllar kârından bu amaç için kullanılabilecek yedek akçelerin bulunmasıdır⁹¹.

Mevzuatın genel değerlendirmesiyle bu ilkelere ulaşmak mümkün iken daha ayrıntılı bir incelemeyle T.T. K. da yer alan ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Kâr dağıtabilmek için son faaliyet yılına ilişkin bilançonun safi kâr göstermesi şart değildir. Bir başka anlatımla şirketin kâr dağıtılabilmesi için şirketin elinde dağıtılabılır kâr mevcut olmalıdır. Dağıtılabılır kâr şu kalemlerden oluşmaktadır:

- Son hesap döneminden elde edilen safi kâr: Dağıtılacak olan kâr, şirketin kazancının tamamı olmayıp yıllık bilançoya göre hesaplanan ticari bilanço kârından vergi ve yasal yükümlülükler ve kanuni yedek akçelerin ayrılmasından ve geçmiş yıl zararlarının kapatılmasından sonra ortaya çıkacak kârdır⁹².

- Daha önceki hesap dönemlerinde elde edilen kazancın dağıtılmayan kısmı

- Belirli bir amaca tahsis edilmeyen fevkalade yedek akçeler

- Esas sözleşme gereğince çalışanların yardım sandıklarına ayrılan yedek akçeler

- İhtiyari yedek akçelerden dağıtılması mümkün olanlar kâr payı dağıtımını için kullanılabilinecek kaynakları oluşturur.

- Kâr sağlanamayan dönemlerde, kâr dağıtımını bu gaye için ayrılmış olunan veya herhangi bir amaç hükmünü taşımayan ihtiyari veya serbest yedek akçelerden

---

⁹¹ Veysi SEVİĞ. “ Kâr Dağıtımını ve Vergilendirilmesi”, **Dünya**, 03.05.2002, (<http://www.dunya.com/haberArsiv.asp?id=5028> , 19.03.2009)

⁹² Bünyamin ÖZTÜRK, “Anonim ve Limited Şirketlerde Kâr Dağıtımını ve Yedek Akçeler”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2004, S.192, s.47.

yapılabilecektir. Ancak kâr dağıtımını yapılabilmesi için mutlaka önceki dönem ticari zararının kapatılması gerekmektedir⁹³.

- Kâr dağıtımının ne şekilde yapılacağı ana sözleşmede belirtilmek zorunda değildir. Eğer ana sözleşmede kâr dağıtımının nasıl yapılacağı belirlenmiş ise bu T.T.K. hükümlerine aykırı olamaz.

- T.T.K. md. 369/1, b.2' ye göre kâr dağıtımını yapabilmek için dağıtılabılır kârın varlığı ile birlikte genel kurulun kâr dağıtım kararı vermesi gerekir. Genel kurulun kâr dağıtım kararı da içerik olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar kârın tespiti ve kârın dağıtımıdır. Genel kurul bilançoğu tasdik etmekle sadece kârı tespit etmiş olur. İlgililerin kâr payı talep edebilmeleri için genel kurulun ayrıca kâr dağıtımına karar vermesi gerekir.

Kâr payı dağıtımının yapılabilmesi için usulüne uygun düzenlenmiş bilançoğa göre kâr elde edilmiş veya daha önceki yıllar kârından bu amaç için ayrılmış yedek akçenin bulunması gerekir.

İdare meclisi her iş yılı sonunda 325. maddede yazılı bilançoğdan başka şirketin ticari, mali ve iktisadi durumunu ve yapılan muamelelerinin hülasasını gösterir bir rapor tanzimine ve dağıtılabılır kazanç miktarı ile yedek akçeyi teşkil edecek miktarın tayinine dair, teklif varakasını hazırlamaya mecburdur. Genel kurul hazırlanıp sunulmuş olan bu öneriyi kabul edip etmemekte serbesttir. Kabul etmesinin anlamı kâr payı dağıtımına karar verilmiş olmasıdır.

Genel kurul kâr dağıtımına ilişkin karar verirken kanun ve ana sözleşme hükümlerine uymak zorundadır. Aksi takdirde genel kurulun almış olduğu kâr dağıtım kararı gerçek dışı kâr dağıtımına ve bunun neticesinde de haksız kâr payı dağıtımına yol açar. Bu durumda T.T.K.'nin 381. maddesine göre genel kurulun ana sözleşme veya kanun hükümlerine özellikle iyi niyet esaslarına aykırı olarak almış olduğu kararların aleyhine bu kararın alındığı tarihten itibaren üç ay içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurularak iptal davası açılabilir. İptal davası açma hakkına T.T.K.'nin 381. maddesinde sayılan ilgililer sahiptir. Bunlar; yönetim kurulu, denetçiler ve pay sahipleridir.

---

⁹³ Süleyman Serdar KARACA, “Şirketlerin Kâr Dağıtım Politikası Ve Kâr Payı Ödeme Şekillerinin Firma Değerine Etkisinin Analizi Ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Bir İnceleme”, (Yayınlamamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi S.B.E.,Malatya,Ocak 2007.s.125.

Genel kurulun kanun ve ana sözleşme hükümlerine uygun olarak kâr dağıtım kararını vermesi ile ödenecek olan kâr payı, kâr payı sahipleri açısından alacak hakkına dönüşür. Bu hak daha sonra hiçbir şekilde kaldırılamaz, geri alınamaz. Bu hakkın ödenme zamanı ise genel kurulca belirlenebileceği gibi bu karar yönetim kuruluna da bırakılabilir.

Genel kurulca kâr payının ödeme tarihinin belirlenmesi aşağıdaki hukuki sonuçların doğmasına yol açar:

- Bu tarih ile alacak muaccel olduğundan kârdan pay alanlar alacaklarını şirketten isteyebilirler,
- Bu tarihten itibaren alacaklılar kâr paylarını başkalarına devredebilirler,
- Bu tarihten itibaren alacaklının payı üzerine kesin haciz konulabilir.

Genel kurulca kâr dağıtımına ilişkin karar alındıktan sonra pay sahiplerince tahsil edilmeyen kupon, tahviller ve hisse senedi bedellerinin beş yıl içinde tahsil edilmemesi halinde zamanaşımına uğrayan kâr payları hazineye intikal edecektir⁹⁴.

Şirketlerde bazen ve genellikle küçük rakamlı olan kâr paylarının veya faizlerin tahsil edilmediği görülmektedir. Ancak tek tek alacaklıları açısından küçük olan bu rakamlar, toplandığında büyük rakamlar oluşturabilmektedir.

Söz konusu şirketlerin hissedarlarının kâr payı veya tahvil sahiplerinin tahvil faizi alacaklarında zamanaşımı süresi B.K.'nın 126/1 ve 2308 sayılı kanunun 1. maddesi uyarınca beş yıldır. Bu süre kâr payları açısından şirket ana sözleşmesi ile uzatılabilir ancak kısaltılamaz.

Bilindiği gibi zamanaşımına uğrayan borçlar, B.K.'da düzenlenmiş olan "eksik borç" haline dönüşür. Eksik borçlarda borç devam eder, borçlu isterse yine ödeme yapabilir ancak alacaklı artık hukuk yolları ile ve cebri takip yaparak alacağını elde etmek olanağına sahip değildir. Yani böyle bir borcun ödenmesi, sadece borçlunun insafına bağlıdır.

Zamanaşımı süresi içerisinde şirketten tahsil edilmemiş kâr payları ile tahvil faizlerinin akıbeti, 12.6.1933 tarihli ve halen de yürürlükte bulunan "Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon, Tahvilat ve Hisse senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun"la belirlenmiştir.

---

⁹⁴ KARYAĞDI, a.g.e., s. 236.

Bu kanunun 1. maddesine göre sermaye şirketlerinin zamanaşımına uğramış kâr payları ve tahvil borçları, devlete intikal ettirilmek zorundadır. Görüldüğü gibi anılan kanun, alacaklısı tarafından tahsil olunmayarak zamanaşımına uğrayan borçların borçluya kalması şeklindeki genel prensipten ayrılmış ve bu tutarların devlete intikalini öngörmüştür⁹⁵.

- T.T.K.'nun 469. maddesinin 2 nolu fıkrasına göre, şirketin devamlı surette gelişimi, istikrarlı kâr dağıtımını yapılabilmesi amacıyla, T.T.K. ve ana sözleşmede yer alan yedek akçelerin dışında genel kurul tarafından yedek akçe ayrılmasına karar verilebilir. Genel kurul, yedek akçelerin kanun ve esas sözleşmede belirtilen oranlarının arttırılmasına karar verebilir.

- T.T.K.'nun 466'ncı maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca limited şirketlerin ve anonim şirketlerin her yıl safi kârın yirmide birinin ödenmiş sermayenin beşte birini buluncaya kadar ayırdıkları yasal tertip yedek akçenin yanı sıra;

Hisse senetlerinin çıkarılmasında, çıkarma masrafları indirildikten sonra, itibari kıymetten fazla olarak elde edilen hâsılatın itfalara veya yardım ve hayır işlerine sarf edilmeyen kısmı,

İptal edilen hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin bunların yerine çıkarılan senetlerden elde edilen hâsılat noksanı kapatıldıktan sonra artan kısmı safi kârdan I. tertip yasal yedek akçeden başka pay sahipleri için % 5 oranında kâr payı ayrıldıktan sonra, pay sahipleri ve kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılan kısmın onda biri tutarında ödenmiş sermayenin beşte biri tutarıyla sınırlı olmaksızın ilave yedek akçe ayrılmaları mümkündür.

- T.T.K. md. 466/2'ye göre ortaklara kârdan ayrılan ilk pay olan I. temettü özü itibariyle sermayeye verilen pay olarak nitelendirildiğinden ortakların ödemiş oldukları sermaye üzerinden I.temettü ayrılması zorunludur.

- T.T.K.'nın 402. maddesinin 1 nolu fıkrasına göre, "Umumi heyet, esas mukavele gereğince veya esas mukaveleyi değiştirerek, bedeli itfa olunan payların sahipleri, alacaklılar, kurucular veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar lehine intifa senetleri ihdasına karar verebilir." T.T.K.'nın 403. maddesine göre; "İntifa senedi sahiplerine âzalık hakları verilemez; ancak, sâfi kazanca veya tasfiye neticesine iştirak yahut yeni çıkarılacak hisse senetlerini alma hakları tanınabilir."

⁹⁵ Bumin DOĞRUSÖZ, Şirketlerden Alınmayan Kâr Payları, **Dünya Gazetesi**,29.05.2008, (http://www.resulkurt.com/artikel.php?artikel_id=668 , 19.03.2009)

T.T.K.'nın 298. maddesine göre, "Kurucuların şirketi kurdukları sırada sarf ettikleri emeğe karşılık olarak para ve bedelsiz hisse senedi almak gibi bir suretle şirket sermayesinin azalmasını mucip olacak bir menfaatin kendilerine tahsisi hakkında esas mukaveleye dercedecekleri şartlar hükümsüzdür."

- Yönetim kurulu üyelerine, yasal yedek akçe ayrıldıktan ve pay sahiplerine % 4 oranında (ana sözleşmeye bu oran daha yüksek bir oranda belirlenebilir) temettü verildikten sonra kâr payı verilebilir.

- İmtiyazlı paylara genel kâr dağıtım sıralaması içinde birinci temettüden sonra dağıtılacak kârdan pay ayırmak mümkündür.

3.1.1. Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Uyarınca Kâr Dağıtımının Aşamaları

Tezimizin bu bölümünde kâr dağıtım aşamaları maddeler halinde sıralanacaktır. Bu sıralama T.T.K. da yer alan hükümler uyarınca yapılacaktır. Daha sonra kâr dağıtım aşamaları ayrıntılandırılacaktır.

Birinci Aşama⁹⁶:

- T.T.K.'nın 466/1 ve 469/1 maddeleri uyarınca safi ticari kâr üzerinden yasal yedek akçe ayrılması

- T.T.K.'nın 467 ve 469/1 maddeleri uyarınca safi ticari kâr üzerinden ihtiyari yedek akçe ayırımı

- T.T.K.'nın 469'uncu maddesi uyarınca safi ticari kâr üzerinden fon ayırımı

- T.T.K.'nın 468 ve 469/1 maddeleri uyarınca ana sözleşme gereğince safi ticari kâr üzerinden işçi ve memurlara yardım akçesi ayırımı

- T.T.K.'nın 469/1 maddesi uyarınca ana sözleşme gereğince safi ticari kâr üzerinden işçi ve memurlara kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı ayırımı

- T.T.K.'nın 466/3 maddesi ana sözleşme hükümleri uyarınca safi ticari kâr üzerinden ödenmiş sermayenin belirli bir oranı olarak ayrılan birinci temettü

İkinci Aşama:

-T.T.K.'nın 279/5 ve 298'inci maddeleri ile ana sözleşme hükümleri uyarınca

---

⁹⁶ KARYAĞDI,a.g.e.,s.208.

kurucu intifa senetlerine % 10'dan fazla olmamak üzere kâr payı

- T.T.K.'nın 472'nci maddesi ile ana sözleşme hükümleri uyarınca, yönetim kurulu üyelerine ayrılan kâr payı ayırımı

- T.T.K.'nın 402'nci maddesi uyarınca, kurucular dışında kalan intifa senetlerine ayrılan kâr payı ayırımı

-T.T.K.'nın 401'inci maddesi ile ana sözleşme hükümleri uyarınca, imtiyazlı pay sahiplerine ayrılan kâr payı ayırımı

- Ana sözleşme hükümleri uyarınca, işçi, memur ve müstahdemlere ikramiye, prim, ek ücret vb. nitelik taşıyan kâr payları ayırımı

- Ana sözleşme hükümleri uyarınca ikinci temettü ayırımı

Üçüncü Aşama:

-T.T.K.'nın 469'uncu maddesinin 2 ve 3 No'lu fıkraları uyarınca genel kurul kararıyla yasal ve ihtiyari yedek akçe dışındaki yedek akçeler ayrılması

-Genel kurul kararları uyarınca, işçi, memur ve müstahdemlere ikramiye, prim vb. ayrılması

-Üçüncü temettü ayırımı

T.T.K. hükümlerinden sonra vergi kanunları da dikkate alınarak oluşturulacak sıralama da aşağıda ki gibi şekillenecektir.

Dönem Ticari Kâr

(-) Kurumlar Vergisi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılığı

Net Dönem Kârı (Vergiden Sonraki Kâr)

(-) Geçmiş Yıl Zararları

(-) I. Tertip Kanuni Yedek Akçe (TTK 466/1) (Safi kârın yirmide biri Ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar)

(-) İşletmede Bırakılması Zorunlu Fonlar

Dağıtılabilir Net Dönem Kârı

- (-) Ortaklara Birinci Kâr payı (TTK 466/III)(Pay sahiplerine ödenmiş sermayenin en az % 5'i oranında)
- (-) Ana sözleşme hükümlerince kuruculara, intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine, personele dağıtılan kâr payı
- (-) Ortaklara İkinci Kâr payı
- (-) II. Tertip Kanuni Yedek Akçe (Birinci kâr payı ayrıldıktan sonra pay sahipleri ile kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılan kısmın onda biri (1/10)dir. (TTK Md. 466/III))
  - (-) İhtiyari Yedek Akçeler (Statü Yedekleri, Diğer Yasal Yedekler, Olağanüstü Yedekler)

Önceki sayfada yer alan kâr dağıtım sürecinin sınıflandırması aşağıda sermaye şirketi türleri olan eshamlı komandit şirket, limited şirket ve anonim şirket için ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.1.2. Eshamlı Komandit Şirketlerde Kâr Payı Dağıtım Süreci

Eshamlı komandit şirketlerinin tanımı yapılırken; T.T.K.'nın 475. maddesinde şöyle tanımlanmaktadır: "Sermayesi paylara bölünen ve ortaklardan bir veya birkaçı şirket alacaklılarına karşı bir kolektif şirket, diğerleri anonim şirket ortağı gibi sorumlu olan şirkettir". Denmiş ve bu tanımda, kolektif şirket ortağı gibi sorumlu olan ortaktan komandite, anonim şirket ortağı gibi sorumlu olan ortaktan da komanditer ortaklar anlaşılmalıdır.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette kâr dağıtımında öncelikle sözleşmede belirlenmiş olan hükümler dikkate alınır. Daha sonra T.T.K. hükümleri dikkate alınarak kâr payı dağıtımına gidilir. Aslında sermaye şirketlerinde kâr payı dağıtımını genel olarak aynı hükümlere tabidir. Ancak eshamlı komandit şirketlerde uzun zamandan belli tartışmalara neden olan yedek akçe konusu çeşitli görüşlerin gelişmesine neden olmuştur.

Aralarında Prof. Dr. Ünal Tekinalp, Fahri Hesap Uzmanı Nihat Onat, Dr. Yılmaz Aliefendioğlu'nun bulunduğu grup T.T.K. madde 466,476 ve 574 maddeleri gereğince eshamlı komandit şirketin yedek akçe ayırma zorunluluğunun bulunduğu iddiasında bulunmuşlardır. Ancak uygulamada, bu görüşe karşın eshamlı komandit şirketin ikili ortak yapısından kaynaklı olarak böyle zorunluluğunun bulunmadığı bu konuda komandit şirket hükümlerine tabii olacaklarını savunan Prof. Kenan Bulutoğlu, Müşavir Hesap Uzmanı Rüştü Erimez⁹⁷ ve yine hâlâ hazırda hesap uzmanı ve gelir idaresinde daire başkanı olan Nazmi Karyağdı'nın bu görüşleri esas alınarak eshamlı komandit şirketlerde yedek akçe ayırma zorunluluğu aranmamıştır. Ancak eshamlı komandit şirketler esas sözleşmelerinde yedek akçe ayırmaya yönelik bir maddeye yer vermiş olurlarsa elbette bu onlar için bir zorunluluk doğuracaktır.

Yasal olarak sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler yedek akçe ayırmak zorunda değildir. Bu konuda sözleşmede bir hüküm varsa ya da genel kurul tarafından dönem kârından ayrılacağına ilişkin bir karar alınmışsa yedek akçe ayrılabilir.

Yedek akçe konusu ve komanditer ortakların kâr payının vergilendirmesi konuları dışında kalan alanlarda eshamlı komandit şirketlerde kâr payı dağıtımı anonim şirketlerde olduğu gibidir. Kâr payı dağıtımı anonim şirketlerde ayrıntılı olarak irdeleneceği, yedek akçe konusu ayrıca inceleneceği ve gerek komandit gerekse komanditer ortakların kâr payı haklarının vergilendirme başlığı altında ele alınacağı için tekrardan kaçınmak amaçlı burada bu konulara değinilmeyecektir.

3.1.3. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler Ve Limited Şirketlerde Karpayı Dağıtım Süreci

Tezimizin ilk bölümünde limited şirket geniş olarak açıklanmıştı burada kısa bir hatırlatmayla başlayalım; T.T.K.503 “Limited şirket iki veya daha fazla hakiki veya hükmi şahıs tarafından bir ticaret ünvanı altında kurulup, ortaklarının mesuliyeti, koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı ve esas sermayesi muayyen olan ortaklıktır.” Bu tanımlamadan limited şirketlerin esas itibariyle anonim şirkete benzediği görülür.

---

⁹⁷ KARYAĞDI, a.g.e.,s.148.

Genel olarak anonim şirketlere ait hükümler limited şirketlere de uygulanır. Limited şirketler anonim şirketlerden farklı olarak sigortacılık ve Bankacılık yapamazlar. Limited şirketler hisse senedi ve tahvil çıkaramazlar.

Limited şirketlerin sermayeleri 5 bin TL.den aşağı olamaz. Ortakların koyacakları sermayenin en az 25 bin veya bunların katları şeklinde olması zorunludur. Ortak sayısı 20 den fazla olan limited şirketlerde bir veya birden fazla denetçi bulunur. Anonim şirketlerin umumi heyet toplantılarına ait hükümler ortak sayısı 20 den fazla olan limited şirketlerin ortaklar kurulu toplantıları hakkında da tatbik edilir.

Tüm bu açıklamalar karşısında anonim şirketlerin ve limited şirketlerin kâr payı dağıtımı konusunda da aynı süreci yaşayacakları açıktır. Ancak bilindiği gibi anonim şirketler halka açık ve halka açık olmayan anonim şirketler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Limited şirketlerle aynı sürece tabii olacak olan anonim şirket türü halka açık olmayan anonim şirketlerdir. Limited şirketlerde kâr payı dağıtımı konusu incelenirken aynı olması ve ileride tekrara düşülmemesi amacıyla halka açık olmayan anonim şirketlerin kâr dağıtım süreci anlatılırken limited şirketin kâr dağıtım süreci de işlenmiş olacak bu başlık altında inceleme konusu yapılmayacaktır.

3.1.3.1. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler Ve Limited Şirketlerde Karın Tespitine İlişkin Hukuksal Prosedür

T.T.K. 533'te; "Şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça ortaklara sermaye borçlarını yerine getirdikleri nispette, yıllık bilançooya göre elde edilmiş olan safi kârdan pay alırlar."demektedir. Bu madde hükmü gereğince ortakların koymayı taahhüt ettikleri sermaye borçlarını yerin getirdikleri oranda safi kardan pay alacaklardır. Ama bu hükmün ifade bulması için ana sözleşmede aksine hüküm yer almamalıdır⁹⁸.

Sözleşmede yer alsın veya yer almasın kâr dağıtımına ilişkin esaslar daha sonra ortaklar genel kurulunca değiştirilebilir. Bu değişikliğin kararı ortak sayısı 5'i geçmeyen limited şirketlerde ittifakla, ortak sayısı 5'ten fazla olan limited şirketlerde ise sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların oy birliği ile verilebilir. Bu karar

---

⁹⁸ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.188.

ticaret sicilinde tescil ve ilanı gerektirir. Burada açıklanan konular T.T.K. md. 513, 514, 515 ve 539 da hüküm bulmuştur.

Tezimizin bu bölümünde yedek akçeler ve temettüünün de dağıtım sırası ve şekli anlatılacaktır. Bu nedenle bu iki kavramı burada kısaca açıklamada fayda bulunmaktadır. Yedek akçe, işletmelerin belli amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak pay sahipleri ve diğer ilgililere dağıtılmayarak işletmede tutulan kâr ifade eder. Temettü ise pay sahipleri ile diğer ilgililere dağıtılmasına karar verilen kardan bunların her birine düşen payı ifade eder⁹⁹.

3.1.3.1.1. Kâr Dağıtımına Karar Verilmesi

Şirket müdürleri tarafından çıkarılan bilanço ortaklar genel kurulunun onayına sunulur. Bilanço onaylandıktan sonra ortaklar genel kurulu o dönem için kâr dağıtımının yapılıp yapılmayacağına karar verir. Bu kararı verirken şirketin dönem sonu kâr, daha önceki yıllarda kâr dağıtımını amacıyla ayrılan yedek akçe tutarlarını dikkate alır, dağıtım yapılacak karın miktarını ve şeklini de belirler.

Ortaklar genel kurulu bilançonun onaylanması ve kâr dağıtımına karar verme yetkisini hiçbir şartta devredemez.

Ayrıca kâr dağıtımıyla ilgili karar verilirken şirketin esas sermayesini ödenmiş yüzde ellisinden fazlasına sahip ortakların karın dağıtımına karar vermiş olması gereklidir.

Ortaklar genel kurulu kâr payı dağıtımına karar verirken zamanını belirleyebilir veya bunu temsil yetkili müdürlere bırakabilir. Dağıtımına karar verilen pay ortaklar açısından mutlak bir alacak hakkı doğurur ve zamanaşımı süresi 5 yıldır. Bu konu B.K. md. 126 da düzenlenmiştir. Yine B.K. md.103 e şirketin açıkladığı zamanda kâr payı dağıtımını yapmaması sonucunda ilgili tarihten itibaren temerrüde düştüğü ve ilgililerinin temerrüt faizi talep edebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

---

⁹⁹ Cemal İPEKOĞLU, “Yedek Akçeler, Temettüler, Hesaplanma Şekilleri ve Muhasebe Kayıtları”; **Vergi Dünyası**, Ekim 1995,S: 170,s.76.

Kâr dağıtımında temel ilke, yasal ve ihtiyari yedek akçelerle T.T.K. ve ana sözleşme gereğince ayrılması gereken paylar ayrılmadıkça kâr payı dağıtılamayacağıdır¹⁰⁰.

3.1.3.1.2. Ticari Kârdan Yasal Yedek Akçe Ayrılması

T.T.K.'da yer alan 466/1 ve 469/1 madde hükümleri çerçevesinde limited şirketlerde ve anonim şirketlerde ticari kâr üzerinden yasal yedek akçe ayrılır.

Yedek akçeler, belirli dönemlerde işletmenin öz varlığında meydana gelen artışın (safî kârın) bir kısmının kanun, ana sözleşme ve genel kurul kararıyla ortaklara dağıtılmayarak, işletmenin bünyesinde bırakılması anlamını taşımaktadır.

Birinci Tertip Yasal Yedek Akçe; Safî kârın yirmide biri (1/20), ödenmiş esas sermayenin beşte birini (1/5) buluncaya kadar birinci tertip yasal yedek akçe olarak ayrılır. Konunun daha anlaşılır kılınabilmesi amacıyla burada bir örnekle olayı açıklamaya çalışalım;

Örnek: Bir sermaye şirketinin mali yılsonu durumu şöyledir;

— Kurum Kazancı:	300.000
— Ödenmiş Sermaye:	1.000.000
— Birinci tertip yedek akçe (Birikmiş):	120.000

I. Tertip Yedek Akçenin Hesabı:

— I. Tertip Yedek Akçenin Üst Sınırı	: 200.000
(Ödenmiş Sermayenin % 20'si: 1.000.000X%20= 200.000)	
— Birikmiş I. Tertip Yedek Akçe Tutarı (-)	: <u>120.000</u>
— Ayrılabilir I. Tertip Yedek Akçe	: 80.000
— T. Yılı I. Tertip Yedek Akçesi	: 15.000
(300.000. % 5=)	

Kâr dağıtımında yedek akçelerin taşıdığı önem oldukça yüksek olduğundan bu konu ayrıca detaylanılacaktır.

¹⁰⁰ Nazmi KARYAĞDI, “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu’na Göre Kâr Dağıtımı”, **Vergi Dünyası**, Nisan 2007, S: 308.s.124.

3.1.3.1.3. İhtiyari Yedek Akçe Ayırımı

İhtiyari yedek akçe ayırımı T.T.K.'nın 467. ve 469. maddeleri uyarınca safi kâr üzerinden ayrılırlar.

Yedek akçeler ayrılmalarına dayanak teşkil eden organlardan hareketle üçlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır.

Bunlar:

- T.T.K.'nın amir hükmü gereğince ayrılan yasal yedek akçeler
- Ana sözleşme uyarınca ayrılan ihtiyari yedek akçeler
- Genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedek akçelerdir.

T.T.K.'nın 467. maddesinde; "Yedek akçeye safi kârın yirmide birinden fazla bir meblağın ayrılacağı ve yedek akçenin sermayenin beşte birini aşabileceği hakkında esas mukaveleye hüküm konulabilir. Esas mukavele ile başkaca yedek akçe ayrılması derpiş ve bunların sarf suretleri tespit olunabilir." demek suretiyle ihtiyari yedek akçelerin esas sözleşme hükümlerine göre ayrılacağını ifade etmiştir.

Fakat yasanın bu hükmüne rağmen teoride, ihtiyari yedek akçe deyimini mecburi yedek akçe dışında genel kurul kararı ile ayrılan genel ve özel yedek akçeleri kapsayacak bir terim olarak kullanılmaktadır¹⁰¹.

Esasen ihtiyari yedek akçeleri, kanuni yedek akçeler ve dağıtılması kararlaştırılan kârdan kalan kısım olarak da tanımlamak mümkündür. Bir başka, deyişle kanuni hadden ve dağıtım kararı alınan kâr payının dışında işletmede bırakılan kâr ile ihtiyari yedek akçe tesis edilmiş olur¹⁰².

İhtiyari yedek akçelerin yasal yedek akçe niteliğinin yanı sıra sadece genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçeler ve esas sözleşme hükümleri gereğince ayrılan statü yedekleri olarak ikili ayrıma tabi tutmak mümkündür. Genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçeler, şirketin devamlılığı ve gelişiminin sağlanması, istikrarlı kâr dağıtımının sağlanması gibi genel amaçların yanı sıra otopfinansman, reklam, rekabet, araştırma ve geliştirme vb. gibi şirket iç ilişkilerini ilgilendiren amaçlarla ayrılırlar. Ana sözleşme hükümleri gereğince ayrılan ve statü yedekleri olarak da adlandırılan ihtiyari yedek akçelerin hangi hal ve şartlarla ayrılacağı ana sözleşmede

---

¹⁰¹ ERİMEZ, a.g.e. , s.287

¹⁰² KARYAĞDI, a.g.m., s.212.

belirtilmelidir. Ana sözleşmede yer alan bu hükümler doğaldır ki genel kurulu da bağlar.

Şirket ana sözleşmesinde kanuni yedek akçeden başka yedek akçelerinde ayrılması yönünde hüküm varsa şirket genel kurulu ana sözleşmedeki bu hükme uymak zorundadır.

Ana sözleşme gereği ayrılan ihtiyari yedek akçeler de tıpkı I. tertip yedek akçe gibi safi kârdan ayrılırlar. Yani gerek yasal I'inci tertip yedek akçenin gerekse ana sözleşme gereği ayrılan ihtiyari yedek akçenin kaynağı safi kâr olup aynı tutarı ifade etmektedir.

Şirket ana sözleşmelerinde ihtiyari yedek akçelerin kullanım yerleri belirlenebileceği gibi böyle bir belirleme yapılmayabilir. Bu durumda ayrılmış olan yedek akçeler sermayeye ilâve edilmek veya pay sahiplerine dağıtılmak şeklinde kullanılabilir.

3.1.3.1.4. Fon Ayırımı

İhtiyari yedek akçelere ilişkin olarak T.T.K.'da sadece 466. maddenin 2. fıkrasında genel kurula ihtiyari yedek akçe ayırabilmek için ilave yetkiler verileceği hükmü yer almıştır.

Diğer yedek akçelerde olduğu gibi bu yedek akçenin de ayrılmasının temel amacı, şirketin devamlı gelişmesini sağlamak veya olabildiğince istikrarlı kâr dağıtımını sağlamaktır.

Bu bağlamda ayrılan özel yedek akçe ve fonları iki ana başlık altında sınıflandırmak mümkündür.

Bunlar:

- İstikrarlı kâr dağıtımını amacıyla ayrılan özel yedek akçeler
- Diğer fonlar

İstikrarlı kâr dağıtımını amacıyla ayrılan özel yedek akçeler, kârın yüksek olduğu dönemlerde bir kısmını dağıtmayarak işletme bünyesinde özel yedek akçe olarak tutup, az olduğu ya da zararlı kapanan dönemlerde pay sahiplerine istikrarlı bir şekilde kâr dağıtımını amacıyla ayrılırken diğer fonlar ileride olması muhtemel zarar ve giderlere karşılık olmak üzere şirket genel kurulu kararıyla safi kârdan

ayrılanlar ile vergi yasalarındaki hükümler nedeniyle işletmede bırakılması zorunlu fonlardır.

Uygulamada rastlanılan bazı fonlar şunlardır¹⁰³:

- Yatırımları yenileme fonları
- Büyük tamir giderlerini karşılama fonları
- İşçilere ödenecek tazminat fonları
- Olağanüstü amortismanlar karşılama fonları
- Kendi kendini sigorta fonları
- Yatırım indirimi fonu
- Finansman fonu vb.

3.1.3.1.5. İşçi ve Memurlara Yardım Akçesi Ayırımı

T.T.K. madde 468, 469 ve ana sözleşme maddeleri gereğince şirketler çalıştırdıkları işçi ve memurları için yardım akçesi ayırırlar.

T.T.K.'nın 468. maddesi hükmü gereği şirket mensupları için emeklilik yardımı, ilaç ve tedavi yardımları, dinlenme yerleri temini, mahdut ölçüde ikrazat, tahsil bursu gibi ihtiyaçları karşılamayı sağlayacak sosyal hizmetlerin yapılabilmesi için yardım sandıkları ve sair yardım teşkilatı kurulması ve idamesi maksadıyla yardım akçesi ayrılması öngörülebilir.

T.T.K. 468. maddenin ikinci fıkrasına göre, yardım amacıyla ayrılan para ve diğer mallar, şirket mallarından ayrılarak bunlarla Medeni Kanun hükümleri dairesinde bir tesis meydana getirilebilir.

Şirket tarafından ana sözleşme veya genel kurul kararıyla meydana getirilecek olan bu tesis, vakıf olarak örgütlenebileceği gibi dernek, kooperatif hatta ticaret ortaklıklarından herhangi biri şeklinde de örgütlenebilir. Bunun nedeni T.T.K.'da bu yönde kısıtlayıcı herhangi bir hüküm bulunmamasıdır.

Şirketçe ayrılan bu yedek akçeler şirket kârından belli bir miktarın ayrılması ya da belli bir mal veya mal grubunun tahsis edilmesi suretiyle oluşurlar. Ayrılacak olan paralar kârdan ayrılan bir tür olağanüstü yedek akçedir. Dolayısıyla da dönem sonu safi kârdan ayrılmak zorundadırlar.

---

¹⁰³ ERİMEZ,a.g.e.,s.291.

Müstahdem ve işçiler için yardım sandıkları ve sair yardım teşkilatlarına ayrılan mallar ise dönem içinde olduğu gibi dönem sonunda da tahsis edilebilir.

Tahsis edilen mal varlıklarının dönem kârıyla ilişkileri bulunmadığından her zaman adı geçen organizasyonlara verilebilirler.

Olay vergisel açıdan değerlendirildiğinde ayrılan bu yedek akçeler ister para olsun isterse mal varlığı olsun gider olarak dikkate alınamazlar. Bu organizasyonlara verilen mal varlıkları emsal bedelleri ile işletme aktifinden çıkarılırlar ve kanunen kabul edilmeyen gider olarak dönem kazancına ilave edilirler¹⁰⁴.

Şirket bünyesinden genel kurul kararıyla ayrılan bu para ve mallar ayrı bir organizasyon bünyesinde bağımsız mal varlıkları haline dönüştüklerinden şirketin bu para ve malları kullanma imkânı ortadan kalkar. Ancak bir görüşe göre, anonim şirketin mal varlığından ayrılıp, bağımsız bir yardım örgütü haline getirilinceye kadar, anonim şirketin mal varlığı içinde yer alsalar veya ayrı bir kalem halinde gösterilseler bile, şirketin isteğiyle ayrılmış yedek akçedirler.

Genel kurul, kanuni yedek akçeler üzerinde ne gibi haklara sahipse bu yedek akçeler üzerinde de aynı hak ve yetkilere sahiptir. Bu durumda genel kurul ilgili yedek akçelerin amacını değiştirebilir veya başka bir amaç doğrultusunda kullanabilir.

3.1.3.1.6. İşçi ve Memurlara Kıdem Tazminatı ve İhbar Tazminatı Ayırımı

T.T.K.'nın 469/3'üncü maddesinde ana sözleşmede hüküm bulunmasa bile genel kurulun, şirket işçi ve müstahdemleri için safi kârdan belirli bir aidat ayırabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda şirket, ana sözleşmeyle işçiler için safi kârdan kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı ayırımı yapabilir.

1475 sayılı İş Kanunu'nun 14'üncü maddesi uyarınca işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenir.

Vergi uygulaması açısından kıdem tazminatları ve ihbar tazminatları ödendikleri takdirde gider yazılırlar. Kıdem tazminatlarının ne zaman ödenecekleri

---

¹⁰⁴ KARYAĞDI, a.g.m., s.216.

belli olmadığından ödeme zamanında şirketler nakit sıkıntısı yaşamamak amacıyla bu tutarları safi kârdan ayırabilirler.

3.1.3.1.7. Pay Sahiplerine Dağıtılacak Kâr Payı

Kâr payı, pay sahipleri ile kâra katılan diğer kimselere dağıtılmasına karar verilen kârdan, bunların her birine düşen payı ifade eder. Pay sahibinin hukuki kişiliği, gerçek veya tüzel kişi oluşu, önemli değildir.

T.T.K. md. 456; “Şirket ana sözleşmesinde aksine bir hüküm olmadığı sürece kâr payları, esas sermayeye mahsuben ortağın şirkete yaptığı ödemelerle orantılı olarak hesaplanır ve tespit olunur.” Bu madde hükmü gereğince şirket ana sözleşmesinde farklı bir düzenlemeye gidilmemişse pay sahipleri sermaye taahhütlerini gerçekleştirdikleri oranda pay alacaklardır.

Kâr payı dağıtımında esas olan ortağın şirketteki payıdır. Ancak bu kâr payının hesaplanmasında ortağın şirkete ödemiş olduğu sermaye oranı kadarlık tutar dağıtımına konu edilmelidir. Tersine bir durumun kabulü halinde ise yani şirkete sermaye taahhüdünün 1/4'ini yerine getiren ortak ile tamamını yerine getiren ortağa eşit tutarda kâr payı dağıtmak sermaye payının tamamını ödeyen ortaklara haksızlık yapılması anlamına gelir. Ancak esas sözleşme ile böyle bir durumun uygun görülmesi T.T.K.’ya aykırı bir durum da teşkil etmeyecektir¹⁰⁵.

Pay sahiplerine ayrılacak kâr paylarını birinci ve ikinci temettü olarak ikiye ayırmak mümkündür. Kâr sahiplerine ödenmesi gereken kâr paylarını aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür.

$$\text{KÂR PAYI} = \frac{\text{I. Temettü} + \text{II. Temettü}}{\text{Ödenmiş Sermaye Payları Sayısı}}$$

¹⁰⁵ ACAR, a.g.t., s.54.

3.1.3.1.7.1 I. Temettü

T.T.K.'nun 466. md. 2/3 no'lu bendi uyarınca temel kâr payı olan İinci temettü, safi kârdan ödenmiş sermayenin % 5'i oranında ayrılmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere T.T.K.'ya göre en az % 5 olan ve ödenmiş sermaye üzerinden ayrılan birinci temettü sermayeye verilen faiz niteliğinde olduğundan ortaklara dağıtılması gereken kâr payı niteliği taşımaktadır.¹⁰⁶

Şirketlerin kâr dağıtabilmesi için öncelikle, ortaklığın kâr etmesi gerekir. Ancak, mali bilançoda, başka bir deyişle vergi bilançosunda kâr gözüktüğü halde, ticari bilançoda kâr gözükmebilir. Kâr dağıtımını için ticari bilanço esas alındığından, mali bilançoda kâr gözükmüş olsa bile, ticari bilançoda kâr yoksa dağıtımına gidilemeyecektir.

T.T.K.'nun 369. maddesine dayalı hakkın müktesep hale gelmesi için genel kurul kararı gerektiği halde, 466'ncı madde uyarınca birinci temettü kanunen müktesep haktır. T.T.K.'nun 369/2'nci maddesi gereğince kâr dağıtım ile 466'ncı maddenin 2'nci fıkrasının 3'üncü bendi uyarınca birinci temettü alma hakkı arasındaki fark, birincisinde genel kurul kararı gerektiği halde, ikincisinde kârın ortakların kanuni hakkı olması ve kanunen müktesep hak teşkil etmesidir¹⁰⁷.

T.T.K.'nun 455/1'inci maddesinde açık bir ifadeyle; "kanun ve esas mukavele hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtmaya tahsis olunan sâfi kazanç"tan söz etmek suretiyle, genel kurul kararı olmaksızın, T.T.K.'nun 466/2'nci maddesi uyarınca birinci temettünün ayrılmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir.

T.T.K.'nun 466'nci maddesinde % 5 oranında ayrılacağı ifade olunan kâr payının dağıtılıp dağıtılmayacağı hususunda bir ifade zikredilmemiştir. Ancak yine T.T.K.'nun 472'nci maddesinde birinci temettünün % 4 oranında dağıtılmasını şart koşarak kâr payının ayrılmasından ziyade dağıtılmasının bir anlam ifade ettiği belirtilmiş olmaktadır. Ancak buradaki düzenleme ise yönetim kurulu üyelerine kârdan pay verilebilmesi için öncelikle pay sahiplerine en azından % 4 oranında kâr payının dağıtılmış olması gerektiğini ifade etmektedir. Yani pay sahiplerine kârdan

---

¹⁰⁶ ACAR,a.g.t.,s.51.

¹⁰⁷ KARYAĞDI,a.g.e.,s.267.

pay verilmedikçe yönetim kurulu üyelerine kâr payı dağıtmak söz konusu olmayacaktır¹⁰⁸.

Birinci temettü, pay sahibinin şirkete koymuş olduğu sermaye için garanti edilmiş bir unsur olduğuna göre birinci temettünün ödenmiş sermaye üzerinden hesaplanması gerekir¹⁰⁹. Çünkü birinci temettü, sermayeye verilen faiz niteliğinde olduğu için ortaklara dağıtılması gerekli kâr payı niteliğini taşımaktadır.

Yasal zorunluluk bulunan birinci temettünün ayrılmasının ve dağıtılmasının T.T.K.'nda herhangi bir yaptırımı bulunmamaktadır. Ancak pay sahiplerinin yargı yoluna başvurmaları mümkündür.

Örnek: - Ödenmiş Sermaye = 50.000,00
- Nispeti = % 5
- I. Tertip Temettü = 2.500
50.000,00 x % 5

3.1.3.1.8. Kurucu İntifa Senetlerine Kâr Payı Verilmesi

T.T.K.'nın 279. md. 2/5 no'lu bendi hükmü gereği idare meclisi üyelerine ve diğer kimselere şirket kazancından sağlanacak özel menfaatler ana sözleşmeye yazılırlar.

Aynı Kanununun 455. maddesi uyarınca ana sözleşmede yazılı olmak kaydıyla kuruculara diğer ortaklardan farklı tutarda kâr payı dağıtılabılır. Kurucu intifa senetleri uygulamada en sık rastlanılan intifa senedi türlerindedir.

T.T.K.'nın 298. maddesinde kurucuların şirketi kurdukları sırada sarf ettikleri emeğe karşılık para ve bedelsiz hisse senedi almak suretiyle şirket sermayesinin azalmasına neden olacak bir menfaatin kendilerine tahsis olunmasına ilişkin olarak ana sözleşmeye koyacakları hükümler geçersiz olmakla beraber, şirketin elde ettiği kazançtan T.T.K.'nın 466. maddesinde yazılı olan yedek akçe ve pay sahipleri için %5 kâr payı ayrıldıktan sonra kalan tutarın onda birinin kuruculara tahsis edilebileceği hükmolunmuştur. Kuruculara belirtilen menfaatlerin verilebilmesi için nama yazılı intifa senetleri verilmesi zorunludur.

¹⁰⁸ KARYAĞDI,a.g.e.,s.271.

¹⁰⁹ KARAYALÇIN,a.g.e. , s.128.

Kurucu intifa senedi sahiplerine kâr payı dağıtılabilmesi için, pay sahiplerine kâr payının dağıtılmış olması gerekir. Hangi oranda olursa olsun, %5'ten az olmamak üzere, pay sahiplerine bir kâr dağıtımı yapılmışsa, ana sözleşmede hüküm bulunmak kaydıyla kurucu intifa senetleri sahiplerine de kâr payı ayırma zorunluluğu doğar. Genel kurul kararıyla kurucu intifa senedi sahiplerinin kâr paylarını kısıtlayıcı bir karar alınmış olsa dahi bu durum kurucu intifa senedi sahiplerini bağlamaz. Genel kurul böyle bir karar almış olsa dahi kurucu intifa senedi sahipleri şirket adına alacak davası açmak suretiyle, kâr payı olarak hisselerine düşen tutarı isteyebilirler¹¹⁰.

3.1.3.1.9. Yönetim Kurulu Üyelerine Ayrılan Kâr Payı

T.T.K.'da yer alan hükümler çerçevesinde anonim ve limited şirketlerde ana sözleşme ile ya da genel kurul kararıyla yönetim kurulu üyelerine, ortak olarak alacakları kâr payından, aylık ücretlerden ve huzur hakkından başka, şirket kârının elde edilmesine ilişkin olarak yaptıkları katkılar nedeniyle kârdan pay verilebilir.

T.T.K.'nın 472. maddesine göre, yöneticilerin kazanç payları, safi kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli pay ayrıldıktan ve pay sahiplerine %4 oranında veya ana sözleşme ile daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir.

T.T.K. hükümlerine göre pay sahipleri için ayrılması gereken kâr payı oranı %5 olarak belirlenmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere %5 oranı pay sahipleri için asgari ayrılması gereken tutardır. Bu maddede belirtilen %4 oranı ise yönetim kurulu üyelerine verilecek kâr paylarının tespitinde, şirket ortaklarına en azından %4 oranında bir kâr payı ayrılmasını öngörmüştür.

3.1.3.1.10. İmtiyazlı Pay Sahiplerine Ayrılan Kâr Payı

T.T.K.'nın 401. maddesi hükmü gereği ana sözleşme ile bazı tür hisse senetlerine kâr payı veya tasfiye halindeki şirket mevcudunun dağıtılması ve sair hususlarda imtiyaz hakkı tanınabilmektedir. Aynı husus 455. maddede, ana sözleşme ile kâra ve tasfiye payına iştirakte bazı tür hisse senetlerine ayrıcalık tanınabileceği şeklinde ifade olunmuştur.

---

¹¹⁰ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.184.

İmtiyazlı hisse senetleri şahsa değil paya göre çıkarılırlar. Dolayısıyla tanınan istisna şahsa değil payadır. T.T.K.'nın 466. maddesinin 3. fıkrası uyarınca imtiyazlı hisse senetleri sahipleri, kanuni yedek akçeler ayrıldıktan ve bütün pay sahiplerine %5'lik kâr payı dağıtıldıktan sonra kârdan paylarını alabilirler.

Esas itibariyle ana sözleşmede imtiyazlı hisse senetlerinin ne oranda ve hangi şartlar altında kârdan pay alacakları açıkça belirtilmelidir. Ayrıcalıklar kuruluş ana sözleşmesinde belirtileceği gibi esas sözleşmede değişiklik yapmak suretiyle de tanınabilir. İmtiyazlı hisse senetleri sahiplerinin rızası olmadıkça tanınan ayrıcalıklar azaltılamaz, geri alınamaz¹¹¹.

3.1.3.1.11. Ana Sözleşme Hükümleri Uyarınca İşçi, Memur ve Müstahdemlere İkramiye, Prim, Ek Ücret vb. Nitelik Taşıyan Kâr Payları

Bazı durumlarda çalışmayı özendirme, kârın arttırılması yönünde ek çaba gösterilmesini sağlamak için şirket ana sözleşmesinde memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay verilmesi hükmü yer alabileceği gibi, şirket genel kurulu da pay sahipleri dışında kârın elde edilmesinde hizmetleri geçen kişilere kâr üzerinden prim, ikramiye, ek ücret vb. ödenmesine karar almış bulunabilir veya toplu iş sözleşmelerinde, çalışanlara kârdan pay verilmesi öngörülmüş olabilir¹¹².

3.1.3.1.12. Ana Sözleşme Hükümleri Uyarınca İkinci Temettü

Şirketlerde ortaklara dağıtılacak ikinci temettü, genel kurul kararına göre dağıtılması öngörülen kâr payıdır. Birinci temettü dağıtılması zorunlu temel kâr payını göstermekte iken ikinci temettünün dağıtılması yasa ve ana sözleşme hükümlerine ve özellikle genel kurul kararına bağlıdır.

Bu konuyla ilgili olarak örneğimizi de tüm karın ikinci temettü kapsamına alındığı düşüncesiyle oluşturalım.

---

¹¹¹ ACAR,,a.g.t.,s.59.

¹¹²AKGÜÇ,a.g.e., s.268

Örnek: - II. Ter. Yas. Yed. Akçe Hes. Kalan Süt. Rakam	=	75.250,00
- II. Tertip Yas. Yed. Akçe	=	(-7.525,00)
- II. Tertip Temettü	=	67.725,00

3.1.3.1.13. İkinci Tertip Yedek Akçe (Ek Yedek Akçe)

T.T.K.'nın 466'ncı maddesinin 2'nci fıkrasının 3'üncü bendi uyarınca, pay sahipleri için %5 oranında birinci temettü ayrıldıktan sonra kalan kârın pay sahipleri ile kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılmışsa, dağıtılması kararlaştırılan kısmın onda biri oranında ikinci tertip yedek akçe ayrılması gereklidir.

T.T.K. 466. md. 2/3'te kanuni yedek akçe için zorunlu ikinci bir ayırım öngörülmüştür. Kanun bu ayırımı umumi yedek akçeye eklenecek bir para olarak nitelendirmesine rağmen, bu ayırım birinci tertip kanuni yedek akçenin kapsamı dışında, ayrı bir kanuni yedek akçedir.

Birinci tertip kanuni yedek akçenin kaynağı safi kârdır. Oysa ikinci tertip kanuni yedek akçenin kaynağı dağıtılmasına karar verilmiş kârdır. Dağıtılması kararlaştırılan kâr, safi kâra nazaran daha geniş bir kavramdır. Esas sözleşme hükmüne veya genel kurul kararına göre geçen yıldan aktarılan kârın, bu amaçla ayrılmış ihtiyari yedeklerin safi kâra eklenerek ikinci ayırımın kaynağını teşkil etmesi mümkündür. T.T.K. 470. madde f. 2'de "Kâr payı ancak safi kârdan ve bu amaçla ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir."denilerek dağıtılabilir kârın safi kârdan daha geniş kapsamlı olduğu belirtilmiştir.

İkinci tertip kanuni yedek akçenin hesaplanmasında dağıtılmasına karar verilen kâr paylarının toplamı esas alınmakla birlikte ortaklara dağıtılan %5 oranındaki I.temettü tutarı üzerinden ikinci tertip yedek akçe hesaplanmaz. Kâr dağıtımında I.temettü tutarının ana sözleşme veya genel kurul kararı gereği %5 oranından daha büyük bir oranın belirlenmesi halinde I. temettünün %5'i aşan kısmı II. tertip kanuni yedek akçenin hesaplanmasında kâr payı olarak dikkate alınacaktır¹¹³.

S.P.K.'ya tabi anonim şirketlerde I.temettü oranı %20 olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Bu şirketlerde de II. tertip yedek akçenin hesaplanmasında %5

¹¹³ KARYAĞDI,a.g.e.,s.292.

tutarındaki I.temettü düşülecek ancak %5'i aşan kısım II. tertip yedek akçelerin hesabında dikkate alınacaktır.

Örnek : İkinci tertip yasal yedek akçe dağıtılmasına karar verilen kâr üzerinden hesaplanacak bir kavramdır. Buradan hareketle örneğimizi alttaki veriler ışığında oluşturalım;

- Dağıtılabilir Net Dönem Kârı	=	77.750,00
- I.Tertip Temettü	= (-)	2.500,00
- Kalan(dağıtımına karar verilen)	=	75.250,00
- II. Tertip Yas. Yed. Akçe	=	7.525,00
75.250 x % 10		

3.1.3.1.14. Yasal ve İhtiyari Yedek Akçe Dışındaki Yedek Akçeler

T.T.K.'nın 469. maddesinin 3. fırcasında genel kurul kararıyla işçi ve müstahdemlere yardım sandığı kurulması ya da diğer amaçlarla yardım yapmak için safi kârdan ayırım yapılabilmektedir.

Anonim şirketlerde genel kurul kararıyla bu tür yedek akçeler ayrılabilir. Ancak kâr dağıtımındaki yeri dikkate alındığında bu tür yedek akçelerin yasa ve ana sözleşme gereği ayrılan yedekler ile temettülerden sonra gelmektedir.

3.1.3.1.15. Genel Kurul Kararları Uyarınca İşçi, Memur ve Müstahdemlere Ayrılan İkramiye, Prim vb.leri

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere işçi, memur ve müstahdemlere kârdan ikramiye, prim, temettü vb. adlar altında ücret niteliğinde paylar verilebilir. Kârdan pay verilebilmesi için mutlaka ana sözleşmede hüküm bulunması zorunlu değildir. Ana sözleşmede böyle bir hüküm bulunmamasına rağmen genel kurul kararıyla da kârdan çalışanlara pay verilmesi mümkündür.

3.1.3.1.16. Üçüncü Temettü

Üçüncü temettü, genel kurul kararına göre yukarıdaki ayrımlardan sonra kalan kârdan pay sahiplerine dağıtılması öngörülen kâr payıdır.

3.1.3.1.17. Olağanüstü Yedek Akçe

Gelecek dönemler ve şirketin hedefleri dikkate alınarak işletmede bırakılan kâr payları literatürde olağanüstü yedek akçe olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle olağanüstü yedek akçeler işletmede bırakılan dağıtılmayan kârları ifade etmektedir.

Olağanüstü yedek akçeler genel kurul kararıyla şirket yararına işlere kullanılabileceği gibi genel kurul kararıyla pay sahiplerine kâr payı olarak ta dağıtılabilir.

3.1.3.2. T.T.K. Hükümlerine Göre Kâr Dağıtım Zamanı

T.T.K. hükümlerine göre anonim şirketlerde yönetim kurulunca hazırlanan bilanço, kâr zarar hesabı ve kârın ne şekilde dağıtılacağına ilişkin teklif, hesap döneminin kapanmasından itibaren üç ay içinde genel kurulun (ortaklar genel kurulu) bilgisine sunulur. Bu süre sonunda kârın ne şekilde değerlendirileceği genel kurulda karara bağlanır.

Genel kurul, kâr dağıtımına karar vermiş ve bir tarih belirlemişse kâr bu tarihte dağıtılır. Böyle bir süre belirlenmemişse hemen pay sahiplerine ödeme yapılması gerekir. Ancak genel kurulun bu yetkiyi yönetim organına bırakması durumunda dağıtımına karar verilen kâr paylarının yılsonuna kadar dağıtılması gerekir.

3.1.4. Halka Açık Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtım

S.P.K. hisse senetleri halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim şirketleri halka açık anonim ortaklık olarak tanımlamıştır.

Halka arz, sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan halka çağrıda bulunulması, halkın bir anonim ortaklığa katılmaya veya kurucu olmaya davet edilmesi, hisse senetlerinin borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda devamlı işlem görmesi, S.P.K.'na göre halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımları dolayısıyla paylarının veya hisse senetlerinin satışını ifade etmektedir.

Halka arz edilmiş sayılmak için ise ortak sayısı esas alınmıştır. S.P.K."nun 11. maddesi pay sahibi sayısı 250"yi aşan anonim ortaklıkların hisse senetlerinin halka arz olunmuş sayılacağını ve bu ortaklıkların halka açık anonim ortaklık hükümlerine tabi olacağını düzenlemiştir. Az sayıda ortakla kurulan bir anonim şirketin ortak sayısı şirketin paylarının zamanla veraset yoluyla birden fazla kişiye geçmesi ya da bazı ortakların hisselerini parça parça üçüncü şahıslara satmaları sonucunda çok daha fazla kişiye dağılmış olabilir.

Dolayısıyla, kendi iradesiyle hisse senetlerini halka arz eden şirketlerin yanı sıra şirketteki pay sahibi sayısının çeşitli şekilde artabileceği göz önüne alınarak pay sahibi sayısının 250'yi aşması durumunda bu şirketlerin de halka açık şirket haline geldiği kabul edilmiş ve bu şirketler de S.P.K. kapsamına alınmıştır.

S.P.K.'nın konusu ve amacı S.P.K.'nın 1. maddesinde şöyle belirtilmiştir: "Bu kanunun konusu tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemektir." Buna göre tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarını korumak ise her şeyden önce bu kişilerin kâr payı haklarını güvence altına almakla mümkündür. Bu nedenle S.P.K. kâr dağıtımıyla ilgili hissedarların çıkarlarını korumaya yönelik düzenlemeler yapmıştır¹¹⁴. T.T.K.'nda kâr dağıtımıyla ilgili olarak anonim şirketlerin mali yapılarının güçlendirilmesi, ortaklarına düzenli kâr dağıtımını yapabilmelerini destekleyici hükümler yer almaktadır. S.P.K.'nın kâr dağıtımına ait hükümleri T.T.K.'ndan farklılık göstermekte olup, küçük hissedarları koruyucu mahiyettedir.

S.P.K. 15. maddesi Sermaye Piyasası Kurulu sistemi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu hükmün temel amacı, pay sahiplerinin tatmin edici oranda elde edilen kârdan pay almalarını sağlamak ve bu durumu güvence altına almaktır.

¹¹⁴ Yalçın DEMİRSOY, "Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yedek Akçeler ve Kâr Dağıtım Esasları", **Vergi Dünyası**, Nisan 1991, S:116,s. 25.

Sermaye piyasası mevzuatında şirkete ortak olmakla birlikte karar alma mekanizmasında etkin olması söz konusu olmayan küçük yatırımcıların da alacaklılar gibi korunması gerektiğinden yola çıkılmak suretiyle, kâr payı dağıtılmasında öncelikli düzenleme yapılması yoluna gidilmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi bakımından, birinci temettü ayrılmadığı ve dağıtılmadığı müddetçe, kimseye kâr payı dağıtılmaması ve yedek akçelerin ayrılabilmesi ve gelecek yıllara kâr aktarımının yapılamaması ilkesi benimsenmiştir¹¹⁵.

Ülkemizde sermaye piyasalarının arzulan düzeyde gelişme sağlayamamış olmasının temelinde, ortaklık kârlarının, çok azının dağıtılması geri kalan kısmın ise sürekli yedek akçelere aktarılıp finansman aracı olarak kullanılması yatmaktadır.

Birazda bunun önüne geçmek için hisse senetleri halka arz edilmiş olan anonim ortaklıklar için S.P.K.'nın anonim ortaklık esas sözleşmelerinde Kurul tarafından tespit olunacak miktardan aşağı olmamak üzere birinci temettü oranının gösterilmesi zorunluluğunu getirilmiştir.

3.1.4.1. Halka Açık Olan Anonim Şirketlerde Karın Tespitine İlişkin Hukuksal Prosedür

Bu bölümde halka açık olan anonim şirketlerde kâr dağıtımının S.P.K. hükümleri çerçevesinde incelenmesi yapılacaktır. Daha önceki bölümde T.T.K. hükümleri ele alınmış olduğu için bu başlık altında sadece halka açık anonim şirketlerde kâr dağıtımını konusunda farklılıklara yol açan S.P.K. hükümlerine yer verilecektir.

Halka Açık Anonim Şirketlerde SPK Hükümleri Uyarınca Kâr Dağıtımının Aşamaları;

Birinci Aşama¹¹⁶;

- T.T.K.'nın 466/1 ve 469/1 maddeleri uyarınca safi ticari kâr üzerinden yasal yedek akçe ayrılması

- S.P.K.'nın 15. maddesi uyarınca pay sahiplerine ayrılan birinci temettü ayırımı

¹¹⁵ POROY,TEKİNALP,ÇAMOĞLU, a.g.e, s. 236.

¹¹⁶ KARYAĞDI,a.g.e,s.209.

İkinci Aşama:

- T.T.K.'nın 467 ve 469/1 maddeleri uyarınca safi ticari kâr üzerinden ihtiyari yedek akçe ayırımı

- T.T.K.'nın 469. maddesi uyarınca safi ticari kâr üzerinden fon ayırımı

- T.T.K.'nın 468 ve 469/1 maddeleri uyarınca ana sözleşme gereğince safi ticari kâr üzerinden işçi ve memurlara yardım akçesi ayırımı

- T.T.K.'nın 469/1 maddesi uyarınca ana sözleşme gereğince safi ticari kâr üzerinden işçi ve memurlara kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı ayırımı

Üçüncü Aşama:

- T.T.K.'nın 279/5 ve 298'inci maddeleri ile ana sözleşme hükümleri uyarınca kurucu intifa senetlerine % 10'dan fazla olmamak üzere kâr payı ayırımı

- T.T.K.'nın 472. maddesi ile ana sözleşme hükümleri uyarınca, yönetim kurulu üyelerine ayrılan kâr payı ayırımı

- T.T.K.'nın 402. maddesi uyarınca, kurucular dışında kalan intifa senetlerine ayrılan kâr payı ayırımı

- T.T.K.'nın 401. maddesi ile ana sözleşme hükümleri uyarınca, imtiyazlı pay sahiplerine ayrılan kâr payı ayırımı

- S.P.K.'nın 15. maddesi uyarınca, ana sözleşmede bulunmak kaydıyla, işçi, memur ve müstahdemlere ikramiye, prim, ek ücret vb. nitelik taşıyan kâr payları ayırımı

- Ana sözleşme hükümleri uyarınca ikinci temettü ayırımı,

Dördüncü Aşama:

- T.T.K.'nın 469. maddesinin 2 ve 3 no'lu fıkraları uyarınca genel kurul kararıyla yasal ve ihtiyari yedek akçe dışındaki yedek akçelerin ayrılması

- T.T.K.'nın 468/3 maddesi uyarınca, genel kurul kararları ile işçilere yardım akçesi ayrılması

- Üçüncü temettü ayırımı

Sermaye piyasası hükümlerine göre kâr payı dağıtım esasları incelenirken S.P.K.'nın, T.T.K.'ya göre özel kanun olduğu ve S.P.K.'nın, halka açık anonim şirketler bakımından öncelikle uygulanacağı unutulmamalıdır. S.P.K.'da hüküm bulunmayan hâllerde ise, T.T.K. hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

**3.1.4.1.1. Sermaye Piyasası Kanunu 15. Madde ile Getirilen
Düzenlemeler (4487 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda
Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun sayılı kanunla
değişik)**

S.P.K.md.15, S.P.K.'nın temel hükümlerinden birisi olup, halka açık anonim şirketlerde kâr dağıtımına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir, amacı; pay sahiplerine tatmin edici nitelikte kâr dağıtımını sağlamak ve bunu güvence altına almaktır.

S.P.K'nun 15. maddesinin 1 nolu fıkrasına göre; “Halka açık anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde birinci temettü oranının gösterilmesi zorunludur. Bu oran, Kurul tarafından belirlenecek ve tebliğlerle ilan edilecek miktardan aşağı olamaz. Kurul, ihraççıların türleri ve dağıtılabılır kâr tutarları itibariyle temettü dağıtım zorunluluğunu kaldırabilir veya erteleyebilir.” Buna göre halka açık anonim şirketlerde birinci temettü oranını belirleme yetkisi Sermaye Piyasası Kurulu'ndadır.

Bu düzenlemeyle kanunî bir hak olan kâr payına, sözleşmesel bir nitelik sağlanmış ve birinci kâr payının mütesep hak niteliği güçlendirilmiştir. Genel kurulların esas sözleşmelerinde belirtilen bu hakkı daraltıcı karar alma imkânı ortadan kaldırılmıştır. Ancak 4487 sayılı kanunla birinci fıkraya eklenen son cümle ile ihraççıların türleri ve dağıtılabılır kâr tutarı göz önünde tutularak birinci kâr payının dağıtım zorunluluğunun kaldırılabilceği veya ertelenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu değişiklikle genel kurullar için kısıtlanan bu yetki, Sermaye Piyasası Kuruluna verilerek, Sermaye Piyasası Kurulu bir bakıma halka açık anonim şirketler için bir organ benzeri bir oluşum haline getirilmiştir¹¹⁷.

Birinci temettü oranının esas sözleşmede gösterilmesi zorunluluğu, birinci temettüyü “sözleşmeye dayalı” bir hak haline getirme amacını taşımaktadır. Böylece, genel kurulların birinci temettüyü serbestçe belirleme yetkileri sınırlandırılmış, dolayısıyla temettünün mütesep hak niteliği güçlendirilmiş olmaktadır¹¹⁸.

T.T.K. hükümlerine göre, anonim şirketlerin, esas sözleşmelerinde birinci temettü oranlarını gösterme zorunlulukları bulunmamaktadır. Her ne kadar,

¹¹⁷ CEMİL,a.g.t,s.39.

¹¹⁸ Celal PAMUKÇU, “Sermaye Piyasası Kanunu ve İlgili Mevzuat Yönünden Halka Açık Anonim Ortaklıkların Tabi Oldukları Kâr Dağıtım Esasları” **Vergi Dünyası**, Mayıs,1986, s.57.

T.T.K.'nın 466/3'üncü maddesinde, ikinci kanuni yedek akçenin hesaplanması ile ilgili olarak % 5 oranında ilk temettüden söz edilmekteyse de, anılan kanunda, "Bu temettünün dağıtılmasını zorunlu kılan bir hükme rastlanmamaktadır. Oysa yukarıdaki fıkra hükmünden de anlaşılacağı üzere, S.P.K. uyarınca, halka açık anonim ortaklıkların birinci temettü oranlarını esas sözleşmelerinde göstermeleri zorunludur¹¹⁹.

Bu değişiklikten önce, madde hükmünde yer alan birinci kâr payı oranının gösterilmesi zorunluluğu sadece hisse senetleri halka arz yolu ile satılan anonim şirketler için öngörülmekteydi. Bu değişiklikle söz konusu fıkranın kapsamı genişletilmiş ve tüm halka açık anonim şirketler için zorunluluk hâline getirilmiştir. Bu nedenle ortak sayısının 250'yi aşması nedeniyle, halka açık anonim şirketler sayılan anonim şirketlerin de esas sözleşmelerinde, "birinci kâr payı oranı için geçerli oranın Sermaye Piyasası Kurulu'nun belirleyeceği oran olduğunu belirtmek suretiyle " değişiklik yapmaları veya esas sözleşmelerine "birinci kâr payı oranı Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen orandır" şeklinde bir madde ekleyerek değiştirmeleri uygun olacaktır¹²⁰.

Sermaye Piyasası Kurulu kendisine verilen yetkiye istinaden, halka açık anonim şirketlerde birinci temettüyü şu şekilde tanımlamıştır: "Hesap dönemi kârından kanunlara göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali ödemeler ve varsa geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra kalan dağıtılabılır kârın % 20'sinden az olamaz¹²¹.

S.P.K.md.15'in ikinci fıkrasında, yönetim kurulu üyeleri ile memur müstahdem ve işçilere kârdan pay dağıtılabilmesi için, esas sözleşmede hüküm bulunmasının şart olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kanun hükmü ile ayrılması gereken yedek akçeler ile esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen birinci kâr payı ayrılmadıkça, başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına, yönetim kurulu üyeleri, memur, müstahdem ve işçilere kâr payı dağıtılmasına karar verilemeyeceği vurgulanmış, pay sahipleri için belirlenen birinci kâr payı ödenmedikçe, bu kişilere kârdan pay dağıtılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

¹¹⁹ ACAR,a.g.t.,s.54.

¹²⁰ O.Kürşat ÜNAL, **Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı**, İstanbul,2005,s.289.

¹²¹ Sermaye Piyasası Kurulu'nca 13.11.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Seri: IV, 27 No'lu Tebliğ, Md.4.

Birinci kâr payının fiilen ayrılması, kârdan yararlanacak diğer kişilere kâr payı dağıtımının ön şartı olarak düzenlenmiştir¹²²

T.T.K.md.279/2 b.5’de, anonim şirketlerin kurucularına, yönetim kurulu üyelerine ve diğer kişilere şirket kazancından özel menfaatler sağlanacaksa, bunun esas sözleşmeye yazılması gerektiği hükmüne yer verilmiştir. Ancak T.T.K..md.469/3 uyarınca esas sözleşmede hüküm bulunmasa da, genel kurul yardım akçesi şeklinde memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay ayırabilir. S.P.K. md.15/2’de ise, birinci kâr payı oranının esas sözleşmede gösterilip gösterilmemesi konusunda halka açık anonim şirketlerin takdir yetkisi yoktur. Esas sözleşmede bu konuda hüküm yoksa genel kurul kararıyla ne yönetim kurulu üyelerine ne de memur, müstahdem ve işçilere herhangi bir isim altında kârdan pay dağıtmaya karar verilemez. Bu düzenleme ile pay sahiplerinin korunması amaçlanmıştır.

Seri:4, No:27 sayılı tebliğ ile yönetim kurulu üyeleri ve şirketçalışanlarına, katılma, kurucu ve adi intifa senedi sahipleri, çeşitli amaçlarla kurulmuş olan vakıflar ve benzer nitelikteki kişi ve kurumlar eklenmiştir. Bu kişilere de kâr dağıtılması ve bağışta bulunulması içinde şirket esas sözleşmesinde hüküm bulunması gerekir.

Seri:4, No:9 sayılı tebliğ ile;

- Aktif toplamları 50 milyar TL’yi¹²³ aşmayan halka açık anonim ortaklıklarda, Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine göre hesaplanan dağıtılabılır birinci temettü tutarının, ödenmiş sermayenin % 10’undan daha düşük olması,

- Aktif toplamları 50 milyar TL üstünde olan halka açık anonim ortaklıklarda, Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine göre hesaplanan dağıtılabılır birinci temettü tutarının, ödenmiş sermayenin % 5’inden daha düşük olması hallerinde ortaklığın başvurusunun kurulca uygun görülmesi halinde, ilgili hesap dönemleri için kâr payı dağıtılabılabileceği hükmü getirilmiştir.

S.P.K. md.15’in üçüncü fıkrasında, hesap dönemi sonu itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmadan eşit olarak dağıtılabılabacağı hüküm altına alınmıştır.

¹²² Ayşe SÜMER, **Türk Sermaye Piyasası Hukuku**, İstanbul 2002, B.3, s.61.

¹²³ Maddede yer alan aktif toplamlarının 1994 yılında belirlenmiş olup Tebliğ’in 7’nci maddesi gereğince her yıl Maliye Bakanlığı’nca tespit olunan yeniden değerlendirme oranında artırılması gereklidir

4487 sayılı kanun ile S.P.K. md.15'e dördüncü fıkra eklenmiş olup bu fıkra ile gelişmiş sermaye piyasalarına sahip ülkelerdeki örneklerine paralel biçimde hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak, tasarrufların hisse senetlerine yönelmesini sağlamak amacıyla halka açık anonim şirketlerin isteğe bağlı olarak temettü avansı dağıtılabilmesi düzenlenmiş, bu dağıtım nedeniyle şirketin ve pay sahiplerinin zarara uğramasını engelleyecek hükümler getirilmiştir.

S.P.K.md.15'in beşinci fıkrası, halka açık anonim şirketlerin sermaye artırımlarında dağıtılacak bedelsiz payların artırım tarihindeki mevcut paylara dağıtılacağını hüküm altına almıştır.

S.P.K.md.15'in altıncı fıkrası, halka açık anonim şirketlerin kâr ve malvarlığının korunması ile ilgili düzenlemeler içermektedir. 4487 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önceki kanun metninde, sadece yıllık kârın korunması belirtilirken, yeni düzenleme ile malvarlığı kavramı da eklenmiştir. Böylece şirketin kârını ve malvarlığını örtülü işlemlerle, dolaylı veya dolaysız olarak ilişkili olduğu diğer teşebbüs ve kişilere aktarması yasaklanmıştır.

3.1.4.1.2. Hisse Senetleri Borsada İşlem Görmeyen Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı

Hisse senetleri borsada işlem görmeyen halka açık anonim şirketlerin dağıtacakları birinci temettü tutarı, hesap dönemi kârından kanunlara göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali ödemeler ve varsa geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra kalan dağıtılabilir kârın %20'sinden az olamaz. Bu hüküm S.P.K. Seri IV-27 nolu Genel Tebliğinin 4. maddesinin 1 nolu fıkrasında hüküm bulmuştur.

Hisse senetleri borsada işlem görmeyen anonim ortaklıkların birinci temettüyü nakden dağıtmaları esas kural iken 27.11.1994 tarih ve 22154sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri: 4, No:9 sayılı İhraççıların Muafiyet Şartlarına ve Kurul Kaydından Çıkarılmalarına İlişkin Esaslar Tebliğinin 3.maddesinin (a) bendinde yer alan bağımsız denetim muafiyeti kapsamına girmeyenler birinci kâr payını nakden ve/veya hisse senedi biçiminde dağıtabilirler. Birinci kâr payını kısmen veya tamamen hisse senedi biçiminde dağıtmak isteyen şirketlerin, yıllık olağan genel kurul toplantısı için T.T.K. md.368'de öngörülen toplantıya davete ilişkin sürenin

başlangıç tarihinden en az bir ay önce, biri Türkiye çapında yayın yapan iki günlük gazetede bu tebliğin bir numaralı ekinde yer alan forma uygun olarak yapılacak bir ilanla ortaklardan talep toplamaları zorunludur. Talep toplama süresi en az 15 gün olmalıdır. Talepte bulunmayan ve/veya bulunamayan ortakların ifadeleri kâr payının nakden ödenmesi şeklinde değerlendirilir. Esas sermaye sistemindeki şirketlerde, toplanan talepler dikkate alınarak, birinci kâr payının kısmen veya tamamen hisse senedi biçiminde dağıtılması yönünde talep oluşması durumunda, sermaye artırımının karara bağlanacağı genel kurula davete ilişkin süreler çerçevesinde madde tadil tasarısı için Sermaye Piyasası Kurulundan uygun görüş alınır (Tebliğ Seri:4, No:27 m.4).

3.1.4.1.3. Hisse Senetleri Borsada İşlem Gören Şirketlerde Kâr Dağıtımı

S.P.K. Seri IV-27 nolu Genel Tebliğinin 5. maddesinde hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklarda I. temettü oranı ve temettü dağıtımına ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

Buna göre; hisse senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerin esas sözleşmelerinde I. temettü oranının gösterilmesi zorunludur. Şirketlerin I. temettü tutarı, hesap dönemi kârından kanunlara göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali ödemeler ve varsa geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra kalan dağıtılabilir kârın % 20'sinden az olamaz. Ancak, yatırım ortaklıklarının dağıtılabilir kâr tutarının hesaplanmasında gerçekleşmemiş sermaye kazançları (değer artışları) dikkate alınmaz.

Hisse senetleri borsada işlem görenler, genel kurullarının alacağı karara bağlı olarak kâr payını;

- Tamamen nakden dağıtma,
- Tamamen hisse senedi olarak dağıtma,
- Belli oranda nakit belli oranda hisse senedi olarak dağıtarak kalanını ortaklık bünyesinde bırakma,
- Nakit ya da hisse senedi olarak dağıtmadan ortaklık bünyesinde bırakma, konusunda serbesttir.

Şirketler tarafından ortaklarına yapılan en yaygın kâr payı ödeme şekli, nakit olarak yapılan kâr payı ödemeleridir. Bu yöntem, şirketten nakit çıkışını gerekli kıldığı için şirketin likidite durumu bu yöntemin uygulanması bakımından belirleyici olmaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulu, şirketlere genel kurul gündemi ilan edilinceye kadar, bir önceki dönemin kârından ayrılacak birinci kâr payını nakden dağıtma zorunluluğu getirebilir. Ancak, bir önceki döneme ilişkin birinci kâr payı dağıtımını gerçekleştirmeden sermaye artırımını yapan ve artırımını temsil eden hisse senetleri borsada eski ve yeni iki ayrı sırada işlem gören şirketlerden, dönem sonunda elde ettikleri kârdan kâr payı dağıtmak isteyenler birinci kâr payını nakden dağıtmak zorundadırlar.

Şirket yönetim kurulunun, genel kurula teklif edeceği kâr payı dağıtımını yapılıp yapılmamasına ve yapılacaksa kâr payı dağıtım oranına ilişkin önerisi, yeni pay alma sirkülerinin ilan edilmesinden önce, Borsa Günlük Bülteni aracılığıyla 06.07.1993 tarih ve 21629 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri:8, No:20 sayılı Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliğindeki esaslar çerçevesinde kamuya duyurulur. Şirket genel kurulunun birinci kâr payının dağıtılmamasına karar vermesi durumunda, bu tutar hesaplanıp ayrıldıktan sonra olağanüstü yedek akçelere eklenir.

Hisse senetleri borsada işlem gören halka açık anonim şirketlerin, kâr payı ödemeleri, ortakların çoğunlukla ulaşabileceği, biri ortaklık merkezi olmak üzere en az üç merkezde ve Takasbankta yapılır. Hisse senetleri borsa işlem gören halka açık anonim şirketler kâr payı dağıtım işlemlerini, Takasbank tarafından beyan edilen miktar ve nominal değeri esas alarak, Takasbankın beyanını takip eden üç gün içinde, söz konusu ödemelere ilişkin kupon teslimini beklemezsizin sonuçlandırırılar. Takasbank söz konusu kuponları ihraççı adına saklamaya alır ve işlemi takip eden yılın sonuna kadar ihraççıya teslim eder. Takasbank beyanı ile birlikte, ödemelere esas teşkil edecek temettü kuponlarının, belge numaralarını içeren bilgileri manyetik ortamda ihraççı ortaklara verir. Takasbank verdiği bu bilgilerle sorumludur. Bu husus seri:4, 27nolu tebliğin 5. maddesinde açıklanmıştır.

Yine ilgili tebliğin 5. maddesinde; esas sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri sermaye artırımının tescil edildiği hesap dönemi itibarıyla

temettüye hak kazanacağı, kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetlerinin ise yeni pay alma hakkına ilişkin sirkülerin yayımlandığı hesap dönemi itibarıyla temettüye hak kazanacağı açıklanmıştır. Bu ortaklıkların nakdi sermaye artırımını nedeniyle ihraç edecekleri hisse senetlerinin satış süresi içinde hesap dönemi sona ererse, hesap döneminin son gününü takip eden tarihten başlamak üzere, hisse senetleri geçmiş hesap dönemlerine ilişkin kâr payı kuponları iptal edilerek satılır.

Tablo 2: S.P.K.'ya Tabi Halka Açık Şirketlerde Dağıtılacak Kâr Payı Hesap Tablosu

Dönem Kârı
(-) Geçmiş Yıl Zararları
(-) Kurumlar Vergisi ve Diğer Yasal Yükümlülükler
Safi Kâr
(-) Birinci Tertip Yasal Yedek Akçe
Net Dağıtılabilir Dönem Kârı
(-) Ortaklara Birinci Temettü
(-) Memur ve İşçilere Temettü
(-) Yönetim Kuruluna Temettü
(-) II. Tertip Kanuni Yasal Yedekler
(-) Statü Yedekleri
(-) Özel Yedekler
Olağanüstü Yedek

KAYNAK: İMKB, **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, İMKB Yayınları, 14. Baskı, Temmuz 1999, s.105

Dönem kârından öncelikle geçmiş yıl zararları düşülür daha sonra ise vergi vb. yasal yükümlülükler düşülerek safi kâra ulaşılır. Safi kârın yirmide biri, ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar birinci tertip yasal yedek akçe olarak ayrılır. Bu işlemten sonra net dağıtılabilir dönem kârına ulaşılır. Dağıtılabilir kârın

yarısından az olmamak üzere ortaklara birinci temettü ödenir. Halka açık anonim ortaklıklarda birinci temettü oranını belirleme yetkisi Sermaye Piyasası Kurulu'ndadır, diğer sermaye şirketlerinde ise bu oranı belirleme yetkisi ilgili kuruldadır. Daha sonra ise eğer esas sözleşmelerinde hüküm varsa memur ve işçilere, yönetim kuruluna kâr payı ayrılır. Bu işlemlerden sonra sıra II. tertip yasal yedek akçe ayrılmasındadır, birinci temettü ayrıldıktan sonra pay sahipleri ile kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılan kısmın onda biri oranında II. tertip yasal yedek akçe ayrılır. Daha sonra kalan tutardan sırasıyla statü yedekleri, özel yedekler ve olağan üstü yedekler ayrılır.

3.1.4.1.4. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre Yönetim Kurulu Üyeleri ve Bu Gibi Kişi ve/veya Kurumlara Kâr Payı Dağıtım

S.P.K.'nın 15/2'nci maddesi uyarınca yönetim kurulu üyeleri ile memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay dağıtılabilmesi için ana sözleşmede hüküm bulunması şarttır. Yasa hükmü ile ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen birinci temettü ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve yönetim kurulu üyeleri, memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen birinci temettü ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz.

3.1.4.1.5. İkinci Tertip Yedek Akçenin Hesaplanması

S.P.K. seri IV-27 Nolu Genel Tebliğinin 15. maddesine göre; “Pay sahipleri ile kâra iştirak eden diğer kişilere dağıtılan kârın, ödenmiş veya çıkarılmış sermayenin % 5'i düşüldükten sonra kalan kısmının onda biri T.T.K.'nın 466. maddesinin 2 nolu fıkrasının 3 nolu bendi uyarınca ikinci tertip yedek akçe olarak ayrılır.”

Maddeden de anlaşılacağı üzere II. tertip yedek akçelerde anonim şirketin halka açık olup olmayışının bir farkı yoktur.

3.1.4.1.6. Birinci Kâr Payı Tutarının Eksik Dağıtılmasında Sorumluluk

Şirketlerin birinci kâr payı tutarını Seri:4, No:27 sayılı tebliğin 4. ve 5. maddelerdeki orana göre eksik olarak dağıtılmaları durumunda S.P.K. bu şirketlere eksik dağıtılan kâr payı tutarının Seri:4, No:27 sayılı tebliğin 6. Maddesinde düzenlenen dağıtım zamanı esas alınarak TC. Merkez Bankası'nın kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı üzerinden hesaplanacak faiz tutarı ile birlikte nakden veya olağanüstü yedek akçelerin sermayeye eklenmesi yoluyla hisse senedi dağıtılması zorunluluğunu getirebilir.

16. madde ise; "Eksik kâr payı dağıtımından zarar görenlerin, yasal koşullar olduğu takdirde, eksik kâr payı dağıtımından dolayı yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu için yasal yollara başvurma hakkı saklıdır."diyerek pay sahiplerine hukuk yolunu açık tutmuştur.

3.1.4.2. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre Kâr Dağıtım Zamanı

S.P.K. Seri IV-27 Nolu Genel Tebliğinin 6. Maddesinin 1 nolu fıkrasına göre; "Temettü dağıtımı, ortaklıklarca hesap dönemini izleyen 5. ayın sonuna kadar tamamlanmak zorundadır."

İlgili tebliğin devam eden maddelerinde kâr payı ödemesinin tamamlanması için;

- Kâr payının tamamı nakden dağıtılacaksa, kâr payını tahsil etmek için ilgili kuponlarıyla kâr dağıtım adreslerine başvuran ortaklara, nakden veya hesaben ödemenin yapılması

- Hisse senedi olarak dağıtılacaksa, kâr payının sermayeye ilavesi nedeniyle ihraç edilecek hisse senetlerinin, S.P.K. tarafından kayda alınması ve kayıt sonrası işlemlerin tamamlanarak kâr payı karşılığı dağıtılacak hisse senetlerinin

- Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarda, hesap dönemini izleyen beşinci ayın sonuna kadar hisse senetlerinin dağıtımının yapıldığı adreslere başvuran ortaklara teslim hazır hâle getirilmesi,

- Esas sermaye sistemindeki şirketlerde ise sermaye artırımının tescilinin hesap dönemini izleyen beşinci ayın sonuna kadar tamamlanarak teslim hazırlık hâle getirilmesi,

- Birinci ve ikinci bentlerindeki seçeneklerin birlikte kullanılması durumunda ise, anılan bentlerde belirtilen işlemlerin ayrı ayrı ancak hesap dönemini izleyen beşinci ayın sonuna kadar yerine getirilmesi şarttır. Beşinci ayın son günü itibarıyla kâr dağıtımını tamamlanmış olmalıdır.

S.P.K. seri 4-27 Nolu Genel Tebliğinin 19. Maddesinde; tahsil edilmeyen kâr payları dağıtım tarihinden itibaren beş yılda zaman aşımına uğrayacağı hüküm altına alınmıştır.

3.1.4.3. Kâr Payı Avansı

Avans, Fransızca kökenli bir kelimedir. Avansın anlamı; ileride gerçekleşecek bir alacağa karşılık önceden yapılan peşin ödemedir.

Temettü avansı şirketlerin hesap dönemi bitmeden veya bitmiş olsa bile genel kurul tarafından kâr dağıtım kararı alınmadan, ileride her paya karşılık düşecek temettüye mahsuben yapılan avans niteliğindeki bir ödemedir¹²⁴.

Seri: 4, No:27 sayılı tebliğde yapılan kâr payı avansı tanımı ise şu şekildedir; ortaklara ara dönem kârı üzerinden dağıtılacak avanstır.

Devlet işletmelere üçer aylık mali tabloları üzerinden kazandıkça vergi ödeme yükümlülüğü getirilerek kamunun vergi alacağının değeri yok olmadan hazineye intikali sağlanmaktadır. Görüldüğü üzere, ticari işletmenin ortaklarından biri olan Devlet, elde edeceği kâr payının enflasyon karşısında değerinin kaybolacağını düşünüp, bu kâr payını bir an önce elde etmek için böyle bir sistem ihdas etmiştir¹²⁵.

Bu durumda zaman zaman yüzde yüzleri aşan enflasyonun yaşandığı ülkemizde, şahsi mal varlıklarını da herhangi bir faiz istemeden, reel değerini her geçen gün enflasyon karşısında erimeye terk ederek, şirkete sermaye koyan

¹²⁴ Aynur KORGUN, **Bir Temettü Politikası Olarak Temettü Avansı; Teorisi ve Türkiye'ye İlişkin Uygulama Önerileri**, Araştırma Raporu, Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi, Rapor Sayısı:XIV-12/6-4, 04.10.1999, s.20

¹²⁵ Mehmet MAÇ, Şenol TURGUT; Geçici Vergi Dönemleri İtibarıyla Oluşan Kardan Ortaklara Temettü Avansı Verilebilir, **Vergi Dünyası**, Mayıs,2001,S:237,s.143.

ortakların da böyle bir haktan yararlanması gereği avans kâr payı dağıtımının haklı bir göstergesidir.

S.P.K. Seri 4-27 nolu genel tebliğinin 9. md. 1 nolu fıkrasına göre; “Ortaklıklar, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız sınırlı denetimden geçmiş 3, 6 ve 9 aylık dönemler itibarıyla hazırladıkları ara mali tablolarında yer alan kârları üzerinden nakit temettü avansı dağıtabilirler. Kurul, temettü avansı dağıtacak ortaklıkların ara mali tablolarının bağımsız özel denetlemeye tabi tutulmasını isteyebilir.”

Hisse senetleri borsada işlem görmeyen ancak halka açık ortaklıklar, şayet menkul kıymetlerini halka arz etmek üzere Sermaye Piyasası Kurulu’na başvurdukları takdirde ara mali tablolar düzenlemek ve bağımsız sınırlı denetim yaptırmak zorundadırlar. Borçlanma senetlerini halka arz etmeleri nedeniyle Kanuna tabi olan ortaklıklar için, sermaye artırımını veya mevcut payların ortaklarca halka satışı yoluyla hisse senetleri ilk kez halka arz olunacak ortaklıklar için, borçlanma senedi ihraç etmek isteyen kanun kapsamı dışındaki ortaklıklar için de benzer yükümlülük vardır¹²⁶.

S. P. K. Seri 4-35 nolu genel tebliği ile değişen Seri 4- 27 nolu genel tebliğinin 9. maddesinin 2 nolu fıkrasına göre; “Temettü avansı dağıtmak isteyen ortaklıkların esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararıyla ilgili yılla sınırlı olmak üzere yönetim kuruluna yetki vermeleri zorunludur. Anılan genel kurul toplantısında, dağıtılacak temettü avansının, ilgili hesap dönemi sonunda yeterli kâr oluşmaması veya zarar oluşması durumlarında, bir önceki yıla ait bilançoda yer alan olağanüstü yedek akçelerden ya da olağanüstü yedek akçe tutarının zararı karşılamaya yeterli olmaması durumunda 10. madde uyarınca temettü avansı karşılığında alınan teminatın paraya çevrilip gelir kaydedilerek bu tutardan mahsup edileceği hususunun da karara bağlanması gerekmektedir. Yönetim kuruluna genel kurul tarafından temettü avansı dağıtımı için yetki verildiği takdirde, yönetim kurulu tarafından, ilgili hesap döneminde her 3 aylık dönemi izleyen 6 hafta içerisinde temettü avansı dağıtma veya dağıtmama konusunda bir karar alınması zorunludur. Söz konusu yönetim kurulu kararı Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği kapsamında kamuya açıklanır.”

---

¹²⁶ Şaban UZAY, Azzem ÖZKAN, “Temettü Avansı ve Muhasebesi”, **Yaklaşım Dergisi**, 2002, s.186.

Kâr payı avans dağıtımı, hisse senetleri ve pay sahipleri açısından çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Bunlardan ilki; pay sahiplerinin, kâr paylarının bir bölümüne daha kısa vadede ulaşmasını sağlamasıdır. Bu şekilde ara dönemlerde kâr dağıtımını gerçekleştirdiği için, hisse senetlerine kısa vadede istikrarlı bir gelir sağlama özelliği de kazandırılmış olacaktır. İkinci avantajı ise, ara dönemlerde kâr payı dağıtımını sağlanarak, hisse senetlerini kısa vadeli diğer yatırım araçları ile rekabet edebilir hâle getirilmesini sağlar, pay sahipliğine olan talebi artırarak sermayeyi tabana yayıp, piyasanın daha etkin olmasını ve kısa vadelerde kâr payı geliri elde etmekle birlikte, hisse senedini uzun süre elinde tutan, başka bir deyişle uzun vadeli yatırımcı profilini ortaya çıkaracaktır¹²⁷.

Dağıtılacak temettü avansının, ara dönem karından kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçeler ile vergi, fon ve mali karşılıklar ve varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamı düşüldükten sonra kalan kısmın tamamı düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçemeyeceği ve bununla ilgili tablo yine seri 4 ve 27 nolu tebliğde yer almıştır. İlgili tebliğin ek-2 tablosu; ortaklıkların düzenlemekle mükellef oldukları, temettü avansı dağıtımına ilişkin temettü avansı dağıtım tablosunu içermektedir.

Söz konusu tablo şöyle olacaktır;

---

¹²⁷ KORGUN, a.g.r., s.2.

Tablo 3: Temettü Avansı Dağıtım Tablosu

Dönem Kârı
Geçmiş Yıl Zararları (-)
Kurumlar Vergisi ve Diğer Yasal Yükümlülükler (-)
Gelir Vergisi Kesintileri (-)
Diğer Vergi ve Benzerleri (-)
Birinci Tertip Yasal Yedek Akçe (-)
NET DAĞITILABİLİR DÖNEM KÂRI
Esas Sözleşmeye Göre Ayrılması Gereken Yedek Akçe (-) (*)
İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-) (*)
İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-) (*)
Oydan Yoksun Hisse Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-) (**)
Diğer kara Katılan Kimseler İçin Ayrılan Tutar (-) (*)
TEMETTÜ AVANSI DAĞITIMINA ESAS TEŞKİL EDEN TUTAR
Dağıtılacak Temettü Avansı Tutarı
Daha Önceki Ara Dönemlerde Dağıtılan Temettü Avansı (-)
İkinci Tertip Yasal Yedek Akçe
AVANS DAĞITIMINDAN SONRA KALAN NET ARA DÖNEM KÂRI

KAYNAK: S.P.K. Seri IV, No: 27, Tebliğ, Ek-2

(-) İndirimleri ifade eder

(*) Şirket esas sözleşmesinde hüküm bulunması durumunda yer alır.

(**) Oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin bulunması durumunda yer verilir.

S.P.K.'nun temettü avansına ilişkin düzenlemesine göre temettü avansı dağıtmaya karar veren halka açık anonim ortaklıklar öncelikle üçer aylık ara dönemler itibariyle hazırladıkları mali tablolarında yer alan kârlarından, geçmiş yıl zararları, kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayıracakları yedek akçeleri, daha sonra ise vergi karşılıklarını düşeceklerdir. Bu işlemlerden sonra net dağıtılabilir dönem karına ulaşılabilecektir. Bundan sonra yapılacak işlemler ise, esas sözleşmede yer verilmesi durumunda, dağıtılabilir net dönem kârından esas sözleşmeye göre

ayrılması gereken yedek akçeler, imtiyazlı pay sahipleri için ayrılan tutar, intifa senedi sahipleri için ayrılan tutar ve diğer kâra katılan kimseler için ayrılan tutarlar düşülerek kâr payı avansı dağıtımına konu olan tutar bulunur. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise daha önceki dönemlerde ödenmiş olan kâr payı avansının bu tutardan mahsup edilmesi gerektiğidir.

Konuyu bir örnekle açıklayalım; X anonim şirketinin 31.12.2008 tarihli bilânço ve gelir tablosuna göre; a) dönem kârı: 600.000 TL. , b) kanunî yedek akçeler: 40.000 TL. , c) vergi ve diğer fonlar: 140.000 TL. , d) geçmiş yıl zararları: 60.000 TL. , e) olağanüstü yedekler: 60.000 TL. , f) toplam kâr payı avansı matrahı ((a-b-c-d) / 2) : 180.000 TL. olmaktadır. Toplam kâr payı avansı 180.000 TL. olmakla birlikte X anonim şirketinin 31.12.2008 tarihi itibariyle olağanüstü yedek akçeleri 60.000 TL. ve bu miktar anılan düzenlemeler uyarınca bir üst sınır olduğundan, 2009 yılında en fazla 60.000 TL. tutarında kâr payı avansı dağıtılabilir.

Aynı şirketin 2008/09 dönemi mali sonuçları şu şekilde olsun; a) dönem kârı: 600.000 TL. , b) kanunî yedek akçeler: 50.000 TL. , c) vergi ve diğer fonlar: 110.000 TL. , d) ara dönem kâr payı avansı tutarı ((a-b-c) / 2) : 220.000 TL. Bu durumda, X anonim şirketi 2008/09 döneminde kurumsal (tebliğ hükmü ger eğince) olarak 220.000 TL.'ye kadar kâr payı avansı dağıtılabilir. Ancak, 2008 yılı içindeki toplam dağıtabileceği avans tutarı, bir önceki döneme ait olağanüstü yedek akçe tutarı olan 60.000 TL.'yi aşamaz¹²⁸.

Kâr payı avansı dağıtacak olan ve hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin; ilgili tebliğin iki numaralı ekinde yer alan kâr payı avansı dağıtım tablosunu ve bağımsız sınırlı ve özel denetleme raporunu ilgili ara dönemi izleyen altı hafta içerisinde S.P.K.'ya ve borsaya göndermeleri ve Türkiye çapında yayımlanan herhangi bir gazetede ve merkezlerinin bulunduğu yerde çıkan en yüksek tirajlı iki mahalli gazeteden birinde ilan ettirmeleri zorunludur.

Kâr payı avansının dağıtımına, ara mali tabloları ile kâr payı avansı dağıtım tablosunun bağımsız sınırlı veya özel denetleme raporu ile birlikte SPK.'ya gönderildiği tarihten asgari dört hafta, azami altı hafta sonra başlaması zorunludur. Ancak, SPK. bilânço ve gelir tablolarını denetleme ve gözetleme yetkisi çerçevesinde veya kâr payı avansı dağıtacak şirketlerin hesap dönemi içinde sermaye

¹²⁸ Sevinç AKBULAK, Yavuz AKBULAK, **Türkiye'de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, İstanbul 2004,s.295.

artırımı yapmaları durumunda, sermaye artırımı işlemleri tamamlanıncaya kadar kâr payı avansı dağıtım tarihini erteleyebileceği tebliğ Seri:4- No:27 md.13 ile hüküm altına alınmıştır.

S. P. K. Seri 4-27 nolu genel tebliğinin 14. Maddesinin 1 nolu fıkrasına göre; “Temettü avansı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın dağıtılır. Ancak, bu maddenin 3 nolu fıkrasında belirtilen husus saklıdır. Esas sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri sermaye artırımının tescil edildiği hesap dönemi, kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklarca ihraç edilen hisse senetleri ise yeni pay alma hakkına ilişkin sirkülerin yayımlandığı hesap dönemi itibarıyla temettü avansına hak kazanırlar.”

İlgili tebliğe göre avans kâr payı ödemeleri kâr payı kuponu karşılığında yapılır. Hisse senetleri Borsada işlem gören ortaklıkların temettü avansı ödemeleri, ortakların çoğunluğunun kolaylıkla ulaşabileceği, biri ortaklık merkezi olmak üzere en az üç merkezde ve Takasbank’ta yapılır.

Temettü avansı dağıtım işlemlerini; Takasbank tarafından beyan edilen miktar ve nominal değeri esas alarak, Takasbank’ın beyanını müteakip 3 iş günü içinde sonuçlandırır. Temettü avans ödemeleri ile ilgili kuponlar ihraççı adına Takasbank’ta saklamaya alınır.

Malumdur ki kâr payı dönem kâr olması durumunda dağıtılabilecektir. Ancak dönem içinde kâr payı avansı dağıtan şirketin dönem sonunda karının olmaması durumu kâr payı avansının zayıf noktasıdır. S.P.K.’da yer alan mevcut düzenlemelere bakıldığında konuyla ilgili belli bir düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir.

Bu nedenle söz konusu boşluğun giderilmesi amacıyla, S.P.K.’nun 2. maddesinde yer alan “sermaye piyasası kanununda hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümler uygulanır” ifadesi de dikkate alınarak, T.T.K.’nun konu ile ilgili hükümleri yol gösterici olacaktır¹²⁹.

T.T.K.’nun 473. maddesi: “Haksız yere ve kötü niyetle kâr payı ve hazırlık devresi faizi alan pay sahipleri, bunları geri vermekle mükelleftirler. İdare meclisi âzalarının kazanç payları hakkında da aynı hüküm tatbik olunur. Geri alma hakkı,

¹²⁹ Muhittin BEKLER, “A. Ş.’de Kâr Dağıtımı Ve Vergilendirmesi”, **Vergi Dünyası**, Nisan, 2007,S:308, s.86.

paranın alındığı tarihten itibaren beş yıl sonra müruruzamana uğrar.”

Buna göre, halka açık bir anonim ortaklıkça herhangi bir sebeple fazladan ödendiği tespit edilen kâr paylarının, bunu iktisap eden pay sahibinden istirdatı (geri alınması) için aşağıda belirtilen iki şartın bir arada bulunması gerekmektedir.

Bunlar;

- 1- Alınan meblağ haksız bir iktisap teşkil etmelidir.
- 2- Alanın hüsnüniyet sahibi olmaması gerekmektedir.

Öte yandan, pay sahiplerinden çeşitli sebeplerle geri alınamayan kâr payları ise, T.T.K.’nin 336. md. uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin müteselsil sorumluluğu kapsamında olduğundan, ortaklığın bu kişilerden tazmin yoluna giderek uğradığı kaybı gidermesi gerekmektedir.

S.P.K.’da şirket kaynaklarının fazladan ve gereksiz yere “temettü avansı” adı altında çekilmesi halinde uygulanacak belli bir müeyyide olmasa da, T.T.K.’da yer alan mevcut düzenlemelerle bu kayıplar tazmin edilebilmektedir. Böylece şirketlerde mevcut olan alacaklılar, tüketiciler, çalışanlar, kamu kuruluşları ve toplum gibi yarar guruplarının da hak ve sorumlulukları korunmuş olacaktır¹³⁰.

Avans kâr payı dağıtmış olan kurumların kurumlar vergisi beyannamesinde ya da yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinin bitiminde; zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımını yapılan kârdan düşük olması halinde, dağıtımını yaptıkları kâr payının kazançla karşılanamayan kısmını izleyen hesap döneminde kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar geriye çağırılmaları gerekmektedir.

Geri çağrılan avans kâr payları üzerinden şirket tarafından kesinti suretiyle ödenmiş olan vergiler, vergi daireleri tarafından bu işlemin yapıldığı vergilendirme döneminde mahsup veya iade edilecektir¹³¹.

---

¹³⁰Mehmet CANPOLAT,“Temettü Avansı Müessesesinin Değerlendirilmesi”,**Vergi Dünyası**, Temmuz, 2001,S:239,s.178.

¹³¹ Bülent ÇAKAR, Avans Kâr Dağıtımını, 18 Haziran 2007, (http://www.batiymm.com.tr/_5/2007/07-20.htm, 08.03.2009)

3.2. YEDEK AKÇELER

T.T.K.'da yedek akçenin tanımı yapılmamıştır. Sadece T.T.K.md.74/3'de yedek akçenin, esas sermayenin bir parçası olduğu belirtilmiştir. Ancak yedek akçeyi işletmelerde sermayenin korunması, öz kaynak gücünün artırılması, işletmenin sürekliliğini sağlamak amacıyla dağıtılmayıp işletmede tutulan fonlar olarak tanımlayabiliriz.

Yedek akçeler kârdan ayrılan yedeklerdir. Yedek akçeler işletmenin faaliyetleri sonucunda doğabilecek zararların ve özsermayelerindeki azalışların işletmenin mali gücünü sarsmaması amacıyla kârın dağıtılmayan kısmıdır¹³².

T.T.K.'ya göre ise yedek akçelerin ayrılma nedenleri; gelecekte meydana gelebilecek zararları kapatmak, beklenen veya beklenilmeyen zarar, kayıp ve masrafları karşılamak, şirketin devamı, gelişimi ve istikrarlı kâr dağıtımını sağlamak şeklinde ifade edilmiştir.

3.2.1. Yedek Akçelerin Sınıflandırılması

Yedek akçeler ticaret hukuku, vergi, muhasebe ve işletmecilik uygulamaları açısından çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Tezimizin temelini ticaret kanunu olduğu için diğer sınıflandırmalardan kısaca bahsedilerek T.T.K.'da yer alan sınıflandırma ayrıntılı olarak işlenecektir. Yedek akçeler aşağıda yer verilmeyecek olan gizli ve açık yedekler ayrımına da tabi tutulabilir. Ancak TTK gizli yedek akçe ayrılmasına olanak vermektedir, ancak işletmeler aktiflerin bilançoda hiç gösterilmemesi ya da var olmayan pasiflerin bilançoda gösterilmesi gibi muhasebe ilkelerince uygun olmayan şekilde gizli yedek akçe ayırlamaz¹³³.

3.2.1.1. Muhasebe Uygulamaları Açısından Yedek Akçeler

Tek düzen muhasebe sistemi uygulamaları açısından yedek akçeler sermaye yedekleri ve kâr yedekleri olarak ikiye ayrılır.

---

¹³² Ümit GÜCENME, **Genel Muhasebe**, 2.b., Bursa: Marmara Kitabevi, 2002, s. 318.

¹³³ Hakkı SOYDAN, Ali ILDIR, **Şirketler Muhasebesi**, 2. B., Bursa: Alfa Yayıncılık, 2003, s. 193.

3.2.1.1.1 Kâr Yedekleri

Kanun, ana sözleşme hükümleri veya ortaklığın yetkili organları tarafından alınan kararlar gereği, dağılmayan, işletmede tutulan karlar bu grubu oluşturur. Muhasebe sistemi içerisinde “54 Kâr Yedekleri” hesap grubunda yer alır.

3.2.1.1.2. Sermaye Yedekleri

Hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları ve yeniden değerlendirme değer artışları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve işletmede bırakılan tutarların yer aldığı gruptur. Muhasebe sistemi içerisinde “52 Sermaye Yedekleri” hesap grubunda yer alır.

Muhasebe uygulamaları açısından ana grup bazında böyle bir ayrıma gitmek mümkünken bu ayrımı bilançoda gözüken alt hesaplara kadar ayrıntılandırmak mümkündür. Ancak bu ayrıntılandırmayı konu bütünlüğünü sağlamak için T.T.K. hükümlerince oluşan sınıflandırma içinde ele alacağız.

3.2.1.2. Türk Vergi Sisteminde Yedek Akçeler

Yedek akçeler sermaye şirketlerinin safi kârından ayrıldığı ve bu şirketlerin vergilendirilmesi de şirket kârlarının üzerinden yapıldığına göre yedek akçelerin vergiye tabi olup olmadığı konusu önem kazanmaktadır¹³⁴.

5520 sayılı K.V.K.’nın 11. maddesinin (1/ç) bendi uyarınca kurumların her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayırmış oldukları yedek akçeler safi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınmaz. Yedek akçelerin vergiye tabi kazançtan indirilmesi hiçbir şekilde düşünülemez. Bu nedenle, vergi kanunlarımızda elli yılı aşkın bir süreden beri konulmuş olan bu hükme göre, her ne şekilde ve ne isimle ayrılmış olursa olsun ayrılan yedek akçeler indirim konusu yapılamayacaktır¹³⁵.

¹³⁴ ÖZTÜRK.,a.g.e.,s.198.

¹³⁵ Mehmet Tahir UFUK, “Kurum Kazancından İndirilecek ve İndirilemeyecek Giderler”, **Yaklaşım**, Şubat 2007, S:170,s. 60.

Vergi hukukumuzda yedek akçeler esas itibariyle iki yerde ele alınmıştır¹³⁶;

- Kurum kazancının tespitinde kabul edilmeyen indirimler içerisinde her ne şekilde ve isimde olursa olsun ayrılan yedeklerin kurum kazancından indirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm K.V.K. md. 11’de yer almıştır. Bu hüküm gösteriyor ki yedek akçeler vergi konusu içerisinde yer alıyor ve ayrımları vergilendirilmiş kazanç üstünden yapılıyor.

- İkinci yer ise stopaj uygulamasını düzenleyen G.V.K. md.94’tür. Stopaj uygulaması değişik tarihlerde değişikliklere uğramıştır. Şu anki durum ise ancak kâr dağıtım yapıldığında stopaj uygulamasına gidileceği yönündedir. Konu 4. Bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.2.1.3. İşletme Yönetimi Açısından Yedek Akçeler

İşletme yönetimi açısından yedek akçeler, ayrılma amacına yönelik olarak ele alınır. Belli bir amaca yönelik ayrılan yedekler, özel yedek akçeleri; belirli bir amaçtan ziyade oluşabilecek risklere karşı işletmenin bünyesini güçlendiren yedekler ise genel yedek akçeleri oluşturur.

3.2.1.4. T.T.K. Hükümleri Uyarınca Yedek Akçelerin Sınıflandırılması

Bu sınıflandırma içerisinde kanuni yedekler, ihtiyari yedekler ve olağanüstü yedekler yer alır.

3.2.1.4.1. Kanuni Yedekler

Yasal yedek akçeler, kanunların emredici hükümlerine göre ayrılması zorunlu olan yedek akçelerdir. Söz konusu kanunlar T.T.K. ve özel kanunlar olarak anlaşılmalıdır.

T.T.K.’nın 466. maddesinin 5 nolu fıkrasına göre, “Hususi kanunlara tabi olan anonim şirketlerin yedek akçeleri hakkındaki hükümler mahfuzdur.” Buna göre özel kanunlarla kurulan sermaye şirketlerinin kuruluş kanunları uyarınca ayırmak

---

¹³⁶ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.199.

zorunda oldukları yedek akçelerde yasal yedek akçe kapsamındadır. Türkiye’de T.T.K.’nin yanı sıra, Bankalar Kanunu, sigorta şirketlerine ilişkin kanun, Kooperatifler Kanunu, İktisadi Devlet Teşekküllerinin özel kuruluş kanunlarında da yedek akçe ayrılması konusunda bazı hükümler konulmuştur. Örneğin, Bankalar Kanunu’nun 35. maddesi uyarınca bankaların ayırmak zorunda oldukları “Muhtemel Zarar Karşılıkları” kanuni yedek akçedir. Özel yasalarda yedek akçe hususunda herhangi bir düzenleme yoksa tüm anonim şirketler T.T.K.’nin 466. maddesi hükümlerine tabidir.

T.T.K.’nin 466. maddesine göre kanuni yedek akçeleri olağan kaynak ve olağandışı kaynak olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. T.T.K. hükümlerine göre kanuni yedek akçenin olağan kaynağı kârdır. Kârdan iki defa yasal yedek akçe ayrılır. Bunlar I. tertip yasal yedek akçe ve II. tertip yasal yedek akçedir. Olağandışı kaynağı ise, T.T.K.’nin 466. maddesinin 2 nolu fıkrasının 1 nolu bentine göre; “Hisse senetlerinin çıkarılmasında, çıkarma masrafları indirildikten sonra, itibari kıymetten fazla olarak elde edilen gelirin itfalara veya yardım ve hayır işlerine sarf edilmeyen kısmı” ve T.T.K.’nin 466. Maddesinin 2 nolu fıkrasının 2 nolu bentine göre; “İptal edilen hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan senetlerden elde edilen gelir noksanı kapatıldıktan sonra, artan kısmı” yasal yedek akçe olarak ayrılabilir. Buna göre emisyon primlerinden doğan kazançlar ve iptal edilen pay senetlerinden doğan kazançlar yedek akçelerin olağandışı kaynağını oluşturmaktadır¹³⁷.

I. Tertip Yasal Yedek Akçe

T.T.K.’nin 466. maddesinin 1. fıkrasına göre; “Her yıl safi kârın yirmide birinin ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar umumi yedek akçe olarak ayrılması mecburidir.” Buna göre I. tertip yedek akçe safi kârın yirmide biridir.

Her yıl zorunlu olarak I. tertip yasal yedek akçe ayrılırken dikkat edilmesi gereken bir konuda yedek akçenin bir tavanı olmasıdır. Bu da bir işletmenin ömrü boyunca her yıl safi kâr elde ediyorsa ayıracağı yedek akçenin o dönemdeki ödenmiş sermayenin beşte birini aşmaması gerektiğidir. Yedek akçenin sınırı ana sözleşmede gösterilen ya da tescil edilmiş sermaye değil esas sermayeden fiilen pay sahipleri

¹³⁷ M. Gürhan ACAR,; “Halka Açık Anonim Şirketlerde Yapılan Vergi İncelemesinin Dağıtılacak Kâr Üzerindeki Etkisi”, **Vergi Dünyası**, Mart 2002.s.98.

tarafından şirkete ödenen sermayedir. Bir şirketin ayırmış olduğu yedek akçeler ödenmiş sermayesinin beşte birini aştığında yedek akçe ayrılma zorunluluğu kalkar¹³⁸.

Ticaret Kanunu'nun I. temettü ayrılma zorunluluğunu ifade eden 298-466/3. maddeleri ile I. temettünün sermayenin faizi niteliğinde olduğunu belirten 469/1. maddesi ve ortakların, şirket mukavelesinde aksine hüküm bulunmadıkça sermaye borçlarını yerine getirdikleri nispette oluşmuş yıllık safi bilanço karından pay alacaklarına ilişkin 455-533. maddeleri ve yönetim kurulu üyelerinin kazanç payları ile diğer kâr payı sahipleri ve I. temettü dışındaki dağıtılacak kâr payları ancak I. temettünün dağıtımından sonra mümkün olacağını belirten T. T. K.'nun 472. maddesi hükümleri vardır.

Bu hükümler I. temettünün dağıtımının zorunlu olduğu yönünde bir anlayışı çağrıştırmıştır oysa yukarıdaki bahsedilen Yasa hükümleri incelendiğinde görüleceği üzere, I. temettünün dağıtımına ilişkin bir kanuni zorunluluk bulunmamaktadır¹³⁹.

II. Tertip Yasal Yedek Akçe

T.T.K.'nın 466. maddesinin 2 nolu fıkrasının 3 nolu benti uyarınca yasal olarak ayrılması zorunlu olan diğer yedek akçe de II. tertip yasal yedek akçedir. T.T.K.'nın 466. maddesinin 2 nolu fıkrasının 3 nolu benti uyarınca, safi kârdan, I. tertip yasal yedek akçeden başka, pay sahipleri için % 5 kâr payı ayrıldıktan sonra, pay sahipleri ve kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmının % 10'unun ikinci tertip yedek akçe olarak ayrılması gerekmektedir.

Dağıtılmayan kârlardan II. Tertip yasal yedek akçe ayrılması gerekmemektedir. Ancak dağıtılmayarak şirkette bırakılan kârların ertesi yıllarda dağıtılması yönünde bir karar verilmesi halinde dağıtım yapılan yılda bu kâr üzerinden 1/10 oranında yedek akçe ayrılması gerekmektedir. Sonuç olarak geçmiş yıl kârlarının dağıtılması halinde de II. tertip yasal yedek akçe ayrılması gerekecektir.

---

¹³⁸ ENGİN, a.g.t.,s.70.

¹³⁹ C.Okan BAHAR, "A.Ş. Dönem Kazancından I. Temettü Ayrılması Ve Dağıtımı Zorunlu Mudur?" (http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2001052574.htm,07.04.2009.)

3.2.1.4.2. İhtiyari Yedek Akçeler

Ana sözleşmede hüküm koymak suretiyle otofinansmanı sağlamak üzere ayrılan yedek akçelerdir. Genel amaçlarla ihtiyari yedek akçe ayrılabilceği gibi ana sözleşmede özel bir kullanım alanı belirtilmesi de mümkündür. Uygulamada ihtiyari yedek akçe kavramının yerine statü yedekleri kavramı da kullanılmaktadır.

3.2.1.4.3. Olağanüstü Yedekler

T.T.K. veya ana sözleşmede herhangi bir hüküm bulunmamasına rağmen sadece genel kurul kararıyla, yasal yedek akçe ve temettüleri ayrıldıktan sonra kalan kârın işletmede bırakılan, dağıtılmayan kısmıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂR DAĞITIMINDA VERGİLENDİRME, MUHASEBE İŞLEMLERİ VE SORUNLAR

Tezimizin bu bölümünde kâr dağıtım aşamasında vergileme hususunu inceleyeceğiz. Daha sonra kâr dağıtım tablosuyla kâr dağıtımının muhasebe kayıtlarında gösterilmesi anlatılarak konu örneklendirilecektir.

Son aşamada ise kâr dağıtım konusunda yaşanan sorunlara değinilip, sorunlara çözüm önerileri sunulacaktır.

4.1 KURUMLARDA KÂR DAĞITIMI VE STOPAJ UYGULAMASI

Kâr dağıtımının vergilendirilmesi, özellikle 193 sayılı G.V.K. uyarınca gelir vergisi kesintisi vergi sistemi içerisinde birçok defa değişikliğe uğramıştır. 1999 öncesi ve sonrası 2003'e kadar, 2003'ten sonrası olmak üzere üç ayrı uygulamayla karşı karşıyadır.

Kâr dağıtımında gelir vergisi kesintisi uygulama esaslarında 1999 yılı kazançları üzerinden başlamak üzere G.V.K.'nun 94. maddesinin 6 nolu fıkrasının b bendinde 4369 sayılı Kanunla değişiklik yapılmıştır. Ayrıca kurum kazançlarının vergilendirilmesinde son olarak 4842 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında" Kanunla yeni düzenlemeler yapılmıştır. Şimdi bu değişiklikleri yapılış tarihi sırasıyla ele alalım.

4.1.1. Kurumlarda Kâr Payı Stopajının Tarihsel Seyri

Kurumlarda kâr payı stopajı esas itibariyle G.V.K.'nun 94'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye zaman içinde eklemeler yapılmak suretiyle konu düzenlenmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1. 01.01.1999 öncesi, 4369 Sayılı Kanun’la Değişmeden Önceki Durum

1999 öncesinde G.V.K.’nun 94. maddesinin 6. fıkrasının b bendi gereğince, dağıtılıp dağıtılmadığına bakılmaksızın kurum kazancı üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılmaktaydı.

Bu vergilendirme yönteminde, 01.01.1999 tarihinden önce, kurumlar kâr payı dağıtılmasın G.V.K.’nın 94’üncü maddesinin 6-b alt bendine göre G.V. Stopajı ödemekle yükümlüydü. Kurum kazancından indirim ve istisnalar (eski K.V.K.’nın 8’inci maddesini 1ve 6 numaralı bentlerine göre kurumlar vergisinden müstesna tutulan kazançlar hariç) düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan Kurumlar Vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı G.V.K.’nun 75/4’üncü maddesi hükmü uyarınca menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmekte ve aynı Kanun’un 94/6-b maddesi hükmü uyarınca Gelir Vergisi tevkifatına tabi tutulmaktaydı¹⁴⁰.

1998 ve önceki yıllar karlarının ortaklara dağıtımı halinde, bu karlar ilgili yıllarda dağıtılmasın gelir vergisi stopajına tabi tutulduğu için; Şirket açısından herhangi bir vergi (stopaj) yapma veya ödeme yükümlülüğü söz konusu değildir.

4.1.1.2. 4369 sayılı Kanunla Yapılan Değişik Sonrası Durum

G.V.K.’da 4369 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sonrası kurumlar kâr payı dağıtımları halinde ve istisna kazançları üzerinden G.V.K.’nun 94’üncü maddesinin 6-b alt bendine göre G.V. Stopajı ödemekle yükümlü tutulmuştur.

4369 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle kurum kazançları üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisi esas olarak üç bölüme ayrılarak farklı bir düzenleme yapılmıştır¹⁴¹;

- Tam mükellef kurumlarca yapılan ve kâr dağıtımına bağlı kesinti,
- Tam ve dar mükellef kurumlarca istisna kazançlar üzerinden yapılan stopaj,
- Dar mükellef kurumlarca G.V.K.’nın 75. maddesinin 4 nolu fıkrasına göre

¹⁴⁰ BEKLER, a.g.m., s.93.

¹⁴¹ GVK. md. 94/6-b, 4369 Sayılı Kanunla Değişik

oluşan gelirler (indirim ve istisnalar düşüldükten sonra) üzerinden yapılan stopaj,

- Tam Mükellef Kurumlarca Yapılan Kesinti

Tam mükellef kurumların kâr dağıtımını yapmaları halinde dağıttıkları kâr payları üzerinden G.V.K.'nun 94. maddesinin 6 nolu fıkrasının b bentinin (i) alt bentine göre gelir vergisi kesintisi yapılır. Buna göre; tam mükellef kurumlar, kurumlar vergisinden istisna kazançlara isabet eden kısmı düşüldükten sonra G.V.K.'nun 75. Md.2 nolu fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan kâr payları üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılmaktadır.

Gelir vergisine tabi tutulacak kâr payları, G.V.K.'nun 75. maddesinin 2 nolu fıkrasının (1), (2), (3) nolu bentlerinde belirtilen kâr paylarıdır. Bu kâr payları aşağıdaki gibidir:

(1) Her çeşit hisse senetlerinin kâr payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile S.P.K.'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları dâhil)

(2) İştirak hisselerinden doğan kazançlar (limited şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii, kazanç dağıtımını sayılmaz.) Adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları, şirket karının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılır.

(3) Kurumların idare Meclisi Başkan ve üyelerine verilen kâr payları.

Burada dikkat edilecek husus 4369 sayılı kanundan önceki uygulamada kâr dağıtılsın veya dağıtılmasın her koşulda tevkifat uygulanmaktaydı. Ancak bu uygulama 4369 sayılı kanun ile Gelir vergisi kesintisi yapılmasının temel koşulunu kâr dağıtımının yapılmasına bağladı. Kâr dağıtımını yapılmıyorsa veya kâr sermayeye ilave ediliyor ise gelir vergisi kesintisi yapılmayacaktır. Genel kurul kâr dağıtım kararı alırsa ve bu doğrultuda kâr dağıtımını yapılır ise gelir vergisi kesintisi mükellefiyeti doğacaktır¹⁴².

---

¹⁴² KARYAĞDI, a.g.e.,s.175.

4842 sayılı yasa öncesi kâr payı alanların gerçek kişi veya kurum olması veya gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olması ya da muaf olması kesinti yapılmasına engel oluşturmamaktaydı.

- İstisna Kazançlar Üzerinden Yapılan Kesinti

Tam ve dar mükellef kurumlar, kurumlar vergisinden istisna olan kazançları üzerinden gelir vergisi stopajı yapmaktadır. Bu istisnalardan iştirak kazancı istisnası dâhil edilmeden bulunan kazançlardan stopaj uygulaması yapılmaktaydı.

İştirak kazançları istisnasından yararlanan kazançlar hariç, istisna kazanç ve iratlarından kesinti yapılmaktadır. İştirak kazancı hariç diğer istisna kazançlardan yapılan kesinti oranı fon payı dahil 2000/1689 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre stopaj oranı % 18 ve bunun üzerinden % 10 fon payı olarak belirlenen tevkifat oranında kesinti yapılmaktaydı.

- Dar Mükellef Kurumlarca Yapılan Kesinti

4842 sayılı yasa öncesi uygulamada dar mükellef kurumların kurumlar vergisine tabi kazançları üzerinden hesaplanan menkul sermaye iratlarının dağıtılıp dağıtılmadığının gelir vergisi kesintisi uygulaması açısından herhangi bir önemi bulunmamaktaydı¹⁴³.

Dar mükellef kurumlar, G.V.K.'nun 75. maddesinin 4 nolu bendi hükmü uyarınca kurumlar vergisinden istisna kazançlar (iştirak kazançları hariç) düşülmeden önceki kurum kazançlarından, hesaplanan kurumlar vergisi ve fon payını indirmek suretiyle hesapladıkları menkul sermaye iratlarından indirim ve istisnalar düşüldükten sonra kalan kısmı üzerinden gelir vergisi kesintisi yapıyorlardı.

GVK'nın 94. maddesinin 6 nolu fıkrasının b bendi (iii) alt bentinde 4369 sayılı kanunla yapılan değişiklikle fon payı dahil % 16,5 kesinti yapılmaktaydı.

- Gelir Vergisi Kesintisi Oranı

Dağıtılan kâr payları üzerinden yapılacak stopajın oranı halka açık anonim şirketlerde ve halka açık olmayan anonim şirketlerde farklılaşmaktaydı. 4842 sayılı yasa öncesi ortaklara dağıtılan kâr payları üzerinden halka açık anonim şirketler % 5, diğer şirketlerde ise % 15 oranında kesinti yapılmakta ve bu kesinti üzerinden % 10 oranında fon payı hesaplanmaktaydı.

¹⁴³ Cem TEKİN, "2003 yılı Kurum Kazançlarından Yapılacak Gelir Vergisi Tevkifatı", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2004, s. 44.

4.1.1.3. 4842 Sayılı Yasa İle Yapılan Düzenleme

Kurum kazançlarının vergilendirilmesinde son olarak 4842 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında” Kanun ile kâr dağıtımında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Hali hazırda 4842 sayılı kanunla değişik uygulamada yapılacak Gelir Vergisi tevkifatında, kurumların istisna kazançları ile normal kazançları ayırımına son verilmiş, istisna olsun olmasın kâr dağıtımı aşamasında tevkifat yapılması ve ayrıca halka açık şirketlerle halka açık olmayan şirketler arasındaki ayırımın ortadan kaldırılarak, tevkifat oranının her iki tür şirket için de aynı olması hükme bağlanarak ayrıca istisna kazançlardan stopaj yapılması uygulamasına son verilmiştir.

4842 sayılı Kanunla getirilen vergileme rejimi, prensip olarak istisna kazançlar üzerinden vergi kesintisi yapılmamasını öngörmekle birlikte, aynı Kanunla G.V.K.’na eklenen geçici 61. madde ile yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançların vergilendirilmesine yönelik olarak özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, madde kapsamında bulunan yatırım indiriminden yararlanan kazançlar üzerinden dağıtılsın dağıtılmasın %19,8 oranında vergi kesintisi yapılmaya devam olunacaktır. Yani söz konusu maddenin yürürlük tarihi olan 24.04.2003 tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamındaki yatırımlarla ilgili yatırım harcamalarından kaynaklanan yatırım indirimi istisnası açısından % 19,8 oranında vergi kesintisi yapılması gerekmektedir. İsteyen mükelleflerin ise, 24.04.2003 tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında bu tarihten itibaren yaptıkları harcamaları için G.V.K.’nın 19. maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yatırım indirimi istisnasından yararlanabilecekleri; yani stopajsız şekilde (%40 oranında) yatırım indiriminden yararlanabilecekleri belirtilmiştir¹⁴⁴.

4842 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucunda stopaj sadece kâr dağıtımına bağlanmış ve kârın dağıtılmadığı durumda kurumlar vergisinden istisna olan kazançlar üzerinden yapılan stopaj kaldırılmıştır.

---

¹⁴⁴ KALKAN,a.g.m.,s.59.

4.1.2. Kâr Payı Dağıtımında Stopajın Mevcut Durumu

Bir önceki başlık altında değindiğimiz mevcut uygulamayı bu başlık altında ayrıntılandıracağız.

4.1.2.1 Tam Mükellef Kurumlar Tarafından Tam Mükellef Gerçek Kişi Ve Kurumlara(Vergi Mükellefi Olmayan Veya Vergiden Muaf Olanlar Dahil) Dağıtılan Kâr Paylarında Stopaj

Kâr payı stopajı hakkında GVK'nın 94/6-b-i alt bendinin yeni hükmü aşağıdaki gibidir;

Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz),

Bu hüküm çerçevesinde;

– Stopaj, tam mükellef kurumlar tarafından; dağıtılan kâr paylarından yapılır.

– Tam mükellef gerçek kişilere Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan kâr payları stopaja tabidir. Yani kâr payı elde edenin Kurumlar Vergisi mükellefi olmaması veya bu vergiden muaf olmasının tevkifat açısından bir önemi bulunmamaktadır. Ancak kurumlara ait hisse senetlerine isabet eden kâr payları stopaja tabi değildir.

– Kurum kazancının kâr dağıtımı yapılmaksızın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.

– Kâr payı olarak stopaja tabi unsurlar G.V.K.'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarıdır.

– Kurumların istisna kazançları ile normal kazançları ayırımına son verilerek istisna olsun olmasın kâr dağıtımı aşamasında tevkifat yapılması öngörülmektedir.

– Halka açık şirketlerle halka açık olmayan şirketler arasındaki ayırım kaldırılmış ve tevkifat oranı her iki tür şirket için aynı olmuştur.

– G.V.K.'nun 4842 sayılı Kanun'la değişik 94/6-b maddesi 4842 sayılı yasanın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girdiği için,

24.04.2003 tarihinden sonra yapılacak kâr dağıtımlarında söz konusu yeni düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir.

Ancak kâr dağıtımında G.V.K.'nın Geçici 62'nci maddesinin dikkate alınması gerektiği tabidir¹⁴⁵.

4.1.2.2. Tam Mükellef Kurumlar Tarafından Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlara (Vergiden Muaf Olanlar Dahil) Dağıtılan Kâr Paylarında Stopaj

Kâr payı stopajı hakkında GVK'nın 94/6-b-ii alt bendi aşağıdaki gibidir.

Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilcisi aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç) ve Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz),

Bu hüküm uyarınca;

– Stopaj, tam mükellef kurumlar tarafından dağıtılan kâr paylarından yapılır

– Dar mükellef gerçek kişilere dar mükellef kurumlara ve Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan kâr payları stopaja tabidir. Ancak Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilcisi aracılığıyla kâr payı elde eden dar mükellefler ticari kazanç elde etmiş olacağı için bu durumdakilere dağıtılan kâr paylarından stopaj yapılmaz.

4.1.2.3. Dar Mükellef Kurumlar Tarafından Dar Mükellef Kurumların Yurt Dışındaki Merkezlerine Aktarılan Kazançlarda Stopaj

75'inci maddenin ikinci fıkrasının 4 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iradının ana merkeze aktarılan tutarı üzerinden bu hüküm uyarınca G.V.K.'nın 75/4'üncü maddesi ile, K.V.K. uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından hesaplanan Kurumlar Vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı menkul

---

¹⁴⁵ ÖZTÜRK, a.g.e., s.214.

sermaye iradı sayılmış olup, bu iradın yurt dışında bulunan ana merkeze aktarılması da G.V. Stopajına tabi tutulmuştur¹⁴⁶.

4.1.2.4. 4842 Sayılı Yasa Sonrası İstisna Kazançlar Üzerinden Yapılan Kesinti

4842 sayılı yasa ile dağıtılıp dağıtılmadığına bakılmaksızın kurumlar vergisinden istisna olan kazanç ve iratlar üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisi kaldırılmıştır. Böylece kurumların istisna kazançları ile normal kazançları ayırımına son verilmiştir.

Kesinti sadece kâr dağıtımına bağlanmıştır. Dağıtılan kâr payının tamamı üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılacaktır. Burada kârın istisna kaynaklı olup olmadığına bakılmaksızın dağıtılan kâr payının tamamı üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılacaktır¹⁴⁷.

4.1.2.5. G.V.K.'nın 94/6-B Maddesine Göre Stopaja Tabi Menkul Sermaye İratları

G.V.K.'nın 75'inci maddesinde tanımlanan kâr payları aşağıdaki gibidir:

- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile S.P.K.'ya göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları dahil) Hisse senetleri, anonim şirketler ve eshamlı komandit şirketler tarafından çıkarılabilmektedir. Bu husus G.V.K. Md 75/1'de düzenlenmiştir.

- İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited şirket ortaklarının, iş ortaklıkları ortaklarının ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dâhildir.) Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, Kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii, kazanç dağıtımı sayılmaz. Adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları, şirket kârının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde

¹⁴⁶ ACAR, a.g.t., s.87.

¹⁴⁷ ENGİN, a.g.t.s.97.

edilmiş sayılır. G.V.K. Md 75/2’de bu unsurların menkul sermaye iradı olduğu vurgulanmıştır.

G.V.K.’nın 75/2. maddesi hükmü uyarınca kâr payı olarak nitelendirilerek iştirak hisseleri kapsamına giren kazançlar şunlardan ibarettir:

- Limited şirket ortaklarının kâr payları
- İş ortaklığı ortaklarının kâr payları
- Eshamli komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları
- Kooperatif ortaklarının kâr payları (Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları işlemlerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları işlemler oranında dağıtılması kâr dağıtımı sayılmaz.)
- Yabancı kurumların iştirak hisselerinden elde edilen kâr payları (yabancı kurum olarak nitelendirilen kurum tam mükellef kurum olmadığı için bunlardan elde edilen iştirak kazançları G.V.K.’nın 94/6-b-i bendine göre tevkifata tabi değildir.)
- G.V.K. md 75/3 Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları da G.V. Stopajı uygulamasında kâr dağıtımı olarak kabul edilmektedir.

4.1.2.6. Kurumların G.V.K.’nın 94/6-B Maddesi Hükmü Gereği G.V. Stopajı Yapılması İçin Kârın Dağıtılmış Olması

Kâr dağıtımına bağlı stopajın yapılması için kurumun yetkili organının kâr dağıtım kararını almış ve ortakların bu kârı hukuken talep edebilme veya fiilen tasarruf edebilme imkânına kavuşmuş olması gerekmektedir.

4.1.2.7. 24.04.2003 Tarihinden Sonra Elde Edilen Kâr Paylarının % 50’sinin G.V.’den İstisna Tutulması ve Stopajın Mahsup Edilmesi

G.V.K.’nın yürürlükten kaldırılmış olan 22. maddesi başlığıyla birlikte 4842 sayılı Kanun ile 2003 yılı gelirlerine uygulanmak üzere 24.04.2003 tarihinden itibaren yeniden düzenlenmiştir. Kâr payı vergilemesinde 4842 sayılı Kanun’la öngörülen yeni sistemin bir sonucu olarak vergi alacağı uygulamasına son verilmekte

ve kurumlar tarafından yapılan vergi tevkifatının tamamının (kâr payının beyanı halinde hesaplanan G.V.'den) mahsubu öngörülmektedir¹⁴⁸.

4842 sayılı Kanun'la değişen GVK'nın 22/2. maddesi hükmü aşağıdaki gibidir.

Tam mükellef kurumlardan elde edilen 75. maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarının yarısı Gelir Vergisi'nden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94. madde uyarınca tevkifat yapılır ve tevkif edilen verginin tamamı kâr payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir. Bu hüküm uyarınca:

- G.V.K.'nın 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr payının % 50'si G.V.'den istisnadır.

- G.V.'den istisna edilen tutar üzerinden 94. madde uyarınca tevkifat yapılır ve tevkif edilen verginin tamamı kâr payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Bu düzenleme ile tam mükellef kurumlardan kâr payı elde eden kişilerin bu kâr paylarını beyan etmeleri sırasında, elde edilen kâr payının yarısı vergi dışı bırakılmakta ve elde edilen kâr payının beyan edilmesi halinde, istisna edilen kısım dahil bu kâr payları üzerinden yapılan vergi tevkifatının tam mahsubuna da imkân sağlanmak suretiyle, kâr payı üzerindeki vergi yükünün % 50'in altına düşürülmesi hedeflenmektedir.

4.1.2.8. Kurumlara Dağıtılan Kâr Paylarından Stopaj Yapılmaz

Kâr payını elde edenin bir kurum olması halinde kurumlar açısından iştirak kazancını oluşturan bu kazançların stopajının elde etme anından, gerçek kişi ortağa dağıtımına kadar ertelenmesi esasını 4842 sayılı kanun getirmiştir¹⁴⁹.

Kanımızca burada gerçekleştirilmek istenen amacın şirketlerin sermaye yapısını güçlendirerek ekonomik işlerliğin devamını sağlamaktır.

Kurumların; tam mükellef gerçek kişilere, Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan kâr paylarından

¹⁴⁸ KARYAĞDI,a.g.e.,s.180.

¹⁴⁹ KARYAĞDI,a.g.e.,s182.

Gelir Vergisi Stopajı yapacağı hüküm altına alınmıştır. Bu yeni düzenlemede dikkat çekici olan nokta kurumlara dağıtılan kâr paylarının Gelir Vergisi Stopajına tabi tutulamayacağı hususudur. Çünkü yeni düzenlemede kurumlara dağıtılan kâr paylarından Gelir Vergisi Stopajı yapılacağına dair bir hüküm mevcut değildir. Ayrıca yeni Kanun hükümlerine göre, stopaj nispeti şirketlerin halka açık olup olmamasına göre bir ayrıma gidilmeksizin % 10 olarak tespit edilmiştir¹⁵⁰.

4.1.2.9. G.V.K.'nın Geçici 62/1'inci Maddesi Uyarınca Gelir Vergisi Stopajına Tabi Tutulmayacak Kâr Payı Dağıtımları

Kurumların daha önceki yıllara ait kârlarının dağıtımına tabi tutulması halinde geçiş dönemi ile ilgili olarak yapılması gereken bazı işlemler, G.V.K.'nın geçici 62. maddesinde düzenlenmiştir.

4842 sayılı Kanun'la kurumlarda kâr payı stopajına tabi olmayacağı belirtilen kâr payları G.V.K.'nın geçici 62/1. maddesi hükmünde yer almıştır.

Bu hüküm gereğince:

- 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının
- 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiş kazançlarının
- Geçici 61. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmuş kazançlarının, dağıtımını halinde 94. madde uyarınca tevkifat yapılmaz.

Konuyla ilgili G.V.K.'nın geçici 62. maddesinin (a) bendinde kurumların, 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlar, 4842 sayılı Kanun ve 4369 sayılı yasadaki önceki düzenlemeler kapsamında kâr dağıtılsın dağıtılmasın G.V.Stopajına tabiydi. Bu nedenle 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen kazançların 2003 ve müteakip yıllarda kâr dağıtımına konu edilmesi halinde tekrar G.V. Stopajı yapılmaması sağlanmıştır¹⁵¹.

31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlar da yine istisna kazançlar

¹⁵⁰ ACAR,a.g.t.,s.93.

¹⁵¹ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.212.

olarak 4842 sayılı Kanun'dan önceki düzenlemelerde G.V. Stopajına tabi tutulduğu için bu kazançların 2003 ve müteakip yıllarda kâr dağıtımına konu edilmesi halinde G.V. Stopajı yapılmaması sağlanmıştır¹⁵².

4.1.2.10. 1999-2002 Yıllarına Ait Kazançların Dağıtılması Sonucu Kâr Payı Elde Eden Gerçek Kişilerin Bu Gelirlerinin Beyanı

G.V.K.'nın Geçici 62/3. maddesinde ise kurumların 1999-2002 yılları kazançlarının dağıtımı halinde, bu kâr paylarını elde eden kişilerin elde ettikleri kâr payının net tutarına, kâr payının 1/9'unu ekledikten sonra bulacakları tutarın yarısını beyan etmeleri ve beyan edilen tutarın 1/5'ini beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup etmeleri öngörülmek suretiyle kâr payı vergilemesine ilişkin olarak getirilen yeni sisteme uygun beyanda bulunmaları amaçlanmaktadır¹⁵³.

G.V.K.'nın geçici 62/1-b, c maddesi hükümlerine göre dağıtılması halinde kurumlarca G.V. Stopajına tutulmayacak kâr payları;

(b) Kurumlar Vergisi mükelleflerinin (a) bendi kapsamı dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiş kazançlarının,

(c) Geçici 61. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmuş kazançlarının dağıtımı halinde 94. madde uyarınca tevkifat yapılmaz.

G.V.K.'nın Geçici 62/3. maddesine göre bu kâr paylarını bir gerçek kişinin elde etmesi bu gelirleri beyan etmesine ilişkin kurallar ise aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

Gerçek kişilere "1" numaralı fıkranın "b" ve "c" bendi kapsamında elde edilen kâr paylarının net tutarına elde edilen kâr payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan Gelir Vergisi'nden mahsup edilir.

---

¹⁵² ÖZTÜRK,a.g.e.,s.213.

¹⁵³ ACAR,a.g.t.,s.98.

4.1.2.11. G.V.K.'nın Geçici 62/1, 2 Ve 3 Fıkralarında Belirtilen Kâr Paylarının Kurumlar Vergisi Mükellefleri Tarafından Elde Edildikten Sonra Bunların Hissedarlara Dağıtılması Halinde Bu Gelirlerinin Beyanı

G.V.K.'nın geçici 62. maddesinin 4 numaralı fıkrasında da bu maddenin 1 numaralı fıkrasında belirtilen kâr paylarının Kurumlar Vergisi mükellefleri tarafından elde edilmesinden sonra bunların ortaklarına dağıtılması halinde de 1, 2 ve 3 numaralı fıkralarda yer alan hükümlere göre işlem yapılacağı açık olarak hükme bağlanmaktadır.

G.V.K.'nın geçici 62/1-a, b, c maddesi hükümlerine göre dağıtılması halinde kurumlarca G.V. Stopajına tabi tutulmayacak kâr paylarının,

Kurumlar Vergisi mükelleflerinin doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla, elde edilmesi ve bu kâr paylarının dağıtılması halinde,

Dağıtılan bu kâr payını elde eden gerçek kişilerce bu kâr paylarının beyanı ile ilgili olarak 1, 2 ve 3 numaralı fıkra hükümleri uygulanır.

Dolayısıyla bu şekilde kâr payı elde eden gerçek kişilerin G.V. açısından durumu aşağıdaki gibi olacaktır:

- Kurumlar Vergisi mükelleflerinin; 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının dağıtımını G.V. Stopajına tabi tutulmaz
- Bir önceki madde dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiş kazançlarının dağıtımını G.V. Stopajına tabi tutulmaz.
- G.V.K.'nın geçici 61. maddesi kapsamında tevkifata tabi tutulmuş kazançlarının dağıtımını halinde, dağıtılan bu kazançlardan G.V. Stopajı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi mükelleflerinin doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla, elde ettikleri G.V.K.'nın geçici 61/1 fıkrasında belirtilen nitelikte kâr paylarını dağıtmaları halinde, bu kâr paylarını elde eden gerçek kişiler açısından vergileme esasları aşağıdaki gibi olacaktır¹⁵⁴:

---

¹⁵⁴ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.215.

- Gerçek kişilerce G.V.K.'nun geçici maddesi 62/1-a bendi kapsamında elde edilen bu kâr payları Gelir Vergisi'nden müstesnadır.
- Gerçek kişilere G.V.K.'nun geçici maddesi 62/1-b, c bendi kapsamında elde edilen kâr paylarının net tutarına, elde edilen kâr payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan Gelir Vergisi'nden mahsup edilir.

4.1.2.12. Kârın Sermayeye İlavesi Durumu

Kârın dağıtılmayıp şirket sermayesine eklenmesine karar verilmesi halinde, G.V.K.'nun 94. maddesinin 6 nolu fıkrasının b bentinin (i) ve (ii) alt bentleri uyarınca kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımını sayılmadığından ve kârın sermayeye ilave edilen bu tutar üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılmayacaktır. Kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımını sayılmadığından ve kârın sermayeye ilave edilen bu tutar üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılmayacaktır. 4842 sayılı yasa öncesinde de kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımını olarak kabul edilmemektedir.

4.1.2.13. 2010 Yılında Beyan Edilecek Kâr Paylarının Durumu

G.V.K.nun 94'üncü maddesi ile K.V.K.nun 15 ve 30'uncu maddeleri uyarınca, tam mükellef kurumlar tarafından;

- Tam mükellef gerçek kişilere,
- Gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara,
- Dar mükellef gerçek kişilere,
- Kurumlar vergisinden muaf olan kurumlara,
- Dar mükellef kurumlara,
- Gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere,

dağıtılan, G.V.K. 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr payları üzerinden vergi tevkifatı yapılır.

Tevkifatın yapılacağı kazancın istisna olup olmadığına bakılmaksızın tevkifat kârın dağıtımını aşamasında yapılır.

Ancak Gelir Vergisi Kanununun geçici 62. maddesi ile bir kısım kâr payı dağıtımları vergi tevkifatı kapsamı dışına çıkarılmıştır. Tevkifat oranı % 15'tir. Dar mükellef gerçek kişilere dağıtılacak kâr payından vergi tevkifatı yapılırken çifti vergilemeyi önleme anlaşmalarında kararlaştırılan vergi oranı esas alınır.

Tam mükellef kurumlarca;

- Tam mükellef kurumlara,
- Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde eden dar mükellef kurumlara, dağıtılan kâr payları üzerinden vergi tevkifatı yapılmayacaktır.

Kurumlar vergisinden muaf olan kurumlara dağıtılan kâr payları üzerinden yapılan vergi tevkifatı söz konusu kurumlar için nihai vergi olmaktadır.

Gerçek kişiler tam mükellefiyete tabi kurumlardan elde ettikleri kâr payının, net tutarını % 15 oranına göre brütleştirmek suretiyle hesapladıkları tutarın yarısını gelir vergisine tabi gelir olarak dikkate alacaklardır. Diğer yarısı gelir vergisine tabi tutulmayacaktır. Vergilendirilmede dikkate alınan brüt kâr payının yarısı olan tutar (2009 yılı için) 22.000.-TL"yi geçmesi halinde bu kâr payı 1- 25 Mart 2010 tarihinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecek ve hesaplanan gelir vergisinden, kâr payının tamamı üzerinden kesilen vergi mahsup edilecektir.

Vergi tevkifatına tabi tutulan kâr payının beyan edilip edilmeyeceği konusunda karar verilir iken, G.V.K.'nun 22. maddesinin 2. bendinde yer alan ve tam mükellef kurumlar tarafından dağıtılan ve gerçek kişilerce elde edilen kâr paylarının yarısının gelir vergisinden istisna edildiğinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Söz konusu madde hükmü gereğince tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarının yarısı gelir vergisinden istisnadır. Dolayısıyla elde edilen kâr payının tamamının değil yarısının (2009 yılı için) beyan sınırı olan 22.000.-TL"yi geçmesi halinde beyan edilecektir. Burada dikkat edilecek bir diğer husus ise dar mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarında istisnanın olmamasıdır.

Kâr payını beyan etmek durumunda olan mükelleflere yapılan tevkifatın tamamının beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup etme imkânı tanınmıştır. Böylece kâr payını beyan etmek her durumda ek vergi yükü getirmemektedir.

G.V.K.'nun 6.maddesine göre, Türkiye'de yerleşik olmayan gerçek kişiler (dar mükellefler) sadece Türkiye içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden

vergilendirilmekte olup, aynı Kanununun 7. maddesinde de kazancın Türkiye'de elde edilmesi, sermayenin Türkiye'de yatırılmış olmasına bağlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de bulunan bir tam mükellef kurumda iştiraki olan dar mükellef gerçek kişiler tarafından, bu şirketlerden elde edilen kâr payları G.V.K. md. 94/6-b-ii. maddesi uyarınca % 15 oranında tevkifata tabidir. Diğer taraftan, G.V.K.'nun 86. maddesinin 2 numaralı fıkrasına göre, dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen ve tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmemekte, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dâhil edilmemektedir¹⁵⁵.

Tam mükellef gerçek kişilerin yurt dışında faaliyet gösteren firmaların hisse senetlerine veya iştirak paylarına sahip olması mümkündür. Söz konusu ortaklık payı nedeniyle yurt dışından elde edilen kâr payları her ne kadar firmanın faaliyet gösterdiği ülke kanunları çerçevesinde vergilendiriliyor olsa dahi G.V.K.'nun 94. madde kapsamında vergi tevkifatına tabi tutulmamaktadır.

Yurtdışında yerleşik şirketlerce dağıtılan karlardan kâr payı alan gerçek kişiler elde ettikleri kâr payının brüt tutarı (2008 yılı için) 960.-TL geçmesi halinde bu kâr payını 1-25 Mart/2009 tarihinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edecekler ve kâr payı nedeniyle yurtdışında kesilen vergiler, G.V.K. 123. maddesinde yer verilen esaslar çerçevesinde mahsup edilecektir.

Yurtdışındaki şirketlerden elde edilen bu kâr paylarının beyanı sırasında yarısının istisna olması söz konusu değildir. Çünkü G.V.K. 22. maddesinin 2. bendinde düzenlenen beyan edilecek kâr payının yarısının istisna olması durumu, sadece tam mükellef kurumlar tarafından dağıtılan ve gerçek kişilerce elde edilen kâr payları için geçerlidir¹⁵⁶.

4.1.2.14. Eshamlı Komandit Şirket Ortağının Vergilendirilmesi

5520 sayılı K.V.K.'nun, 8. maddesinin 1. fıkrasının ç bendinde şirketlerde, komandite ortağın kâr payının gider olarak kaydedilip kurum kazancından indirileceğini öngörüyor.

---

¹⁵⁵ KARYAĞDI, a.g.e., s:220.

¹⁵⁶ Ramazan YAKIŞIKLI, Kâr Dağıtımına Bağlı Tevkifatı Uygulaması Kâr Paylarının Beyanı ve Özellik Arz Eden Durumlar, **Vergi Dünyası**, Ocak 2009, S:329, s.158.

Komandite ortağın kâr payı, Eshamlı Komandit Şirket'in kurum kazancından ayrılıp, G.V.K. 37. maddesine göre şahsi ticari kazanç olarak Gelir Vergisine tâbi tutulacaktır. Gider yazılacak kâr payı, mali bilançoya göre belirlenen kâr payıdır. Komandite ortağın kâr payı ödendiğinde ise, ticari bilanço kârı esas alınacaktır. Kurum kazancından indirilecek olan istisna ve indirimlerin bir kısmı gelir vergisini ilgilendirmemektedir, bu nedenle, ticari kazanç olarak vergilendirilecek komandite ortağın kâr payı tespit edilirken bu durumun göz önüne alınması gerekir.

Komanditer ortakların kâr payları ise, G.V.K.'nun 75/2 ve 22/2 maddeleri esaslarına göre vergilendirilir.

Yukarıya yazdıklarımız özetlersek:

-Komandite ortağın kâr payı, kurum kârından indirilir, komanditer ortaklara isabet eden bölüm, kurum kazancı olarak beyan edilir.

- Komandite ortağın kâr payı, mali kâra göre hesaplanacak, kendisine ödeme yapıldığında ise, ticari bilanço kârı esas alınacaktır. Bu kâr payı, GVK açısından ticari kazanç hükmündedir, beyanı da ona göre yapılır.

-Gelir Vergisini ilgilendirmeyen istisna ve indirimler, komandite ortağın kâr payından indirilmeyecek, indirilmişse eklenecektir.

4.1.2.15. Özellik Arz Eden Durumlar

Bu başlık altında kâr dağıtımında karşılaşılan özellikli durumlar ele alınarak açıklanmaya çalışılacaktır.

4. 1.2.15.1. Tam Mükellef Kurumlardan Adi Ortaklık, Kolektif Şirket ve Adi Komandit Şirketlerin Elde Ettiği Kâr Payı

Şahıs şirketleri olarak nitelendirilen, adi ortaklıklar, kolektif şirketler ve adi komandit şirketler vergi uygulamasında bağımsız bir birim ve muhatap olarak kabul edilmemiş, ortaklarının ortaklık faaliyetinden elde ettiği kazanç, Gelir Vergisine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla şahıs şirketlerinin " gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyeti" bulunmamaktadır.

G.V.K.'nun 75. maddesinin 2. bendi gereğince Adi Komandit Şirketlerden komanditer ortakların elde ettiği kâr payı menkul sermaye iradı olması özellik arz etmektedir.

Adi Komandit Şirketin komanditer ortakları, şirketin faaliyette bulunduğu yıla ilişkin şirket kazancından paylarına düşen kısmını, Adi Komandit Şirketten elde edilen menkul sermaye iradı olarak beyan etmek zorundadırlar. Burada kâr payının dağıtılıp dağıtılmamasının bir önemi bulunmamaktadır.

Dolayısıyla komanditer ortağın; gerek adi komandit şirketten elde edilen M.S.İ.'nin, gerekse adi komandit şirketin sermayesine iştirak etmiş olduğu tam mükellef anonim veya limited şirket kâr paylarının yansımalarının, beyanı sırasında yarısının istisna olması söz konusu değildir. Çünkü G.V.K.'nun 22. maddesinin 2. bendinde düzenlenen, beyan edilecek kâr payının yarısının istisna olması durumu, sadece tam mükellef kurumlar tarafından dağıtılan ve gerçek kişilerce elde edilen kâr payları için geçerlidir.

4.1.2.15.2. Anonim ve Limited Şirket Dışındaki Kurumlar Tarafından Dağıtılan Kâr Payları

Tevkifata tabi kâr payı tam mükellef kurumlar tarafından G.V.K.'nun 75/1,2,3 numaralı bendlerinde yer alan kâr payları için söz konusudur. Dolayısıyla dağıtılan kâr paylarından tevkifat uygulaması sadece anonim ve limited şirketler için değil; kurumlar vergisi mükellefi olan kooperatifler, dernek, sendika, ve vakıflara ait iktisadi işletmeler, iş ortakları, döner sermayeli işletmeler için de geçerlidir. Çünkü K.V.K'nun 1'inci maddesinde belirtildiği üzere, sermaye şirketleri (ki bunlar anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerdir), kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri ile iş ortaklıkları (iş ortaklıkları isteğe bağlı) kurumlar vergisi mükellefidirler.

4.1.2.15.3. Kurumlar Vergisi Mükellefi Olan Kooperatiflerin Kâr Dağıtımı

Muafiyet şartlarını kaybetmiş kooperatifler kurumlar vergisi mükellefi olduğu için bu kooperatiflerin ortaklara dağıtılan kazançlar üzerinden, G.V.K nun 94/6-b-i bendi gereğince gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekir.

G.V.K'nun 75. maddesinin 2. fıkrasının 2 numaralı bendine göre; kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Bu itibarla, kurumlar vergisi mükellefi olan kooperatiflerin, ortakları tarafından elde edilen kâr payının menkul sermaye iradı olarak G.V.K.'nun 22., 85. ve 86. maddeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁵⁷.

4.1.2.15.4. Kurumlar Vergisi Mükellefi Olan Dernek ve Vakıflara Ait İktisadi İşletmelerin Kâr Dağıtımı

Bir anonim veya limidet şirket tarafından, kurumlar vergisi mükellefi olmayan dernek veya vakfa kâr dağıtımının stopaja tabi olacağı açık iken, dernek veya vakfın iktisadi işletmesinin kendi iç mevzuatı gereği bağlı olduğu ve mükellef olmayan dernek veya vakfa kâr aktarımında (bütçelerine gelir kaydı) stopaj olup olmayacağı, mükerrer vergileme endişesi ile duraksamalara neden olmaktadır¹⁵⁸.

Bilindiği üzere, K.V.K.'nun 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi ile de dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler vergi mükellefiyetine alınmış olup, dernek ve vakıflar tüzel kişilikleri itibariyle mükellefiyet dışında tutulmuşlardır.

Dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisi ödendikten sonra kalan karlarının, dernek veya vakıfların bütçesine aktarılması bir kâr aktarımı olup, bu aktarım dernek/vakıf yönünden G.V.K.'nun 75. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendinde belirtilen iştirak kazancıdır. Bir kazancın iştirak kazancı sayılabilmesi için, bir başka kurumun hisselerine sahip olunması zorunlu olmayıp, bağlı veya ait kuruluşun tamamına sahip olunması halinde de bir iştirak kazancı elde edilmesi söz konusudur. Bu itibarla; tüzel kişiliği itibariyle gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayan derneğe/vâkıfa, kurumlar vergisi mükellefi olan iktisadi işletmelerin

¹⁵⁷ YAKIŞIKLI,a.g.e.,s.160.

¹⁵⁸ YAKIŞIKLI,a.g.e.,s.160.

aktardığı kâr payları iştirak kazancı olduğundan, G.V.K' nun 94/6-b-i maddesi gereğince iktisadi işletme tarafından % 15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmektedir¹⁵⁹.

4.2. KÂR DAĞITIM TABLOSU

İşletmeler kâr amacına yönelik olarak kurulurlar. Bunun doğal sonucu olarak da oluşan kârdan belirli guruplar pay almak isterler. Oluşan kârların tamamı dağıtılmayacağı için bu kârın bir kısmı da öz sermayenin unsurları olarak yine işletmede bırakılır. Tüm bunların muhasebenin temel kavramları açısından açık, belirgin bir şekilde tasnif edilip ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Bu sebeplerden ötürü kâr dağıtım tabloları gerek hukuki zorunluluklar, gerek işletmelerin ana sözleşmeleri ve gerekse işletme kâarları doğrultusunda yapılan kâr dağıtımını göstermek ve kârın ne şekilde ve miktarda dağıtıldığı konusunda şirket ortaklarını bilgilendirmek amacıyla düzenlenir.

Bu başlık altında önce kâr dağıtım tablosu tanımlanacak, düzenlenme ilkeleri ve tabloyu oluşturan unsurlar aktarılacaktır.

4.2.1. Kâr Dağıtım Tablosu

Kâr dağıtım tablosu mali tablolar asında yer alıp, ek mali tablolardandır. Kâr dağıtım tablosunun tanımlamadan önce genel olarak mali tabloların tanımlanması yerinde olacaktır.

Mali tablolar; bir işletmenin varlık ve sermaye yapısını, işletme sonuçlarını, dönem kârı ve benzeri konularda işletme ilgililerine bilgi veren tablolardır. Sermaye şirketlerinin en temel mali tabloları bilanço ve gelir tablosudur. Diğer mali tablolar ise ek mali tablolardır.

Kâr dağıtım tablosu da Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)'ne göre düzenlenmesi gereken ek mali tablolardan biri olup işletmenin dönem kârının dağıtım biçimini gösteren tablodur. Diğer bir ifadeyle kanuni yükümlülüklerin, esas sözleşme gereklerinin ve genel kurul kararının sonucunda

---

¹⁵⁹ ÖZTÜRK,a.g.e.,s.231.

dönem kârının nasıl ve ne şekilde kullanıldığını gösteren bilanço ve gelir tablosunu tamamlayan ve destekleyen ek mali tablodur.

Kâr dağıtım tablosu, işletme dönem karının yasal yükümlülüklerle, sözleşme ana gereğince ve genel kurul kararlarına göre nasıl ve nerelere dağıtıldığını gösteren önemli bir finansal tablodur¹⁶⁰.

1 No'lu MSUGT'de kâr dağıtım tablosu "Kâr Dağıtım Tablosu işletmenin dönem kârının dağıtım hacmini gösteren tablodur." şeklinde tanımlanmıştır.

Kâr dağıtım tablosu ek mali tablolar arasında yer almakta olup kurumlar vergisi beyannamesine eklenmesi gereken tek ek mali tablodur. Kâr dağıtım tablosunun kurumlar vergisi beyannamesine eklenme zorunluluğu, dağıtılan kâr paylarının elde edenler tarafından menkul sermaye iradı olarak beyan edilecek olması nedeniyle, kâr paylarının izlenme ihtiyacından kaynaklanmaktadır¹⁶¹.

Sermaye şirketlerinin kârın dağıtılabilmesi için öncelikle genel kurulun, şirket ana sözleşmesinde yer alan kâr dağıtımıyla ilgili hükümlere uygun olarak kâr dağıtım kararı alması gerekmektedir¹⁶².

Şirketlerin ilgili kurullarınca kâr dağıtımına karar verilmesi ve onaylanması halinde kâr dağıtım tablosu şirket ana sözleşme hükümleri ve ilgili diğer kanunların emredici koşulları dikkate alarak MSUGT'inde belirtilen şekilde düzenlenir.

4.2.1.1. Kâr Dağıtım Tablosu Düzenleme Esasları

1 No'lu MSUGT'de kâr dağıtım tablosunun düzenlenme esasları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

- Kâr dağıtım tablosu dönem kârından yapılacak dağıtım ile geçmiş yıllarda ayrılmış yedeklerden yapılan dağıtımı ayrı ayrı gösterecek şekilde düzenlenir
- Kâr dağıtım tablosunda ödenecek vergiler ve yasal yükümlülükler, ayrılan I. tertip ve II. tertip yasal yedek akçeler, ortaklara ödenecek olan I. temettü ve II. temettü,

¹⁶⁰ Ülkü ERGUN, **Tekdüzen Muhasebe Sistemine Göre Finansal Tablolar Düzenlemesi ve Analizi**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.2003,s.164.

¹⁶¹ Mehmet Emin AKYOL, "Kâr Dağıtım Tablosu ve Düzenleme Esasları", **Mükellefin Dergisi**, Mayıs 2003,S: 125, s. 20.

¹⁶² Cemal ÇAKICI, Suphi ASLANLIOĞLU, "Excel ile Kâr Dağıtım Tablosu Uygulaması", **Vergi Dünyası**, Mart 2001, S: 235,s. 118.

personale ve yönetim kuruluna ödenecek olan temettü, statü yedekleri, olağanüstü yedekler, diğer yedekler açıkça gösterilir.

- Dönem kârının dağıtılmasında imtiyazlı payların bulunması halinde imtiyazlı ve adi hisse senetlerine ödenen kâr payları ayrı ayrı gösterilir.
- Katılma intifa senedi, kâra iştiraklı tahvil ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi ihraç edilmesi nedeniyle, bu senet sahiplerine mevzuat hükümleri çerçevesinde ödenen paylar da kâr dağıtım tablosunda ayrıca gösterilir.
- Kâr dağıtım tablosu düzenlenirken önceki dönem cari dönem verileri karşılaştırmalı olarak düzenlenir.

4.2.1.2. Kâr Dağıtım Tablosunu Oluşturan Kalemler

Kâr dağıtım tablosu dört ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla;

- Dönem kârının dağıtımı,
- Yedeklerden dağıtım,
- Hisse başına kâr,
- Hisse başına temettü'dür.

4.2.1.2.1. Dönem Kârının Dağıtımı

Bu bölümde dönem kârının ne şekilde dağıtımına tabi tutulacağı başlıklar halinde ele alınmaya çalışılmaktadır.

Dönem Kârı: Dönem kârı, gelir tablosunda belirtilen vergi ve yasal yükümlülüklerden önceki kârdır. Dönem kârının bir diğer ismi ticari kârdır. Ticari kâr, T.T.K. hükümlerine göre oluşan kârdır. Mali kâr ise vergi kanunlarına göre oluşan ve verginin hesaplanmasına esas olan kârdır. Kâr dağıtım tablosu ticari kârı esas alan bir tablodur.

Bu kâr, gelir tablosunda yer alan "690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI" hesabının alacak bakiyesine karşılık gelir.

Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler: Mali kâr üzerinden hesaplanan vergi ve diğer yasal yükümlülükleri kapsar. Bunlar; Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve Gelir Vergisi Stopajıdır¹⁶³.

“370 Dönem Kârı ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları” hesabının bakiyesidir.

Geçmiş Yıllar Zararı: Zararla kapanmış geçmiş faaliyet dönemlerinden gelen geçmiş yıllar zararları hesabında yer alan zararları ifade eder.

T.T.K.’nın kâr payını düzenleyen 470’inci maddesine göre kâr payı ancak safi kârdan dağıtılabilir. Buna göre geçmiş yıllardan gelen zararlar, dönem net kârından düşülerek dağıtılabilir dönem net kârına ulaşılacaktır.

Geçmiş dönem zararlarında dikkat edilmesi gereken husus ise, zararın ticari zarar veya mali zarar olmasıdır¹⁶⁴.

Ticari zarar, şirketin faaliyetiyle ilgili olarak dönem sonunda ortaya çıkan ve bilançoda “591 Dönem Net Zararı” hesabında yer alıp dönem sonrası 580-geçmiş yıllar zararları hesabına aktarılıp izlenen zararlardır¹⁶⁵.

Mali zarar ise vergi kanunlarında yer alan indirim ve istisnalar dolayısıyla ortaya çıkan zarardır. K.V.K.’na göre, "Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların mali bilançolarına göre meydana gelen zararlar" vergi matrahından indirilebilecektir. Yani mali zarar, vergi matrahının tespitinde indirim kalemi olarak dikkate alınırken, beş yıllık sürenin de göz ardı edilmemesi gerekir¹⁶⁶.

Birinci Tertip Yasal Yedek Akçe: Her yıl safi kârın yirmi de birinin ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar ayrılan yedek akçeler I. tertip yasal yedek akçe olarak adlandırılır.

T.T.K.’nın 466. maddesinin 1 nolu fıkrasına göre “690 Dönem Kârı veya Zararı” hesabının tutarından “580 Geçmiş Yıllar Zararları” hesabının bakiyesi düşüldükten sonra kalan tutardan, ödenmiş sermayenin % 20’sine ulaşınca kadar her yıl % 5 oranında I. tertip yasal yedek akçe ayrılır. Dönem kârından ayrılan I. tertip yedek akçe “540 Yasal Yedekler” hesabında izlenir.

---

¹⁶³ ACAR, a.g.t.s.90.

¹⁶⁴ KARYAĞDI,a.g.e.,s.478.

¹⁶⁵ İsmail Hakkı GÜNEŞ; “Kâr Dağıtım Tablosu”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Nisan,2006, s. 45.

¹⁶⁶ Cem TEKİN, Kerim BİLİCİ, “Kâr Dağıtımı ve Tablosu”, **Vergi Sorunları**, Nisan 2000, S:139, s.126.

İşletmede Bırakılması ve Tasarrufu Zorunlu Fonlar: Mevzuat gereği dönem kârından işletmede alıkonulacak ihtiyat ve karşılıklar ile finansman fonu ve yenileme fonu gibi işletmenin mali yapısını güçlendirmek amacıyla oluşturulan fonlardır.

Ortaklara Birinci Temettü: T.T.K. uyarınca ayrılması gereken %5 birinci tertip kanuni yedek akçeyi ifade eder.

Ortaklara birinci temettü payı, işletmenin ödenmiş sermayesinin üzerinden % 5 oranında ayrılır. “331 Ortaklara Borçlar” hesabında izlenir.

Personele Temettü: Genel kurul kararıyla personele dağıtılacak olan temettüdür. Personele ödenecek temettü “335 Personele Borçlar” hesabında izlenir.

Personele temettü dağıtılabilmesi için, genel kurulca karar alınması gerekmektedir. S.P.K.’ya göre, halka açık anonim şirketlerde, memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay dağıtılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması şarttır.

Yönetim Kuruluna Temettü: Yönetim kuruluna verilen temettü genel kurul kararıyla yönetim kurulu üyelerine dağıtılması kararlaştırılan temettüdür. “331 Ortaklara Borçlar” hesabında izlenir.

Yönetim kurulu üyelerine T.T.K.’nın 472. maddesine göre, safi kârdan, ancak kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra ve pay sahiplerine % 4 oranında veya esas mukavele ile daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir.

Ortaklara İkinci Temettü: Genel kurul kararıyla ortaklara dağıtılması kararlaştırılan ikinci tertip temettüdür. Ortaklara birinci temettü T.T.K.’da yer alan hüküm gereğince, yani yasal zorunluluk gereğince ayrılmaktadır. Oysa ikinci temettü genel kurul kararına bağlı olarak dağıtılacaktır.

İkinci Tertip Yasal Yedek Akçe: T.T.K.’nın ilgili hükmü uyarınca ayrılan I. tertip yasal yedek akçe ve % 5 oranında ayrılan birinci temettü hariç, kalan kârın dağıtılmasına karar verilen kısmının % 10’udur.

II. Tertip yasal yedek akçeler “540 Yasal Yedekler” hesabında izlenir.

Statü Yedekleri: Ana sözleşme uyarınca ayrılması gereken yedekleri kapsar. “541 Statü Yedekleri” hesabında izlenir.

Olağanüstü Yedekler: Sermaye şirketlerinde genel kurul tarafından olağanüstü durumlar dikkate alınarak ayrılmasına karar verilen ve dağıtım dışı kalan kârlardır. “542 Olağanüstü Yedekler” hesabında izlenir.

Diğer Yedekler: Genel kurul kararıyla ayrılan diğer yedeklerdir. “548 Diğer Kâr Yedekleri” hesabında izlenir.

Özel Fonlar: Çeşitli mevzuat hükümleri gereği işletmede bırakılan fonlardır. Örneğin; kooperatif ana sözleşmesinde, gerek kooperatifin memurları ve işçileri gerekse kooperatifin ortakları için yardım kuruluşları oluşturmak ve bunları işletmek amacıyla yardım fonları kurulması ve bu amaçla kârdan fon ayrılması mümkündür.

4.2.1.2.2. Yedeklerden Dağıtım

Geçmiş yıllarda ayrılmış ve bu dönem dağıtılan yedekleri kapsar. Bu kapsamda dağıtım yapılacak yedek akçeler genel kurul veya ana sözleşme hükümleri doğrultusunda ayrılan statü yedekleri, olağanüstü yedekler ve diğer yedekler ile özel fonlardan yapılacaktır.

Dağıtılan Yedekler: Geçmiş yıllarda ayrılmış ve bu dönem dağıtılan yedekleri kapsar. Bu gruba geçmiş yıllarda ayrılan yedeklerle birlikte, fonları ve dağıtılmamış kârları da dahil etmek gerekmektedir.

İkinci Tertip Yasal Yedekler: Dağıtılacak yedek ve geçmiş yıl kârlarının onda birini ifade eder.

Ortaklara Pay: Dağıtılan yedek ve dağıtılmamış kârlardan ortaklara ödenecek kısmı kapsar.

Personele Pay: Dağıtılan yedek ve dağıtılmamış kârlardan personele ödenecek kısmı kapsar.

Yönetim Kuruluna Pay: Dağıtılan yedek ve dağıtılmamış kârlardan yönetim kuruluna ödenecek kısmı kapsar.

4.2.1.2.3. Hisse Başına Kâr

Dağıtım konusu kârdan hisse başına düşen paydır. MSUGT hisse başına kâr oranının nasıl hesaplanacağı konusunda bir açıklama yapmamıştır. Hisse başına kâr en basit şekliyle şu formülle hesaplanabilir¹⁶⁷:

---

¹⁶⁷ Metin KAZIM , “Kâr Dağıtımı ve Kâr Dağıtım Tablosu”, **Vergi Dünyası**, S: 175, Mart 1996, s. 54.

$$\text{Hisse Başına Kâr} = \frac{\text{Net Kâr (Vergi sonrası ticari Kâr)}}{\text{Hisse senedi sayısı}}$$

4.2.1.2.4. Hisse Başına Temettü

Hisse başına temettü dağıtılan kârdan pay alanlara düşen kısımdır. İşletmenin sermayesi farklı nitelikteki hisselerle bölünmüş olabilir. Bu durumda her hisse grubu ile ilgili hisse başına temettü ayrı gösterilmelidir¹⁶⁸.

4.2.1.3. Kâr Dağıtım Tablosunun şekilsel Yapısı

26 Aralık 1992 tarihli Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" ile tek düzen hesap planının 1 Ocak 1994 tarihinden itibaren uygulaması zorunlu kılınmıştır.

Gerek kâr dağıtım tablosunun düzenlemesi gerekse kâr dağıtımının muhasebeleştirilmesi bu tebliğ ve tebliğe bağlı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir¹⁶⁹.

A-DÖNEM KÂRININ DAĞITIMI

1) DÖNEM KÂRI

2) ÖDENECEK VERGİ VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER(-)

- Kurumlar Vergisi
- Gelir Vergisi Kesintisi
- Diğer Vergi ve Yasal Yükümlülükler

NET DÖNEM KÂRI

3) GEÇMİş DÖNEM ZARARI(-)

4) I. TERTİP YASAL YEDEK AKÇE(-)

5) İşLETMEDE BIRAKILMASI VE TASARRUFU ZORUNLU YASAL FONLAR(-)

DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KÂRI

6) ORTAKLARA I. TEMETTÜ(-)

- Adi Hisse Senedi Sahiplerine

¹⁶⁸ KAZIM,a.g.m.,s.56.

¹⁶⁹ ACAR,a.g.t.,s.92.

- İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine
- 7) PERSONELE TEMETTÜ(-)
- 8) YÖNETİM KURULUNA TEMETTÜ(-)
- 9) ORTAKLARA II. TEMETTÜ(-)
  - Adi Hisse Senedi Sahiplerine
  - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine
- 10) 2. TERTİP YASAL YEDEK AKÇE(-)
- 11) STATÜ YEDEKLERİ(-)
- 12) OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER
- 13) DİĞER YEDEKLER
- 14) ÖZEL FONLAR

B-YEDEKLERDEN DAĞITIM

- 1) DAĞITILAN YEDEKLER
- 2) II. TERTİP YASAL YEDEKLER(-)
- 3) ORTAKLARA PAYLAR(-)
  - Adi Hisse Senedi Sahiplerine
  - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine
- 4) PERSONELE PAY(-)
- 5) YÖNETİM KURULUNA PAY(-)

C) HİSSE BAŞINA KÂR

- 1) Adi Hisse Senedi Sahiplerine(%)
- 2) İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine(5)

D) HİSSE BAŞINA TEMETTÜ

- 1) Adi Hisse Senedi Sahiplerine(%)
- 2) İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine(%)

4.3. KÂR DAĞITIMININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Buraya kadar kâr dağıtım aşamaları tek tek ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Bu başlık altında ise kâr dağıtımının muhasebe kayıtlarında nasıl gösterileceğine değinilecektir. Daha sonra ise konu ile ilgili örneklere yer verilecektir.

4.3.1. Muhasebe Kayıtları

MSUGT ve tek düzen hesap planında yer alan düzenlemeler ve açıklamalar çerçevesinde kâr dağıtım tablosunun düzenlenmesi sırasında aşağıdaki adımların izlenmesi gerekecektir..

Dönem kârı MSUGT’de belirtilen esaslar çerçevesinde düzenlenen gelir tablosunda "K" başlığı altında gösterilen vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları düşülmeden önceki tutar aynen tabloda bu kalemden gösterilir¹⁷⁰.

Bu tutara ulaşılabilmesi için gelir tablosunun düzenlenmesi sırasında bütün gelir ve kâr hesaplarıyla gider ve zarar hesaplarınının 690 numaralı hesaba devri gerekmektedir.

Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler: Aşağıda ilgili bölümde açıklanan esaslar dâhilinde belirlenen tutarlardır. Gelir tablosunda bu tutarlar için ayrılacak karşılıklar "K-Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları" hesabında gösterilmektedir. Bu tutar dönem sonlarında 690 numaralı hesap bünyesinde gelir ve giderlerin toplanmasıyla yukarıda belirtilen dönem kârı üzerinden hesaplanan ve 691- Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları hesabına kaydedilen tutarlardır¹⁷¹. Bu tutarlar da gelir tablosundan veya 691 numaralı hesaptan buraya aktarılmalıdır.

Hesaplanan, ödenecek vergi ve yasal yükümlülük karşılıkları için 691 numaralı hesapta karşılık ayrılır. Bu işlem için 691 numaralı hesap borçlandırılırken 370 numaralı hesap ise alacaklandırılır. Buna ilişkin kayıt aşağıdaki şekilde olacaktır.

-----31.12.200_-----	
691- Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları Hesabı	XXX
370- Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları Hesabı	XXX
-----...../...../.....-----	

¹⁷⁰ ACAR,a.g.t.,s.93.

¹⁷¹ Orhan SEVİLENGÜL,“Genel Muhasebe”,12.b,Gazi Kitabvi, Ankara,2005,s.610.

Daha sonraki aşamada 691 numaralı hesap 690 numaralı hesaba devredilirken 690 numaralı hesabın kalanı ise 692- Dönem Net Kârı veya Zararı Hesabına aktarılır. Bu işlem için aşağıdaki yevmiye kayıtlarının yapılması gereklidir¹⁷².

-----31.12.200_-----	
690- Dönem Kârı veya Zararı Hesabı	XXX
691- Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları Hesabı	X
692- Dönem Net Kârı veya Zararı	XX
-----...../...../.....-----	

Daha sonra 692 numaralı hesapta yer alan tutarlar 590 numaralı hesaba aktarılmalıdır. Bu işlem için aşağıdaki yevmiye maddesinin yapılması gereklidir.

-----31/12/200_-----	
692 – Dönem Net Kârı veya Zararı	XXX
590- Dönem Net Kârı veya Zararı	XXX
-----...../...../.....-----	

Zarar Mahsubu; T.T.K'nun daha önce açıklanan hükmü gereğince geçmiş yıl zararları mahsup edilmeden kâr dağıtımı yapılamaz. Bu nedenle öncelikle varsa önceki yıllar zararları mahsup edilmelidir. Bu amaçla 580 numaralı hesapta yer alan tutarlar dönem kârında mahsup edilmelidir¹⁷³.

Bu işlem için aşağıdaki yevmiye maddesinin yapılması gerekir.

-----31/12/200_-----	
590- Dönem Net Kârı veya Zararı	XXX
580- Geçmiş Yıllar Zararları	XXX
580.01 200X Yılı Zararı	.....
580.01.01 Mali Zarar	.....
580.02 200X Yılı Zararı	.....
580.02.01 Mali Zarar	.....
-----...../...../.....-----	

¹⁷² ACAR,a.g.t.,s.94.

¹⁷³ ENGİN,a.g.t.,s.110.

Birinci Tertip Yasal Yedek Akçelerin Ayrılması: Zarar mahsubundan sonra kalan tutar üzerinden T.T.K. hükümleri doğrultusunda ve yukarıda açıklanan esaslar dahilinde ayrılacak yedekler de kalan kârdan mahsup edilmelidir. Ayrılan bu yedek akçeler 540- Yasal Yedekler hesabında izlenecektir. Bu işlem için aşağıdaki yevmiye kaydının yapılması gereklidir.

-----31.12.200_-----

590- Dönem Net Kârı veya Zararı XXX

540- Yasal Yedekler Hesabı XXX

540.01 I. Tertip Yasal Yedek Akçeler

-----...../...../.....-----

İşletmede Bırakılması veya Tasarrufu Zorunlu Diğer Fonlar: Yukarıda açıklanan ve ilgili mevzuat hükümlerince işletmede bırakılması gereken bu tasarruf ve fonlar mahiyetlerine göre 549- Özel Fonlar yahut boş bırakılan 543-547 hesaplarda izlenir. Bu işlem için aşağıdaki kaydın yapılması gereklidir¹⁷⁴.

-----31.12.200_-----

590- Dönem Net Kârı veya Zararı XXX

549- Özel Fonlar Hesap ya da XXX

543- 547- Hesaplar

-----...../...../.....-----

Kalan Kârın Dağıtımı: Yukarıdaki işlemlerden sonra 590 numaralı hesabın bakiyesi dağıtılabılır kârı verecektir. Bu tutar üzerinden aşağıdaki dağıtım işleminin yapılması gereklidir.

Ortaklara Birinci Temettü: Yukarıda açıklanan esaslar doğrultusunda ortaklara dağıtılacak birinci temettü dağıtım ve ödemeye bağlı olarak ilgili hesapların alacağı karşılığında 590 numaralı hesabın borcuna kaydedilerek dönem kârından mahsup edilecektir. Buna ilişkin yevmiye maddesi aşağıdaki şekildedir.

---

¹⁷⁴ ACAR,a.g.t.,s.97.

-----31.12.200_-----

590- Dönem Net Kârı veya Zararı XXX

(dağıtım ve ödemeye bağlı olarak ilgili hesaplar)

100- Kasa Hesabı XXX

-----.../.../.....-----

Dağıtılan bu temettüler tabloda ilgili satırda gösterilir.

Personele ve Yönetim Kuruluna Temettü ve Ortaklara İkinci Temettü: Yukarıda açıklanan esaslar dahilinde dağıtılan bu temettüler için de ortaklara birinci temettüde olduğu şekilde işlem yapılmalıdır.

İkinci Tertip Yasal Yedek Akçeler: Yukarıda belirtilen işlemlerin yapılmasından sonra yukarıdaki bölümde belirtilen esaslar dahilinde hesaplanacak ikinci tertip yasal yedek akçeler kâr dağıtım tablosunda ilgili satıra işlenirken aynı zamanda bu tutarlar hesap planında 540 numaralı hesapta da izlenecektir. Buna ilişkin olarak aşağıdaki yevmiye kaydının yapılması gereklidir¹⁷⁵.

-----31.12.200_-----

590- Dönem Net Kârı veya Zararı XXX

540- Yasal Yedekler Hesabı XXX

540.02 II. Tertip Yasal Yedek Akçeler

-----.../.../.....-----

Statü Yedekleri: Kâr dağıtım tablosu kalemlerine ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda hesaplanacak statü yedekleri kâr dağıtım tablosunda ilgili satıra yazılırken diğer taraftan da bu tutarlar 590 numaralı hesaptan 541 numaralı hesaba aktarılacaktır. Bu işlem için aşağıdaki yevmiye kaydının yapılması gereklidir.

-----31.12.200_-----

590- Dönem Net Kârı veya Zararı XXX

541- Statü Yedekleri Hesabı XXX

-----.../.../.....-----

¹⁷⁵ SEVİLENGÜL,a.g.e.,s.605.

zorunludur. Bu nedenle tabloda dağıtılmasına karar verilen yedekler bu başlık altında gösterilirken bundan ikinci tertip yasal yedek akçeler düşülecektir. Kalan tutar ise genel kurul kararı veya ilgili hükümler gereğince ortaklar, personel ve yönetim kurulu arasında sırasıyla paylaşılacaktır.

Dağıtılacak yedekler hesap planında izlenen aşağıdaki hesaplardan olabilir:

- 541 Statü Yedekleri
- 542 Olağanüstü Yedekler
- 548 Diğer Kâr Yedekler
- 549 Özel Fonlar

Bu işlemlere ilişkin olarak yapılması gereken yevmiye kayıtları ise şu şekilde olacaktır¹⁷⁶.

-----31.12.200_-----

541- Statü Yedekleri Hesabı

veya 542- Olağanüstü Yedekler Hesabı

veya 548- Diğer Kâr Yedekler Hesabı

veya 549- Özel Fonlar Hesabı

540- Yasal Yedekler Hesabı

540.02 II. Tertip Yasal Yedek Akçeler .....

-----.../.../.....-----

-----31.12.200_-----

541- Statü Yedekleri Hesabı

veya 542- Olağanüstü Yedekler Hesabı

veya 548- Diğer Kâr Yedekler Hesabı

veya 549- Özel Fonlar Hesabı

(dağıtım ve ödemeye bağlı olarak ilgili hesaplar)

100- Kasa Hesabı

-----.../.../.....-----

---

¹⁷⁶ ACAR,a.g.t.,s.102.

4.3.2. Kâr Payı Dağıtım Örnekleri

Aşağıda kâr payı dağıtım örnekleri yer almaktadır.

Örnek 1: (X) A.Ş.'nin eşit paylara sahip tamamı gerçek kişi 5 ortağı vardır. 2008 yılında şirkete ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir¹⁷⁷.

Ticari Bilanço Kâr :	350.000
Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler:	50.000
Ödenmiş Sermaye:	500.000
Önceki Yıllarda Ayrılmış	
1. Tertip Yasal Yedek Akçe:	0
Her Bir Hissenin Nominal Değeri:	1.000

Genel Kurul ödenmiş sermayenin %40'ı oranında 1. temettü ve ticari bilanço karının %2,5 oranında 2. temettü dağıtımına karar vermiştir.

Tablo 4: (X) A.Ş.'nin Kâr Dağıtım Tablosu

1	TİCARİ BİLANÇO KÂR		350.000
2	İLAVELER (KKEG)	50.000	
3	KURUMLAR VERGİSİ MATRAHI (1+2)		400.000
4	KURUMLAR VERGİSİ Kurumlar Vergisi	400.000 x %20 = 80.000	80.000
5	DÖNEM NET KÂR (1-4)		270.000
6	1. TERTİP YEDEK AKÇE (TTK Md.466)		13.500

¹⁷⁷ İlgili örnek Murat CEYLAN'ın 19 Eylül 2006 tarihli (Kâr Dağıtımı Ve Muhasebesi, www.alomaliye.com,05.06.2009) makalesinden yararlanarak oluşturulmuştur.

	Her yıl safi karın yirmide birinin (%5) ödenmiş sermayenin beşte birine (%20) ulaşınca kadar umumi yedek akçe olarak ayrılması zorunludur. Ödenmiş Sermaye A- 1. Tertip Yedek Akçe Tavanı B- Önceki Yıllarda Ayrılmış 1. Tertip Yedek Akçe Tutarı C- Ayrılabilir 1. Tertip Yedek Akçe Tutarı (A- B) D- Dönem Net Karından Ayrılacak 1. Tertip Yedek Akçe Tutarı (C) ve (D) den küçük olanı 1. Tertip Yedek Akçe olarak ayrılır.	500.000 $500.000 \times \%20 = 100.000$ 0 100.000 $270.000 \times \%5 = 13.500$	
7	1. TEMETTÜ TUTARI		182.500
	Ödenmiş Sermayenin % 40'ı	$500.000 \times \%40 = 200.000$	
	Yasal 1. Temettü Tutarı	$500.000 \times \%5 = 25.000$	
	II. Tertip Yedek Akçe Hesaplanmasında Esas Alınacak Tutar	$200.000 - 25.000 = 175.000$	
	II. Tertip Yedek Akçe	$175.000 \times \%10 = 17.500$	
	Net 1. Temettü Tutarı	$200.000 - 17.500 = 182.500$	
8	II. TEMETTÜ TUTARI		7.875
	Bilanço Karının % 2.5'i	$350.000 \times \%2.5 = 8.750$	
	II. Tertip Yedek Akçe	$8.750 \times \%10 = 875$	
	Net II. Temettü Tutarı	$8.750 - 875 = 7.875$	
9	II. TERTİP YEDEK AKÇE	17.500	18.375
	1. Temettü Hesabından (7)	875	

	II. Temettü Hesabından (8)		
10	DAĞITILACAK TOPLAM TEMETTÜ TUTARI (7+8)		190.375
	GELİR VERGİSİ STOPAJI		28.555
	Ortak A Temettü Payı Temettü Stopajı	190.375 x %20 = 38.075 38.075 x %15 = 5.711	
	Ortak B Temettü Payı Temettü Stopajı	190.375 x %20 = 38.075 38.075 x %15 = 5.711	
11	Ortak C Temettü Payı Temettü Stopajı	190.375 x %20 = 38.075 38.075 x %15 = 5.711	
	Ortak D Temettü Payı Temettü Stopajı	190.375 x %20 = 38.075 38.075 x %15 = 5.711	
	Ortak E Temettü Payı Temettü Stopajı	190.375 x %20 = 38.075 38.075 x %15 = 5.711	
	Stopaj Toplamı	28.555	
12	ORTAKLARA DAĞITILACAK NET TEMETTÜ (10—11)		
	Ortak A	38.075 – 5.711 = 32.364	
	Ortak B	38.075 – 5.711 = 32.364	161.820
	Ortak C	38.075 – 5.711 = 32.364	
	Ortak D	38.075 – 5.711 = 32.364	

	Ortak E	38.075 – 5.711 = 32.364	
13	OLAĞANUSTÜ YEDEK AKÇE VEYA DAĞITILMAMIŞ KARLAR [5- (6+7+8+9)]		47.750
KÂR DAĞITIM TABLOSU (TL)			
A-DÖNEM KARININ DAĞITIMI		Cari Dönem	
1) Dönem Kâr		350.000	
2) Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)		80.000	
- Kurumlar Vergisi (Gelir Vergisi) 80.000			
- Gelir Vergisi Kesintisi			
- Diğer Vergi ve Yasal Yükümlülükler			
NET DÖNEM KÂR		270.000	
3) Geçmiş Dönemler Zararı (-) (---)			
4)1. Tertip Yasal Yedek Akçe (-) 13.500		13.500	
5) İşletmede Bırakılması ve Tasarrufu Zorunlu Yasıl Fonlar (-) (---)		256.500	
DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KÂR 256.500			
6) Ortaklara Birinci Temettü (-) 182.500		182.500	
7) Personele Temettü (-)			
8) Yönetim Kuruluna Temettü (-) (---)			
9) Ortaklara İkinci Temettü (-) 7.875		7.875	
10) İkinci Tertip Yasal Yedek Akçe (-) 18.275		18.375	
11) Statü Yedekleri (-) (---)			
12) Olağandışı Yedekler (Dağıtılmamış Karlar) 47.750		47.750	
13) Diğer Yedekler (---)			
14) Özel Fonlar (---)			
B-YEDEKLERDEN DAĞITIM (---)			
1) Dağıtılan Yedekler (---)			
2)11. Tertip Yasal Yedekler (-) (---)			

3) Ortaklara Pay (-) (---)	
4) Personele Pay (-) (---)	
5) Yönetim Kuruluna Pay (-) (---)	
C-HİSSE BAŞINA KÂR	513
D-HİSSE BAŞINA TEMETTÜ	381

Muhasebeleştirilmesi

_____ 31.12.2008 _____	
691 Dönem Kâr Vergi ve Diğer	80.000
Yasal Yük. Karş.	
370 Dönem Kâr Vergi ve Diğer	80.000
Yasal Yük. Karş.	
_____ 31.12.2008 _____	
690 Dönem Kâr Veya Zararı	350.000
691 Dönem Kâr Vergi ve Diğer	80.000
Yasal Yük. Karş.	
692 Dönem Net Kâr Veya Zararı	270.000
_____ 31.12.2008 _____	
_____ 31.12.2008 _____	
692 Dönem Net Kâr Veya Zararı	270.000
590 Dönem Net Kâr	270.000
_____ 31.12.2008 _____	
590 Dönem Net Kâr	270.000
540 Yasal Yedekler	31.875
542 Olağanüstü Yedekler	47.750
331 Ortaklara Borçlar	161.820
360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	28.555
_____ 31.12.2008 _____	
331 Ortaklara Borçlar	161.820
102 Bankalar	161.820
_____ / _____	

Ortak Bazında Gelir Vergisi

Şirketin fiilen kâr dağıtımını yapması durumunda ortak başına 38.075 TL kâr payı düşmektedir. Bu durumda söz konusu tutarın yarısı gelir vergisinden istisna olduğundan vergilendirilecek tutar 19.037,50 TL' dir. Buna göre;

Kâr Payı:	38.075,00 TL
İstisna Tutarı:	19.037,50 TL
Kalan Tutar:	19.037,50 TL
Hesaplanan Vergi:	3.530,13 TL
Mahsup Edilecek Vergi:	5.711,00 TL
İade Tutarı:	2.180,87 TL

Örnek 2¹⁷⁸: Ödenmiş Sermayesi 50.000 TL olan 2 ortaklı bir limited şirket'in ortaklar kurulu kârın tamamını dağıtma kararı almıştır. Bu husustaki bilgiler ve hesaplar aşağıdadır.

1-) KURUMLAR VERGİSİ'NİN HESAPLANMASI

1- Kurumun 2008 Yılı Bilanço Kârı (690 Hes)	=	120.000
2- K.K.Edilmeyen Giderler	= (+)	1.000
3- Geçmiş Yıl Mali Zararı (2007)	= (-)	11.000*
- Ticari Zarar	(-)	15.000
- K.K.E.G.	(+)	4.000
4- Mali Kâr	=	110.000
5- Kurumlar Vergisi Matrahı	=	110.000
6- Hes.Kurumlar Vergisi (5x0.20)	=	22.000

¹⁷⁸ İlgili örnek İbrahim GÜLER,(Bütün Yönleriyle Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtımını Uygulaması ve Muhasebesi,21.02.2007,[http://www.muhasibeciyizbiz.com/sermaye-sirketlerinde-kâr -dagitimi-ve-muhasebelestirilmesi-ft447.htm](http://www.muhasibeciyizbiz.com/sermaye-sirketlerinde-kâr-dagitimi-ve-muhasebelestirilmesi-ft447.htm)= 06.07.2009) makalesinden uyarlanmıştır.

2-) 2008 YILINDA YAPILACAK KAYITLAR

01-	31.12.2008		
		691- DÖN.KÂR VERGİ VE DİĞ.Y.Y.KARŞ (-)	22.000
		691 01- Kurumlar Vergisi	22.000
		370- DÖN.KÂR VERGİ VE DİĞ.Y.Y.KARŞ	22.000
		370 01- Kurumlar Vergisi	22.000
		Dönem kârı Kurumlar Vergisi Karşılığı	
02-	31.12.2008		
		690- DÖN.KÂR VEYA ZARARI	120.000
		691- DÖN.KÂR VERGİ VE DİĞ.Y.Y.KARŞ (-)	22.000
		691 01- Kurumlar Vergisi	22.000
		692- DÖN.NET KÂR VEYA ZARARI	98.000
		Dönem net kârının belirlenmesi	
03-	31.12.2008		
		692- DÖN.NET KÂR VEYA ZARARI	98.000
		590- DÖNEM NET KÂR	98.000
		Dönem net kârının Bilanço'daki asli hesabına devri	
04-	31.12.2008		
		371- DÖN.KÂR .PEŞ.ÖD.VER.VE DİĞ.YÜK (-)	22.000
		371 01- 2006 Geçici Vergi	22.000
		193- PEŞ.ÖD.VERGİ VE FON	22.000
		193 01- 2006 Geçici Vergi	22.000
		./.	

NOT: 1- 2008 yılına ait olup ödenen geçici vergilerin aktarımı.

2- 193'den 371'e cari yıl mali kârından hesaplanan kurumlar vergisi kadar aktarma yapılır.

3- 2008 yılı için ödenen geçici vergi 22.000TL'dir. Bunun 7.000TL'si 2008/4. döneme ait olup 17.02.2008 tarihinde ödenmiştir. Bu durumda 7.000TL'lik kısmın 17.02.2007 tarihinde 371 Hesaba Borç, 193 Hesaba Alacak kaydedilmesi gerekir. Yapılan hesap ve kayıtların anlaşılır olması bakımından örnekte bu durum ihmal edilmiştir.

3-) 2009 YILINDA YAPILACAK KAYITLAR

01- _____ 10.01.2009 _____

590- DÖNEM NET KÂR 98.000

570- GEÇMİŞ YIL.KARLARI 98.000

2006 YILI Bilanço'sunda görülen 590 Hesap 570'e devreder

02- _____ 25.04.2009 _____

370- DÖN.KÂR VERGİ VE DİĞ.Y.Y.KARŞ 22.000,00

370 01- Kurumlar Vergisi 22.000

371- DÖN.KÂR .PEŞ.ÖD.VER.VE DİĞ.YÜK (-) 22.000

371 01- 2006 Geçici Vergi 22.000

2008 yılı yıllık beyan neticesi kurumlar vergisi tahakkuk fişi ile yapılacak kayıt.

4- I. TERTİP YASAL YEDEK AKÇE'NİN HESAPLANMASI

- Kurumun 2008 Yılı Bilanço Kârı (690 Hes) = 120.000,00

- Geçmiş Yıl Ticari Zararı (2007) = (-) 15.000,00

- Kalan = 105.000,00

- I.Tertip Yas.Yedet Akçe = 5.250,00*

105.000,00 x % 5 (nispeti)

- *Ödenmiş Sermayenin 1/5'ini aşamaz

5- I. TERTİP TEMETTÜ'NÜN HESAPLANMASI

- Ödenmiş Sermaye = 50.000,00

- Nispeti = % 5

- I. Tertip Temettü = **2.500**

50.000,00 x % 5

6- II. TERTİP YASAL YEDEK AKÇE'NİN HESAPLANMASI

- Kurumun 2008 Yılı Bilanço Kârı (690 Hes)	=	120.000,00
- Kurumlar Vergisi	=	(-) 22.000,00
- Net Dönem Kârı	=	98.000,00
- Geçmiş Yıl Ticari Zararı (2007)	=	(-) 15.000,00
- I.Tertip Yas.Yed.Akçe	=	(-) 5.250,00
- Dağıtılabılır Net Dönem Kârı	=	77.750,00
- I.Tertip Temettü	=	(-) 2.500,00
- Kalan	=	75.250,00
- <u>II. Tertip Yas.Yed.Akçe</u>	=	7.525,00
75.250 x % 10		

7- II. TERTİP TEMETTÜ'NÜN HESAPLANMASI

- II.Ter.Yas.Yed.Akçe Hes.Kalan Süt.Rakam	=	75.250,00
- II.Tertip Yas.Yed.Akçe	=	(-)7.525,00
- II.Tertip Temettü	=	67.725,00

8- ORTAKLAR KURULU KARARINA GÖRE YAPILACAK KAYITLAR

01- _____ 2009 ORT.K.K. _____	
570- GEÇMİŞ YIL.KARLARI	98.000,00
331- ORTAKLARA BORÇLAR	70.225,00
- I.T.Temettü	2.500,00
- II.T.Temettü	<u>67.725,00</u>
	70.225,00
331 01- Ortak (A)/2	= 35.112.50
331 02- Ortak (B)/2	= <u>35.112.50</u>
	70.225,00
540- YASAL YEDEKLER	12.775,00
540 01- I.T.Yasal Yedek	5.250,00
540 02- II.T.Yasal Yedek	7.525,00
580- GEÇMİŞ YIL ZARAR (-)	15.000,00

NOT: Kurumlar vergisinin hesaplanması ile ilgili bölümde belirtildiği gibi geçmiş yıl ticari zararı 15.000TL'dir. Ancak bu zararın 4.000TL'si K.K.E.G.'lerin düşülmesinden kaynaklanmıştır. (-)15.000TL'ye (+)4.000TL ilave edildiğinde mali zarar (-) 11.000 TL olmaktadır.

Mali zarar kurumlar vergisi matrahının tespitinde önem arz eder. Zira kurumlar vergisi matrahının tespitinde ancak mali kârdan mali zarar düşer.

580 Hesapta yer alan 15.000TL'lik ticari zararın Bilanço kârına mahsubu işletme açısından bu zararın bir kısmının K.K.E.G'den oluşması önem arz etmemektedir. Ancak; zararı artıran K.K.E.G.'ler işletmeyi temsil ve ilzam eden yöneticilerin, müdürlerin veya personelin ihmalinden kaynaklanmış ise mali idare tarafından kabul edilmeyen bu giderler dağıtılabılır kârı azalttığından ve diğer ortakların aleyhine olduğundan ihmali veya suçu sabit olanların gerekirse dava yolu ile bizzat kendilerinden karşılanması gerekmektedir.

Sermaye şirketlerinde geçmiş yıl zararları Yedek Akçe'lerden de karşılanabilir. Ancak zararın Yedek Akçelerden karşılanmasına taraf değiliz. Bizim görüşümüze göre, zararı takip eden yıl veya yıllarda kâr varsa, zarar bu kârdan karşılanmalıdır. Yedek akçeler zorunlu olmadıkça kullanılmayıp fevkalade durumlar için bekletilmelidir.

02-_____	2009 ORT.K.K.	_____
331- ORTAKLARA BORÇLAR		70.225,00
331 01- Ortak (A)/2 =		35.112,50
331 02- Ortak (B)/2 =		<u>35.112,50</u>
		70.225,00
360- ÖD.VERGİ VE FONLAR		10.533,74
360 01 Temettü Stopajları		
360 01 01 Ortak (A) 35.112,50 x 0.15 =		5.266,87
360 01 02 Ortak (B) 35.112,50 x 0.15 =		<u>5.266,87</u>
		10.533,74
102- BANKALAR		59.691,26

K.V.K.'nın 15/2.Maddesi ve 2006/10731 Sayılı BKK ile 23.07.2006 tarihinden itibaren stopaj oranı % 15'dir. Bu stopajın Ayrı Bir Muhtasar Beyanname İle Beyan Edilmesi Yasa Gereğidir. (K.V.K.Md.15/5). (G.V.K..Md.98-99). Muhtasar Beyannamenin 061 Tür Koduna Yazılır.

9- Kâr Paylarının Menkul Sermaye İradı Olarak Beyanı

Ortak (A)'nın hissesine düşen brüt kâr payı 35.112,50 TL.'dir. 35.112,50 TL'nin yarısı 17.556,25 TL olup, bu tutar G.V.K.'nın 86/1-c Maddesine göre 2009 yılı için geçerli olan 19.800,00 TL beyan sınırını aşmadığından 2009 yılı Mart ayında M.S.İ. olarak beyan edilmeyecektir. Ortak (B)'nin durumu da aynı şekildedir.

Ortaklardan birinin hissesine düşen brüt kâr payı 40.000,00 TL olsaydı, yarısı 20.000,00 TL yaptığından ve 19.800,00* TL beyan sınırını aştığından 2009 Mart ayının 15'ine kadar M.S.İ. olarak beyanı gerekecekti. Şirket kâr payını öderken %15 yani 6.000,00 TL stopaj yapacaktı. Buna göre, 20.000,00 TL aşağıdaki şekilde beyan edilecek ve 2.305,00 YTL iade vergi alınacaktı.

Beyan (Brüt)	20.000,00 TL
Hesaplanan GV.	3.695,00 TL
Kesilen Stopaj	6.000,00 TL
Ödenecek GV.	Yok
İade Edilecek GV	2.305,00 TL

* Bu tutar 2010 yılında 22.000TL'dir.

4.4. KÂR DAĞITIMINDA YAŞANAN SORUNLAR

Çalışmamızın bu kısmında kâr dağıtım konusunda yaşanan aksaklıklar anlatılacaktır.

4.4.1. Kâr Dağıtımında Safi Kazanç Kavramı

T.T.K.'da safi kârın tanımı yapılmamıştır. Bu nedenle birinci tertip kanunî yedek akçe ayırımına esas olan safi kârın belirlenmesinde farklı görüşlerin oluşmasına yol açılmıştır. Bir görüşe göre; ayırımın yapılacağı safi kâr, şirket genel

kurulu tarafından onaylanan bilânçoya göre belirlenen kârdan, şirket tüzel kişiliğince ödenmesi zorunlu olan vergiler düşüldükten sonra kalan kârdır. Diğer görüşü savunanlara göre ise; esas alınması gereken safi kârın, kurumlar vergisi düşülmeden hesaplanması gerektiği belirtilmiştir. Bizce de safi kâr, vergi ve benzerleri düşüldükten sonra ortaya çıkan kârdır. Çünkü şirketin amacı kâr elde etmek, pay sahiplerine bunu dağıtmaktır. Bu nedenle vergiler düşülerek elde edilecek miktar üzerinden hesaplanacak kâr payı pay sahiplerinin lehine olacaktır. Günümüzde kâr payı dağıtım matrahını mali kâr değil ticari karın oluşturacağı görüşü hakim görüş özelliği kazanmıştır.

4.4.2. Yedek Akçe Kavramı

T.T.K. md. 466'nın kenar başlığı kanunî yedek akçeler olduğu hâlde T.T.K. md. 466/1 ve md. 466/3'de umumi yedek akçe deyimini kullanılmıştır. Bu farklı deyimler nedeniyle öğretide farklı görüşler oluşmuştur. Bizce; T.T.K. md. 466/1'de yer alan umumi yedek akçe deyimini birinci tertip kanunî yedek akçe kavramını belirtmek için kullanılmıştır. T.T.K. md. 466/2 b.3'de yer alan ayırım ise ikinci tertip kanunî yedek akçe kavramını belirtmektedir. T.T.K. md.466/2 b.1 ve b.2'de yer alan emisyon primlerinden elde edilen gelirler ve iptal edilen hisse senetlerinin kanunî yedek akçeye eklenmesi bazı istisnai durumların gerçekleşmesi hâlinde zorunlu duruma geleceğinden, bunların da özel kanunî yedek akçeler olarak tanımlanması uygun olacaktır¹⁷⁹.

4.4.3. II. Tertip Yasal Yedek Akçe Ayırımında Matrah ve Oran

II. tertip yasal yedek akçelerde tereddüt noktası madde metninden kaynağını alan iki konudan kaynağını almaktadır. İlgili madde II. Tertip yedek akçenin "...dağıtılması kararlaştırılan karın onda birinden..." yapılacağından söz eder. Ancak burada açıklığa kavuşması gereken iki husus ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki dağıtılması kararlaştırılan karın ne olduğudur.

---

¹⁷⁹ ACAR,a.g.t.,s.132.

Dağıtılması kararlaştırılan karın, I., II. ve III. temettüler, yönetim kurulu üyelerine, intifa senedi sahiplerine, kara katımlı tahvillerin sahiplerine, kâr - zarar ortaklığı belgeleri sahiplerine dağıtılması kararlaştırılan tutar mı olacaktır yoksa I. temettü dışında kalan ve yukarıda sayılan pay sahiplerine ve kara iştirak eden diğer kişilere dağıtılması kararlaştırılan kâr mı olacaktır.

İlk görüşün savunucuları I. tertip yedek akçenin dışında %5'lik I. temettü ayrılması yasadan kaynaklanan bir zorunluluk olarak ortaya çıkarken I. temettünün dağıtımına karar verilip verilmeyeceği genel kurulun yetkisindedir. Bundan dolayı safi kardan ayırımı yapılan % 5'lik temettü dağıtılabılır. Yasa yapıcı II. tertip yedek akçenin ayrılmasının koşulu olarak safi kardan dağıtım kararı alınmış olması gereğini öne sürer. Şirket yasal olarak ayırmak zorunda olduğu I. temettüyü dağıtmaya karar vermemişse bu tutar üzerinden II. tertip yedek akçe ayırmasına gerek yoktur. Dolayısıyla safi kardan yedek akçeler ayrıldıktan sonra dağıtılması kararlaştırılan karın her kısmı için II. tertip yedek akçe ayrılması gerekmektedir.

İkinci görüş sahiplerine göre II. tertip yedek akçenin hesabında % 5'lik kâr payının dağıtılmasına karar verilen kardan indirileceğine ve bu oranın mutlak bir oran olması ve esas mukavele ile değiştirilmesinin mümkün olmamasından ötürü II. tertip yedek akçenin yasal yedek akçe ile % 5'lik I. temettü hariç dağıtılması kararlaştırılan kâr üzerinden hesaplanması gerekmektedir.

II. tertip yedek akçenin safi kardan I. tertip yedek akçe ve % 5'lik I. temettü ayrıldıktan sonra dağıtılmasına karar verilen kâr üzerinden ayrılacağını belirtmekte fayda vardır¹⁸⁰.

Diğer konu ise II. tertip yedek akçenin oranının ne olacağı konusudur. Yasa maddesinde yer alan “ dağıtılması kararlaştırılmış kısmın onda biri” hükmü de uygulamada tartışmalara yol açmaktadır. Bu çerçevede iki görüş ortaya çıkmıştır:

- II. tertip yedek akçe, dağıtılması kararlaştırılan kısmın onda biridir.
- İkinci tertip yedek akçe, dağıtılacak kâr tutarının on bir de biridir.

Dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmın ayrılacak II. tertip yedek akçeyi de içine aldığı kabul etmek ve bu meblağ 1/10 nispetini uygulamak suretiyle tespit edilecek yedek akçe ile hissedarlara fiilen dağıtılacak miktar arasındaki oran 1/9 olmaktadır.

---

¹⁸⁰ KARYAĞDI,a.g.e.,s.291.

Son dönemde yapılan uygulamalar yukarıda yer alan birinci görüşün ağırlık kazandığı yönündedir. Buna göre; dağıtılacak karın %10'u alınarak, dağıtılacak tutarın onbire bölmek suretiyle bulunacak tutar, II. tertip yedek akçe tutarı tespit edilmekte ve kalan kâr payı sahipleri veya kara iştirak edenlere dağıtılmaktadır¹⁸¹.

4.4.4. Avans Kar Payı Dağıtım

Temettü avansı şirketlerin hesap dönemi bitmeden veya bitmiş olsa bile genel kurul tarafından kâr dağıtım kararı alınmadan, ileride her paya karşılık düşecek temettüye mahsuben yapılan avans niteliğindeki bir ödemedir¹⁸².

Temettü avansı düzenlemesinin başlıca yararlarının şunlar olduğu söylenebilir: (a) hisse senetlerinin çekiciliğini artırmak, (b) menkul kıymetler borsamızın daha da gelişmesine katkıda bulunmak, (c) hisse senetlerinin diğer kısa vadeli yatırım araçlarıyla rekabet edebilmesini sağlamaktır¹⁸³. Temettü avansının bir diğer yararı ise; özellikle yönetimde bulunan ortaklara, şirket fonlarından çeşitli muhasebe işlemleri ile kaynak aktarılmasını bir ölçüde önleyecek olmasıdır¹⁸⁴.

Avans kâr dağıtım, Türkiye Cumhuriyeti mevzuatında sadece Sermaye Piyasası Mevzuatı'nda yer almış, bunun dışında mevzuatımızda herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Vergi mevzuatında da ticaret hukuku mevzuatında da bu konuda hüküm bulunmamaktadır.

Ancak 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin "15.6.6. Avans Kâr Payı Dağıtım" bölümünde şirketlerin belli koşulların bulunması durumunda avans kâr payı dağıtabilecekleri belirtilerek, bu dağıtımın ne şekilde yapılacağına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Avans kar payı dağıtım hali hazırda S.P.K. dışında herhangi bir mevzuatta yer almamaktadır. Özellikle K.V.K. genel tebliği ile, kanunun aslında bir düzenleme olmaksızın düzenlemeye gidilmesi hukuka aykırılık doğurmaktadır. Ayrıca S.P.K.'unda yapılan düzenleme sadece halka açık anonim şirketler için geçerliken

¹⁸¹ KARYAĞDI, a.g.e.,s.297.

¹⁸² KORGUN, a.g.r, s.20.

¹⁸³ Orhan Nuri ÇEVİK, **Sermaye Piyasası Mevzuatı**, Yetkin Hukuk Yayınları, 2000, s.48

¹⁸⁴ Veyssi SEVİĞ, "Halka Açık Anonim Şirketlerde Avans Kâr Dağıtım ve Stopaj", **Dünya Gazetesi**, 07.04.2000(<http://www.dunyagazetesi.com.tr/haberArsiv.asp?id=3814> ,19.03.2009)

K.V.K. genel tebliğinde yer alan düzenlemeyle halka açık olmayan anonim ve limited şirketler de avans kar dağıtımını uygulaması içerisine alınmıştır.

Vatandaşın Vergisini Koruma Derneği (VAVEK) durumun daha da bozulmasını önledi. Danıştay'da açtığı iptal davasının ilk adımında Tebliğ'in avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin bölümünün yürütmesinin durdurulmasını sağladı.

Avans kâr payı dağıtımını daha öncede belirttiğimiz gibi gerek sermaye piyasasının güçlenmesi gerekse yatırımcıların özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde değer kaybını azaltmaları açısından önemli bir müessesedir. Bu müessesenin tekrar yürürlük kazanması uygun olacaktır.

4.5. KÂR PAYI DAĞITIMDA YAŞANAN SORUNLARA İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Tezimizin bir önceki başlığı altında kâr dağıtımıyla ilgili olarak yaşanan sorunların neler olduğundan bahsedilmişti. Bu başlık altında ise yaşanan sorunlarla ilgili olarak çözüm önerilerimizi aktaracağız.

4.5.1. Kâr Dağıtımında Safi Kazanç Kavramının Belirlenmesi

Kâr dağıtımını prensipleri genel olarak ticaret kanununda düzenlenmiştir. Bu düzenlemeleri içeren maddelerde safi kâr kavramı birçok defa kullanılmakla birlikte her hangi bir tanıma yer verilmemiştir. Ekonominin lokomotifleri olarak nitelendirilebilecek olan sermaye şirketlerinin kâr dağıtımına konu olacak tutarın T.T.K.'da tam olarak açıklanmamış olması uygulamada kafa karışıklığına neden olmuştur.

Konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı 26.01.1962 tarihli genelgesinde T.T.K. ve Bankalar Kanununa göre ayrılacak kanunî yedek akçe ve olası zarar karşılığının safi kâr üzerinden ayrılması mecburi olduğundan ve T.T.K.md.457/1'de "safî kazanç, yıllık bilânçoya göre hesap ve tespit olunur." ilkesi benimsendiğinden kanunî vergilerin indiriminden sonra kalacak miktar üzerinden yedek akçe ve karşılık ayrılmasının kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir. Maliye Bakanlığı'nın 11.05.1982

tarihli muktezasında¹⁸⁵, yedek akçenin ayırımında esas alınacak kârın kurumlar vergisi düşülmemiş kâr olarak kabul edilmesi ve yedek akçenin bu kâr üzerinden ayrılması gerektiği görüşü tekrarlanmıştır.

Ancak Maliye Bakanlığı'nın 1990 yılı sonundan itibaren görüş değiştirdiği görülmektedir. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü'nün, Türkiye Bankalar Birliği'ne gönderdiği 05.12.1990 ve 04.01.1991 tarihli yazılarında “bankalarda yedek akçe ayırımına esas oluşturan kârın kurumlar vergisi sonrası kâr olarak dikkate alınması ve yedek akçelerin buna göre ayrılmasını” belirtmiştir. Ayrıca Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Müdürlüğü'nün 04.09.1991 tarihli ve 622 sayılı tamimi de vergi sonrası kârın esas alınacağı yönündedir¹⁸⁶.

Danıştay'ın da bu konu hakkında bazı kararları bulunmaktadır. Danıştay'ın bir kararında ayrılan yedek akçe ve olası zarar karşılıklarının ticari bilânçoda gösterilen safi kâr üzerinden ayrılması gerektiği belirtilmiştir¹⁸⁷. Başka bir kararında da birinci tertip kanunî yedek akçenin, safi kârdan kurumlar vergisi düşülmeden önceki miktar üzerinden ayrılacağı belirtilmiştir¹⁸⁸.

05.05.2006 tarih ve 21/537 sayılı S.P. Kurulu ilke kararında halka açık anonim ortaklıkların kanuni yedek akçelerin ayrılmasını I. Tertip kanuni yedek akçe matrahı olarak vergi sonrası oluşan kardan varsa geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra kalan safi kâr ve/veya net kâr tutarının esas alınması gerektiği kararlaştırılmıştır¹⁸⁹. Aynı husus 13.11.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Seri: IV, 27 nolu tebliğde ifade edilmiştir.

Özetle belirtmek gerekirse sermaye piyasası mevzuatında “Safi Kar” kavramı yerine “Net Dönem Kârı” kullanılmış olup bu kavram vergi sonrası kârı içermek suretiyle uygulamada yerini almıştır.

T.T.K. tasarısında “safi kâr” deyimini yerine “dönem net kârı” ibaresi kullanılmıştır. Bu durum T.T.K. tasarısı m.509/2'nin madde gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır; “safi kâr” deyiminin uygulamada ve öğretilerde açıklıktan yoksun bir

¹⁸⁵ Mukteza için bkz. Şükrü KIZILOĞLU; **Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili Danıştay Kararları ve Özelgeler**, Ankara 1993, s.1409.

¹⁸⁶ KARYAĞDI, a.g.e., s.218.

¹⁸⁷ Danıştay 4. Dairesi, 29.05.1973, E.72/3197, K.73/183.

¹⁸⁸ Danıştay 13. Dairesi, 26.09.1974, E.73/4230, K.73/3301.

¹⁸⁹ S.P. kurulunun 11.01.1990 tarih ve 4/34 sayılı kararı 1999/2 sayılı S.P.K. haftalık bülteninin “Özel Durumlar” başlığı altında yayımlanmıştır.

kavram olduğu için eleştirildiği, “safı” sözcüğünün açık olmasına rağmen, “kâr” kavramının bir sıfatla tanımlanmasının gerektiğinin ileri sürüldüğünü, hangi kâr sorusunun, dönem kârı mı? yoksa bilânço kârı mı? olduğunun tartışmalara neden olduğunu, “dönem kârı” kavramının bu tartışmalara son verecek açıklıkta olduğunu, “net” kelimesinin ise tasarının başka maddelerinde kullanılan ve uluslararası literatürde geçerli olan terim ile uyum sağladığını belirtmişlerdir¹⁹⁰.

Tasarının gerekçesinin ilerleyen kısımlarında “Net Kârın” vergi öncesi veya vergi sonrası kârı ifade etmesi ise bir şirketler hukuku sorunu değildir” diyerek yedeklerin ayrılacağı tutarı belirlemede, açıkça tanımlamada çekimser kalmaktadır.

Söz konusu tasarının kamuoyuyla paylaşılmasından sonra konuyla ilgili birçok yazar çalışmalarında; T.T.K.’nın amacının şirketlerin güçlenmesini sağlamak, finansal destek sağlamak olduğuna dikkat çekerek yedeklerin vergi öncesi kârdan ayrılması gerektiğini ve T.T.K. tasarısının bunu getirdiğini savunmaktadırlar.

Ancak unutmamak gerekir ki işletmelerin asıl fonlayıcıları şirket sahip ve ortaklarıdır. Bu kişilerin elde edecekleri kâr payı oranı ne derece yüksek olursa işletmelere sağlayacakları katkı da o oranda artacaktır.

Bizce T.T.K. tasarısında yer alan “Net Dönem Kârı”, MSUGT’de yer alan “590 – Dönem Net Kârı” kavramını işaret etmektedir. Buna rağmen tasarı hakkında yayınlanan çalışmaların bir kısmında hala aksi yönde savunmaların olmasından ötürü tasarıda yapılan bu terim değişikliğinin yeterli olmadığı gözükmektedir. Yukarıda bahsedilen sebepler göz önüne alındığında, tasarıya yedeklerin, herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak şekilde, “ yasal yedekler, vergi ve benzeri yükümlülükler ile varsa geçmiş yıllar zararları indirildikten sonra kalan dönem net kârı üzerinden ayrılır” denerek karmaşa giderilmelidir.

4.5.2. Yedek Akçe Kavramının Belirlenmesi

Yedek akçeler teoride genel olarak, elde edilen şirket kârının dağıtılmayarak işletme bünyesinde bırakılan kısmı olarak tanımlanır. T.T.K. incelendiğinde ise yedek akçeye ilişkin genel bir tanımlamaya rastlanılmamıştır. Sadece ayrılma nedenlerine dair hükümler yer almıştır.

¹⁹⁰ [www.tbmm.gov.tr / d22/1/ 1-1138.pdf](http://www.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf) ,(13.09.2008)

T.T.K. 466. maddesi kenar başlığını kanuni yedek akçeler olarak belirlemiştir. Ancak bu başlık altında 1. ve 3. bentlerde umumi yedek akçe kavramı kullanılmıştır. Aynı madde hükmü içerisinde iki farklı kavrama yer verilmesi anlam karmaşasına yol açmıştır.

T.T.K. madde 466 ve kâr dağıtım aşamaları ayrı ayrı dikkate alınarak inceleme yapıldığında;

- T.T.K. madde 466/1’de bahsedilen umumi yedek akçenin, birinci tertip kanuni yedek akçeyi belirttiği

- T.T.K. madde 466/2 b 3’te ise belirtilen umumi yedek akçe deyiminin ise, ikinci tertip yedek akçeyi belirttiği

- T.T.K. madde 466/ 2 b 1 ve b2’ de ise emisyon primi ve hisse senetleri iptal kârlarının yedeklere alınacağı belirtilmektedir.

Daha önce birçok defa belirttiğimiz üzere kâr dağıtım prensipleri T.T.K.’ da belirlenmiştir. Ancak kanunda aynı madde metninde aynı kavramı tanımlayan birden fazla terim kullanılmıştır. Bunu gidermek amacıyla, T.T.K. tasarısında “yasal yedek akçe” ve “umumi yedek akçe” terimleri yerine “genel kanuni yedek akçe” terimi kullanılarak en azından terim birliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Ancak bu düzenlemenin yeterli olmadığını düşünmekteyiz. Çünkü 466. maddede üç ayrı durum ele alınmaktadır. Bu durumları uygulama çerçevesinde ele alınarak T.T.K. tasarısında;

- T.T.K. md. 466/1’de yer alan umumi yedek akçe deyimini yerine birinci tertip kanunî yedek akçe

- T.T.K. md. 466/2 b.3’de yer alan umumi yedek akçe deyimini ikinci tertip kanunî yedek akçe olarak

- T.T.K. md.466/2 b.1 ve b.2’de yer alan emisyon primlerinden elde edilen gelirler ve iptal edilen hisse senetlerinin kanunî yedek akçeye eklenmesi bazı istisnai durumların gerçekleşmesi hâlinde zorunlu duruma geleceğinden, bunların da özel kanunî yedek akçeler olarak tanımlanması karmaşanın giderilmesinde etkili olacaktır.

4.5.3 II. Tertip Yasal Yedek Akçelerde Tereddüdün Giderilmesi

T.T.K. md. 466/2 b.3 'de “ dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmın onda biri” ifadesi yer almaktadır. Hükmün bu ifadesi öğretide farklı değerlendirmeler yapılmasına sebep olmuştur. Öğretideki bir görüşe göre; dağılması kararlaştırılan kısım ile ikinci ayırımın toplamı 11 pay oluşturmaktadır. Dağıtılmasına karar verilen kâr 11'e bölündükten sonra kalan miktarın onbirde biri yedek akçeye ayrılır, onbirde onu da pay sahiplerine dağıtılır. Bu şekilde ikinci ayırım için ayrılan miktar, pay sahiplerine ve kâra katılan diğer kişilerin eline geçen kısmın onda biri olmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre; X anonim şirketinde dağıtılmasına karar verilen miktar 330.000 TL.'dir. Bu miktarın onbirde biri olan 30.000 TL. dağıtılacak olan 300.000 TL.'nin onda biridir. Bu miktarın ona bölünmesi hâlinde ise elde edilen 33.000 TL. , dağıtılacak miktar olan 297.000 TL.'nin onda biri değildir¹⁹¹.

Öğretideki diğer görüşe göre; dağıtılmasına karar verilen kâr ona bölündükten sonra, kalan miktarın onda birinin ikinci kanunî yedek akçe olarak ayrılması, onda dokuzunun da pay sahiplerine ve kâra iştirak eden diğer kişilere dağıtılması gerekir. Buna göre kârın her zaman onda bire bölünmesi mümkün olmayabilir ve tam çıkmayan miktarlara engel olmak için kazancın bir bölümünün gelecek yıla devredilmesi zorunlu hâle gelebilir.

Kanunî yedek akçenin ikinci ayırımının yapılacağı kaynak konusunda farklı görüşler vardır. Bu durum; “...dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmın...” ifadesinden kaynaklıdır.

İkinci ayırımın yapılacağı miktar belirlenirken ihtiyati yedek akçeler, çeşitli amaçlar için ayrılan fonlar, müstahdem ve işçiler için ayrılan yardım akçelerinin düşülmesi gerekir. Ayrıca genel kurul tarafından dağıtılabılır kârın bir kısmının olağanüstü yedek akçe olarak ayrılması veya geçmiş yıl kârı olarak şirket bünyesinde tutulması durumunda da bu tutarlar ikinci ayırımda matraha dahil edilmez.

Diğer bir görüşe göre birinci ayırımın kaynağı olan safi kâr, ikinci ayırımda söz konusu olmayabilir çünkü esas sözleşme veya genel kurul kararı ile geçen yıldan aktarılan kârın, bu amaçla ayrılmış ihtiyari yedek akçelerin veya bir muhasebe işlemi sonucunda elde edilen fazlalığın safi kâra eklenerek ikinci ayırımın kaynağını

¹⁹¹ POROY, TEKİNALP. ÇAMOĞLU, age. s.799.

oluşturulması mümkündür.

Görüldüğü üzere bir birinden çok farklı görüşler kaynağını aynı maddeden almaktadır. Kanunların yazımında ana esas, çerçeveyi çizmek olup uygulamayı tebliğ ve yönetmeliklerle yönlendirmektir. Ancak T.T.K.'da yer alan hükümler aynı anda birden fazla bakanlığı, kurum ve kuruluşu yakından ilgilendirmektedir. Bunun sonucu olarakta her bakanlık her kuruluş ihtiyaçlarına yönelik olarak belli düzenlemelere ve farklı uygulamalara gitmektedir. Bu durumda birbirine tezat uygulamaların ve algılamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu durumun giderilmesinin yegâne yolu Mecliste bekleyen tasarının özellikle bu tür konularda daha açık ve belirgin olarak düzenlemelere yer vermesidir. Tasarıda “dağıtılması karlaştırılan kâr” kavramı yerine “dağıtılacak toplam tutar” kavramını kullanmıştır. Bu miktar ise bazı işlemlere uğramış yıllık safi kâra eklemeler ve çıkarmalar uygulandıktan sonra elde edilir. Bu nedenle dağıtılacak toplam tutar, safi kâra göre daha geniş bir kapsamlıdır.

“Dağıtılacak toplam tutar” kavramı ile matrah problemi giderilmekteyse de oranla ilgili bir değişikliğe tasarıda yer verilmemiştir. Daha öncede değindiğimiz gibi dağıtılması karlaştırılmış olan kısmın ayrılacak II. tertip yedek akçeyi de içine aldığı kabul etmek ve bu meblağ 1/10 nispetini uygulamak suretiyle tespit edilecek yedek akçe ile hissedarlara fiilen dağıtılacak miktar arasındaki oranın 1/9 olması gerektiğini açıklayacak düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

4.5.4. Avans Kâr Payı Dağıtımı

Kâr payı avansının dağıtılabilesinin kanunî dayanağı, S.P.K. md.15/4 hükmüdür. S.P.K. md. 15/4 hükmüne göre; halka açık anonim şirketler, sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş üçer aylık dönemler itibariyle hazırladıkları mali tablolarında yer alan kârlarından, kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayırmak zorunda oldukları yedek akçeler ve vergi karşılıkları düşüldükten sonra kalan kısmın yarısını geçmemesi, esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararlarıyla ilgili yılla sınırlı olmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesi koşullarıyla kâr payı avansı dağıtılabilirler.

Görüldüğü üzere avans kâr payı dağıtımının düzenlendiği tek mevzuat, sermaye piyasası mevzuatıdır. Bu mevzuatta yer alan hükümler ise sadece halka açık olan anonim şirketler için düzenlenmiştir.

T.T.K. tasarısının 509. maddesinin 2. f ile S.P.K.'na tabii olmayan şirketler içinde kâr payı avansı dağıtabilme ikanı getirilmiş ve bu konuda Sanayi ve Ticaret Bakanlığına konu hakkında tebliğ ile düzenleme yetkisi verilmiştir.

Hukuksal açıdan ortaklara yıl içinde verilen temettü avansı dönem sonunda nihai kâr dağıtımını yapılıncaya kadar ortaklar açısından bir tür borç yâda bir başka ifadeyle ödünç alma niteliğindedir.

1seri nolu K.V.K. Genel Tebliğinin resmi gazetede yayımlanmasından sonra uygulamada bir takım tereddütler oluşmuştur. Daha önce sermaye piyasası mevzuatı uyarınca sadece halka açık şirketler için getirilmiş olan bir düzenleme K.V.K. Genel Tebliği kurumlar vergisine tabii tüm kurumlara getirilmiştir. Kâr dağıtımını özü itibariyle özel hukuk alanında başlayıp orada tamamlanan bir süreçtir. Vergisel düzenlemeler ise ancak bunun sonuçları üzerinde etkilidir. Dağıtım şekli şartları ve diğer konularda vergi hukuku alanında düzenleme yapılması durumunda bunun ancak vergi hukuku açısından bir hüküm ifade ettiğini söyleyebiliriz. Aksi bir yaklaşım tarzı özel hukuk alanındaki konuların kamu hukukuyla yâda tersi bir yaklaşımla kamu hukuku alanındaki konuların özel hukuk ile düzenlenmesi gibi bir durumu ortaya çıkaracaktır.

Kurumlar vergisi mükelleflerden halka açık şirket statüsünde olanların temettü avansı dağıtımını konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Tebliğin iptal edilen hükümleri uygulamada temettü avansı dağıtımını konusunda var olan zorluk yaşamakta olan halka açık olmayan şirketler ve bilhassa da yıllara yaygın inşaat ve onarım işi yapan şirketler açısından problemleri çözmeyi amaçlar bir niteliktedir¹⁹². Ancak asıl mevzuatlarında bulunmayan konu hakkında tebliğle düzenlemeye gidilmiş olması halka açık olmayan şirketler için özellikle örtülü kazanç dağıtımını konusunda problemler doğuracaktır.

Mevcut yasal düzenlemelerde şu şekilde yapılacak düzenlemelerin şirketleri ve pay sahiplerini rahatlatacağı kanısındayız¹⁹³.

¹⁹² Hakan UZELTÜRK, "Avans Kâr Dağıtımını ve Hukukun Üstünlüğü", **Dünya Gazetesi**, 22.02.2008.

¹⁹³ KARYAĞDI, a.g.e., s.623.

- T.T.K.'nun kâr dağıtımına ilişkin maddesinde temettü avansının açıkça belirtilmesi

- Halka açık olmayan şirketlere ilişkin uygulama ile vergi uygulamasının sermaye piyasası mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Kısaca belirtmek gerekirse işletmenin zarar etmesi yâda dağıtılan temettü avansından az bir kazanç elde etmesi durumunda temettü avansının kapatılmasında geçmiş yıllardan gelen olağan üstü yedek akçelerin kullanılması yâda teminat alınması, bu şekilde dağıtılan avansların hiçbir şekilde geri çağırılmaması ve avans üzerinden yapılan kesintilerinde her hangi bir şekilde iadesi ve düzeltme talebinin gündeme gelmemesi en pratik bir çözüm olacaktır. Diğer taraftan bu suretle avans dağıtılan kısım geçmiş yıl kârlarından gelen olağanüstü yedek akçelerden karşılanmış olacağından herhangi bir surette transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazançtan da söz etmek mümkün olmayacaktır.

Diğer taraftan yıllara yaygın inşaat ve onarma işi yapan kurumlarda kâr dağıtımında hak edişlerin belli bir yüzdesinin alınması bununda en son kâr beyan edilen dönemde ki kâr tutarından geçmiş yıl zararları vergi ve diğer yasal karşılıklar düşüldükten sonra kalan kısmın yarısından ve her halükarda olağanüstü yedek akçe tutarından fazla bir tutarı aşmaması koşulunda hem uygulamalarda paralellik hem de pratiklik sağlayacağı kanısındayız.

Aslında kâr dağıtımı vergi hukukunun dışında tanımlanmış bir işlem olup bu konuda T.T.K.'ya veya sermaye piyasası mevzuatına uygun kâr dağıtımını sınırlayan bir kuralda mevcut değildir. T.T.K.'ya uygun kâr dağıtımı örtülü kazanç dağıtımı değil açık ve yasal kâr dağıtımıdır. Her ne kadar S.P.K.'da avans kâr dağıtımından bahsedilmekteyse de dağıtılan kâr payını şirket için alacak ortak için borç olarak görüp faizsiz borç verildiği kabul edilemez¹⁹⁴.

Bu bağlamda yorum kargaşasını ortadan kaldırmak için K.V.K.'nun 13. maddesinde yapılacak bir düzenlemeyle “ özel kanunlarında yer alan şartlara uygun olarak dağıtılan temettü avansları hakkında örtülü kazanç dağıtımı hükümleri

---

¹⁹⁴ Recep BIYIK, "Avans Kâr Dağıtımının Örtülü Kazanç Dağıtımı Karşısındaki Durumu", **Yaklaşım**, Temmuz,2001,S.103,s.51.

uygulanmaz” hükmünün eklenmesi de olası bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁵.

Daha önceki sorunların çözümü içinde genel olarak T.T.K.’na eklenecek bir takım hükümlerle yaşanan problemlerin giderilmesi önerilmişti. Bu konu da yine aynı tarzda bir uygulamayla çözülebilecektir. Bunu da T.T.K. tasarısında 509. maddesine eklenen bir bent ile halka açık olmayan şirketler içinde avans kâr payının öngörülebileceğini ve bunun için Sanayi ve Ticaret Bakanlığına konu hakkında tebliğ ile düzenleme yetkisi verilerek çözüme gidilmek istenmiştir.

---

¹⁹⁵ İsmail ASLAN, ”Sermaye Piyasasında Temettü Avansı Ve vergisel Boyutu”, **Vergi Sorunları**, S. 139,s.97.

SONUÇ

Kurum kazançlarının vergilendirilmesinde son olarak 4842 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile kâr dağıtımında önemli değişiklikler yapılmıştır. Hali hazırda 4842 sayılı kanunla değişik uygulamada yapılacak Gelir Vergisi tevkifatında, kurumların istisna kazançları ile normal kazançları ayırımına son verilmiş, istisna olsun olmasın kâr dağıtımı aşamasında tevkifat yapılması ve ayrıca halka açık şirketlerle halka açık olmayan şirketler arasındaki ayırımın ortadan kaldırılarak, tevkifat oranının her iki tür şirket için de aynı olması hükme bağlanarak ayrıca istisna kazançlardan stopaj yapılması uygulamasına son verilmiştir.

2003 yılında yapılan bu düzenlemeyle kâr payı dağıtımının vergilendirilmesiyle ilgili olarak daha önceki düzenlemelerin neden olduğu karışıklık giderilmiştir.

Yeni düzenleme ile vergilendirme rejimini kısaca şöyle vurgulayabiliriz;

- Stopaj, tam mükellef kurumlar tarafından; dağıtılan kâr paylarından yapılır.

-Tam mükellef gerçek kişilere Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan kâr payları stopaja tabidir. Yani kâr payı elde edenin Kurumlar Vergisi mükellefi olmaması veya bu vergiden muaf olmasının tevkifat açısından bir önemi bulunmamaktadır. Ancak kurumlara ait hisse senetlerine isabet eden kâr payları stopaja tabi değildir.

-Kurum kazancının kâr dağıtımı yapılmaksızın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.

- Kâr payı olarak stopaja tabi unsurlar G.V.K.’nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarıdır. Ve bu bentlerde sayılı kar paylarının % 50’si vergiden istisna tutardır.

- Kurumların istisna kazançları ile normal kazançları ayırımına son verilerek istisna olsun olmasın kâr dağıtımı aşamasında tevkifat yapılması öngörülmektedir.

- Halka açık şirketlerle halka açık olmayan şirketler arasındaki ayırım kaldırılmış ve tevkifat oranı her iki tür şirket için aynı olmuştur.

G.V.K.'nun 4842 sayılı Kanun'la değişik 94/6-b maddesi 4842 sayılı yasanın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girdiği için, 24.04.2003 tarihinden sonra yapılacak kâr dağıtımlarında söz konusu düzenlemelerin dikkate alınması gereklidir.

Açıktır ki kâr dağıtımının sadece vergi kanunlarında yapılan düzenlemelerle açıklığa kavuşturulması mümkün değildir. Özellikle kâr payı dağıtımının genel prensiplerinin T.T.K.'nunda düzenlenmiş olması şu an mecliste bulunan T.T.K. tasarısının önemini arttırmaktadır. Çalışmamız sırasında edindiğimiz izlenimler sonucu aşağıda yer vereceğimiz düzenlemelerin tasarıda yer alması büyük önem arz etmektedir.

T.T.K.'da safi kârın tanımı yapılmamıştır. Bu nedenle birinci tertip kanunî yedek akçe ayırımına esas olan safi kârın belirlenmesinde farklı görüşlerin oluşmasına yol açılmıştır. Bizimde katıldığımız görüşe göre safi kâr, vergi ve benzerleri düşüldükten sonra ortaya çıkan kârdır. Vergiler düşülerek elde edilecek miktar üzerinden hesaplanacak kâr payı pay sahiplerinin lehine olacaktır. Günümüzde kâr payı dağıtım matrahını mali kâr değil ticari karın oluşturacağı görüşü hâkim görüş özelliği kazanmıştır. Ancak bu görüşün kanunen de desteklenmesi için tasarıya yedeklerin, herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak şekilde, “ yasal yedekler, vergi ve benzeri yükümlülükler ile varsa geçmiş yıllar zararları indirildikten sonra kalan dönem net kârı üzerinden ayrılır” denerek karmaşa giderilmelidir.

Ülkemizdeki sermaye şirketlerinin büyük bir çoğunluğu aile egemenliğine dayalı şirketlerdir. Bu nedenle, şirket ortaklarının şirketten borç para almaları, şirkete borç para vermeleri yaygın bir uygulamadır. Şirketin ortakları ile şirketin tüzel kişiliği arasındaki bu ilişki, doğal olarak, örtülü kazanç dağıtımının varlığını da beraberinde getirmektedir. Ancak, ortakların bu ilişkiyi Yasa'nın öngördüğü Emsaline Uygunluk İlkesi çerçevesinde uygulaması durumunda, kurumlar vergisi yönünden tenkidi gerektiren bir durumla karşılaşmaları söz konusu olmayacaktır. Bu durumda da inceleme elemanlarınca raporlanarak ikmalen veya re'sen vergi tarhına gerek kalmayacaktır.

T.T.K. md. 466/2 b.3'de “dağıtılması kararlaştırılan kısmın onda biri” ifadesi yer almakta, bu ifade de öğretilerde farklı görüşlere yol açmaktadır. Bir görüşe göre;

dağıtılması kararlaştırılan kâr onbire bölünmeli ve bunun onbirde onu pay sahiplerine, on birde biri de yedek akçe olarak ayrılmalıdır. Diğer görüşe göre; dağıtılmasına karar verilen ona bölündükten sonra, onda dokuzu pay sahiplerine, onda biri de ikinci tertip kanunî yedek akçe olarak ayrılmalıdır. Madde hükmünde açıkça dağıtılmasına karar verilen kısmın onda biri denildiğine göre ikinci görüşün daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmın ayrılacak II. tertip yedek akçeyi de içine aldığı kabul etmek ve bu meblağ 1/10 nispetini uygulamak suretiyle tespit edilecek yedek akçe ile hissedarlara fiilen dağıtılacak miktar arasındaki oranın 1/9 olması gerektiğini açıklayacak düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

Kâr dağıtımı ve vergileme konusunda yapılan ayrıntılı açıklamalar çerçevesinde, dönem kârının tespiti sonucu bu kârdan ayrılan yedeklerin, ortaklara ve ortak dışındakilere dağıtılacak kâr paylarının, ödenecek vergilerin düzenlenecek tablolarla ayrıntılı ve özet olarak gösterilmesi de son derece önemlidir. Bu konuda 26 Aralık 1992 tarihli Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" ile tek düzen hesap planı uygulaması 01 Ocak 1994 tarihinden itibaren zorunlu kılınmış ve gerek kâr dağıtım tablosunun düzenlenmesi ve bunun esasları gerekse kâr dağıtımının muhasebeleştirilmesi bu tebliğ ve buna bağlı yapılan düzenlemelerle temel esaslara bağlanmıştır.

Avans kâr dağıtımı, Sermaye Piyasası Mevzuatı'nda yer almışken 1 Seri No.lu K.V. Genel Tebliği'nin "15.6.6. Avans Kâr Payı Dağıtımı" bölümünde şirketlerin belli koşulların bulunması durumunda avans kâr payı dağıtabilecekleri belirtilmiştir. Ancak başka hiçbir kanunda yer almazken konunun sadece bir tebliğ ile düzenlenmiş olması Danıştay'dan dönmüş ve avans kâr payı dağıtımının yürütmesi durdurulmuştur. Avans kâr payı dağıtımının tekrar yürürlük kazanması hem şirket sahipleri hem de yatırımcılar açısından uygun olacaktır. Kargaşanın ortadan kaldırılması için K.V.K.'nin 13. maddesinde yapılacak bir düzenlemeyle " özel kanunlarında yer alan şartlara uygun olarak dağıtılan temettü avansları hakkında örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmaz" hükmünün eklenmesi olası bir çözüm olacaktır.

Faaliyet sonucu elde edilen kârın başlangıcından nihai dağıtım aşamasının son halkasına kadar geçen sürelerde yasalarda yer alan düzenlemelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Özellikle kârın dağıtılabılır aşamaya gelinceye kadar vergisel yükümlülükler hâla karmaşıklığını korumaktadır. Bu durum modern vergicilik anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Bu konuda son olarak GVK'da 4842 sayılı Kanunla 24.04.2003 tarihinden sonra tam mükellef kurumlarca kârın dağıtımını sırasında yapılacak gelir vergisi tevkifatında kurumların istisna kazançları ile normal kazançları ayırımına son verilmesi, istisna olsun olmasın kâr dağıtımını aşamasında tevkifat yapılması ve halka açık şirketlerle açık olmayan şirketler arasındaki ayırımın ortadan kaldırılarak her iki tür şirket içinde tevkifat oranının aynı olması yönünde yapılan düzenleme olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak konu bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kârın dağıtımını ve vergisel yükümlülüklerin hesabı konusu yasal mevzuat açısından tekrar değerlendirilmeli, daha açık ve anlaşılır düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

ACAR, Fatih, “**Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtım ve Vergilendirilmesi**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2005.

ACAR, Fatih, “Şirket Ortaklarına Ödünç Para Verme Sonucu Örtülü Olarak Dağıtılan Kazançlar Kâr Payı Olarak Nitelendirilebilir mi?”, **Vergi Sorunları**, Aralık 2000, Sayı: 147.

ACAR, M. Gürhan, “Halka Açık Anonim Şirketlerde Yapılan Vergi İncelemesinin Dağıtılacak Kâr Üzerindeki Etkisi”, **Vergi Dünyası**, Mart 2002, Sayı : 247

AKBİLEK, Nevzat, “**T.T.K. ve S.P.K.Açısından Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Hakkı**”,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi S.B.E.,İstanbul 2001.

AKBULAK, Yavuz, “Halka Açık Anonim Şirketlerde Kâr Payı ve Temettü Avansı Dağıtım Esasları”, **Vergi Dünyası**, Mayıs 2002, Sayı: 249.

AKBULAK, Yavuz ve Sevinç Akbulak, **Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, İstanbul 2004.

AKBULAK, Sevinç ve Yavuz Akbulak, **Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, İstanbul 2004.

AKDOĞAN, Nalân, **Muhasebe Teorileri**, 1.B, Ankara, Gazi Üniversitesi Yayınları, 1988.

AKGÜÇ, Öztin, **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü, İstanbul, 1994.

AKYOL, Mehmet Emin, “Kâr Dağıtım Tablosu ve Düzenleme Esasları”, **Mükellefin Dergisi**, Mayıs 2003,Sayı: 125.

ARIKAN, Zeynep ve Mehmet Tosuner, “**Türk Vergi Sistemi**”,İlkem Ofset, 12.b.İzmir,2007.

ARPACI, Altar Ömer, “Kurum Kazancının Tespitinde Temel Esaslar ve Beyannamede Diğer İndirimler Satırı Kullanımı”, **Mükellefin Dergisi**, Temmuz 2006.

ASLAN, İsmail, **Şirketler Hukuku Bilgisi**, B.10, Konya 2005.

ASLAN, İsmail, ”Sermaye Piyasasında Temettü Avansı Ve vergisel Boyutu”, **Vergi Sorunları**, Sayı: 139.

ASLANLIOĞLU, Suphi ve Cemal Çakıcı , “Excel ile Kâr Dağıtım Tablosu Uygulaması”, **Vergi Dünyası**, Mart 2001, Sayı: 235.

AŞIKOĞLU, Rıza ve Semih Büker, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Eskişehir, 1992.

ATAMAN, Ümit, **Şirketler Muhasebesi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul,2000.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, **Türkçe Sözlük**, 1, A-J, Türk Dil Kurumu Yayınları:549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

ATİK, Ahmet ve Nazmi Karyağdı, “Limited Şirketlerde ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımını”, **Vergi Dünyası**, Nisan 1997, Sayı: 188.

AYBOĞA, Hanifi, “Anonim Şirket Organlarının Muhasebeye Yönelik Görevleri ve Sorumlulukları” **Mali Çözüm Dergisi**, Ocak Şubat Mart 2002, Sayı: 58.

AYDIN, Davut, Sabri Bektöre ve Yılmaz Benligiray, **Şirket Muhasebesi**, 1.b., Eskişehir: Birlik Ofset, 2002.

BAHAR, C.Okan, “A.Ş. Dönem Kazancından I. Temettü Ayrılması Ve Dağıtımını Zorunlu Mudur?”
(http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2001052574.htm,07.04.2009.)

BAŞ, Seyit Ahmet, “Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını”, **Mükellefin Dergisi**, Ağustos 1998. Sayı: 68.

BEKLER, Muhittin, “A. Ş.’de Kâr Dağıtımını Ve Vergilendirmesi”, **Vergi Dünyası**, Nisan, 2007,Sayı: 308.

BEKTÖRE, Sabri, Yılmaz Benligiray ve Davut Aydın, **Şirket Muhasebesi**, 1.b., Eskişehir: Birlik Ofset, 2002.

BENLİĞİRAY, Yılmaz , Sabri Bektöre ve Davut Aydın, **Şirket Muhasebesi**, 1.b., Eskişehir: Birlik Ofset, 2002.

BERK, Niyazi, **Finansal Yönetim**, 5.b., İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.

BİLİCİ, Kerim ve Cem Tekin, “Kâr Dağıtımı ve Tablosu”, **Vergi Sorunları**, Nisan 2000, Sayı: 139.

BIYIK, Recep, ”Avans Kâr Dağıtımının Örtülü Kazanç Dağıtımı Karşısındaki Durumu”, **Yaklaşım**, Temmuz,2001, Sayı: 103.

BÜKER, Semih ve Rıza Aşıkoğlu, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Eskişehir, 1992.

CANPOLAT, Mehmet, “Temettü Avansı Müessesesinin Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Temmuz, 2001,Sayı: 239.

ÇAĞAN, Nami, Mualla Öncel ve Ahmet Kumrulu, **Vergi Hukuku**, 9.b., Ankara: Turhan Kitapevi, 2001.

ÇAKAR, Bülent, Avans Kâr Dağıtımı, 18 Haziran 2007, (http://www.batiymm.com.tr/_5/2007/07-20.htm, 08.03.2009)

ÇAKICI, Cemal ve Suphi Aslanoğlu, “Excel ile Kâr Dağıtım Tablosu Uygulaması”, **Vergi Dünyası**, Mart 2001, Sayı: 235.

ÇAMAOĞLU, Ersin, Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1995.

ÇELİK, Celal, “Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisi’nde Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler”, **Vergi Dünyası**, Aralık 2000, Sayı: 232.

ÇEVİK, Orhan Nuri, **Sermaye Piyasası Mevzuatı**, Yetkin Hukuk Yayınları, 2000.

DEMİRSOY, Yalçın, “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yedek Akçeler ve Kâr Dağıtım Esasları”, **Vergi Dünyası**, Nisan 1991, S:116.

DEVİRİM, Fevzi, “**Kamu Maliyesine Giriş**”, İlkem Ofset,4.b.,İzmir,2002.

DOĞAN, Ali ve Abdullah Doğan, **Sermaye Şirketleri Rehberi**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.

DOĞRUSÖZ, Bumin, Şirketlerden Alınmayan Kâr Payları, **Dünya Gazetesi**,29.05.2008, (http://www.resulkurt.com/artikel.php?artikel_id=668 , 19.03.2009)

ENGİN, Yeşim, “**Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

ERGUN, Ülkü, **Tekdüzen Muhasebe Sistemine Göre Finansal Tablolar Düzenlemesi ve Analizi**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.2003.

GÖKTUNA, H.Ege, “**Anonim Ortaklıklarda Kanunî Yedek Akçeler**”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Marmara Üniversitesi S.B.F. ,İstanbul 2000.

GÜCENME, Ümit, **Genel Muhasebe**, 2.b., Bursa: Marmara Kitabevi, 2002.

GÜÇLÜ, Faruk, Yıldırım H. Ali ve Çiğdem Yıldırım Özkaya, “**Şirketler Muhasebesi**”, Detay Yayıncılık, Ankara,2008.

GÜLER, İbrahim,
http://www.muhasabenet.net/makale_ibrahim_guler_transfer%20fiyatlandirmasi%20yoluyla%20ortulu%20kazanc%20dagitimi.html, 22.03.2009

GÜNEŞ, İsmail Hakkı; “Kâr Dağıtım Tablosu”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Nisan,2006, Sayı: 28.

GÜVEN, İlhan, “Anonim Şirketlerde Yönetim kurulu Üyeleri ve Hukuki Sorumluluğu”, **Mali Çözüm Dergisi**, Ekim, Kasım, Aralık, 2003, Sayı: 65.

Hesap Uzmanları Derneği, “**Denetim İlke ve Esasları**”,İstanbul,2004.

http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005086837.htm,07.04.2009

ILDIR, Ali ve Hakkı Soydan, **Şirketler Muhasebesi**, 2. B., Bursa: Alfa Yayıncılık, 2003.

İPEKOĞLU, Cemal, “Yedek Akçeler, Temettüleri, Hesaplanma Şekilleri ve Muhasebe Kayıtları”; **Vergi Dünyası**, Ekim 1995,Sayı: 170 .

KALKAN, Tolga Nevzat, "Kurum Kazançlarının Dağıtılmasında Kâr Payı Stopajı ve Borsaya Açık Şirketlerin Yükümlülükleri", **Vergi Dünyası**, Nisan 2008, Sayı: 320.

KARACA, Süleyman Serdar, "**Şirketlerin Kâr Dağıtım Politikası Ve Kâr Payı Ödeme Şekillerinin Firma Değerine Etkisinin Analizi Ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Bir İnceleme**", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi S.B.E.,Malatya,Ocak 2007.

KARYAĞDI, Nazmi, "**Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtım**",Oluş Yayıncılık, Ankara, 2008.

KARYAĞDI, Nazmi, "Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Kâr Dağıtım", **Vergi Dünyası**, Nisan 2007, Sayı: 308.

KARYAĞDI, Nazmi, ve Ahmet Atik, "Limited Şirketlerde ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtım", **Vergi Dünyası**, Nisan 1997, Sayı:188.

KAZIM, Metin, "Kâr Dağıtım ve Kâr Dağıtım Tablosu", **Vergi Dünyası**, Mart 1996, Sayı: 175.

KİSHALI, Yunus, **Şirketler Muhasebesi**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 2008.

KORGUN, Aynur, **Bir Temettü Politikası Olarak Temettü Avansı; Teorisi ve Türkiye'ye İlişkin Uygulama Önerileri**, Araştırma Raporu, Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi, Rapor Sayısı: XIV-12/6-4, 04.10.1999.

KUMKALE, Ruknettin, **Şirketlerin Kuruluş ve İşleyiş Rehberi**, ,Seçkin Yayınları, Ankara,2008.

KUMRULU, Ahmet, Mualla Öncel ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, 9.b., Ankara: Turhan Kitapevi, 2001.

MAÇ, Mehmet ve Şenol Turgut, Geçici Vergi Dönemleri İtibarıyla Oluşan Kardan Ortaklara Temettü Avansı Verilebilmelidir, **Vergi Dünyası**, Mayıs,2001. Sayı: 237.

ÖNCEL, Mualla, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, 9.b., Ankara: Turhan Kitapevi, 2001.

ÖZDİLER, Eda, “**Sermaye Şirketlerinde Kanuni Temsilcinin Vergisel Sorumluluğu**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.

ÖZKAN, Azzem ve Şaban Uzay, “Temettü Avansı ve Muhasebesi”, **Yaklaşım Dergisi**,2002, Sayı: 115.

ÖZTÜRK, Bünyamin, “Anonim ve Limited Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2004, Sayı:192.

PAMUKÇU, Celal, “Sermaye Piyasası Kanunu ve İlgili Mevzuat Yönünden Halka Açık Anonim Ortaklıkların Tabi Oldukları Kâr Dağıtım Esasları” **Vergi Dünyası**, Mayıs,1986, Sayı: 57.

PİRTİNİ, Ali Türker, “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu’na Göre Zarar Mahsubu Nasıl Yapılacak?”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Aralık 2006, Sayı: 36.

POROY, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamaoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1995.

SAKLAVACI, Özlem, “**Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı**”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul, 2001.

SEVİĞ, Veysi “Kâr Dağıtımı ve Vergilendirilmesi”, **Dünya**, 03.05.2002, (<http://www.dunya.com/haberArsiv.asp?id=5028> , 19.03.2009)

SEVİĞ, Veysi, “Halka Açık Anonim Şirketlerde Avans Kâr Dağıtımı ve Stopaj”,**Dünya Gazetesi**, 07.04.2000(<http://www.dunyagazetesi.com.tr/haberArsiv.asp?id=3814> ,19.03.2009)

SEVİLENGÜL, Orhan, “Genel Muhasebe”,12.b,Gazi Kitabvi, Ankara,2005.

SOYDAN, Hakkı ve Ali Ildır, **Şirketler Muhasebesi**, 2. B., Bursa: Alfa Yayıncılık, 2003.

SÜMER, Ayşe, **Türk Sermaye Piyasası Hukuku**, B.3, İstanbul 2002.

ŞİŞMAN, Bülent, “Kurumlar Vergisi Beyannamesi Üzerinden Yapılacak İstisna ve İndirimler”, **Vergi Dünyası**, , Nisan 2006, Sayı: 296.

TEKİN, Cem, “2003 yılı Kurum Kazançlarından Yapılacak Gelir Vergisi Tevkifatı”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2004,Sayı: 14.

TEKİN, Cem ve Kerim Bilici, “Kâr Dağıtımı ve Tablosu”, **Vergi Sorunları**, Nisan 2000, Sayı: 139.

TEKİNALP, Ünal, Reha Poroy ve Ersin Çamaoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1995.

TOSUNER, Mehmet ve Zeynep Arıkan, “**Türk Vergi Sistemi**”, İlkem Ofset, 12.b.İzmir,2007.

TUNCER, Selahattin, “Kurumlarda Kâr Dağıtımı İle İlgili Yeni Uygulama”, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 2006,Sayı: 167.

TURGUT, Şenol ve MehmetMaç, Geçici Vergi Dönemleri İtibarıyla Oluşan Kardan Ortaklara Temettü Avansı Verilebilmelidir, **Vergi Dünyası**, Mayıs,2001, Sayı: 237.

TÜRKİŞ, İbrahim, “**Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtımı ve Vergilendirilmesi**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

UFUK, Mehmet Tahir, “5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Zarar Mahsubu”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Şubat 2008, Sayı: 50.

UFUK, Mehmet Tahir, “Kurum Kazancından İndirilecek ve İndirilemeyecek Giderler”, **Yaklaşım**, Şubat 2007, Sayı: 170.

UZAY, Şaban ve Azzem Özkan, “Temettü Avansı ve Muhasebesi”, **Yaklaşım Dergisi**,2002, Sayı: 109.

UZELTÜRK, Hakan, “Avans Kar dağıtımı ve Hukukun Üstünlüğü”,**Dünya Gazetesi**, 22.02.2008.(
www.muhasibetr.com/ulusalbasin/haber_oku.php?haber_id=2393)

ÜNAL, Ahmet Cemil, “**Anonim Şirketlerde Kâr Payı, Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçe Ayrılması**” (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Başkent Üniversitesi, Ankara,2001.

ÜNAL, O.K, “Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısı’nda Bu Konuda Öngörülen Değişiklikler”, **Yaklaşım**, Ankara 1998, Sayı: 64.

ÜNAL, O.Kürşat, **Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı**, İstanbul,2005.

YAKIŞIKLI, Ramazan, Kâr Dağıtımına Bağlı Tevkifatı Uygulaması Kâr Paylarının Beyanı ve Özellik Arz Eden Durumlar, **Vergi Dünyası**, Ocak 2009, Sayı: 329.

YALKIN, Yüksel Koç, **Şirketler Muhasebesi**, 2.b., Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.

YILDIRIM, H. Ali, Faruk Güçlü ve Çiğdem Yıldırım Özkaya, “**Şirketler Muhasebesi**”, Detay Yayıncılık, Ankara,2008.

YILDIRIM ÖZKAYA, Çiğdem, H. Ali Yıldırım ve Faruk Güçlü, “**Şirketler Muhasebesi**”, Detay Yayıncılık, Ankara,2008.

YILDIZ, Şükrü, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu**, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yayın No: 718, İstanbul 1999.

YILMAZ, Kazım, Avans Kâr Payı Dağıtımında Yürütme Durdu, **Yaklaşım Dergisi**, Mart,2008, Sayı: 56.

YÜCEL, Tugay, “Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Özsermayenin Tespiti ve Özsermaye Karşılaştırılması (II)”, **Mükellefin Dergisi**, Mart 2001, Sayı: 99.

YÜCEL, Tugay, “Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Özsermayenin Tespiti ve Özsermaye Karşılaştırılması (I)”, **Mükellefin Dergisi**, Ocak 2001,Sayı: 97.

YÜKSEL, Ali Sait, **Para Bulma ve Yatırım, İşletmelerde Sermaye Yönetimi**, 1.B., İstanbul, Ar Basım, 1982.

Borçlar Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

Katma Değer Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Kanunu

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

Sermaye Piyasası Kanunu

Tek Düzen Hesap Planı

Türk Ticaret Kanunu

Vergi Usul Kanunu